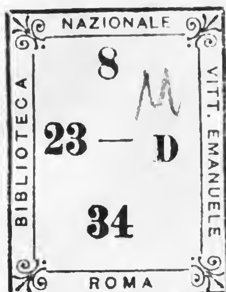

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA
8
23 — D
34

THEATRVM
PATIENTIAE
SEV
CONCIONVM XL.
DE PASSIONE DOMI-
NI NOTAE,

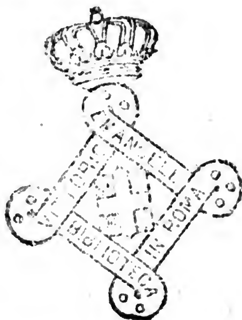
AVTORE

V. P. F. PHILIPPO BOSKHIERO
Montensi, Franciscano S. Theologiæ
apud Audomaritas Le-
ctore.

ACTOR. 4.

Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Israel, facere quæ manus tua & consilium tuum decreuerunt fieri.

COLONIAE,
Excudebat ARNOLDVS KEMPENSIS,
Sumptibus IOANNIS CRITHII.

ANNO M. D. CX.

ERVDITISSIMO VIRO, AC DOM. MEO R.do DOM. FRANCISCO Moscho, Armentariorum Curioni vigilantissimo,

SALVTEM DICO.

HEATRVM hoc PATIENTIAE, *sacrum adpendo R.do meo Dom. Moscho, iampridem mihi noto pariter, & ignoto. Vultum enim dudum eius nescij, de cuius ingenio, eloquentiaq; iamdudum audieram. Deprædicarat enim iam olim mihi Oratori adhuc nouo, adolescentulo, ac primùm nascenti, Heroina quædam Francisca è familia Royonorum, Moschi mei iam florentis, & verè magni panægyrin, atque ità os, humerosq;, ac dicēdi ritum depinxerat, vt mox desiderio videndi, audiendiq;, celeberrimi illius Moschi, intùs, Aetna ipsa Sicula fortiùs, conflagrarem. Genio enim quodam, nescio quo, meo Duce atq; impulsore, penè Oratores omnes magnos cœli ac soli nostri, videre & audire, qua qua potui, sategi, vt Helenam meā, collectis omniū formis, facerem formosissimam, & Pandoram meam, omnium illorum eloquentiæ Deorum*

Francisc. Moschus Autori dudum incognitus vultu.

Fama tamen notissimus.

Autor studiosus Oratorum auditor.

 donis,

donis, gratijsq; illustrarem, id est, vt tenuitas mea, eorum doctrina, eloquentiaq; ditesceret. Ardebam igitur iam olim ego videndi Moschi illius incredibili cupidine. Interim, labentibus annis, nescio quis rumusculus, aut fortaßis amicus aliquis, amore nostri (vt fit) cæcus, & vmbra potiùs, quam corpore eloquētiæ nostræ delectatus, nomen etiam meum ad Moschum detulit: & fortè fortuna, iam tum legerat Moschus ille meus, librorū helluo gulosißimus, nugas quidem meas, sed tamen sacras, Monomachiæ meæ, & laudarat homo cādidus, apud æmulum quendam meum. Factus igitur est Moschus etiam ipse eodem vicißim morbo mecum saucius. Impatientior tamen ego morbi mei, vt quem ille prolixiùs, adflictâsset. Armētariam ergò Flādriæ, ad Moschum lacteo eloquentiæ fonte manantem, ex vltimis Artesiæ finibus veni, & quem, ad cōtemplationem sui, vrbecula illa non traxerat, vnius (sed Moschi) fama perduxit, atque ibi tum, vno etiam die, vterq; alter ab altero curati tandē sumus: vterq;, alter alterū, ignotus ignotum, exosculati, vterq;, alter alterius vno die vno in templo, auditores facti: Moschus magnus pro officio orauit: ego, Moschi partim precibus armatis victus, partim imperio mero coactus, vt potui, dixi: congressus tum alter alteri quidem, sed ego Troilus impar congressus Achilli, aut Dares Entello. Verùmtamen victo à duello isto hoc boni, quòd spolijs ego, exuuijsq; victoris, abij

Armentariam venit auditurus Moschum suum.

Auditus idem à Moscho.

ditior,

ditior, j. imitatione eius, eloquentior: at verò hoc quoq; incōmodi, quod potu, haustuq; mellifluι eius eloquij, sitis ægrientis non modò non restincta, sed etiā aucta, cupiēte sc. aure mea, semper ex aureo magni Moschi mei ore pendere, rem mihi, sub iugo Superiorū posito, perdifficilem. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu, *inquit ille. Ah! malum, bonum: Et bonum, malum: Malum enim quidquam optare, quia adflictat: bonum, optato frui. Sed bonum illud, rursus malum: fruitio enim cupidinē nouam fruendi diutius accendit. Itaq; angustiæ tunc mihi maiores vndiq;, & (quod ad cumulum mali) tacitæ, & silentio deuorādæ. Verùm, vti nescio quis bonus è cœlo Deus, videndum audiendumq; tandem Moschum dederat iampridem desideratum: ita diutius fruēdum dedit insperanti. Aduocari enim me paulò pòst curat Moschus Armentariam, Aduentus Quadragesimæq; Concionatorem, vix somniantem tantùm boni. Itaq; ego (etsi etiā à Grauelinghanis, eodem anno, eademq; fini, per Senatores duos, ac Demarcham esse accitus) nihil duxi prius, quam ad Moschum vocantem non venire modo, sed aduolare, quod tacitus mecum tot votis pridem optaram. Causæ votorum horum magnæ ac multæ.*

Victus redijt & ditior, & auarior.

Aduocatus Armētariam, venit perlibenter.

Primum, sanè messis multa ciuitatis illius, in qua operarij pauci, si Moschū tollas, qui multorum instar, partim rigauit, partim plātauit, Deus incrementum fidei lapsæ dedit. Sperabam

Studio vtilitatis publicæ.

bam

bam.n.tantisper respirante Moscho meo, nonnihil me illic opis adlaturum, Religioni, Fidei, moribusq́ maiorum sustentandis, etsi (vt verum aiam) post Moschum dicere, sit in scenam prodire post Roscium. Deinde vtilitas me ipsius mea traxit ad Moschum, cui me recudendum, ac penè recoquendum dari, operæ erat pretium, quà ab Eruditione, quà ab Eloquentia, quà à moribus aureis, quà vndequaque. Ab Eruditione certè, quæ in Moscho illo quanta sit, quouis Cœlo, Solo, ac Salo, Sole ipso est notius. Libri enim ipsi, partim inuentionis eius, partim castigationis eius ac limæ, omni tuba clarius sonant: quin, & colloquia illius familiaria latè spirant, vt de cuius ore, quot verba, tot sententiæ, tot oracula, ac penè tot prodeant sacramenta. Bone Deus! quam est vir ille totius antiquitatis historicæ peritus! quam totius Philosophiæ! quàm Theologiæ plenus! Miraculum, angustijs hominis vnius capi tam multa, tamq́ ingentia.

Et suę priuæ.

Moschi præcipuæ dotes.

Eruditio.

De Eloquentia verò quid dicam? Censere, artificis, aut artis omninò non ignari. Non artifex ego quidem, sed neq́ artis omninò ignarus, qui totam huc ætatem vsque, in ea consumsi. Ergo, ego si audior, Moschus eloquentissimus, qui perspicuitate, & ordine quodam priuo ac mirabili docet, inuentis miris, verbis lectissimis, totiusq́ corporis cōpositu delectat: & actione quadam quasi Boreali, moueat vel ipsas Herculis columnas, aut ipsum priscæ Gē-

Eloquentia.

tilitatis

tilitatis Deum, Terminum. Huius, Attrebatenses, qui ab ore eius dictis toto sexēnio pendêre, cum apud eos Officialem ageret: huius, Bruxellenses, atque Aulici ipsi testes locupletes, quos ipse quondam, non tā dicens, quā tonās Periclæum nescio quid, Quadragesimâ vna territauit. Hactenus M. Antonio nemo sit visus eloquens: adhuc sit quæsitus Ciceroni, illum tantùm imaginanti ac fingenti: nūc certè aut in Moscho inuentus, aut apici illi ille proximus, ad quē nemo propiùs hactenùs accessit. Et de iudicio eius, ac crisi quid loquar? Verbo vno, Aristarchum totus olet. Certè, in Suida mihi lectum, Moschum quendam Grammaticum ac Poetam Syracusanū, Aristarcho vsum familiariter, qui & secundus à Theocrito scripserit carmen bucolicon. Aristarchum autem illum tradit Aelianus tam castigato fuisse iudicio, vt Homeri versus non putaretur, quem ipse non probaret. An tu fortè (mi Mosche: Iam enim ad te, tantisper, præter morem, de te hic apud te quasi apud alios, & quasi de absente loquutus, reuertor, teq; ipsum de te adloquor) an fortè, inquam, sub Aristarcho ipso, vt Moschus illi priscus, etiā tu censor effectus? Opinor. Nam, quam tibi vis odora! quam certa censura! Quam scitè de historia R.mi Dom. Cardinalis Iacobi Vitriaci, Serenissimo Principi Alberto nuper dicata, ac de cæteris, quæ illius Autoris adhuc apud te latent, iudicasti! Mitto censuram tuam de

Quintil. lib. 12. inst. c. 1.

Iudicium.

 Mono-

Autor Lipsij admirator.

Monomachia mea: quam legens mox Lipsium olere inter cætera dictitâsti. Olet enim certè, qua ab ordine, qua à breuitate, & qua à stilo interdum, plenè autem ac planè, in Dedicatoria eius, atque altera liminari, vbi conatum me Lipsisare & dicis, & fateor. Suboluisti (ô homo naris emunctissimæ) quæ nec fortè Aristarchus ipse, ac peruidisti, quæ ne Argus quidem ille centoculus, aut Lynceus potuisset.

Moschi mores.

Iam verò Mores illi tui, antiqui, inter priscos, illos ac nouos, & maturi, inter acerbos, ac ematuros, quàm placent! Comitas multa, supra leuitatem, infra adulationem: totius oris compositio supra dissolutionem, infra Maiestatem: cultus sacrorum intra auream Mediocritatem: Insumma, cuncta:

Horat.

Auream *vere* mediocritatem
Diligis tutus, *procul* obsoleti
Sordibus tecti, *procul* inuidenda
Sobrius aula.

Martial. 10.

Conuictus facilis, sine arte mensa.

Fœlix tu plane (ô Niuigella Brabantina) & nequaquam magnarum vrbium minima, ab Moschi partu! fœlices quoque illi (mi Mosche) qui te talem genuere parentes: & beati Niuigellates illi Frãciscani, magnus ille Petrus Regius, Prouinciæ nostræ bis Pater, Regum olim ac Curiæ summus Ecclesiastes, nec non R. P. Doublioulius, Prouincia Brabantinas, qui in tam fertilem agrum, ille Theologiæ alter linguæ Græcæ semina cõiecêre, tanto fanore pullula-

Moschus à Franciscanis eruditus Niuigellis.

lulatura! Fœlicißima verò tu omnium (Armentaria) hoc Pastore, hoc Custode, hoc Speculatore, quo, Pastorum nemo armenti sui curiosior, lupisq; infestior, Custodum nemo Hæreticis acerbior, Speculatorum nemo vigilantior. Dixerit S. ille Gregorius Thaumaturgus migraturus è vita, cùm quæsisset, quot in ciuitate Neocæsariensi reliqui essent infideles, responsumq; esset, tantùm eße septēdecim, Deo gratias agens, Totidem erant fideles, cum cępi Episcopatum: *Dices tu (Mosche) si voles: Tot propemodùm erant Catholici Armentariæ, cùm eius Sedem accepi, quot nunc Hæretici, si fortè tamen supersunt nunc illic vlli.*

Vide Gregor. Nyss. & Ruffinum lib. 2. c. 9. hist. Eccl.

Moschus Armentariam perpurgauit.

Ergone ego (mi Mosche) parum sapiens, qui vt me 14. iam circiter annos in Templis, Vrbibusq; varijs orantem, tibi tam erudito, tam eloquenti, tam acris iudicij, tam probatæ vitæ, recoquendum traderem, Armentariam aduocatus tam libenter aduolaui? Non facerem? feci verò libenter, ac sapienter. Nam & Magister Gentium Paulus, post annos 14. assumpto Barnaba & Tito, exposuit Apostolis Euangelium, ne forte in vanum curreret, aut cucurrisset. Imò verò non me modo, sed & mea, ac libros omnes meos recoquēdos, recudendos, ac retornādos trado, hunc tamē maxime, THEATRVM *scilicet hoc* PATIENTIAE, *quod R.T. nunc dico ac sacro, non quem legas, rediturus tu ab illo melior aut do-*

Autoris recoctor.

Gal. 2.

 ctior,

ctior. sed rediturum ipsum à te, ad me. castigatiorem, tersiorem, emendatiorem. Non multos (mi Mosche) annos illum pressimus, neque multa litura (vt ille loquitur) coercuimus abiturum, contenti scilicet cultu illo temperato, qui Concionatori, cui scribimus, altero illo phalerato longe aptior. Nam res festinatò quærenti, rerum præda, ex illo breui ac conciso genere dicendi, paratior, & ad discendum, docendum, dicendumq; memoriter opportunior.

Horat. in arte.

Cur stilus Autoris hic breuis

Non opus est nobis nimium lectore guloso,
Hunc volo, qui fiat, non sine pane satur.

Martialis lib. 10. epi. 52.

& hæc scriptio, mihi quoque ad alia edenda festinanti, & sumptibus Typographicis impari conuenientior. Quæso autem te (mi Mosche) istum vt sic legas, vt Patrem te illius ac Censorem putes: Patrem, qui leuibus næuis ignoscas, Censorem, qui confusis ordinem: barbaris aut minùs tersis, spongiam: leuiusculis, pondus: turgidis, sectionem ac spiraculum, sordidis, nitorem adijcias. hic vras, hic seces, vt maleuolus parcat. Tibi, in me Patrem ac natum meum istum, ius vitæ necisq;, age pro imperio. Si quid fœliciter actum dictumue erit in hoc Theatro, plaude, &, pro candore tuo, apud æmulos, non dico lauda, sed proba ac tuere.

Bono probari malo, quàm multis malis.

Ego nunc, quod olim Epicurus, cum vni ex consortibus studiorum suorum scriberet: Hæc, *inquit* ego non multis, sed tibi: satis enim magnum alter alteri theatrum sumus.

Ex Seneca lib. 1. epist. 7.

Mihi

Mihi Moscho meo placuisse, est satis. Vale (mi Mosche) & Boskhierum tuum amare perge. Datum Armentariæ 7. Martij, ipso Cinerum, 1601.

F. PHILIPPVS BOSKHIERVS
Armentarianorum nunc
Orator.

IN R.DVM ADMODVM P. P. PHILIPPVM BOSQVIER, S. paginæ Lectorem, & Oratorem desertissimum, Anagramma repetitum per G. de Gheuzere Presbyterum.

Nonne ego vaticinans scripsi, PLVS QVIPPE Philippus
Bosquier, HIS ORBI sponte daturus habet?
Ecce vides: Nam qui Christum paulò ante Sathanæ
Victorem, sicca cæde canebat ouans;
Ille nouos iterum Victoris, vt antè, Triumphos
Exhibet; At palmam sanguine Victor habet.
Illius ergò iuuet PATIENTIAE adesse THEATRO,
Cernereque, vt nobis sanguine parta salus.

D. SIMONIS BOSQVIERII Monachi Maricolensis, S.T. Baccalaurei, ad Theatri Patientiæ Spectatorem.

Scena non magni licet apparatus,
Et minor quauis, tamen inuidenda
Multa per magnis veterum theatris
Exhibet Orbi.

Cæteris nugas, vtinamque nugas!
Sæpè fœdorum illecebras Amorum
Adspicis; nil hic, nisi veritatem
Et Crucifixum.

Spe-

Spectato Spectatori Speculanti Spectaculum Speciosi.

PRisca nouo cedant iam sponte Theatra Theatro
Quòd tibi Dædalia Bosquier arte parat:
Prisca Deos fictos, ac Isthmia, Pythia agebant,
Ad populum phaleras, nequitiæque iocos.
Hocce nouo verus prodit Deus, arbiter Orbis,
Fixus, post alapas, sputa, flagella, Cruci.
Quanti humana Deo libertas constitit, isthic
Disces, & quàm non mollis ad astra via.

D. Andreas Sallæus Pastor in Silly.

DOM. IACOBI GRAVII APVD Armentarianos Causidici, ad Armentariam suam, consolatiuncula, à D D. Moschi ac Bosquierij Concionatorum disertissimorum præsentia.

PAuperis irrisor qui te (Armentaria) dicit
Elatam, nullas dùm tibi cernit opes:
Nescit is, ah! nescit quàm nunc tu iure superba,
Quæ Soles geminos temporis huius alis.
Moschum illum, Moschoque parem dum Bosquier audis
Et legis, exsuperas totius Orbis opes.

A GRAVIBVS IOCVS.

DOM. IOANNIS HVCLAEI
apud Ariates Ludimagistri amica
huius operis Censura.

Moles iam sileat Roma Theatricas
(Heroum monumenta aere potentium,
Quae spectacla darent publica) propriis;
Cum rerum Dominis, obruta molibus.
Hoc è re magis: hoc, Docte, Theatrulo
Bosquieri, generi Christiadum studes,
Quod non monstra citas ore frementia
Cuiusquam in miseri perniciem, & caput:
Sed contra, populo per scelus exuli
Spem certam Patriae, qua cadit, iniicis:
Dum Christo fuerit quae Patientia
Conflictu in medio, sanctiùs exhibes.

Apographum licentiæ Prælati.

V. ADMODVM PHILIPPO BOSQVIER CONVENTVS Audomarenſis Lectori digniſſimo.

F. Petrus VVillems Pater ac Diffinitor Ordinis Minorum Reg. Obſeruantiæ, ac in Prouincia Flandriæ Commiſſarius V. Patri Philippo Boſquier Sacerd. Præd. ac Confeſſ. ſalutem æternam in Domino. Poſtulaſti V.P. vt per me tibi liceret Noctes tuas ac Vigilias in lucem edere, ſpeciatim Baptiſtiadem tuam, Tragædiam Oratoriam de Ioannis apud Herodem Euangelica libertate, captiuitate, ac nece, in Conciones, ſcenarũ inſtar, diſtributã: itẽ alteram Tragædiã Tragędiarũ funeſtiſſimã Chriſti ſcilicet paſſionem: item Librum de Finibus Bonorum ac Malorum, ſeu de quatuor nouiſſimis, negotioſa tua otia, & benè collocati temporis teſtimonia ampliſſima. Facis V. P. (vt ſoles) religiosè. Itaque, ne fruſtrà ſuſceperis hos labores, aut quas ſumma vi eruiſti atque effodiſti opes, rurſus infodiantur ac lateant, excudendi negligentia, placet, vt per Typographiam prodeant ſpectacula tria digna auribus & oculis Chriſtianis, munita ſyngrapho Cẽſoris Catholici, & vt fructu tuo ipſe non careas, ad ſalutaris obedientiæ meritum rogo & inſto publicari. Vale V. P. & ora pro me. Datum Audomaropoli 21. Iulij 1599.

F. Petrus VVillems qui ſuprà.

Aliud alterius.

Frater Ioannes Sohier Ord. Minorum Reg. Obseruantiæ, Prouinciæ Flandriæ Minister, in Christo sibi charissimo V. P. Philippo Bosquier Sacerdoti, Prædicatori, Confess. Conuentus nostri Audomarensis Lectori Theologo, salutem in Domino perpetuam. Dei Optim. Maxim. ac sacri Ordinis nostri honorem, pro virili, promouere cupientes, licentiam, quam humiliter postulasti, adeundæ regiæ Parisiorum vrbis, ibi edendarum tuarum lucubrationum gratia, quas posteritati minime inuidus libenter communicas, tibi concedimus, teq; omnibus, per quorum loca es transiturus, in Domino plurimùm commendamus, ea tamen lege, vt Aduentus Quadragesimæq; temporibus redeas, Prouinciæ nostræ Flandriæ ac Conuentui, cuius es alumnus, ministerium Verbi Dei impensurus. Vale in Christo Iesu, & ora pro me Datum in Conuentu nostro Audomaropolitano sub meo chirographo, officiiq; mei sigillo maiori. anno 1601. Maij 30. ipso Fœlicis.

F. Ioannes Sohier qui suprà.

IN PASSIONEM DOMINI CONCIO I. HABITA IN CATHEDRALI S. AVDOMARI, FERIA V. POST CINERES. M. D. XCIX.

Exordium.

AGNO me quidem honore (Domini mei Canonici, &c.) affecistis, me ex tot Patribus vnum, ad hāc vestram Cathedram Episcopalem aduocantes, Aduentus tempore: at nūc cumulatiore, quòd etiam hac Quadrag. prosequi iussistis: sed onus hinc mihi non paruum:

Non honor est, sed onus, imò potiùs *Est honor, est & onus.*

Nam vbi doctior Auditor & auritior, ibi concionatori plus laborandum in { *Materiâ* / *Formâ*.

Quod rustico conuiuæ satis, id Nobili non satis. huic delicias, illi salsam aut porcinam paras.

Expiscandum mare, syluæ apris spoliandæ, aër volucribus, &c.

Sic Auditori vulgari trita arrident satis: Docto rariora proponenda.

Aliæ quoque aures Mydæ, aliæ Apollinis: equorum alius, alius Delphinorum auditus, & suis quisque sonis delectatur: equus tubis, Delphinus lyris.

Auditorem hunc mundities verborum capit & phaleræ, illum offendit.

Video hinc & hinc vos omnes Magistros, Rabbinos, &c.

in lege doctissimos. Ergo inde mihi plus laboris.
Solamen tamen mihi aliquod, quòd quę dixero, vt vt dixero, placidè audire sit vestrum.
Censuistis enim dignum me, qui omnibus vobis audientibus dicerem.
Et inconstantiæ est, mox explodere, cui nunc adplauseris, Adplausistis autem Aduentu toto.
Lex conuiuiorum ista: non vocatus ne accedito, aut appositis contentus esto.
Lex ista rogantium: Auxiliarios ne quære, aut auxilio, quod præstant, vtere patienter.
Sympositum sacri verbi, à me, vobis exhiberi, & auxiliarium Episcopali curæ postulastis, lege agite, & appositis allatisque fruimini, aut lætanter aut patienter: id est, argumento meo fauete, ac stylo, &c.

Propositio.

Quanquam opinor argumentum ipsum inuitaturum satis vel quamlibet nauseabundos. Passio enim est Domini nostri Iesu Christi tota Quadrag. decurrenda, aspiret modo qui passus est.

Sumti argumenti huius hæ mihi causæ.
- 1. *Natura.*
- 2. *Ordo.*
- 3. *Institutum.*
- 4. *Tempus.*
- 5. *Mores.*
- 6. *Passus.*

* j. *NATVRA*, quæ me ad Tragædiologiam inclinat magis, nisi me animus fallit. Naturæ sequitur semina quisque suæ.

Horat. in arte. *Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam.*
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri: Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.

* ij. *ORDO.* Aduentu toto, Præcursoris Tragediam dixi, commodè ergo nunc Regis subiicio.
Et anno proximè lapso, in Quadrag. Monomachiam Christi ac Luciferi incruentam exhibui, pro viriculis: nunc

nunc aptè cruentam Ducum eorundem subtexo.
A Logomachia illa, pugnaque verborum tantùm, ad verberum pugnam ascensus, nonne aptus ac naturalis? An non Tragædia princeps Tragœdiarũ, Passio Christi? Sanguinem enim, luctumque vel totius orbis habet catastrophe.
Et personæ augustissimæ, Reges, Proreges, Duces, Scribę, Pharisæi, Seniores populi, Pontifices, Apostoli ipsi, &c. Magnates illic omnes. Rex Regum Christus, Rex Herodes, Pro-Rex Pilatus, &c.
Personæ mutæ, aut signis tantùm loquentes, Sol, Terra, Saxa, velum templi. Mausolæa aperta, complorant funestam Dei necem.
Theatrum, Caluariæ mons.
Scenicus adparatus, tenebræ orbem totum vmbra inuoluentes.
Hic, hic, *Mors & vita, duello*
Conflixère mirando.
* iij. *INSTITVTVM*, à quo mihi ad hanc rẽ momentum magnum, qua ab Institutore, qua ab vestitus Forma. Institutor Ord. nostri D. Franciscus, Passionis Crucisque Christi amantissimus, & ipse Cruciger in corpore suo, & sæpe sæpiùs, de cruce, tituloque crucis, &c. concionatus. Vestitus noster, formam crucis habet, & chorda nodis aspera, qua cingimur, vincula Christi commemorat.
* iiij. *TEMPVS.* Quadragesima certè, sacra Passioni Christi.
* v. *MORES*, æui nostri, quibus dicas obliteratam tantę gratiæ memoriam, ideoque, instar veterum numismatũ, recudenda illa, ac refricanda.
Errant, errant cœlo toto, qui, in mortis tempora, id operis relegant.
An in morte cuiusque, priuati doloris, tam est parum, vt etiam huic assumendo restet locus?
An cautè is reus agat, qui differat in mortem, lectionem literarum, quibus Rex illum absoluat?
* vj *PASSVS*, cui grata rei memoria decies repetita.

II.

Christo gratissimam Passionis crebram memoriam.

Vltima illa, quæ à Christo passo, causa, mihi potentissima, vt de Passione dicant.

Non *offendit toties crambe* hæc *repetita magistrum hunc.*

Psal. *Memoriam fecit mirabilium suórum*, reliquorum, ac minorum multò.

Exod. 15. Virgam illam Moysi tot mirabilium patratricem: Et manna, quo pauerat Israelem in deserto, totos 40. annos: & librum legis, arcâ iussit asseruari, & quasi in archiuum referri, monimenta posteritati.

An non melior virga Crux Christi, virgâ Moysi?

Aut non ista duriùs cecîdit infernatem illum Pharaonem, quam illa Aegyptium?

Aut nòn libertas hâc parta, potior libertate à virgâ Moysi?

Libertas illa, corporum, hæc animorum fuit.

Illa, viribus humanis genero è rebellantis Israëlis fortè haberi potuit, nostra nullis creatis, ne Angelorum quidem.

Illius libertatis vindici, laboris tum nihil: dixit enim, & factum est: at illi (Deus bone!) quanti libertas nostra illa stetit! Audietis, audietis, si tamen aut animis capere, aut linguis eloqui est.

Quid manna?

Corpori dedit vitam annorum 40. Passio Christi, animis sempiternam.

Et Passio Christi, liber melior libro legis; ibi verba, hîc exempla.

Pungunt acriùs, hærent diutiùs exempla quàm verba.

Passio, non legis epitome, potiùs ipsa lex, epitome Passionis.

Plura ac sublimiora isthîc, quàm illic vides.

Commemoranda igitur illa diutiùs, ac crebriùs.

Thren.

Thren. 3. *Recordare paupertatis, & transgreßionis meæ, & fellis.*
Cant. 8. *Pone me vt signaculum, super cor tuum.*
Eccli. 24. *Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam.*

Qui non fert crucem suam (adlachrymans crucifixo, &c.) *& sequitur me, non est me dignus.*

Gratum id Christo, probant. { 1. *Sacramentum.* 2. *Monimentum.* 3. *Miraculum.* }

* j. *SACRAMENTVM.* Huc instituta illi Eucharistia.
Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.*
1. Cor. 11. commentarius priorum. *Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.*
D. Chrysost. homil. 8. in Matth. de Eucharist. loquens. *Est beneficij recordatio maximi, caputque diuinæ erga nos charitatis.*
D. Thom. opusc. 57. *Et vt tanti beneficij iugis in nobis maneret memoria, corpus suum in cibum, & sanguinem suum in potum, sub specie panis & vini, sumendum fidelibus dereliquit.*
* ij. *MONIMENTVM.* Illustriora enim stigmata quinque Paßionis suæ, rediuiuus retinuit, ostentauit aliquoties Apostolis: *Videte* (ait) *manus & pedes*, &c. *Vide manus meas, & pedes meos, & infer digitum tuum huc*, &c. inquit Thomæ.

Et ea intulit cœlo. { 1. *Monimentum sibi,* 2. *Gaudium beatorum,* 3. *Patrocinium pœnitentium,* 4. *Improperium Iudæorum, & obstinatorum.* }

* 1. *MONIMENTVM SIBI.*

Ecce (ait) *in manibus meis descripsi te.*
Psal. *Si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera mea.*
Cant. 1. *Fasciculus myrrhæ inter vbera mea commorabitur.*

Ibid. c. 8. *Signaculum super cor.*

* 2. *GAVDIVM beatorum,* quibus iucundum erit videre *suæ pretia libertatis.* D. Ambros.

* 3. *PATROCINIVM pœnitentium.*

Dom. Arnoldus Carnotensis Abb. Bonæ vallis tractatu de laudibus Mariæ. *Christus nudato latere, Patri ostendit latus & vulnera, Maria Christo pectus & vbera, nec potest vllo modo esse repulsa, vbi concurrunt & orant omni lingua disertius, hæc clementiæ monimenta, & charitatis insignia.*

* 4. *IMPROPERIVM Iudæorum, &c.*

Videbunt in quem transfixerunt.

His plagatus sum, in domo eorum, qui me diligebant.

D. August. tom. 10. ser. 67. de temp. fer. 2. post Domin. 1. Quadrag. de Christo iudice loquens. *En clauorum vestigia, quibus affixus pependi. En perfossum vulneribus latus. Cur quod pro te pertuli perdidisti? &c.*

Quin & *signum crucis erit in cælo, cum Dominus ad iudicandum venerit,* quæ contra te perorabit.

* iij. *MIRACVLVM.* Nam penè obliterata Passionis, toto mundo, memoria, miraculo stupendo, corpori armigeri sui D. Francisci, stigmata illa quina suauiter inusta, vt

Astricomis Heroa manus, thoraca, pedesque

Vulneribus fossum intuens orbis, Crucifixi Christi memoriam refricaret.

Hac fine, Ecclesia sæpe Passionis meminit: quotãnis hebdomadis duabus: Feria 6. hebdomadis cuiuslibet, & die quolibet, in Missæ augustissimis sacris.

Et ego, hac fine, tota hac Quadrag. vna hac de re dicam.

Cant. 1. *Dilectus meus mihi fasciculus myrrhæ inter vbera mea commorabitur.*

1. Cor. 2. *Nihil arbitratus sum me scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.*

Galat. 5. *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.*

Ecclesiæ quidem more prisco, tres aut quatuor horæ, feria

feria 6. hebdomad. sanctæ, ad dicendum de Passione hac datæ: at, id mihi parum & nimium. Parum, rei immensitati. Oceanum enim quis vno die, cochleari vno, exhauriat? Nimium, mollium Auditorum quorundam patientiæ: nimium quoque exiguis corpusculi huius mei, voculæque viribus. In 40. ergo dies partiendus labor, vt vtrisque leuior fiat, & plenius vberiusque efficiat, quod molitur.

Et, *de cætero nemo mihi molestus sit*, dicens: *Nil nisi man vident oculi nostri*: vnius rei perpetuo sono, aures nostræ occalescunt. Nam hæc mea Philosophia sublimior.

Cic. 1. Tusc. quæst. loquens de Socrate. *Tota Philosophorum vita, est iugis commentatio mortis*: quidni & tota Christianorum vita, tota lectio, tota auditio, tota commentatio sit mortis Christi, cum suæ cuiusque recordatione.

2. Cor. 4. *Semper mortificationem Iesu Christi, in corpore nostro circumferentes*, quod de perpetua passionis Christi memoria exponit Orig. in c. 6. ad Rom.

Christo isthuc gratum, faustum mihi, vobis acceptum esto.

Quæ argumenti vtilitas.

Fructus huius nec pauci nec parui.
- *1. Custodia à peccatis.*
- *2. Charitas flagrantior.*
- *3. Spes firmior.*
- *4. Præsumtio infirmior.*

* 1. *CVSTODIA A PECCATIS.* Hinc enim intelligens, quanti salus tua steterit Deo, indignum, rursus gratis perire, censeas.

Asseruantur studiosè pretiosa & constantia magno.

1. Cor. 6. *Emti estis pretio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro.* j. diuinam quandam vitam viuite, vt pretio diuino emti.

Orig. in 6. c. ad Rom. *Certum est, quia vbi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum. Est enim tanta vis crucis Christi, vt, si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita vt in ipsam mortem CHRISTI, intentis*

intentis mentis oculis inspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare posit inuidia, sed continuè, ad eius præsentiam, totus ille peccati, & carnis fugatur exercitus.

Cogitanti Christi labores vilescit *omne quod in mundo est, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ*.1.Ioan 2.

Galat. 5. *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Mundus eiusque fastus, &c. fastidio mihi, haud aliter, quam furcifer aut cruciarius, vt & me in vicem mundus perhorrescit.

Nudum in cruce Christum intuitus, adpetas diuitias, sericatas vestes? &c. sputis, opprobrijsque saturatum, seruiliter virgis cæsum, honores ambias?

D.Chrysost.homil.88. in Matth. *Perspiciens verbis, & rebus, & habitu contemni, atque per illusionem adorari, cædi denique, ac omnia pati extrema, etiam si lapis esses, ad mollitudinem ceræ flexus, omnem animi tumorem deponeres.*

Audiens illum hosti benè fecisse, aure redditâ, proditori blandula verba, osculumque dedisse: orâsse è cruce moribundum, pro inimicis, tune pergas in hostem ferocire? Non dicas tu potiùs?

Exod. 25. *Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.*

Heb.12. *Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus, aduersum semetipsum, contradictionem: vt ne fatigemini, animis vestris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis, aduersus peccatum repugnantes.*

Denique voluptates amare possis, à quibus ille actus in crucem? Nam, si illum roges, qui spinis coronârit caput? Dicat, blandulæ tuæ voluptates. Quis liuore, quis sputis, oris formam formosissimam deformauit? Dicat, voluptates tuæ illæ, ac fæditates. Quis manus, quis pedes terebrauit, cruciique fixit? Dicat, manus tuæ furaces, capaces, rapaces, pedes tui veloces ad malum, &c. Quis transfodit latus? Dicat, cor tuum amoribus, ignibusque plusquam Aetnæis æstuans. Amet filius, patris

tris parricidas?

Concluderes potiùs. Erit ſpinis coronatum illius caput, culpâ meâ,& ego me roſis coronem?Non faciam.

2.Reg.11. *Arca Dei,& Iſrael & Iuda habitant in papilionibus, & Dominus meus Ioab,ſuper faciem terræ manet,& ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea?Non faciam hanc rem.*

*Gen.*24.Rebecca deſilit è camelo, viſo Iſaac viro ſuo peditante.

Diceres: Loricam nigricantem Dux meus habeat, non ſculptam,non auratam:& ego tyro induar cælatis armis, auratis,verſicoloribus?

Diceres: Chriſtum auaritia Proditoris, Sacerdotum,ac Pilati fixerit cruci: & ego aurum perditè amem?

* 2. *CHARITAS FLAGRANTIOR.* Nam, ſi illum antè amare pigebat,redamaer, tibi laſſum cæſumque,nō pigebit.

Creando homini parùm laborârit, ac recreando certè plurimùm.

D.Bernard.ſermon.20. in Cant. *Nihil eſt quod eum ita nobis amabilem reddit, quàm calix ille, quem pro nobis bibit, hoc eſt, opus noſtræ redemptionis: hoc enim neceſſariò amorem noſtrum totum vendicat ſibi, hoc deuotionem noſtram blandiùs illicit, iuſtiùs exigit, arctiùs ſtringit, & adſicit vehementiùs.*

Ioann. 15. *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.*

Memorant,*ſubeuntem fata mariti Alceſten.*Iuuen.

Nam cum Apollo Admeto, marito Alceſtes, à Parcis impetraſſet fila vitæ deduci longiora, dum modo cognatorum aut amicorum aliquis, ſponte pro illo moreretur, cæteris abnuentibus, illa mariti vitam, morte ſuâ, redemit.

Euripid.in Alceſte.

Fulgent.lib.1.mythol.interpres huius.

Et Orpheum, ad Infernates, amor Eurydices pertraxit.

*Cic. lib. Off. & Lactant. lib. 5. inſtitut.c.*18. Damon Pythiæ

thiæ vitam paratus impendere, & in vicem Damoni Pythias.

Codros pro patria non timidos mori charitas coëgit, pro Athenis illos, pro Roma Curtios. *Vide Lact. lib.3. instit. c. 12. & Seruium in Virgil. Ecloga 5. Incipe Mopse prior. Plutarchus tom. 2. moral. de apoph. Lacedæmon.* Burim & Spertim Lacedæmones, refert ad Xerxem isse immolandos, ne sui perirent, ob legatos cæsos contra ius gentium. *Vide & Stobæum ser. 1. apud quem vocantur hi Bules & Sperches.*

Stobæus sermon.1. Et AEgisteus (vel, vt alij legunt, Anchurus) Midæ filius, vt Cælenas vrbem Phrygiæ, à vasto terræ hiatu liberaret, eques cum impetu in hiatum insilijt, par Curtio.

1. *Reg. 17.* Dauid manifestæ se morti obiecit, impar Goliatho congressus.

Et Iudith ad Holofernem ingressa, non sine periculo.

Virgil. 6. AEneid. *Et fratrem Pollux alterna morte redemit,*
Itque reditque viam toties

Hæc magna quidem, sed charitate Christi inferiora.

Illi { *Redamantibus, Patriæq; debita præstitere.* } Christus { *Inimicis Nulliq; debita.* }

Rom. 5. *Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori.*

Ibidem. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo, per mortem Filij eius.*

Cyprianus lib. de bapt. Christi. *Etiam ingratos prosequitur hic amor, & reuocat.*

Illi patriæ debita reddidere.

Cicero lib. 1. offic. *Partem ortus nostri patria sibi vendicat.*

Lucan. lib. 2. ——*Hæc duri immota Catonis Secta fuit*
Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.

Quod sumus, à patria, à parentibus est. Illi ergo patriæ reddidere.

Christus

Christus autem debitoribus suis prestitit indebita.

Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.*

Tanti ergo beneficij immeritis, imò hostibus, à Christo præstiti, neque tamen vllo modo debiti commemoratione, charitas eius in nos intelligitur, & nostra vicissim acuitur.

Quisquamne possit suæ pretia libertatis intueri, & non amare redemptorem? medicinam videre, qua sanatus est, & medicum amore non complecti?

Psal. *In meditatione mea exardescet ignis.*

* 3. *SPES FIRMIOR*, qua à
- 1. *Tot laboribus.*
- 2. *Compositione in cruce.*
- 3. *Miserationibus.*
- 4 *Nobilitate nostra hinc nota.*

* 1. *A TOT LABORIBVS.* Frustrane tot labores, tot vulnera, quinque scilicet milia, quadringinta, nonaginta (vt numerant nonnulli) ille susceperit? scilicet.

D. Bernard. serm. 61. in Cant. *Fidenter, quod ex me mihi deest, vsurpo mihi ex visceribus Domini: quoniam misericordia affluunt, nec desunt foramina, per quæ effluant: patet arcanum cordis, per foramina corporis: patet illud magnum pietatis Sacramentum: patent viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto.*

Idem ibid. *Peccaui peccatum grande, turbabitur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor.*

Idem serm. 22. in Cant. *Deficiente sapientia, iustitia non sufficiente, sanctitatis succumbentibus meritis, illa succurrit.* scilicet passio.

Idem ser. feriæ 4. hebd. pænosæ. *Passio tua, Domine Iesu, vltimum refugium, singulare remedium.*

Deut. 32. *Suxit Israel mel de petra, oleumque de saxo durißimo.*

Psal.

Pſalm. 103. *Petra refugium herinacijs* (alijs eſt, leporibus) *Petra autem erat Chriſtus*. Et lepores timidum genus, Chriſtianorum animæ timidæ, ac ſemper pauidæ. Et lepores fugax genus, homines peccandi occaſionum fugaces.
Can. 2. *Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.* Chriſti voces deſperabūdum in vulnera ſua quaſi aſylū, aduocantis.
D. Bern. ſer. 61. in Cant. *Et re vera vbi tuta firmaque infirmis requies, niſi in vulneribus Saluatoris?*
Idem ſer. 22. in Cant. *Cùm defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido, ſcio quid faciam: Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.*

Vulnera illa quinque, quinque ciuitates refugij legis vet.
3. *Reg.* 19. Vt Ieſabelis feræ lupę perſecutione fractus Elias obdormijt ſub Iunipero in deſerto, ac tum ab Angelo confirmatus eſt, panemque accepit, & ſurgere eſt iuſſus: ita animum tentationibus quaſſatum, deſperabundum, iacentem ſub arbore crucis Chriſti, in ſpem erigit neſcio quis Genius bonus.
1. *Reg.* 16. Si Saulem arreptitium à genio malo, cytharæ à Dauide percuſſæ ſonus recreabat, ve-Iouemque ſpritum abigebat: cur non & cythara myſtica, Ieſus Chriſtus neruis, totoque corpore, in cruce extenſus, pectine linguæ concionantis leniter percuſſa, ſoletur deiectam mentem, dæmonemque fraudet ſpebus eius?
* 2. *COMPOSITIONE IN CRVCE*, quæ tota miſerantis.

Cur n. Chriſto in cruce	1. *Caput inclinatum?*	an non ad	1. *Oſculandū miſericordiamque annuendum?*
	2. *Cor perfoſſum?*		2. *Diligēdū, amorisq; in te ſui vim oſtentandū?*
Ferè ex Aug.	3. *Brachia protenſa ac fixa?*		3. *Amplexandum?*
	4. *Palmæ terebratæ?*		4. *Largiendum liberaliter? plenus rimarum eſt, hac illac effluit.*
	5. *Corpus totū expoſitum?*		5. *liberandū omnes ſufficienter?*

* 3. MISE-

* 3. *MISERATIONIBUS*, præterita enim, exempla sunt futurorum.
Qui tum misertus est redimendis, redemptorum quoque miserebitur.
Qui peruicacibus adhuc inflexisque mortuus est, multò magis seriò pœnitentibus.
Rom. 5. *Commendat charitatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus; Christus pro nobis mortuus est. Multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius: multò magis reconciliati, salui erimus in vita ipsius.*
Quàm leniter tum alloquutus proditorem? quàm misereri paratus, si rediisset ad se!
Quàm in Malchum clemens, quem cędi vetuit, & iam exauritum sanauit!
Quàm citò, quàm plenè, quàm augustè latroni sicario paradisum, nec poscenti, nec tantum speranti, promisit!
Quàm *valido clamore & lachrymosè* (Heb. 5.) Hostibus adhuc sæuientibus petijt ignosci, ex læso, factus tortorum suorum patronus!
His alijsque exauditis, quis desperet?
* 4. *NOBILITATE NOSTRA HINC NOTA*,
Ex pretio, rei pretium æstimas.
Empti estis pretiò magno.
1. Pet. 1. *Non corruptibilibus auro vel argento, sed*, &c.
Et quisquam ita exspes, vt bonæ voluntatis hominem tanti emptum, temerè perditum putet mercatorem istũ?
Scilicet per mare, per terras, currit mercator ad Indos, vt in portum aduectas merces, in mare proijciat, aut cum classibus vrat.
* iiij. *PRAESUMPTIO ETIAM OBTUSIOR.*
Irritat enim emptorem, qui carè empta lædit, aut dissipat.
Sperandum hinc ergò, non adrogandum.
Patientia læsa, fit furor.
Agnus, irritamentis, non vertendus in leonem.

Fert

Fert aliquis, qui non perfert.
Priuilegia, abusibus, amittuntur.
Peccatorem inimicum crucis Christi, proculcatorem sanguinis testamenti, putas feret?
Prou. 25. *Mel inueniens, comede quod sufficit, ne fortè plenus euomas*, huc referendum.
Denique qui non tu ad peccandum tardior, qui legas, audias innoxium sic afflictatum à peccatis non suis?
Dixeris: *Si hæc in viridi ligno, in arido quid fiet?*
Pudebit etiam amare peccata, Dei tui parricidas.
Exsecrabere, scio, quæ tanti stetisse cernes vel ipsi Deo.
Iuuabit potiùs, tremere cum terra, scindi corde cum petris, templique velo, atrari cum Sole, aperire te cum monimentis, apud Sacerdotem; & mortuos tuos euomere, quàm lætari, &c. Amen. In nomine Patris, Filij, & Sp. S.

Concio II. fer. 6. Cinerum.

FActa, more nostro, repetitione breui concionis hesternæ, sic propositum:

Dicendum hodie mihi.
1. *Rursus, de fructu triplici, à meditatione Passionis Christi.*
2. *De significato vocis (Passio.)*
3. *Vti ea Passio meditanda, & vnde eius magnitudo intelligitur. AVE.*

Exordium.

Adsolent plerique omnes; ædificijs commendandis, portas materia formaque augustas præstruere.
Materia Iaspis, ebur, &c. Forma, pro Phidiæ, aut Polycleti, &c. artificum ingenio.
Ridiculè, si porta augustior ædificio.
Diog. Laert. lib. 6. vit. Diogenes, Myndum profectus, portas quidem magnificas, at vrbem exiguam intuitus: *Viri,* inquit, *Myndij, portas claudite, ne ciuitas vestra exeat.*
Adsimiles illis, qui rebus paruis magna præloquuntur, ac multa.
Exordiorum laus non vltima, breuitas, & ea clara.

Stob.

Stob. sermon. 33. Ne multis verbis pauca comprehendas, sed paucis multa, ait Pythagoras: μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά.

Diogenes Laert. Zeno Cittieus, cuidam dicenti breues esse Philosophorum sententias: Vera ais, inquit, oportet enim etiam syllabas illorum, si fieri possit, esse breues.

Ego, etsi heri quidem præstruxi portam ædificio huic meo (i. proœmiatus sum) rursus hodie illam amplificaturus, tamen à Diogenico risu nihil metuo: Ea enim ædificio commensurata. Porta magna, sed ædificium ingens, & centum sublime columnis (vt ille canit.)

Templis magnis, valuæ magnæ: altis turribus, alta fundamenta. Quid maius passione Christi? quid altius?

Præfixæ hederæ, vina vendibiliora non fecerint, at verò gustus ipse emptores vocat.

Tituli libri speciosi: opercula decora oualibus (vt vocant) filisque aureis, funibus byssinis, chordulæ indices, auro & gemmis intertextæ, à Bibliopolis Autoribusque sæpè ipsis adhibentur, vt emantur, qui tamen lecti nihil exhibent, præter speciem ipsam: Nos verò hic non titulum modò splendidum principio præfigimus, sed fini etiam, splendidum aliquid adseruamus; etsi non vsquequaque splendidè omnia dicturi.

Titulum huic operi facio; *Passio Domini nostri Iesu Christi:* (*Passio*) tristitiam spirat, at (*Iesu Christi*) lætitiam.

Passio, mortem sonat & vulnera, at *Iesu Christi*, salutem & vnctionem.

Opus hoc dum commendo, quasi librum foris deauro, sed non ad fraudem. Explica, & auri plus videas intus, quàm foris. Vnum adlaboro, vt breuis fiam.

Phocionem ferunt in concione sedentem seorsum, cuidam dicenti, videris cogitabundus, ô Phocion, respondisse: cogitare se, quid detrahere posset ijs, quæ apud Athenienses esset dicturus: nunc etiam meditabundus angor, qui circuncidam latè patens hoc argumentum. Alias, alijs curis discinditur concionator: nunc, qui breuier,

uiet,mox,quî diducat.

Olim angebar, quî paucarum linearum Euangelium de Christi tentationibus ita diducerem, ac (vt ita dicam) dentium vi protraherem,vt integræ Quadragesimę satis esset.

Nuper angebar, quî capti Baptistæ causam, incarcerati solicitudinem,cædemque, toti Aduētui seruire iuberem. Asiaticum tunc ferè,ac redundans aliquid erat meditandum. Nunc contra discrucior, qui in angustum traham vastum textū quatuor Euang. de Passione Christi, in 40. tantum conciones.

Laconismum nunc meditor, Iliademque tot malorum, nuce claudere,hîc erit artis opus. Hîc, *cùm consummauerit homo,tunc incipiet.*

Contrahere, laboriosius, quàm diducere; nam & difficilius tacere,quàm loqui;& magnum pedem calceo paruo induere,quàm paruum pedem,magno.

Lanionibus notum,armum ouillum flando amplificare, & pueris vtrem ventro:at corpus magnum, in angustum locum,quis intrudat?

Continens contento communiter maius.

Sudabo tamen,vt multa paucis dicam,& magna contraham,hoc ferè modo:

Propositio generalis.

Opus erit tripartitum,in
- 1. *Iter ad hortum, & acta in horto.*
- 2. *Acta apud Iudices.*
  - 1. *Sacros*
    - 1. *Annam.*
    - 2. *Caipham.*
  - 2. *Profanos*
    - 1. *Pilatum.*
    - 2. *Herodē.*
    - 3. *Pilatum rursus.*
- 3. *Acta in monte Caluariæ.*

Partibus fertilioribus dies quindecim dabimus, sterilioribus circiter octo,vt hebdomadas sex,de Passione Christi peroremus.

Fertiliores ferè horti & montes,ideoque in monte & orto Oliuarum, item in mōte Caluariæ,& in horto, in quo sepultus, diutius licebit immorari, vt, inde, mihi vobisque,fasciculos myrrhæ decerpam.

Hortis

Hortis & montibus capior, nam & Deus montibus hortisque delectatus.
*Exod.*20. In monte Sina lex populo data.
Matth. 5. In monte habita illa sublimis concio de 8. beatitudinibus.
Matth. 17. In monte Thabor transfiguratio.
Luc. 22. In monte Sion cæna mystica.
Ibid. In monte Oliuarum orat, capitur.
Luc. 23. In monte Caluariæ, perfecta redemptio nostri.
Act. 1. E monte Oliuarum, in cœlum Ascensio.
Quidni & ego delecter montibus & ortis: pręsertim horto Hannonio, eiusque Montibus ortus?
Adde, quòd omnes nos, in Adamo, incolæ horti voluptatis, qui (secundum aliquos) etiam in monte situs.
Ignoscetis ergò, si in monte hortoque Oliuarum, si in monte Caluariæ, hortoque sepulturę, fortè opinione vestrâ ac meâ diutiùs morer. Sed ad rem.

I.

De fructu triplici à meditatione Pass. Christi.

Meditatio Passionis Christi. { 1. *Solatur in duris,* 2. *Contemptum adfert mollium,* 3. *Mitigat Purgatorij pœnas.* }

* j. *SOLATVR IN DVRIS, animatque.*
Caruncülæ molestum, pati aspera, &c. sed minùs ægrè tulerit, hoc exemplo.
Iud. 15. *De comedente exijt cibus, & de forti dulcedo.* j. Samson reuisens fortem voracemque leonem, à se nuper cæsum, ab eo mel accepit. Quidni, & nos, reuisentes animo Christum leonem de tribu Iuda (*Apoc.* 8.) à nobis, nobisque cæsum, mel in eo inueniamus, quo amaritudinum aduersitatumque absynthia temperemus?
1. *Reg.* 14. Ionathas persequens Philistæos, cursuque deficiens, vidit in saltu defluens mel, quod, protensâ ad arborem mellifluam, virgâ, exceptum comedens, illuminatioribus oculis esse cœpit. j. oculis iàm mediâ in morte natantibus vitam sic reddidit: Tu quoque, si

quando es animi fractioris, persequens vitia; arborem crucis mellifluam attinge meditatione, &c. & redibis fortior.

Cant. 7. *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius: & erunt hubera tua sicut botri vineæ: odor oris tui sicut malorum.*

Orig. hom. 2. *in Isai.* quærit cur Prouerb. 6. dictum specialiter vade ad apem, non ad apes; & respondet, quia omnes quidem meditationes bonæ sunt, sed meditatio de Christo Iesu patiente, cæteras omnes antecellit, quia Christus, inquit, princeps est apum.

Exod. 15. Aquæ Marath amarissimæ, ligno iniecto dulces effectæ: an non, ligno crucis immisso, etiam lachrymæ pœnitentis, & amarè flentis cum Petro, dulcescant?

Flumina tum lactis, tum flumina nectaris ibant.

1. Metam.

4. *Reg.* 2. Fontem amarum, letiferum, sterilemque, iniecto sale sanauit Elisæus: Tu sale Passionis Christi cōdiri posse amaritudines tuas desperabis?

4. *Reg.* 4. Clamitatum, *mors in olla, mors in olla* de cibo filiorum prophetarum: sed farinâ iniectâ examaricauit cibum Helisæus. Filiorum Dei (j. iustorum religiosorumque) olla ac cibus, meræ amaritudines; fateor: sed, quæ tamen, inspersæ farinâ memoriæ Passionis Christi, temperentur.

Ouid. lib. 4. Metam. & alicubi Halicarnassus. *Malè fortibus vndis.*

Salmacis eneruet, tactosque remolliat artus, j. viros effæminet (iuxta fabulas:) certè, fluuius emanans de quinque fontibus Saluatoris, omni fœminâ molliores vertit in viros.

AEmulatione Ducis leonis, agni leones fiunt.

Febribus laborare olim Romanis beatum, tantùm quòd illis etiam Cato laboràsset.

Aquilino naso esse, bellulum quid ac regium olim creditum, quòd Cyro nasus aquilinus.

Febricitans cum Christo, quo longè minor fuit Cato

ille maior, & similis aliquâ parte Cyro tuo, non te beatum opinabere?

* ij. *CONTEMPTVM ADFERT MOLLIVM.*

Longum iter per verba, breue & compendiosum per exempla (ait ille:) &, *fortiùs illa mouent, quàm verba* (ait Gregor.) quis negat? maximè verò, si illustria ipsa, & ab illustribus.

Exod. 25. *Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* In monte Oliuarum, in vrbe montosa Hierusalem, in monte Caluariæ, locis editioribus, vt videres, ab illustrissimo homine Deo Christo, exempla tibi longè illustrissima in Passione.

Ignis semper lucidus, sed maximè, si iam extinguendus. Christus quoque semper & vbique illustrissimi exempli: sed moriturus, seipso fuit illustior, ac seipsum vicit.

Claruit autem tum maximè, duris ferendis patientissimè. Audies, si me audies, & concludes cum Vriâ.

2. Reg. 11. *Dominus meus Ioab super faciem terræ manet, & ego ingrediar domum meam, vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea:* &c. *Non faciam.*

Coronam spineam gestat Dominus meus, & dicam: *Coronemus nos rosis?* &c. Sap. 5.

Manus terebratas habet extensas in cruce, ego extendam meas ad turpia?

Felle & aceto potatur moriturus, ego dicam sanus sanis, *Vino & vnguentis impleamur:* &c. Sap. 5.

Ludificatur, vilipenditur: ego honoribus inhiabo?

Pectus ille suum mihi, latusque & cor ipsum aperiri est passus, daturus quod optem: ego meum illi obfirmabo, hostique aperiam? Facies illi virulentis sputis deformata; ego, erusâ ac stibio pingam meam? Non ita.

1. *Machabæorum* 6. Elephantibus ostensus vuæ morique sanguis, vt ad bellum animarentur: tibi Christi sanguis &c.

1. Pet. 2. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt s. v. e.*

Et verò, an non ille omni monstro monstrosior, qui

 liuido,

liuido,vulnerato,cruentato,tuberoſo toto capite,corpus tamen induat pretioſis, Phrygijs, exoticis, & tripudijs gaudeat?&c.
Hoc es (Chriſtiane) quiſquis Chriſti membrum,comtulus,ornatus,tripudiàs,&c.capite tuo Chriſto ſpinis coronato,&c. quiſquis deformato illo capite, ac ſputis illitâ Chriſti facie,corpus tuum lauas,&c.
*iij. *MITIGAT PVRGATORII POENAS.*
Scitis luendas aliquando peccatorum pœnas, hic aut illic,ſeriùs aut citiùs.
Poſſet verò aliquis tanta pietate tamque ardenter,ærarium illud gazophylaciumque meritorum, Paſſionem inquam Chriſti, accedere, atque inde merita, ſatisfactionesque Chriſti ſupererogationis & redundantiæ (ſic enim nunc loquar) tam religiosè ſibi vſurpare, de offenſâ dolendo, Paſſionem illam vnicum remedium, ac opem ſibi profitendo (adhibitis tamen, pro opportunitate,organis gratiæ Sacramentis, vt Confeſſione, &c.) vt, annis cæteroquî mille purgandus,omninò abſolueretur ac liberaretur.
D·Bonau. *Nihil in anima ita operatur vniuerſalem ſanctificationem, ſicut meditatio paſſionis Chriſti.*
Alberto Mag. iudice tract. de Miſſa, Simplex recordatio vel meditatio paſſionis Chriſti, pluris æſtimanda, quàm ſexta qualibet feria ieiunare, vel ſe verberare, vel dietim pſalterium integrum recitare.
4. *Reg.* 5. Naaman Syrus militiæ Princeps,iuſſo Heliſei, ſepties lotus,in Iordane,ita eſt permundatus, vt eſſet *caro eius,ſicut caro pueri paruuli.*
Sæpe in Iordanem hunc immergere,leproſus licet,mundabere.
Scripſit aliquis, ſolitum quendam adcubantem & ſurgentem recitare titulum *Ieſus Nazarenus*,&c. & claudendo dicere: *In nomine Patris*,&c. mortuum,defenſum ſubitò ab hoſtibus,Angeli miniſterio,& vitæ reſtitutum pœnitentem.
Hæc nobis eò dicta, vt Chriſti paſſionem ſæpè labijs animoq; verſetis, & dicentem de eâ auribus auidis audiatis.
De ſigni-

I I.

De significato vocis (Passio.)

Passionum alia
- *Corporis,*
- *Sensus,*
- *Spiritus & animi.*

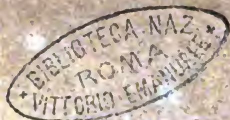
Alia
- *Mala*, quia malum & peccatum; cuiusmodi illi affectus grauiores, qui πάθοι dicuntur, odium, ira, &c. vnde passionatos gallicè dicimus: vel quia ad malum inclinant.
- *Vindex & pœna peccati*; vt mors, fames, sitis, febris, lepra, &c. *mala quorum non est numerus*. Psal. 39.

Passionum, quæ pœnæ peccati, aliæ
- *Sequuntur naturam totam*; vt mors, fames, sitis, lassitudo, stimulus carnis, &c.
- *Sequuntur quædam indiuidua*; vt febris, lepra, quorum procedunt quædam
  - *Ex defectu virtutis formantis*; vt febris, lepra.
  - *Ex causa extrinseca, malo regimine*, vt lepra, morbus gallicus, &c.

Passiones animi & corporis assumptæ Christo spontè, eæque non malæ, nec ad malum inclinantes, quia ille expers totius culpæ originalis, & fomitis, neque ipse personaliter peccauit.

Assumptæ autem illi sponte, quià pœnæ peccati alieni, non omnes illæ quidem, sed quæ totam naturam persequuntur, vt mors, fames, sitis, lassitudo, &c. dempto originali contagio.

Procul ab ijs, quæ indiuiduorum propriæ, febri, lepra, &c. quòd ipse à virtute formante perfectissima, Spiritu sancto nimirùm, & regiminis optimi, regimen ipse & regula cæterorum.

Assumptæ illæ tribus de causis. *Thom. p.* 3. 4. 11.
- 1. *In satisfactionem.* D. Aug. ep. 141.
- 2. *In exemplum.* D. Bernard. serm. 11. in Cant.
- 3. *In testimonium humanitatis.* Cyrill. lib. 2. in Ioann. c. 78.

Peccatum non assumptum
- 1. *quia non probat naturam humanam, quod ei maximè aduersatur;*
- 2. *nec boni operis exemplum præbet, quod est malum;*
- 3. *nec satisfacit aut placat, quod irritat.*

Passionum assumptæ quædam
- In vita
  - *In instanti conceptionis*, anima affecta apprehensione præuisæ passionis.
  - *Natus nudus in alieno*, &c.
  - *Esurijt.* Matth. 4.
  - *Sitijt.* Ioan. 4.
  - *Fatigatus.* ibid.
- In morte
  - *Irrisus.* Luc. 16.
  - *Tristis* vsque ad mortē moriturus.
  - *Sitijt in cruce*, &c.

Eccl. 2. *Cuncti dies eius laboribus, & ærumnis pleni.*

Iob. *Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs.*

Genes. 3. *Multiplicabo ærumnas tuas.*

Nos nunc de ijs tantùm, quas à cœnâ, ad expirationem vsque, est passus, dicturi sumus, Epilogo scilicet vitæ eius miserrimæ, mari illo magno Oceanoque passionum, de Amphitrite, cingulo passionum omnia genera inuoluente.

Vti ea

III.

Vti ea Paßio meditanda, & vnde eius acerbitas intelligitur.

Dupliciter eam meditari contingit.
- 1. *Vt historiam*, nudè scilicet cogitando contigisse, vt sub Tiberio ac Pilato, vir quidam innocens hæc & hæc pertulerit, nullo intuitu finis.
- 2. *Vt Euangelium*, considerando qua fine hæc ille passus, vt me teque restitueret in integrum.

Ab historicâ meditatione nascitur commiseratio, qualem, ex cruciatu innoxij cuiuslibet, natura persentiscimus.

Ab alterius generis, odium
- *Scribarum*, &c. persequentium,
- *Iudæ*, proditoris,
- *Tortorum*,
- *Pilati* decernentis.

Quis legat sine commiseratione.
- *Cædem Abelis?* Gen. 4.
- *Immolationem Isaaci?* aut filiæ Ducis Iephte? *Iud.* 11. post anni circulum conueniunt in vnum filiæ Israel, plangunt. ibid.
- *D. Laurentij incendium?*
- *D. Bartholomæi excoriationem?* aut Sisamnis Iudicis iniqui sub Cambyse? de quo *Herod. lib.* 5. *Valer. Max. lib.* 6. *c.* 3.
- *Hippolyti à quatuor equis raptationem*, vel etiam Mutij? *apud Liuium Decad.* 1.

Quis etiam criminosos, in solis equuleis, videat, sine sensu doloris?

1. Percellit quædam naturæ communio, qua, partem nostri in illis pati, iudicamus.
2. Et humanitas ipsa cum hominibus nata, etiam brutorum animantium tormentis concutitur.

D. Bonauent. in vita D. Franc. Hac duce, D. Franciscus morituros agniculos, ex Laniena redemit.

Diog. Laert. lib. 6. Diogines (cæteroquî valde Cyni-

cus & im manis)etiam ſimilia præſtitit.
Et Chriſtum, tam immania, nulla ſua culpa, patientem, quiſquam,etiam Ethnicus rerum noſtrarum neſcius, ſiccis oculis,aut mente immota,legat,vel audiat?
Commiſerationem prouocat hiſtoria paſſionis, vt quæ omnium multò acerbiſſima,vt mox audies.

Lecta, vel audita paſſio Chriſti, vt Euangelium, generat quatuor

1. *Admirationem*, *imò ſtuporem diuinæ charitatis*. Sic Deus dilexit mundum, vt Filium ſuum vnigenitum daret.
Et 1. *Ioann.* 3. In hoc cognouimus charitatem Dei, quia ille pro nobis animam ſuam poſuit.
2. *Gratitudinem*. Gratiam fideiuſſoris tui ne obliuiſcaris, dedit enim pro te animam ſuam.
Eccli. 29.
3 *Amorem intenſiſſimum & extenſiſſimum.*
1 *Ioann.* 4. Nos diligamus, quia prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.
4. *Gaudium ingens*, quòd reconciliati Deo, erepti malis, & redditi bonis.
Diſciplina pacis noſtræ ſuper humerum eius. Iſai.
Euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus eſt vobis hodie Saluator.

Meditari Paſſionem vt hiſtoriam, diſcentis eſt; dolere, miſerari,humanitatis, ſed nondum perfectionis, niſi à doloribus Chriſti, ad bona tibi hinc parta, conuertaris. Hiſtoricè iraſci Iudæ,Iudæis, &c. æquitatis hoc quidem eſt,ſed illis inutile,quia mortui.
Luc. 23. *Nolite flere ſuper me* (i. ob dolores tantùm quos patior, quod eſt hiſtoricè meditantis) *ſed flete ſuper vos.*

per vos. (i quia vos mihi horum dolorum causa, vt sc. peccatis vestris debita supplicia diuerterem, & bona perdita restituerem, quod est Euangelij, boniq́ue nuntij.)

Ergo à passione Christi duo.
- 1. *Dolor.*
  - 1. *Historicus*, ob vulnera ac necem innocentissimi.
  - 2. *Euangelicus*, quod is attritus propter scelera nostra.
- 2. *Gaudium*, ab intuitu mali, quod euasimus, & boni, quod adepti per illam sumus.

Id qui fiat, audite.

Si amicus meus hostem iam iam cæsurum me, continuit, & me seruans, ipse interijt, nonne hinc & dolor, & gaudium! quod amicus interijt, pro dolor? at, quòd hinc sum inter mortuos liber, vah gaudium!

Gen. 22. Sic Isaac, viso agniculi, pro se immolati, cruore fortè ingenuit; & certè risit, cùm se lætum, eius læto, euasisse cogitauit.

Sic, ciuibus necatis in excubijs, cæteri superstites dolent; sed, quod occidione aliorum, ipsi salui sunt, exultant.

Sic, in iratum mare factam mercium iacturam indolet mercator, sed quia iactura illi parta salus, lætatur.

Sed, *Liuore Christi sanati sumus;*

Et ipse redemit Israel ex omnibus iniquitatibus eius.

Pater cœlestis, scelere nostro irritatus, verbera & cruces nobis intentabat: ferro, flamma persequebatur; Christus Mediator venit medius Dei & hominum, dicens: Meme adsum qui feci, in me conuertite ferrum, O Rutuli, mea fraus omnis, nihil iste nec ausus, nec potuit: adoptatis ergo ille peccatis nostris, nobis captus cæsusque est: *quæ non rapuit tunc exoluebat.*

Psal. 83. *In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me.*

Psal. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.*

Isai. 43. *Seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisti mihi laborem, in iniquitatibus tuis.*
Isai. 53. *Verè languores nostros ipse tulit.*
Atque ita temperauit Pater, vt percusso, transfossoque Filio, sagitta iræ suæ nos non attigerit; instar Alconis cuiusdam Cretensis sagittarij, cuius puerum cum draco complexus esset, tanta ille arte ictum sagittæ temperauit, vt ea in dracone transfixo consistens, ad puerum non perueniret. *Seruius in Eclog. 5. Virg.*
Proh dolor! cur, rogas? quia Christus cæsus, Proh gaudium! cur, rogas? quia sic nos liberati sumus.
Mors Christi, vita nostra. Io!
Passio eius, clauis Dauid, qua aperuit cœlum, & nemo claudit. Io! Io! *Ecce Deus saluator meus, fiducialiter agam, & non timebo.* Isa. 12.
Dolendum verò, & gaudendum eo magis, quo is grauiora in gratiam nostri tulit.
Ex Cant. Isai. c. 12. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.*

De acerbitate Paßionis.

Acerbitas verò Passionis huius attendenda à
- 1. *Corpore.*
- 2. *Vniuersitate*
- 3. *Diuturnitate*
- 4. *Anima.*

Circa corpus attendenda
- 1. *Teneritudo,*
- 2. *Vniuersitas*, membra enim vniuersa & singula proprijs affecta supplicijs. Et ferè à quolibet in vnum est sæuitũ.

✝ j. *CORPORIS TENERITVDO.* Nam tormenta eadem specie licet, differentia tamen facit, differens patientium complexio.
Tenellæ carni graue, quod duriori nihil est aut leue: Nobilis inde moritur, vnde rusticus vix ægrotet.
Vrit vrtica faciem, calcaneum non item: illo enim illa tenerior.
Plantarum, fruticum, arborum, florum, herbarum, istas hyems necat, illas non mouet.

Christi

Christi autem caro tenerrima, & complexionis multò nobilissimæ.

Teneritudinem illam probant { 1. *Vnio Verbi.* 2. *Artifex Spiritus sanctus.* 3. *Anima nobilissima.* 4. *Materia, virgo sola.*

* j. *VNIO VERBI.* Decens enim (ait noster Titelmannus, lib. 9. Physic. c. 26.) & rationabile erat, vt homo ille, qui simul erat verus Deus, & homo verus, corpus haberet iuxta dignitatem dispositum in complexione optima, & nobilissima harmonia primarum qualitatum, videlicet vt corpus illud, quod sibi mirabili & ineffabili vnione voluit vnire Diuinitas Verbi, & in vnitatem assumere suppositi, complexionem haberet maximè nobilem: quo sic animæ nobilissimæ, omnibusque gratijs & donis summè plenæ corpus responderet, iuxta suum modum absolutissimum atque perfectissimum.

* ij. *ARTIFEX SPIRITVS S.* Amplius enim id fiet credibile, si ipsum corporis huius attendamus nouum opificem. Non enim, cæterorum more corporũ, virilis seminis efficacia corpus istud contemperauit, neque composuit, sed virtus illa ex alto descendens, de qua Gabriel paranymphus, virginem matrem alloquens Mariam, ait: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altißimi obumbrabit tibi.* Et ad Ioseph, in somnis Angelus: *Quod enim in natum eà est, de Spiritu sancto est.* Quis autem absque artificis huius iniuria possit asserere, opus illud, in quo ita singulari ac præcellenti modo, sese præsentem exhibuit, imperfectum fuisse, & mala proportione distemperatum?

* iij. *ANIMA NOBILISSIMA.* Quomodo non magis perfectissimum corpus, iuxta suam rationem, fuisse illud credimus, quod tali animæ omnium præcellentissimæ iungi debebat, & non animæ tantùm creatæ in tempore, sed Verbo genito ante sæcula: Quod si ita pium est credere, statim fit consequens, cum carne fuisse

fuisse tam molli, tam tenera, tactu tam bono, tam viuaci, plus quam vllus fuerit hominum cæterorum; ait ibidem Titelmannus ille bis noster.
Aristot. 2. de anima: *Quo complexio nobilior est, mensque dexterior, hoc mollior & tenerior esse solet caro.* Ergo Christo caro mollissima, quod intellectus eius, cui vnitum erat Verbum, dexterrimus, & complexio nobilissima digna tantis hospitibus.
Et quæ à miraculo, sunt excellentiora his, quæ à natura (vt docet *Chrysost. de vino ex aqua facto.*)
Deus enim Natura, & Ars subordinantur, & gradus habent perfectionis. Ars benè, Natura meliùs, Deus optimè operatur. Nec ars in rosa, nec vestimenta ornatusque Salomonis, qui ab arte, æquant liliorum gloriam, quæ illis à natura, nec natura adsequi potest Deum.
Matth. 6. *Adspicite lilia agri,* &c. *Dico vobis, quòd non Salomon*, &c.
* iiij. *MATERIA, ex qua.* Causa enim singularis teneritudinis huius, à nouo nascendi modo. Ex sola enim virgine is natus, nihilque permixtum roboris virilis. Mulierum autem caro natura tenerrima, vnde mulier (quibusdam) quasi mollis aër. Mulierum quoque tenerrimæ, quę virgines, virginum, quę iuniores. Sed mater martyris nostri, quę sola totum illum genuit, sexu mulier, integritate virgo, ætate adolescentula cùm Christum peperit, nempe annorum 15.
Adde, quòd quæ passus est ille tenerrimus hominum, fuêre Natura grauissima, quæque durissimis Herculibus, & Scæuolis ipsis, gemitus & clamores excuterent.
Isai. 53. Hinc *virum dolorum, & scientem infirmitates* vocat propheta.
Ergo tormenta Passionis illi acerbissima.
* ij. *VNIVERSITAS.* Nam membris singulis, singuli cruciatus, & sæpè plures vno, vni.
Isa. 1. *A planta pedis, vsque ad verticem, &c.*
Frontem corona spinea mille modis lancinauit:
Bernard. *Nobile caput & pretiosum, mille spinis fuit*

fuit concussum.

Crines, euulsi; *Aures*, oppletæ blasphemijs:
Facies, sputis deformata, alapis liuida:
Nares, & *os* sputis virulentis, aceto, & felle afflictatum;
Collum, colaphis & catenis: *tergum*, flagellis:
Oculi, præsentis matris mœstitiæ. *Humeri*, flagris & cruce:
Manus ac pedes, clauis terebrati: *Pectus*, mucrone diræ lanceæ, transfossum:
Viscera, fortè disrupta, dum vi magnâ librata in terram crux, crucifixum iam suum gerens.
Vniuersitas altera, nempè afflictantium personarum.

Passus est enim ab omni
- 1. *Genere hominum*,
  - 1. *Iudæis*,
    - 1. *Pilato* Franco Lugdunensi, aut Italo, &c.
  - 2. *Ethnicis*.
    - 2. *Herode*, & Malcho mancipio, dumæis.
- 2. *Conditione*
  - 1. *Rege Herode*,
  - 2. *Prorege Pilato*,
  - 3. *Sacerdotibus*,
  - 4. *Scribis*,
  - 5. *Dominis*,
  - 6. *Seruis*,
  - 7. *Plebe*.
- 3. *Aetate*,
- 4. *Sexu*, viris & mulieribus. Viri emerunt, vendiderunt, occiderũt: Mulieres, ancillę Pontificis, &c. mater condolẽs, cum vehementer pupugit, & intùs secundò crucifixit.

Passus est in omnibus bonis
- 1. *Animi*,
- 2. *Corporis*,
- 3. *Fortunæ*,
  - 1. *In amicis* Petro, Iudâ, &c.
  - 2. *Famâ*, Cum iniquis reputatus est.
  - 3. *Vestibus* diuisis, ludoque distractis.
- *vt vocant*.

* iij. *DIVTVRNITAS* quoque Cruciatus attendenda. Nam gladio transfodi, truncari capite, suspendio aut naufra-

naufragio perire, tolerabile, quia breue: durum, prolixè mori ac lentè.

A quindecim retro diebus putas (ô Christiane) comedisse illum, bibisse, aut placidè dormisse?

Ab hora cænæ hesternæ, ad tertiam vsque horam pomeridianam sequentis diei, octodecim horas; cum morte luctatus est.

Nec mora nec requies tormentis eius, nec nocte nec die.

* iiij. *A PARTE ANIMAE*, acerbitas quoque censenda.

Animæ eius dolor ingens.

1. *Ab offensa Patris*. Videbat enim illum quidem à se moriente placari: sed à tortoribus, Iudicibus, &c. irritari. Hinc mel, illinc fel.

2. *A commiseratione matris*. Nam cùm is dulcem matrem videret transfixam intus tot gladijs, quot cruciabatur ipse doloribus; internis illis, & inuisibilibus matris vulneribus, quasi quibusdam reflexis Solis radijs, & intùs ipse quoque reuerberabatur, ac noue lancinabatur.

3. *Ab irrita passione apud plerosque*. Obcurrebat futura multorum, post tot tormenta, damnatio: & ipsius Iudæ, tum pereuntis, cùm ille saluaret: & obstinati latronis, à latere suo abrepti, à dæmone, ipsa suæ salutiferæ mortis hora.

Hinc aiebat: *Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

Psal. *Intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.*
Posuit me quasi signum ad sagittam.

Thren. 1. *O vos omnes, qui transitis per viam attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.*

Concio III. Sabbatho Cinerum.

FActa repetitione, ita dictum: Sed antequam tam vastum Oceanum Passionum ingrediamur, rursus nonnulla præmittenda, Nautarum instar, qui prius, quam se alto mari, ventisque credant, diebus multis in portu occupantur, armamentis nauium commeatibusque parandis. Dum comuntur, dum pectuntur annus est.

Dicendum ergo rursus, de dolorum Christi grauitate attendenda quadrifariam.
1. *A causa finali,*
2. *A causa efficiente,*
3. *A causa instrumentali,*
4. *A causa materiali, vel materia circa quam*

AVE.

Exordium.

Prouerb. 30. Dixerit Salomon: *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro,* &c.

Dixerit etiam Isaias. *Generationem eius quis enarrabit?* vel diuinam (secundum quosdam) qua ex patre est sine matre & Patri coæternus, à Patre alius nec aliud, &c. vel humanam (secundum alios) qua ex matre sine Patre, illæsaque matris virginitate.

Benè illi quidem: At ego hoc modo: *Passionem eius quis enarrabit?*

Mirentur illi Ortum Solis huius, ego Occasum: mirentur præsepium, ego tumulum: mirentur modum nascendi, ego moriendi: mirentur positum inter duo animalia, ego inter duos latrones crucifixum, &c. Oriens & Occidens æquè mirabiles, æquè ineffabiles.

Atrocitatem Passionis Christi, ego nec homini, nec Angelo, sed dumtaxat ipsi Christo, & Deo ordinanti planè ac plenè notam autumo.

Psal. *Tu scis improperium meum, & confusionem meam*, tu solus perfectè nosti.

Ratio. Solus enim Pater nouit Filij sublimitatem, quoq; is hono

3s honore dignus honorari à creatis rebus.

Hortatur tamen qui passus est, vt, pro tenuitate ingenioli nostri, indagemus.

Thren. 1. *O vos omnes, qui transitis per viam*, vitæ huius mortalis, *attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.*

Attendere ergò iubet, & videre.

I.

Passio Christi acerba, à causâ finali maximâ.

Passus est Christus, vt vnus omnium peccata simul semelque deleret. Magnæ causæ magnus effectus.

Peccatum sequitur
- *Macula, priuatioque diuinæ gratiæ,*
- *Pæna*
  - *Damni*, quæ est hîc amissio gratiæ, & illic eius gloriæ, quam oculus non vidit, &c.
  - *Sensus*, quæ est passio, & positio quædam tormentorum temporalium aut æternorum, morborum, Inferni, ignis, niuium, &c.

Quemadmodum reus læsæ maiestatis humanæ, primum apud eam desinit esse gratiosus; & deinde pænam damni patitur, bonis eius fisco addictis, ac tum demùm pęnam sensus, dum aut agitur in crucem, aut capite truncatur, &c. ita qui Deum mortiferè offendit, &c.

Genes. 3. Sic Adam odiosus post culpam, pellitur paradiso, nunquam regressurus, vetante Angelo paradisi excubitore, & sudoribus ærumnisque mancipatur. Cælum quoque illi tum clausum, Infernus vero reseratus, &c.

Culpæ magnitudo spectanda, qua
1. *Ex parte offensi*, si Rex, si Cæsar, is qui pugno percussus, si ciuis; alia atque alia eidem actioni est pæna, propter personas dissimiles.
2. *Ex parte offendentis.* Si minor læsit maiorem, si æqualis, aut ferè æqualis.

Ciux

Crux seruo machinanti in Domini necem; At Delphino Franciæ, aut fratri Regis in Regem peccati, pro cruce, exilium è regno, ciuitate, curia, &c.

3. *Ex recidiua,* si pluries in eadem, aut paria, relapsus aliquis. Febrium recidiuarum maiora pericula; sicut & vulnerum, post cicatrices.

Peccatum hominis vndequaque magnum

1. *quia in Termaximum Deum Deorum,* cuius magnitudinis non est finis.

2. *quia à puluere, cinere, vmbra, re nihili læsus Deus.* Non tantùm distat vmbra à suo corpore, quantùm homo à Deo: neque Cæsar purus, à vero Cæsare. Auertatur corpus, euanescit vmbra: Deserat hominem Deus, fugit ac perit homo velut vmbra. *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo. Et subito casu, quæ valuere, ruent.*

3. *quia frequenter relapsus.*

Sed pæna crimine minor esse non debet, vt nec maior.

Pæna si est leuis, infligatur prolixior; si grauis & intensa, breuior esto.

Ioan. Climacus. *Si peccata nostra,* inquit, *secundum quod ponderanda sunt, ponderaremus, arbitremur nos non posse satisfacere pro eisdem, etiamsi mille annis in pane & aqua abstineremus, vniuersumque mundum produceremus nobiscum, & pro nobis plorantem, totum quoque Iordanem.*

D. Hieron. in Reg. *Forsitan paruam æstimas culpam, dico tibi, quòd nec pro minima culpa, totus satisfacere mundus posset, nisi Deus ex sua pietate dignetur ignoscere.*

Paruę culpæ tam ęgrè fit satis? quid dicas de magnis, quid de infinities iteratis?

Magna Protoplastorum culpa, & in ijs nostra: multæ nostræ singulorum, præter naturalem illam culpam, personales & propriæ; aliæ alijs grauiores: plures verò omnium simul culpæ.

Ioan. *In multis delinquimus omnes.*

Peccaui super numerum arenæ maris, aiebat Manasses.

Venerit ergò Christus, vel vnico peccatori redimendo; & vnicus aliquis dicat; *Christus dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* (Galat. 2. Tamen infinitè, & infinita illi patiendum fuit, vt maculas vnius omnes dilueret, gratiam illi mereretur, pænas Inferni diuerteret, cælique gloriæ, homuncionem vnicum inferret.

Bonis, & multitudine, & magnitudine infinitis, gratię & gloriæ sc. adquirendis, infinitè & infinita tolerandum illi fuit.

Precium mercibus minus non esto. Tagum, aut Gangem fluuios aureos, montibus aureis emito.

Malis quoque, & numero & grauitate infinitis, doloribus scilicet Inferni diuertendis, infinitè & infinita illi tolerandum.

Infinitæ pænæ { *Damni*, *Sensus*, } incommodis doloribusque Christi infinitis, auertendæ.

Infinita bona { *Gratiæ*, *Gloriæ*, } malis infinitis CHRISTI, comparanda.

Et omnia illa, & sic perferenda, etsi vni tantùm peccatori.

Iam verò, cùm non vni, aut paucis vnius criminibus, sed omnibus, omnium hominum, omniumque temporum, etiam præuisis sceleribus sit passus, qualia ac quanta passum illum fuisse æstimabimus?

Isai. *Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum.*

Isa. 53. *Propter scelus pop. mei percussi eum.*

Isai. 53. *Disciplina pacis nostræ super humerum eius.*

Psal. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.*

Hircus Mosaicus, maledictis oneratus.

Christus instar pauperis illius, quem Massilięses, cùm peste laborarent, veteri more, vestibus sacris ornatum, circumducebant, per vrbem, cum execrationibus, vt in eum inciderent omnia mala ciuitatis, ac sic proijciebant; teste

teste Seruio in 3 Aenid. ex Petronio.

Omnium omninò hominum peccata omnia, quasi in fasciculum, aut manticam conuoluit Pater, eaque conuasata in Filij humeros deposuit, deposita Filius libens suscepit: O onus Atlantico maius! *Sic onera grauia, & importabilia, alligauimus, & imposuimus in humeros hominis vnius, digito nolentes illa contingere.*

An non ergo infinitus illius, in passione, labor ac dolor? Debuit, voluit, potuit, ergo fecit. Non satis ad pœnas Tartarus vnus erat.

D. Aug. lib. 3. confess. c. 11. *O tu bone omnipotens, qui sic curas vnumquemq; nostrum, velut solum cures, & sic omnes, tanquam singulos.*

Iure clamet: *Dolores inferni circumdederunt me.*

II.

A causa efficiente.

Efficiens causa passionis, duplex. { 1. *Diabolus*, vt instigator, repertor pœnarum, &c. 2. *Homo.*

* j. *DIABOLVS*, certè sponte crudelissimus in homines successores gloriæ suæ.

Videtis, vt rotant, vt torquent, quos possident, &c.

Adde, quòd illi semper plus libet, quàm licet.

Et ingeniosiorem eum esse pœnarum repertorem, Perillo quolibet.

Et, in Christum priuatas habuisse causas sæuiendi.

Sed Christus, in Passione, expositus fuit tyrannidi Diaboli; ergo immanissima quæque passus ab immanissimo, licentiosissimo, imò (vt sic dicam) tunc plenè licentiato; & ad pœnas ingeniosissimo; & priuatis in Iesum odijs ęgerrimo.

Testis ipse; *Hæc est hora vestra* (inquit) *& potestas tenebrarum*. j. facta est Dæmonibus, ac vobis, ô Iudęi, licentia pro libito, in me sæuiendi.

Tunc, *venit in eum princeps huius mundi, etsi in eum non haberet quidquam*, & agmine facto.

Qua data porta, ruit.

Tunc litterę (vt sic loquar) publicæ illi, ac diplomata amplissima sæuiendi, atque omne virus acerbitatis suæ in corpus vitamque Christi effundendi, sunt data, non restricta clausulis, vt olim cum Iobum inuaderet; *Veruntamen animam illius serua*, &c.

Diabolo propriæ, in Christum sæuiùs sæuiendi causæ 4.

1. *Viri bonitas.* Contraria enim Diaboli malitia bonitati, vt ignis aquæ, &c. Torqueri ergo eum acriter adcurauit, vt vel impatientia peior fieret.

2. *Victoria de eo frequens.* Matth. 4. Pugna à victis, in victores instaurata, sæuissima.

Victores victique cadunt, victiq; resurgunt;

——*Victis redit in præcordia virtus,*

Vna salus victis, nullam sperare salutem. 2. Aneid.

A metu audacia.

3. *Velitationes crebræ illi damnosæ* quoties eijciebat præsidijs vsurpatis j. è corporibus humanis legiones dæmonum.

4. *Optimorum spoliorum detractio.* quoties sc. peccatores ad meliorem mentem reducebat, vt Magdalenam, Matthæum, Publicanū, &c.

Necdum illæ causæ irarum, sæuique dolores
Exciderant animo. &c. 1. Aneid.
——*Mene incæpto desistere victam!*
——*Prô Iupiter! ibit*
Hic, ait, & nostris illuserit aduena regnis?
Non arma expedient? ——*ite,*
Ferte citi flammas, date vela, impellite remos.
——*cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.*
4. Aneid.

Qualia,

Qualia, quotque, à tali hoste, passus, hinc *attendite, & videte, si est dolor sicut dolor eius.*

* ij. HOMO, altera causa efficiens Passionis { *Iudas proditor* / *Iudæus emtor* / *Pilatus, &c. crucifixores.*

Iudæ ac Iudæorum, quò ingratitudo maior, hoc Christo crux acerbior.

Iudas, Discipulus, Oeconomus, &c.

Psal. *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Tu verò, homo vnanimis, dux meus, & notus meus.*

Qui simul mecum dulces capiebas cibos, &c. *Tu*, emphaticum hic valde. Non quid, sed à quo

Psal. 40. *Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.*

A Iudæis emi, crucifigi quam molestum!

Zachar. 13. *Quid sunt plagæ istæ, in medio manuum tuarum?*

Et dicet, His plagatus sum, in domo eorum, qui diligebant me, j. diligere debuerant, vel in domo, j. à filijs, quorum maiores me diligebant.

Iudæis causæ diligendi Christi præcipuæ. {

1 *Libertas reddita, cæso Pharaone.* Feci è seruo, vt esses libertus mihi.

2. *Lex data*, & quædam pædagogia. Psal. *Non fecit taliter omni nationi,* &c.

3. *Colonia data,* terra promissionis *Non enim in gladio suo possederunt terram,* &c.
Quomodo persequebatur vnus mille, & duo fugarent decem milia?
Nonne ideò quia Deus suus vendidit eos?
Sono tubarum muri Hierichuntini ruêre.

4. *Commeatus quotidianus 40. annis.* Panem cœli dedit eis, &c. Non sunt attritæ vestes eorum.

Isaiæ. *Quid debui facere, & non feci?* &c.

Acerbissimum
- *1. Patronū,*
- *2. Pædagogum.* — verberari, crucifigi,
- *3. Ducem,*
- *4. Nutritium,* — confodi, stilis
  - *Clientum,*
  - *Discipulorum,* vti Cassi & quidā Ludimagister sub Camillo Rom. & Seneca sub Nerone
  - *Militum,*
  - *Alumnorum.*

Ciceronem patronum ab ingrato cliente capite truncatum:
Cassianum confossum stilis puerorum:
Senecam, Neronis iusso, in balneo mori iussum:
Patrem patriæ, à ciuibus suis laniatum, &c. quis siccis oculis legat?
At Christus. Iudæis hæc omnia. Ergo ei hæc ab illis pati, acerbissimum.
Isai. *Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognouit.*

I I I.

A causa instrumentali.

Instrumentorum passionis Christi quædam
- *1. Dolorem facientia tantùm*
  - *1. Claui,*
  - *2. Hasta.*
- *2. Ignominiosa tantū*
  - *1. Arundo,*
  - *2. Alba vestis,*
  - *3. Purpura,*
  - *4. Salutationes,*
  - *5. Tit. crucis.*
- *3. Ignominiosa, & dolorem facientia*
  - *1. Catenæ, vincula,*
  - *2. Sputa,*
  - *3. Spinea corona,*
  - *4. Lora, ac flagra fortè hamata,*
  - *5. Crux, &c.*

Spinæ

Spinæ, vel leuiter adtactæ, quam pungunt!

Crux verò molestissima quâ a s { 1. *Ignominia,* 2. *Sensu,* 3. *Verecundia,* 4. *Mora.* }

Mortem autem crucis, addidit Paulus, incrementi vice.
Abire in malum crucem, frequens & Comicis.
Malo cruce perire, ait Gracchus.

Cic 5. in Verrem, crudelissimum, teterrimumque, adpellat supplicium.
Summum supplicium Iurisconsultis est autonomaticè, quibus, *crux etiam supra ignem.*
Nonnus Poëta in c. 19. Ioan. *damnatißimum quoddam fatum* vocat.
Scriptura: *Maledictus qui pendet in ligno.*
* j. *IGNOMINIA crucis*, magna.
Seruis enim conueniens, vnde dicta seruile supplicium.
Iuuenal. saty. 6. *Pone crucem seruo.*

Crux seruis vel { 1. *ob delatos Dominos:* 2. *ob machinas in Dominorum salutem:* 3. *ob fugam diuturnam, aut repetitam.* }

Crux plebeijs, ac liberis vilioribus rara, nisi ob {
1. *Latrocinium.* Senec. ep. 7. Hinc Christo duo latrones adpensi.
2. *Sicariatum.*
3. *Falsum testimonium.*
4. *Affectationem regni, ac seditionem.* Hinc ille titulus I. N. R. I. hinc & Iudæi *Noli scribere Rex Iudæorum, sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorũ.* *Paulus lib. 5. tit. 22.*
5. *Homicidium.* Philo de speciali lege.
Lipsio meo gratia, è cuius armario istorum aliqua lib. 1. de cruce. }

fuisse tam molli, tam tenera, tactu tam bono, tam viuaci, plus quam vllus fuerit hominum cæterorum; ait ibidem Titelmannus ille bis noster.
Aristot. 2. de anima. *Quo complexio nobilior est, mensque dexterior, hoc mollior & tenerior esse solet caro.* Ergo Christo caro mollissima, quod intellectus eius, cui vnitum erat Verbum, dexterrimus, & complexio nobilissima digna tantis hospitibus.
Et quæ à miraculo, sunt excellentiora his, quæ à natura (vt docet *Chrysost. de vino ex aqua facto.*)
Deus enim Natura, & Ars subordinantur, & gradus habent perfectionis. Ars benè, Natura meliùs, Deus optimè operatur. Nec ars in rosa, nec vestimenta ornatusque Salomonis, qui ab arte, æquant liliorum gloriam, quæ illis à natura, nec natura adsequi potest Deum.
Matth. 6. *Adspicite lilia agri,* &c. *Dico vobis, quòd non Salomon*, &c.
* iiij. *MATERIA, ex qua.* Causa enim singularis teneritudinis huius, à nouo nascendi modo. Ex sola enim virgine is natus, nihilque permixtum roboris virilis. Mulierum autem caro natura tenerrima, vnde mulier (quibusdam) quasi mollis aër. Mulierum quoque tenerrimæ, quę virgines, virginum, quę iuniores. Sed mater martyris nostri, quę sola totum illum genuit, sexu mulier, integritate virgo, ætate adolescentula cùm Christum peperit, nempe annorum 15.
Adde, quòd quæ passus est ille tenerrimus hominum, fuêre Natura grauissima, quæque durissimis Herculibus; & Scæuolis ipsis, gemitus & clamores excuterent.
Isai. 53. Hinc *virum dolorum, & scientem infirmitates* vocat propheta.
Ergo tormenta Passionis illi acerbissima.
* ij. *VNIVERSITAS.* Nam membris singulis, singuli cruciatus, & sæpè plures vno, vni.
Isa. 1. *A planta pedis, vsque ad verticem, &c.*
Frontem corona spinea mille modis lancinauit:
Bernard. *Nobile caput & pretiosum, mille spinis fuit*

fuit concussum.
Crines, euulsi; *Aures*, oppletæ blasphemijs:
Facies, sputis deformata, alapis liuida:
Nares, & *os* sputis virulentis, aceto, & felle afflictatum:
Collum, colaphis & catenis: *tergum*, flagellis:
Oculi, præsentis matris mœstitiæ. *Humeri*, flagris & cruce:
Manus ac pedes, clauis terebrati: *Pectus*, mucrone diræ lanceæ, transfossum:
Viscera, fortè disrupta, dum vi magnâ librata in terram crux, crucifixum iam suum gerens.
Vniuersitas altera, nempè afflictantium personarum.

Passus est enim ab omni
- 1. *Genere hominum,*
  - 1. *Iudæis,*
    - 1. *Pilato* Franço Lugdunensi, aut talo, &c.
  - 2. *Ethnicis.*
    - 2. *Herode*, & Malcho mancipio, dumæis.
- 2. *Conditione*
  - 1. *Rege Herode,*
  - 2. *Prorege Pilato,*
  - 3. *Sacerdotibus,*
  - 4. *Scribis,*
  - 5. *Dominis,*
  - 6. *Seruis,*
  - 7. *Plebe.*
- 3. *Aetate,*
- 4. *Sexu*, viris & mulieribus. Viri emerunt, vendiderunt, occiderũt: Mulieres, ancillę Pontificis, &c. mater condolēs. cum vehementer pupugit, & intùs secundò crucifixit.

Passus est in omnibus bonis
- 1. *Animi,*
- 2. *Corporis,*
- 3. *Fortunæ,*
  - 1. *In amicis* Petro, Iudâ, &c.
  - 2. *Famâ*, Cum iniquis reputatus est.
  - 3. *Vestibus* diuisis, ludoque distractis.
- *vt vocant.*

* iij. *DIVTVRNITAS* quoque Cruciatus attendenda. Nam gladio transfodi, truncari capite, suspendio aut naufra-

naufragio perire, tolerabile, quia breue: durum, prolixè mori ac lentè.

A quindecim retro diebus putas (ô Christiane) comedisse illum, bibisse, aut placidè dormisse?

Ab hora cænæ hesternæ, ad tertiam vsque horam pomeridianam sequentis diei, octodecim horas, cum morte luctatus est.

Nec mora nec requies tormentis eius, nec nocte nec die.

* iiij. *A PARTE ANIMAE*, acerbitas quoque censenda.

Animæ eius dolor ingens.

1. *Ab offensa Patris*. Videbat enim illum quidem à se moriente placari: sed à tortoribus, Iudicibus, &c. irritari. Hinc mel, illinc fel.
2. *A commiseratione matris*. Nam cùm is dulcem matrem videret transfixam intus tot gladijs, quot cruciabatur ipse doloribus; internis illis, & inuisibilibus matris vulneribus, quasi quibusdam reflexis Solis radijs, & intùs ipse quoque reuerberabatur, ac noue lancinabatur.
3. *Ab irrita passione apud plerosque*. Obcurrebat futura multorum, post tot tormenta, damnatio: & ipsius Iudæ, tum pereuntis, cùm ille saluaret: & obstinati latronis, à latere suo abrepti, à dæmone, ipsa suæ salutiferæ mortis hora.

Hinc aiebat: *Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

Psal. *Intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.*

Posuit me quasi signum ad sagittam.

Thren. 1. *O vos omnes, qui transitis per viam attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.*

Concio

Concio III. Sabbatho Cinerum.

FActa repetitione, ita dictum: Sed antequam tam vastum Oceanum Passionum ingrediamur, rursus nonnulla præmittenda, Nautarum instar, qui prius, quam se alto mari, ventisque credant, diebus multis in portu occupantur, armamentis nauium commeatibusque parandis. Dum comuntur, dum pectuntur annus est.

Dicendum ergo rursus, de dolorum Christi grauitate attendenda quadrifariam.
1. *A causa finali,*
2. *A causa efficiente,*
3. *A causa instrumentali,*
4. *A causa materiali, vel materia circa quam*

AVE.

Exordium.

Prouerb. 30. Dixerit Salomon: *Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro,* &c.

Dixerit etiam Isaias. *Generationem eius quis enarrabit?* vel diuinam (secundum quosdam) qua ex patre est sine matre & Patri coæternus, à Patre alius nec aliud, &c. vel humanam (secundum alios) qua ex matre sine Patre, illæsaque matris virginitate.

Benè illi quidem: At ego hoc modo: *Passionem eius quis enarrabit?*

Mirentur illi Ortum Solis huius, ego Occasum: mirentur præsepium, ego tumulum: mirentur modum nascendi; ego moriendi: mirentur positum inter duo animalia, ego inter duos latrones crucifixum, &c. Oriens & Occidens æquè mirabiles, æquè ineffabiles.

Atrocitatem Passionis Christi, ego nec homini, nec Angelo, sed dumtaxat ipsi Christo, & Deo ordinanti planè ac plenè notam autumo.

Psal. *Tu scis improperium meum, & confusionem meam,* tu solus perfectè nosti.

Ratio. Solus enim Pater nouit Filij sublimitatem, quoq; is hono

Crux seruo machinanti in Domini necem; At Delphino Franciæ, aut fratri Regis in Regem peccati, pro cruce, exilium è regno, ciuitate, curia, &c.

3. *Ex recidiua*, si pluries in eadem, aut paria, relapsus aliquis. Febrium recidiuarum maiora pericula; sicut & vulnerum, post cicatrices.

Peccatum hominis vndequaque magnum

1. *quia in Termaximum Deum Deorum*, cuius magnitudinis non est finis.

2. *quia à puluere, cinere, vmbra, re nihili læsus Deus.* Non tantùm distat vmbra à suo corpore, quantùm homo à Deo: neque Cæsar purus, à vero Cæsare. Auertatur corpus, euanescit vmbra: Deserat hominem Deus, fugit ac perit homo velut vmbra. *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo. Et subito casu, quæ valuere, ruent.*

3. *quia frequenter relapsus.*

Sed pœna crimine minor esse non debet, vt nec maior.

Pœna si est leuis, infligatur prolixior; si grauis & intensa, breuior esto.

Ioan. Climacus. *Si peccata nostra*, inquit, *secundum quod ponderanda sunt, ponderaremus, arbitremur nos non posse satisfacere pro eisdem, etiamsi mille annis in pane & aqua abstineremus, vniuersumque mundum produceremus nobiscum, & pro nobis plorantem, totum quoque Iordanem.*

D. Hieron. in Reg. *Forsitan paruam æstimas culpam, dico tibi, quòd nec pro minima culpa, totus satisfacere mundus posset, nisi Deus ex sua pietate dignetur ignoscere.*

Paruę culpæ tam ęgrè fit satis? quid dicas de magnis, quid de infinities iteratis?

Magna Protoplastorum culpa, & in ijs nostra: multæ nostræ singulorum, præter naturalem illam culpam, personales & propriæ, aliæ alijs grauiores: plures verò omnium simul culpæ.

Ioan. *In multis delinquimus omnes.*

Peccaui super numerum arenæ maris, aiebat Manasses.

Venerit ergò Christus, vel vnico peccatori redimendo; & vnicus aliquis dicat; *Christus dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* (Galat. 2. Tamen infinitè, & infinita illi patiendum fuit, vt maculas vnius omnes dilueret, gratiam illi mereretur, pænas Inferni diuerteret, cælique gloriæ, homuncionem vnicum inferret.

Bonis, & multitudine, & magnitudine infinitis, gratię & gloriæ sc. adquirendis, infinitè & infinita tolerandum illi fuit.

Precium mercibus minus non esto. Tagum, aut Gangem fluuios aureos, montibus aureis emito.

Malis quoque, & numero & grauitate infinitis, doloribus scilicet Inferni diuertendis, infinitè & infinita illi tolerandum.

Infinitæ pænæ { *Damni*, *Sensus*, } incommodis doloribusque Christi infinitis, auertendæ.

Infinita bona { *Gratiæ*, *Gloriæ*, } malis infinitis CHRISTI, comparanda.

Et omnia illa, & sic perferenda, etsi vni tantùm peccatori.

Iam verò, cùm non vni, aut paucis vnius criminibus, sed omnibus, omnium hominum, omniumque temporum, etiam præuisis sceleribus sit passus, qualia ac quanta passum illum fuisse æstimabimus?

Isai. *Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum.*

Isa. 53. *Propter scelus pop. mei percussi eum.*

Isai. 53. *Disciplina pacis nostræ super humerum eius.*

Psal. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam.*

Hircus Mosaicus, maledictis oneratus.

Christus instar pauperis illius, quem Massilięses, cùm peste laborarent, veteri more, vestibus sacris ornatum, circumducebant, per vrbem, cum execrationibus, vt in eum inciderent omnia mala ciuitatis, ac sic proijciebant; teste

teste Seruio in 3 Aenid. ex Petronio.

Omnium omninò hominum peccata omnia, quasi in fasciculum, aut manticam conuoluit Pater, eaque conuasata in Filij humeros deposuit, deposita Filius libens suscepit: O onus Atlantico maius! *Sic onera grauia, & importabilia, alligauimus, & imposuimus in humeros hominis vnius, digito nolentes illa contingere.*

An non ergo infinitus illius, in passione, labor ac dolor? Debuit, voluit, potuit, ergo fecit. Non satis ad pœnas Tartarus vnus erat.

D. Aug. lib. 3. confess. c. 11. *O tu bone omnipotens, qui sic curas vnumquemq; nostrum, velut solum cures, & sic omnes, tanquam singulos.*

Iure clamet: *Dolores inferni circumdederunt me.*

II.

A causa efficiente.

Efficiens causa passionis, duplex.
1. *Diabolus*, vt instigator, repertor pœnarum, &c.
2. *Homo.*

* j. *DIABOLVS*, certè spontè crudelissimus in homines successores gloriæ suæ.

Videtis, vt rotant, vt torquent, quos possident, &c.

Adde, quòd illi semper plus libet, quàm licet.

Et ingeniosiorem eum esse pœnarum repertorem, Perillo quolibet.

Et, in Christum priuatas habuisse causas sæuiendi.

Sed Christus, in Passione, expositus fuit tyrannidi Diaboli; ergo immanissima quæque passus ab immanissimo, licentiosissimo, imò (vt sic dicam) tunc plenè licentiato, & ad pœnas ingeniosissimo; & priuatis in Iesum odijs ęgerrimo.

Testis ipse; *Hæc est hora vestra* (inquit) *& potestas tenebrarum.* i. facta est Dæmonibus, ac vobis, ô Iudęi, licentia pro libito, in me sæuiendi.

Tunc, *venit in eum princeps huius mundi, etsi in eum non haberet quidquam*, & agmine facto.

Qua data porta, ruit.

Tunc litterę (vt sic loquar) publicæ illi, ac diplomata amplissima sæuiendi, atque omne virus acerbitatis suæ in corpus vitamque Christi effundendi, sunt data, non restricta clausulis, vt olim cum Iobum inuaderet; *Veruntamen animam illius serua*, &c.

Diabolo propriæ, in Christum sæuiùs sæuiendi causæ 4.

1. *Viri bonitas*. Contraria enim Diaboli malitia bonitati, vt ignis aquæ, &c. Torqueri ergo cum acriter adcurauit, vt vel impatientia peior fieret.

2. *Victoria de eo frequens*. Matth. 4. Pugna à victis, in victores instaurata, sæuissima.
Victores victique cadunt, victiq; resurgunt;
—— *Victis redit in præcordia virtus,*
Vna salus victis, nullam sperare salutem. 2. Aneid.
A metu audacia.

3. *Velitationes crebræ illi damnosæ* quoties eijciebat præsidijs vsurpatis j. è corporibus humanis legiones dæmonum.

4. *Optimorum spoliorum detractio*. quoties sc. peccatores ad meliorem mentem reducebat, vt Magdalenam, Matthæum, Publicanũ, &c.

Necdum illæ causæ irarum, sæuique dolores
Exciderant animo. &c. 1. Aneid.
—— *Mene incæpto desistere victam!*
—— *Prô Iupiter! ibit*
Hic, ait, & nostris illuserit aduena regnis?
Non arma expedient? —— *ite,*
Ferte citi flammas, date vela, impellite remos.
—— *cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.*
4. Aneid.

Qualia,

Qualia, quotque, à tali hoste, passus, hinc *attendite, & videte, si est dolor sicut dolor eius.*

* ij. HOMO, altera causa efficiens Passionis	*Iudas proditor* *Iudæus emtor* *Pilatus*, &c. *crucifixores.*

Iudæ ac Iudæorum, quò ingratitudo maior, hoc Christo crux acerbior.

Iudas, Discipulus, Oeconomus, &c.

Psal. *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Tu verò, homo vnanimis, dux meus, & notus meus.*

Qui simul mecum dulces capiebas cibos, &c. *Tu*, emphaticum hic valde. Non quid, sed à quo

Psal. 40. *Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.*

A Iudæis emi, crucifigi quam molestum!

Zachar. 13. *Quid sunt plagæ istæ, in medio manuum tuarum?*

Et dicet, His plagatus sum, in domo eorum, qui diligebant me, j. diligere debuerant, vel in domo, j. à filijs, quorum maiores me diligebant.

Iudæis causæ diligendi Christi præcipuæ.	1 *Libertas reddita, cæso Pharaone.* Feci te seruo, vt esses libertus mihi. 2. *Lex data*, & quædam pædagogia. Psal. *Non fecit taliter omni nationi,* &c. 3. *Colonia data,* terra promissionis *Non enim in gladio suo possederunt terram,* &c. *Quomodo persequebatur vnus mille, & duo fugarent decem milia?* *Nonne ideò quia Deus suus vendidit eos?* Sono tubarum muri Hierichuntini ruêre. 4. *Commeatus quotidianus 40. annis.* Panem cœli dedit eis, &c. Non sunt attritæ vestes eorum.

Iſaiæ. *Quid debui facere, & non feci? &c.*

Acerbiſſimum
- *1. Patronũ,*
- *2. Pædagogum.*
- *3. Ducem,*
- *4. Nutritium,*

verberari, crucifigi, confodi, ſtilis

- *Clientum,*
- *Diſcipulorum*, vti Caſſi & quidã Ludimagiſter ſub Camillo Rom. & Seneca ſub Nerone
- *Militum,*
- *Alumnorum.*

Ciceronem patronum ab ingrato cliente capite truncatum:
Caſſianum confoſſum ſtilis puerorum:
Senecam, Neronis iuſſo, in balneo mori iuſſum:
Patrem patriæ, à ciuibus ſuis laniatum, &c. quis ſiccis oculis legat?
At Chriſtus. Iudæis hæc omnia. Ergo ei hæc ab illis pati, acerbiſſimum.
Iſai. *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui, Iſrael autem me non cognouit.*

III.

A cauſa inſtrumentali.

Inſtrumentorum paſſionis Chriſti quædam
- *1. Dolorem facientia tantùm*
  - *1. Claui,*
  - *2. Haſta.*
- *2. Ignominioſa tantũ*
  - *1. Arundo,*
  - *2. Alba veſtis,*
  - *3. Purpura,*
  - *4. Salutationes,*
  - *5. Tit. crucis.*
- *3. Ignominioſa, & dolorem facientia*
  - *1. Catenæ, vincula,*
  - *2. Sputa,*
  - *3. Spinea corona,*
  - *4. Lora, ac flagra fortè hamata,*
  - *5. Crux, &c.*

Spine

Spinæ, vel leuiter adtractæ, quam pungunt!

Crux verò molestissima quâ a s { 1. *Ignominia,* 2. *Sensu,* 3. *Verecundia,* 4. *Mora.* }

Mortem autem crucis, addidit Paulus, incrementi vice.
Abirè in malum crucem, frequens & Comicis.
Malo cruce perire, ait Gracchus.

Cic 5. *in Verrem*, crudelissimum, teterrimumque, adpellat supplicium.
Summum supplicium Iurisconsultis est autonomaticè, quibus, *crux etiam supra ignem.*
Nonnus Poëta in c. 19. Ioan. *damnatissimum quoddam fatum* vocat.
Scriptura: *Maledictus qui pendet in ligno.*
* j. *IGNOMINIA crucis*, magna.
Seruis enim conueniens, vnde dicta seruile supplicium.
Iuuenal. saty. 6. *Pone crucem seruo.*

Crux seruis vel { 1. *ob delatos Dominos:* 2. *ob machinas in Dominorum salutem:* 3. *ob fugam diuturnam, aut repetitam.* }

Crux plebeijs, ac liberis vilioribus rara, nisi ob {
1. *Latrocinium*. Senec. ep. 7. Hinc Christo duo latrones adpensi.
2. *Sicariatum.*
3. *Falsum testimonium.*
4. *Affectationem regni, ac seditionem.* Hinc ille titulus I.N.R.I. hinc & Iudæi *Noli scribere Rex Iudæorum, sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorũ. Paulus lib. 5. tit. 22.*
5. *Homicidium.* Philo de speciali lege.
Lipsio meo gratia, è cuius armario istorum aliqua lib. 1. de cruce. }

 Et ecce

Et ecce tibi Regem Regum, Christum, cruciatum instar serui, instar Aman (*Hest.7.*) instar Regis Hai (*Iosu.7.*) instar Principum contra Solem (*Iosue*) instar Polycratis (*Herodot. in Thalia.*)

Christum cruciatum spectans, an non facilè dicas, illum vel latronem, vel sicarium, vel falsum testem, vel regni affectatorem, vel homicidam?

Cruce Siculi non inuenêre Tyranni Maius tormentum, sed nec infamiùs.

* ij. *SENSVS ACER.*

Crucis sensus tam acer, vnde?

1. *A flagris.* Nam, ante cruciationem, cædi soliti cruciarij, & suo sanguine purpurari.
2. *A clauis*, quibus ternis aut quaternis manus ac pedes terebrabantur.
3. *A lancea*, qua configebantur iam cruciati, vel ad accelerandum mortem, vel tentandum, numne veri mortui.
4. *Crurium confractione*, quæ duobus latronibus etiam adhibita.

* iij. *VERECVNDIA.* Nam, ante crucifixionem, nudabatur cruciarius, nudusque adfigebatur.

Vestimenta Christi nudati, & diuisa, & aleæ exposita.

Nuditas verecunda ab Adæ lapsu, hominibus probis.

Genes. 3. *Vocem tuam audiui in paradiso, & timui, eo quod nudus essem.*

Gen. 9. Noë nudatus. Chami filij ludibrium.

Dauidi molestissimum, nudatas fuiße nates legatorum suorum.

Romanorum nemo nudus, cum liberis, in balneis.

Nuditas verecunda, omnium maximè virginibus.

Virgines (Milesias opinor) à morte sibi, desiderio vitæ melioris, consciscenda, non leges aliæ prohibuere, sed nuditatis in cruce solus metus. Nudas enim suspendi

pendi tales placitum erat.

* iiij. *MORA*, Mors enim à cruce tardissima, vel stillante pauxillatim sanguine, qua è manibus, qua è pedibus, qua è corpore flagris lacero; vel fame ac siti.

IIII.

A causa materiali.

Materia, circa quam, erat Christus.

Vis sensitiua corporis Christi { 1. *Sine stupore.* 2. *Simul tota moriens.*

* 1. *SINE STVPORE.* In alijs stupor, acriori dolore; eliminat enim sensum doloris obtusioris, vis maior.

In flammas AEtnamque proiectus, instar Empedoclis, non sentit dentium articulorumue dolorem.

Christus aliter. Singillatim enim distincteque tormenta sensit, magna æquè ac parua: nec minoris sensum, maior extinxit dolor.

* 2. *SIMVL TOTA MORIENS.* In cæteris paulatim illa sentiendi vis emoritur, gradatim peruadit mor, fringent ac rigent pedes, nec si pungas, sentiunt. Christus autem totus semel ac simul mortuus est.

Acerbitas passionis, ab anima etiam Christi, quòd ea { 1. *Intelligendi vi, singularis:* 2. *Voluntatis optimæ, & flagrantißimæ in nos charitatis.* 3. *Expers consolationis.*

* j. *INTELLIGENDI VI, SINGVLARIS.* Ignoti boni amor, languidulus; notioris flagrantior.

Nescis quid homini literæ prosint? oscitanter, & in plumis studebis: intelligis? noctes ac dies totus in libris eris, iuuabit impallescere chartis. *Pers. sat.* 5.

Christi ergo anima, quo pleniùs planiusque intellexit vberes fructus passionis, hoc pati voluit vberiùs.

✝ ij. *VOLVPTATIS OPTIMAE, ET CHARITATIS.*

Magnitudo operis, à magnitudine charitatis. Charitas operatur magna, si est: si maxima, maxima operatur. At Christi charitas, intellectu maior, ardebat enim in eo, vt in fornace propria. AEtnæi ignes in eius sacris visceribus. Dicere ille iure possit: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Cant.

Ergo ardentissimè amans philanthropos ille, plenissimè liberare voluit, & ideò plenissimè atque vberrimè pati.

Omnia vincit amor.

Genes. 29. Iacob, Rachelis nuptias deperiens, 14. annos totos Labano ministrauit, & tamen *videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine.*

Genes. 34. Sichem circuncidi se est passus, Dinæ nuptias ambiens.

Et quid non fecêre impuri quondam amatores?

Lectum mihi, quis, è fenestris amicæ, sese suspenderit.

Senec. ep. 4. *Alius ante fores pependit amicæ.*

Vidit Florentia, qui amicæ petenti oculos, mox illos effossos transmitteret in pixide.

Vidit Plangō, meretrix Milesia, Colophonium iuuenem pronum ad pedes, gladio in pectus minante, nisi læsa ignosceret.

Nihil moderabile vnquam suasit amor, nec hominibus, nec ipsi Deo.

D. Franciscus, quæ, & quot, amore dilecti sui Christi, non fecit? Quæ non D. Ignatius?

D. Ignatius ep. 12. quæ est ad Rom. *Vtinam fruar bestijs illis, quæ mihi præparatæ sunt: quas velim mihi veloces reperiri: quas etiam alliciam, vt compendio me deuorent, non vt quosdam territæ non attigerunt: eæque nisi voluerint vltro, ego vim inferam.* Et post pauca: *Ignis, crux, bestiarum coitiones, dissectiones, distractiones, ossium dispersiones, concisiones membrorum, totius corporis constrictio, & tormentum diaboli in me veniant, tantùm, vt Iesum Christum adipiscar.*

D. Aug.

D. Aug. de viduitate. *Non sunt difficiles labores amanti, in eo enim quid amatur, aut non laboratur; aut labor amatur.*

Christus, quanquam nihil erat, cur nos deformatos sordibus nostris amaret, amabat tamen, & deperibat.

Nullos amores deformes, ait prou. gallicum.

Ergo quantum amabat, tantum pati volebat.

Mensurata eius passio, vlna charitatis eius.

Prou. 23. *Verberauerunt me, & non dolui, vulnerauerunt me & non sensi.* i. instar non sentientis fui, vi amoris.

* iij. EXPERS CONSOLATIONIS. Purus putus illi, ac merus dolor: cæteris, *calix Domini plenus mixto.*

Alijs fel, & mel. Si lapidem illis vna quandoque, & panem altera quoque Deus offert manu.

Psalm. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.*

2. Cor. 7. *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio, in omni tribulatione nostra.*

Qui liuores facit, idem ingerit vnctiones.

Mel consolationis refecti *ibunt Apostoli gaudentes à conspectu concilij*, fel contumeliarum deuorantes. *Act.* 5.

Act. 6. 7. Stephano lapidum torrens dulcis, hoc melle temperatus.

D. Andreas crucem, hoc temperamento lætus, salutauit.

D. Bartholomæus de suo, quasi de alieno, corio agi, parui duxit.

D. Laurentius ignes hoc rore resperſos irrisit.

Hippolytus in contraria versis equis tractus, vix sensit.

Tyburtius, carbones suos, rosas æstimauit.

Mel illud aëreum, ac cœleste, consolationum diuinarum, illis adfluebat, rationes quædam humanæ concurrebant.

Mutios Scæuolas non, ingemiscentes ad Porsenæ flammas, etsi cælestis illa gratia non redderet fortes, hæ tamen, aut pares, rationes exhilarabant:

His

His flammis inuror ad gloriam:
Vuimanum viuere satius, quàm inglorium:
Et facere, & pati fortia, Romanum est.

At in Christo nihil tale. Nec illum vis diuina, nec illum ratio humana solata est.

Desertus ille tunc à
1. *Deo.* Deus Deus, vt quid dereliq. me?
2. *Scipso.* Renuit consolari anima mea.
3. *Superiori parte animæ*, quæ etsi beata Deum facie ad faciem intuebatur, prohibita est tamen ab ipso Christo, ne in corpus gloriam transfunderet, instar beatorum.
4. *Discipulis.*

Hinc acutè illud: *Dolores Inferni circundederunt me.*

Infernus enim cùm abundet malis meris: Cœlum, meris bonis: ideò, *Dolores inferni*, j. merè dolores, *circundederunt me.*

Quod olim Martha dicebat Christo, de Maria sorore, hoc poterat & humanitas Christi queri, de Diuinitate: *Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare?*

Diuortium tunc quoddam erat Diuinitatis ab humanitate, non qua ad vnionem hypostaticam, sed qua ad auxilium; non qua ad fidem, sed (vt ita dicam) qua ad torum.

Rursus, grauissimus censebitur Christi dolor, si quæ membra excellenter passa, considerabitur.

Caput, animæ regia, vt afflictatum! vt fœdatum! vulnera capitis, quam multa, qualia! Spinea corona, in cerebrum, magna vi, incussa.

Lateris, qua ad cor est via, vulnera certè pessima. Ideò inermi capite, lateri vmbonem in prælio prætendimus.

At miles validis ingentem viribus hastam,
In latus iam mortui Christi

Contorsit, stetit illa tremens.
In manibus pedibusque terebratus, venarum neruorumque sedibus.
An non ergo vndequaque immensus Christi dolor?
Obstupeo, stant horrore comę, vox hæret faucibus, dumtaxat cogitanti.
Non frustrà ille: *Attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.*
Thren. *Recordare paupertatis, & transgreßionis meæ.*
j. doloris mei omnes superantis.
An frustrà dixerit: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei?* vos amici mei, j. de meo nomine dicti Christiani.
Virtus extulerat, sed Iudæi malitia huc deiecit.
Quis dabit capiti meo aquam, Auditores?
Doleo, caput meum, non esse Oceanum quendam, & oculos meos, torrentem lachrimarum, &c.

Concio IV. Dominica 1. Quadrag.

Them. *Et, hymno dicto, egressus est Iesus.*

Matth. 26. Marc. 14. Ioann. 18.

FActa repetitione, sic propositum. Vobis (Domini Canonici) & principi huius vrbis Ecclesiæ, reuerentiæ ergo, & huic diei Dominico, reseruaui primitias, & initia textus Passionis; alijs, & alibi datis prolegomenis.
Seruauit vinum bonum vsque adhuc.

Dicendum ergo hodie
1. *Quid hymnus, & an idem cum oratione.*
2. *Quis fuerit hymnus iste Christi.*
3. *Cur illum cantarit Christus, & quid doceat.*

Exer-

Exordium.

Dom. Orlandus di Lassus, Orpheus ille princepsque Musicorum, & gloria meorum Montensium, canturus cum cæteris mottetum (vt vocant) quatuor vocum, sedulò claues, tonos, notarumque sedes, &c. intuetur; phonasco huic dat fa, isti la, &c. multùm occupatur, ante serium cantum; tandemque ipse cum cæteris, vnà omnes fœliciter concinunt, &c.

Cytharædorum multa, ante serios pulsus, prooemia ac præludia.

Ego quoque, lugubrem odam Passionis Christi canturus, j. vobis expositutus, multis vsus sum prolegomenis, sed (vt reor) ad rem necessarijs, cytharam aptaui, chordas contraxi, &c.

Nunc verò ad rem ipsam: & primò quidem, ab hymno Christi, incipiendum censeo. *AVE.*

I.

Hymnus quid, & an idem cum oratione.

Hymnum sic definio: *Hymnus est canticum laudantium Deum.*

D. Aug. in Psalm. 39. *Hymnum, ait, esse canticum laudis.*

Idem in Psalm. 72. *Cantus sunt continentes laudes Dei. Si sit laus, & non sit Dei, non est hymnus: Non est hymnus si sit & laus, & Dei laus, & non cantetur.*

Hymno ergo accidunt tria { 1. *Laus* 2. *Dei laus.* 3. *Cantus.* }

D. quoque Hieronym. in Amos 5. *Hymnus autem est canticum ad honorem Dei.*

Idem in 5. Ephes. *Hymnus Maiestatem, & fortitudinem prædicat Dei, eiusque beneficia vel facta miratur.*

Euthymius in prol. sup. Psalm. *Cum laudes simpliciter ferè vulgatiores breuesque significamus: at hymnus, est gloriæ diuinæ amplior quædam, & extensior laus.*

Differentiam hymni ab oratione ferè talem video, vt hymnus

hymnus sit ferè gratiarum actio, oratio communiter petitio.

D. Aug. serm. 36. de verbis Domini, ait orationem semper exigere gratiam aliquam à Deo.

Ergo, si proprij nominis hymnum Christus hic dixit, cantauit.

Chrysost.homil.83.in Matth.in hæc verba.*Gratias, inquit, egit posteaquam dedit, & hymnum cecinit, vt nos quoque similiter faciamus:*

Theophyl.in Mar.14.

D. August.lib.14. Ciuit.c.9. *Christus gaudij & tristitiæ motus certæ dispensationis gratia, cùm voluit suscepit animo humano, vt, cùm voluit, factus est homo.*

Priusquam igitur egrederetur cænaculo, etsi multis intùs angerettur, suscepit tamen passionis desiderium ardens, & de imminente gaudium, quod expressit, dum hymnum cecinit. Nam cantus perfectus, lætum est opus, lætitiamque animi exigit; & quicquid in Christo fuit, consummatum perfectumque fuit.

Opinio.

1. Ex his, reijcitur opinio D. Thomæ in Matth. qui hymnum ad orationem illam refert, quæ Ioannis 17. habetur. *Pater clarifica Filium tuum*, vt idem sit (*hymno dicto*) apud Matth. 26. & Marc. 14. quod (*Et cum hæc dixisset* apud Ioan.(Verisimiliter quidem aspectu primo, quod sæpè pro oratione hymnus, sed supra dicta satis infirmant.

2. Adde quod D. August. ep. 2. ad Ianuarium c.18. hinc adprobet cantus hymnorum, frustra, nisi verè Christus cecinisset.

3. Præterea, Græci habent καὶ ὑμνήσαντες Matth. & Marc. & Vatablus vertit Matth. *Et quum hymnum cecinissent.* Audis cantum. Cùm verò plurali numero dictum legis, rursus vides aliud fuisse, quod Christus solus orauit; aliud, quod in hymno, cum alijs, cecinit. Et hinc intelligis concentum Apostolorum cum Christo, vt Episcopi cum clero, & Orlandi cum pueris.

Ah!

Ah! dulcem Christi cantum!
Cant. *Sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis.*

Cœli silet concentus Ordinum,
Medulante Monarcha cardinum.
Philomela rauca repelleris,
Hic, de cantu, si te iactaueris.

Orpheos, Amphiones, Ariones, Orlandos, opinor, & Sirenas ipsas tacituras fuisse, si audissent.

II.

Quis fuerit hymnus iste.

Diuersis diuersa sententia.

* j. *PAVLVS BVRGENSIS* in Marc. 14. morem fuisse Iudæis scribit, post agni Paschalis esum, psalmos septem decantandi, *à Psal.* 112. *vsq; ad* 119. dictumque hymnum illum, Magnum alleluya.

Exordiebantur scilicet, à *Laudate pueri Dominum,* vsque ad *Beati immaculati.*

Vnde quidam arbitrantur, Christum, ex traditione Iudaica, hic psalmos illos cecinisse.

Simile vero, figuratam cœnam, eodem, cum figurante, fini conclusum.

Baronius Annal. p. 1. non valde alienus, aiens credi, fuisse psalmum 113.

* ij. *D. VERO HIERONYMVS in Matth.* 26. putat hymnum hunc factum ex Psalm. 21. *Edent pauperes & saturabuntur.*

* iij. *DOM. ALBERT. PATAVINVS Doctor Paris. p.* 3. passionis, opinatur fuisse; canticum Moysi: *Cantemus Domino: gloriosè,* &c. quod vocat Paschale canticum, à populo Israel, transuadato mari rubro, præcinente Moyse, decantatum.

Adridet. Nam, post esum agni Paschalis solennem, & annuum à transitu maris rubri, quid aptius cantetur ab omni populo, quàm ipsissimum canticum, quod mox ab ipso transitu compositum à suo Moyse, & ab eodem populoque illo liberato decantatum, à viris seorsim,

ſeorſim, & à Maria ſorore Aaron, cæteriſque mulieribus ſeorſim? *Exod.* 15.
Chriſtum autem ipſum cecinisse, hinc adducor vt credam, quòd ſcilicet Apoſtoli vnà cum eo cecinêre, quibus nō tam in promptu fuit, pſalmos ſeptem memoriter canere, quàm hoc canticum, quod ſolenne, hærens, atque (vt fit) ſcitum pueris & illiteratis.
Triumphale erat hoc canticum, cuiuſmodi vel mulierculæ nôrunt, pſalmos autem continuos ſeptem, non item.
Quoniam verò à Paulo Burgenſi Iudæo ad Chriſtum conuerſo de rebus Iudaicis, non facilè diſſentiendum, neque D. Hieronymo, ac Baronio hiſtoricorum Cæſari non temerè contradicendum, placet, vt adhuc, ſub iudice lis ſit.
Quid cantici fuerit ignaris, in confeſſo eſt tamen, Chriſtum, non hymnum modò legiſſe, ſed verè cecinisse, faucibus explicatis, vt patet ex ſuperioribus
Hinc concludendum, ſi ſacroſancta Liturgia, à Chriſto ipſo inſtitutionis ſuæ die, cantu laudibusque diuinis eſt honorata, à nobis quoque precibus, ac Dei laudibus, (non tantùm Conſecratione, Oblatione, ac Communione, partibus eius eſſentialibus, vt vocant) eam perfici oportere, ad pleniorem auguſtorum myſteriorum reuerentiam.

III.

Quæ cauſa Chriſto nunc cantandi.

Homini agelaſto, & propè Heraclitum exprimenti, quique nunquàm, vlla in menſa, viſus ridere eſt, multò minùs cantare, flere autem ſæpè (vt in Lazari ſuſcitatione, vt viſis Hieroſolymis, &c.) quid nunc iam iam morituro venit in mentem, vt cantaret?
Conſuetudini ac tempori res iſta (vt videtur) parum conueniens, quin etiam perſonæ.
Prou. *Nemo ſobrius cantat*. Ergone ille ebrius? abſit. Cygnum opinor, æmulatur.

O cygnum! ô cygnum! & candore, & canore.

Cygnum nunquam, nisi in morte, tumque suauissimè cantare quidam putant:

Alij verò, in omni quidem vita cantare, sed in morte suauissimè.

AElianus lib. 1. var. historiæ secundis propensior, etsi subdubitet.

Apud Cic. in Tuscul. Socrates opinatus cantare cygnos in morte, & cantum interpretatus, vt mox nos quoque.

Cantare quoque eos in vita, testis Virgil.

Virgil. 1. AEneid. *Et cætu cinxere polum, cantusque dedere:* loquens de 12. oloribus, aquilæ metu, dispersis, ac tandem in terram reducibus.

Idem 7. AEneid. *Ceu quondam niuei liquida inter nubila cygni,*
Cùm sese pastu referunt, & longa canoros
Dant per colla modos, sonat amnis & Asia longè
Pulsa palus.

Idem 10. AEneid. *Crimen amor vestrum, &c.*
Namque ferunt luctu Cygnum Phaetontis amati,
Populeas inter frondes, vmbramque sororum,
Dum canit, & mæstum musa solatur amorem,
Canentem molli pluma duxisse senectam,
Linquentem terras, & sydera voce sequentem.

Ligurem autem quendam fuisse, Cygnum nomine, Phaetontis amatorem, notat illîc Seruius.

Cantûs verò cygnorum in morte, testimonia mihi vno plura.

Ouid. lib. 2. Fast. *Flebilibus numeris veluti, canentia dura.*
Traiectus penna tempora, cantat olor.

Idem in Heroid. ep. Didonis ad AEneam. *Sic, vbi fata vocant, vdis abiectus in herbis,*
Ad vada Mæandri concinit albus olor.

Idem lib. 5. Trist. eleg. 1. *Vtque, iacens ripa, deflere Caystrius ales.*
Dicitur, ore, suam, deficiente, necem.

Martia-

Martialis. *Cantator cygnus funeris ipse sui.*
Cantant ergò cygni moribundi suauissimè.
Cæterùm, memini alicubi mihi lectum, non gutture cantum illum cygnos edere, sed alarum sonora concussione: etsi Virgilius dicat superiùs; *& longa canoros dant colla modos.*
Cicero in Tuscul. de contemnenda morte ait, Socratem arbitratum, cantare Cygnum, quasi præsagientem quid in morte sit boni.
Cygnus rationalis Iesus meus. Quidni enim cygnum dicam, quam alij agnum! &c.

Cygnus
1. *Niue candidior*, ne plumam quidem vnam nigricantem gestans.
2. *Mitis, prædis insuetus*, ab aquarum fundo victum quæritans.
3. *Amicus homini*; ideò in viuarijs, ac stagnis vrbes alluentibus victitat!
4. *Et (si vera fabula) natus Ligure quodam Philanthropo*, vt dictum supra.

Cygnus meus Iesus, etiam
1. *Sine macula.* Quis ex vobis arguet me de peccato? Neque is grandescens tantùm, albuit aut canduit, instar cygni, qui pullus pullatus quoque est, ac subniger: sed ab instanti conceptionis, ipsa niue candidior.
2. *Mitis.* Matth. 11: *Discite à me quia mitis sum.*
3. *Amantissimus hominis, philanthropos* qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, &c.
Crimen amor vestrum. Excessit limites amoris, vnde illud: *Loquebatur de excessu, quem completurus erat in Hierusalem.*

Cygnus autem iste nunquam ridens, neque cantans, en mox moriturus cantat, quid hoc rei? ingens aliquod gaudium, credo, hunc illi cantum expressit, aut extorsit.

Ouid. 1 Trist. *Carmina proueniunt animo deducta sereno.*

Gaudium ingens illi, à dulci causâ { 1. *A Passionis vicinia.* 2. *Ab Eucharistia instituta.*

* 1. *A PASIONIS VICINIA*, ac fructibus inde nascituris.

Nam tum Passionem intuebatur, non vt tragicam cruentamque historiam, sed vt lætum Euangelium; itaque sic ad crucem, vt ad epulas, aut choreas, properabat cantans.

Cygnus cantat, velut præsagiens, quid in morte sit boni.

Luc. 22. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec illud perficiam?* Italiam, Italiam, inclamant AEneadæ, cùm propinquant.

Bedæ in Marc. 14. Vult Christus hîc ostendere, se voluntariè mortem acceptare.

Cantabat igitur, & quodam modo cantans, illud aiebat: *Nemo me lachrymis decoret, neque funera fletu.*

* 2 *AB EVCHARISTIA INSTITVTA.*

inuento Dædalæo, quo effectum, vt rediens ad Patrem, qua præfixerat hora, bonus Filius, charos tamen sodales non desereret, sed apud eos intra eos esset: adest enim sic nobis, & abest: abest, quia non videtur: adest, quia in illo Sacramento ipsissimus est.

Auelli non poterat à nobis, cuius *deliciæ esse cum filijs hominum.*

Gallina ista rationalis, quæ congregat pullos sub alas, excluso tali ouo, crocitat, & cantillat.

Sicut Apelles, perfectâ insigni aliqua Alexandri sui Magni tabella, dum eam intueretur, exultabat, & fortè ore, quasi fistula quadam, nescio quid suauisonum sibilabat: ita Christus, de Sacramento altaris ingeniosè olim excogitato, & tunc potenter dato, ad cantum vsque recreabatur.

Si contra inquis; non videri natum hunc cantum ex gaudio, quod mox dicatur *pauere, tristari, ac mœstus esse*: responsum iam est tibi, ac præoccupatum, gauisum Christum de Passio-

Passione, quam tum adtendebat vt Euangelium, j. rem vtilem nobis.

At, quod mox dicatur tristari, &c. à consideratione alia est eiusdem rei, historica scilicet, & vt erat contraria naturæ bono. Res eadem instar Iani, facie gemina.

Adde, quòd alio tempore, mæror ille, alio cantus iste; neque quidquam prohibere, eundem animum diuersè aduerseque affici, diuerso tempore.

Et notanter dicitur: *Cœpit contristari*, &c. vt videas nunc verè lætum fuisse.

Denique, necessarium erat illum gaudere, vt Martyres, ad fortiora, exemplo Ducis, animarentur.

Documenta à cantu Christi non pauca.

Cantus iste Christi insinuat.
1. *Cantica templorum,*
2. *Communicantium officium,*
3. *Egredientium à Missa vituperium.*
4. *Tristium constantiam.*

* j. *CANTICA TEMPLORVM*, Monachorum, Canonicorum, &c. non esse latratus irridendos.

D. Aug. ep. 2. ad Ianuarium c. 18. *De candidis hymnis, ipsius Domini habemus testimonium.*

Et Coloss. 2. & Ephes. 5.

Philo Iudæus in lib. de supplicum virtutibus, primos illos Christianos hymnos cecinisse prodidit.

Niceph. lib. 2. c. 22. Corpus B. Virginis Matris cum hymnis delatum scribit.

* ij. *COMMVNICANTIVM OFFICIVM.*

D. Basil. in Reg. 21. moral. c. 4. colligit hinc (*hymno dicto*) qui sancta communicat, laudes Deo canere debere.

Theophyl. in Marc. 14. Apostoli hymnum dixerunt, vt discamus & nos sic facere.

Orig. homil. 35. in Matth.

* iij. *EGREDIENTIVM A MISSA vituperium.*

D. Chrysost. homil. 93. *in Matth.* hinc colligit peccare eos grauiter, qui statim peracta Missæ communione, recedunt, non expectata vltima prece.

Istius (ait) *hymni symbolum est, vltima mysterij oratio & benedictio.*

De consecrat. dist. 1. c. Missas. *Missas, die Dominico, secularibus totas audire speciali ordine præcipimus: ita, vt, ante benedictionem sacerdotis, egredi populus non præsumat: quod si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.*

Ioannes Eleemosynarius aliquando id castigaturus, populum discedentem intuitus, ipse quoque celebrans discessit, imperfecta Missâ, ac quærentibus dixit: Et cur vos non pergitis audire? q. d. *Vbi non est auditus, ne effundas sermonem.*

* iij. *TRISTIVM CONSTANTIAM.* Nulla enim angustia cessandum, ab hilari laude Dei.

De quibusdam hæc vera:

Psalm. 48. *Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei.*
Si non fuerint saturati, & murmurabunt.

Longis abstinent tunc laudibus, aut omninò non laudant, aut si laudant, perfunctoriè id præstant.

Mortuo viro aut vxorcula, sic flet, sic luget pars viduata, vt ne verbulum precis ad Deum possit effundere.

Fortior qui dixit: *Benedicam Dominum, in omni tempore.*

Iacob. 5. *Tristatur quis in vobis? psallat.*

Psalm. *Ad Dominum, cùm tribularer, clamaui: & exaudiuit me.*

Daniel. Tres pueri in fornace medijsque flammis cantitârunt.

Concio V. eadem die, post meridiem.

Thema. *Et, hymno dicto, egressus est Iesus.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicen-

Dicendum nunc { 1. *Rursus, de causa cantandi Christo.*
2. *Cur domo exierit capiendus. AVE.*

Exordium.

Postquam belli Dux dudum in portu, fixis anchoris, hæsit, occupatus velis, remis, armis, rudentibus, ballistis, pulueribus, milite victuque parandis, tandem è portu soluens, se credit clementiæ dubiæ inclementis barbarique elimenti.

Confluit verò popellus vndique, visendi studio, ac precandi fœlicia emigranti.

Meministis exercitus nostri naualis ad Dunquerkam, &c. & vt eo cucurreritis, soluturum è portu Ducem Parmensem, ac militem, è littore spectaturi.

Rursus. Postquam Nobilis aliquis, venatum processurus, canes, equos, retia rara, plagas, lato venabula ferro, cornua, &c. adparans, multùm diuque demoratus in aula arcis suæ; Egreditur tandem cum suis.

Vndique visendi studio Troiana iuuentus Circumfusa ruit.

Ita Iesus Rex Regum, in cœnaculo, quædam quasi arma venationi salutis nostræ opportuna adparauit, acuit se, suorumque animos, &c.

In domo illa, velut in portu, commeatu ac viatico Euchar. se suosque instruxit; Iam verò tandem, *Hymno dicto egressus est Iesus*, seque inclementiæ maris inclementis credidit.

Exultauit, vt gygas, ad currendam viam.

Ergo & nos quoque egrediamur, vel ad portam, vel ad portum, vt Regem hunc egredientem, è portu soluentem videamus.

Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo.

Nam vrsus, Domino saltante, saltat, &, cum eo, ad bella progreditur, carus adulator.

Dolendum planè iter istud Christi mei.

2. *Reg.* 15. Videre mihi videor Dauidem nudo capite, nudis pedibus fugientem Absalonem suum. Sed de

hoc itinere mox multa.
Nunc priùs nonnullas porrò causas dicamus cantus Christi, antè quàm solueret ex hoc quasi portu.

I.

Rursus quæ causa cantandi Christo.

* j. *CLEMENTIA IN HOSTEM.*

Plutarch.tom.1.vit.in Lycurgo, ait Lacedæmonas, ad fistulæ sonum, procedere solitos in prælium.

Thucydides idem affirmat.

Germanis etiam nunc mos idem.

Cretenses tum quoque cythara vti, lectum nobis alicubi.

Pythagoræis in more fuit, ad lyram obdormire.

Lacedæmonijs autem (apud Thucydidem) hæc vsus fistulæ causa: moderatiores vt essent, ac temperatiores animi bellantium, neque ferocirent, seipsos sic quodammodo demulcebant.

Erant enim naturæ bellacis; vel ipsæ etiam Lacænæ.

Nota illa mulier, quæ filio in militiam proficiscenti scutum porrigens dixit, animo planè stiloque Laconico: *Aut hunc, aut super hunc.*

Illæ etiam, quæ fugacibus maritis, detectis ventribus, obcursârunt, quærentes num iterato in eos introire vellent.

A Lacænis tam masculis atque bellacibus, Lacones ipsos disce.

Ergo illi, ferocem spontè naturam, ne in hostem victum fusumque, non sine mala nota nimium ferociret, fistulis leniebant.

1. *Reg.* Leniji Saulis furias Dauid arte pari. Orpheus, Cerberum ipsum, & furias omnes.

A. Gellius lib. 1. *noct. c.* 11. de hoc ritu, & causis consulatur.

An non fortè etiam Christus obcursaturus hostibus, suos (Petrum scilicet naturæ calentis, & Andream ingenij fortè paris, sed & Thomam, qui dixerat: *Eamus & cum*

cum illo moriamur : & Ioannem iuuenem, pollentemque viribus,&c.)cantu hoc demulcet,ne in hoſtem ferociant? ſe verò ne, pro meritis, Iudam terræ det abſorbendum, aut fulmini è cœlo ruenti opprimendum? Forſitan id cauſæ.

* ij. *LAETA GRATIARVM ACTIO* de refectione duplici, corporum in cœna Moſaica; mentium in myſtica ac viatica.

Hilarem datorem diligit Deus.

Diſce vel hinc tu quoque, à menſa non recedere, non actis gratijs.

Porcorum illud eſt, comedentium quidem decuſſas glandes, at in decuſſorem ne ſemel ſuſpicientium.

Porcorum euerſis menſis obdormire.

Plus paulò ſapit catellus, qui, de menſa Domini, accepta mica, recurſat ad illum, & cauda adludit, nouam poſcens ac merens gratiam, de vetere non ingratus.

D.Ambroſ.ſer.42.

*D.Chryſoſt.in Matth.26.*videantur.

Quàm ruſticus ille eſt Corydon, & Grobiani ac Grobianæ diſcipulus, mendicus ille, qui victus largitori ne verbulo refert gratiam, tam ille eſt agreſtis, qui nullam Deo, remotis menſis.

Nota moralis in temporum noſtrorum mores.

Cæterùm, id ſeriò notandum (*Hymno dicto, egreſſus eſt Ieſus*) in eos, qui ſe promereri falsè putant Indulgentias, ſi egregiè bibant, peractis, ritu Chriſtiano, gratijs, & ſi plus deinceps vini abſorbeant, quam toto ſeſquihoræ conuiuio.

Hoccine illi vocant Indulgentias, intemperanter genio indulgere?

Ego verò non indulgentias, ſed potiùs irritamenta diuinæ vltionis: aut, ſi illæ indulgentiæ ſunt, non illæ ſanè animæ pœnitentis, ſed corporis: non Papæ alicuius, ſed Epicurei alicuius porci, ac mali genij ſunt inſolentiſſimæ.

An, *Hymno dicto, egressus est Iesus*, nos vt interim in multam noctem calices epotemus,& vasa desiccemus: Neronicum quiddam illud est, ac praua Catonis illius intemperantis cacozelia, non Christi. Cato enim ille minor, qui proauum habuit Catonem maiorem, quamuis omni virtute esset cumulatissimus, tamen cum amicis interdũ compotitabat, tota nocte ad Auroram, quod ebrietatis vitium præcipuè illi obiecit 2. libris Cæsar, quos vocauit Anticatones.

Dolendum, tam malæ rei tam speciosum nomen, Indulgentiæ.

Meliùs paulò illi, qui vocant pedestre certamen, etsi significationis ignari. Hoc enim modo, maximè in Deum valetudinemque corporis decertatur.

II.

Cur domo egressus iam iam capiendus.

Dicas fortè: An non maioris cuiusdam animi, fixo domi gradu præstolari hostem, quàm egredi, quasi ad fugam, aut latebras?

Opiniones hîc variæ { 1. *Impingentium Christo fugam.* 2. *Liberantium à metu.*

* ij. *IMPINGENTIVM CHRISTO FVGAM.*

Lactant. lib. 4. instit. c. 18. *Secessit cum discipulis suis, non vt vitaret, quod necesse erat perpeti ac sustinere, sed vt ostenderet, quòd fieri oporteat in omni persequutione, ne sua quis culpa incidisse videretur.*

D. Athanasius ferè idem in apologia de fuga sua.

Symboli quidem pius autor, ac defensor inuictus Athanasius excusari certè potest, si dicatur (& verisimilius) loqui de fugis Dominicante hunc diẽ: vt cum quæreretur lapidandus, aut è vertice montis præcipitandus, &c. ante horam, à Patre, morti eius præfixam. At mihi Lactantius hîc inexcusabilis, Patribus refragantibus multis, ac maioribus.

An hoc fugere est, illuc quò sæpius ieris, emigrare?

Familiarior illi mons Oliuarum, cœnaculo illo: Nam frequen-

frequenter conuenerat ad hortum, cum discipulis suis, ait Euang.

An hoc fugere est, ex tutiori, ad minus tuta egredi?

An non tutior Christus domi, quam in hortulo omnibus peruio?

Domus certè fuit hominis opulenti, nam cœnaculum grande, atque illud stratum habere, & 13. viros, cœna lauta, vinoque donare, non est paruarum opum; ergo etiam ipsa domus, contra vim munita.

D. quidem Ambr. lib.10. in Luc. c.22. putat fuisse domum filiorum Zebedæi, in monte Sion, non procul à domo Salomonis, amici occulti propter metum Iudæorum.

Mihi verò vix id videtur. Piscator enim ille Zebedæus, & (vt adsolet) nō admodum diues. Diuitem autem hodiernum Christi hospitem, probem quadruplici via.

Hospites Christi diues creditur à
- 1. *Cœnaculi magnitudine,*
- 2. *Cœnaculi ornatu ac situ,*
- 3. *Conuiuarum numero,*
- 4. *Conuiuij potu.*

* 1. *CAENACVLI MAGNITVDINE*, dicitur enim cænaculum magnum & grande (apud Luc. 22. & Marc.14. Tale autem dedeceat piscatorem.

* 2. *CAENACVLI ORNATV*; nam stratum fuisse dicit Euangelium Marci 14. & Vatabli versio addit paratum. Stratum puto non lapide in pauimento, sed aulæis aut similibus in parietibus, nam lapide sterni vix potuit, cùm illud fuisse sublimius in altiore ędium parte extructum dicat Vatablus annotat. 6. qui situs prætereà etiam, diuitis domum fuisse indicat, cùm pauperibus tuguria sint humilia, & vna contignatione contenta; vix granarium, nedum editius cœnaculum habentia. Et, quis credat, domum pisatoris contiguam Palatio Salomonis? aut sitam in monte malè congruo piscibus adseruandis?

* 3. *CONVIVARVM NVMERO.* Christus enim ibi, cum 12. Apostolis, exceptus pastusque est, quibus adde domesticos.

Tot vi-

Tot viros cæna piscatoris excipiat?

* 4, *CONVIVII POTV*, Nam illic vinum propinatum constat, quantum satis solenni cænæ, in quâ omnes bibêre, saltem ex calice mystico. *Bibite*, enim inquit Iesus, *ex eo omnes*, sicque, in orbem ijt minimè insolentem, insolens ille calix. Et simile verò, vinum paratum cænæ Mosaicæ, ab hospite cænæ mysticæ minimè præsago, etiam Christo Apostolisque ante mysteria propinatum, quæ omnia diuitem hospitem hunc probant.

Ergo, si egregiè is diues, domum quoque contra vim munitam ac validam habuit, ac seruos fortè etiam nonnullos: quibus adde & vicinos hospitis.

Præterea, in vrbe plures Christi fautores, quam in agro. Vnde fit, tutiorem illum esse potuisse in vrbe, in illa domo, quàm foris in horto; maleq; persuaderi posse, egressum fugæ studio.

* ij. *LIBERANTIVM EVM A METV.*

Hęc opinio adridet, præsertim quòd exitus huius, è domo ad hortum, quinque dari possint causæ, prima à persona capiunda, altera à loco, tertia ab hospite, quarta ab hoste ac proditore, quæ bipatens ac duplex, prima à sperata eius pœnitentia; altera, post desperatam pœnitudinem, à maiori prodendi facilitate.

Egressus est Iesus.
1. *Decori studio,*
2. *Asyli reuerentia,*
3. *Hospitalis iuris cura,*
4. *Pænitudinis spe,*
5. *Proditionis conniuentia.*

* j. *DECORI STVDIO.* Nam si in cœnaculo caperetur, videri posset, quasi epulo, bonorumque decoctor, captus inter pocula.

Si in prosperis, olim illum vini potorem æmuli dixêre, quid in aduersis dicturi, de homine capto in cœnaculo? *Orig. tract.* 35. *in Ioan.* ait ideo factum, quòd cum non deceret in loco cænæ, sed orationis inueniri, in oratorio, non in cænaculo.

Non

Non debuit capi vt comesator, sed vt orator, humanique generis patronus.

Plutarch. Dux Sertorius, inter epulas, à Perpenna collega interfectus.

Prouidenda bona, non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.

Ab omni specie mali abstinendum.

Capiatur Sacerdos nō in popinâ, sed in templo, aut vt Zacharias, inter templum & altare, non poculum gestans, sed librum precum, non temulentur, sed siccus, &c. *locus insignis.*

* ij. *ASYLI REVERENTIA.* Omnis ara asylum, vel Ethnicis; sæpe & templa.

3. *Reg.* Adonias fugiens Salomonem, ad altare refugit.

3. Reg. 2. *Fugit Ioab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris*, iram Salomonis & ipse declinans. Incrementi vice dictum à Christo: *Quem occidistis inter templum & altare*, de Zacharia filio Barachiæ. *Matth.* 23.

Virg. 2. Aeneid. vox Hecubæ ad Priamum, victa iam Troia:

Huc tandem concede, hæc ara tuebitur omnes,
Aut moriêre simul.

Impium, ante aras cędere.

Virgil. 4. Aeneid. —— *ille Sichæum.*
Impius, ante aras, atque auri cæcus amore.
Clam ferro incautum superat. Ante aras ait, ad amplificationem sceleris.

Hostis esto hosti, sed vsque ad aras tantùm, vt amicus.

Lucanus lib. 3. Pharsal. *Non nisi per nostrum vobis percussa patebunt.*
Templa latus.

Sed nunquid cænaculum illud, in templum hodie versum erat?

Nunquid & illa mensa in aram, in qua, primam illam Missam suam Deus homo celebrârat?

An non ibi templum, vbi Christus hymnum cecinerat?

An

An non ibi templum; vbi ordinationes habuit Iesus Pontifex Max. & creauit Episcopos vndecim per diuersa loca, ordinatione vnica, mense primo?
Ergo, ne templum illud, àraque illa recenter dedicata, ipso sacrationis suę die, exemplo pessimo, præsente Pontifice ac Ministris profanaretur, vel Petro feriẽte Malchum, vel hospite hospitem defensante, vel milite Pontificem Iesum, & Sacerdotes Apostolos, percutiente, aut acrius molestante, *egressus est Iesus.*
Senec. in Troade. *Victor feroces impetus primos habet.*
Orig. homil. 35. Noluit enim Christus capi in cænaculo, propter sanctitatem loci, quod alius locus alio sanctior sit: nec enim templum diuinis sacratum mysterijs, humano sanguine, aspergi debet.
Locus hic in eos inuehendi, qui templa Dei, in castra & capitolia vertunt, aut ea inuadunt flammiuomis illis crepitaculis (quæ Galli vocant *petards*) diripiunt sacra æquè & profana, captiuos inde trahunt Christianos, imò & trucidant vel ad aram, *vel in ara.*
Nostris temporibus, vtrimque hæc actitata insolentissimè, noster vidit orbis & ingemuit, &c.
* iij. *HOSPITALIS IVRIS CVRA.* Magnum planè ius hospitij. Hospes vterque, reuerendus ac sacer.
Hospiti hospes ne noceto.
Ouid. 1. Metam. Magni sceleris loco dictum: *Non hospes, ab hospite tutus.*
Apol. Aesopi. Et quod serpens, ad ignem reuiuiscens, in hospitem venena inspirarit, narratum ad horrorem.
Hospitij potius vsuras, qua potes, rependito.
Iosue. Exploratores Iosue, hospitam suam Raab cum suis tuentur, rerum potiti.
Genes. 19. Angeli Lothum eripuêre communi Sodomorum incendio.
Lib. Reg. Viduis hospitis suis filios suscitant, oleumque augent prophetæ, Elias & Elisæus.
Ioann. 11. Christus Matthæ hospitæ fratrem Lazarum suscitat,

ſcitat, & ſororem Mariam conuertit.

*Luc.*24. Diſcipulorum ad cœnam eum cogentium oculos in cæna aperuit?

An huic hoſpiti nunc ipſe noceat?

Nociturus verò non leuiter fuerat, domi præſtolans hoſtem.

Præda militum expoſiturus erat ſuppellectilem, aurea vel argentea vaſa ſolennis illius cænæ, ſi qua tunc ibi, ac maximè ſacrum illum calicem nondum reconditum, &c.

Cædi militum expoſiturus hoſpitem, ſeruulos, ancillas Chriſto liberando concurſuros, &c.

Ergò, ſapienter antea *egreſſus Ieſus*, ne hoſpiti, hoſpitij rependium eſſet, diſpendium.

* iiij. *PAENITVDINIS SPE*, hæc prima, à parte hoſtis, exitus cauſa.

Ezech. 18. *Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis*, &c.

Non adſolet Deus necare adulteros, ſicarios, &c. in flagranti delicto, inſtar Phinees.

Ouid. 1. de Ponto. *Eſt piger ad pænas Princeps.*

Valer. Max. lib. 1. c. 1. *Lento gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira.* Prou. *Dij Laneos habent pedes.*

Gen. 6. Anni 120. dati ante diluuij cladem.

Ionæ 3. *Adhuc 40. dies, & Niniuæ ſubuertetur.*

Interponit moras bonus Deus, ſi fortè pænitudo aliqua interuentura ſceleri & vindictæ.

Et nunc Chriſtus noluit domi hoſtem operiri, vt iens procedenſque Iudas longiuſcule, ſex aut ſeptem ab vrbe ſtadijs, via tota deliberaret diutius, per otium, de opere tanto.

Cicer. *Deliberandum enim diu; quod ſtatuendum eſt ſemel.*

Ah! Iuda. *An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pænitentiam te adducit?* i. adducere conatur. *Rom.* 2.

Præſtabilis Deus ſuper malitia.

Neque voluit, proditorio culpam augeri, à loco ſacro.

Si non egreſſus Ieſus; etiam cum proditurus fuerat Iudas in ipſo larario ac ſacello, tenentem adhuc menſam,

aramque

aramque illam nouam, è qua corpus eius, hostis ipse comederat.

* v. *PRODITIONIS CONNIVENTIA.* qua hosti magis pateret.

D. Cyrillus in 18. *Ioan.* insinuat egressum, vt facilius à proditore inueniretur, laboremque minueret captantibus.

D. Chrysost. homil. 83. *in* 26. *Matth.* Ne cęlare se videretur, prodire voluit.

Extra muros, extra villum prodijt, & quasi Imperator animosus ac fidens, in arenam venit, ad apertum Martem.

Concio VI. fer. 2. hebdom. 1.

Thema. *Et, hymno dicto, egressus est Iesus.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
- 1. *Rursus de causis aliquot egressus Iesu ex vrbe.*
- 2. *De valle Cedron, & circa illam errore.*
- 3. *De vocibus illis* (secundum consuetudinem). AVE.

I.

Rursus, de causis aliquot egressus Iesu ex vrbe.

Egressus Iesu iste, non frustra.

Egressus Iesus vrbe
- 1. *Studio publicæ pacis,*
- 2. *Indulgentia.*
- 3. *Significatione duplici.*
  - 1. *Publici boni.*
  - 2. *Auersi animi à ciuibus Hierosl.*

* j. *STVDIO PVBLICAE PACIS.*

Dom. Iesus pacis amantissimus: Pacificus Salomon.

Ideò natus pace publica.

Pacis

Pacis nuntios, Angelos misit, natus in præsepio.
Apostolos iussit vti hac hospitum salutatione : *Pax huic domui.*
Ipse Apostolos sæpè sic salutat: *Pax vobis*, &c.
Videns ergo non posse capi se in vrbe, domi, sine tumultu, nocturnæque pacis turba, *Egressus est trans torrentem, &c.*
Theoph. in Marc. 14. Ne fieret seditio in ciuitate, tam fuit amans pacis, abit, vt capiatur sine tumultu.
Vbi non turbines illi, qui turbas tot turbis turbant & studio?
Vtinam abscindantur, qui vos turbant?
Vtinam spontè ipsi dicant vel tandem cum Iona : *Si propter me hæc tempestas orta est, mitte me in mare, &c.*
* ij. *INDVLGENTIA* lætitię solennis.
Pascha erat, publica, solennis, ciuium externatiumque, lætitia, quam interrumpi sui aut causa aut casu noluit. Alterius certè vti homines, indulget Deus.
Tempus flendi, tempus ridendi, &c.
Cant. 2. *Adiuro vos filiæ Hierusalem, per capreas ceruosque camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.*
* iij. *SIGNIFICATIONE duplici*, prima *publici boni.*
Ne bonum passionis, primum vrbis illius crederetur, non etiam publicum, noluit in vrbe aut muris capi, vti nec mori.
Cæpit extra muros pati, extra muros conclusit.
Exordium in monte Oliuarum; in monte Caluariæ Epilogus.
Quàm id aptè! Mons enim Oliuarum, ab vrbe vergit in Orientem; Mons Caluariæ in occidentem, vt exordia patiendi essent in Oriente; Epilogus in Occidente, quod scilicet vnus non vrbi vni, sed Orbi toti, Orienti Occidentique occideret Sol iste iustitiæ.
* iiij. *SIGNIFICATIONE altera auersi animi à ciuibus Hierosol.*
Corporis peregrinatio, animi peręgrinantis index.

Iam vrbem illam ſceleroſam, Synagogamque abdicare, & Eccleſiam foris quærere, illi adlubuerat.
Exit è mœnibus muriſque eorum, in quorum cordibus moribuſque illi nullus locus.
Mores muroſque Hieruſalem iam ſeriò cæpit auerſari.
O dolendum vrbi egreſſum! Portas clauderent, ſi ſaperent, inclamarentque: *Mane nobiſcum Domine, &c.*
Vrbi iſti, funeſtior iſto, iſthactenus nullus dies.
Thren. 1. *Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius.*
Ruit altò à culmine hæc Troia, quòd *Egreſſus eſt Ieſus*
—— *ruit Ilium, & ingens*
Gloria Teucrorum.
Exceſſere omnes, adytis, ariſque relictis,
Dij, quibus imperium hoc ſteterat.
Tot nominibus olim celeberrima, nunc iacet:

Vrbes celebres à
1. *Curia regia*, inde Madritum adeò celebre.
2. *Sacerdotio ſummo*, inde Roma. Nemo bene natus, qui non adeat Romam, ac Vicarij Chriſti pedes exoſculetur.
3. *Academia*, inde Pariſij nunc, & olim Athenæ.
4. *Commercijs*, inde Antuerpia, Inſulæ Flandrorum.
5. *Mari, aut fluminibus*, Inde Veneti, &c.

Hieruſalem olim
1. *Curia Regum*, ciuitas regia,
2. *Sacerdotum domicilium*,
3. *Academia*, ac Sorbona Synagogę, Scribis & Dei interpretibus, &c. plena.
4. *Commercijs illuſtris.*
5. *Maritima.* Nam itinere dierum duorũ, eoque commodiſſimo, diſtat à mari mediterraneo.

Nunc verò eadem ſine Rege, Sacerdote, Scriba, &c. quęrim curi quòd, *Hymno dicto, egreſſus eſt Ieſus*, animo magis, quàm corpore.
Miſera ciuitas, miſeraque anima, ex qua *egreſſus Ieſus.*
Pſal. *Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem fruſtra vigilat, qui*

qui custodit eam.
Nos verò eius pop. infortunio fortunati.
Hîc, corruptio vnius, generatio alterius.
Iactura vnius, opes alterius.
Vt à casu Angeli, creandi hominis occasio: ita à repudio Israelis, Gentium & Barbarorum nuptiæ.
Mors vnius: natalitium alterius.
Antipodibus lux & ortus, à tenebris occasuque Solis nostri.
Gen. 27. Esau reprobato, diligitur Iacob.
Esther 2. Vasthi Reginæ ab Assuero explosæ, Esther subrogata.
Vni martyrum 40. è gelido stagno, in tepidum ignaue prosilienti custos, certamini integro, & coronæ suffectus est.
Exclusis Iudæis, etiam nos recepti.
Videamus & nos nunc quoque, ne, nobis relictis, Indos petat.
Rom. 11. *Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, & seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. Sed & illi si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam oliuam: quanto magis ij qui secundum naturam inserentur suæ oliuæ.*
Patitur Dei fauor alternationes, ac vices suas.

II.

De valle Cedron, & circa illam errore.

Trans torrentem Cedron. Hic opinionum digladiatio.

1. OPINIO.

Nonnulli putant (*Cedron*) nomen græcum, ac genitiuum pluralem, quòd textus græcus præfixerit articulum pluralem, hocque nominis loco inditum, à ce-

Iam vrbem illam ſceleroſam, Synagogamque abdicare, & Eccleſiam foris quærere, illi adlubuerat.
Exit è mœnibus muriſque eorum, in quorum cordibus moribuſque illi nullus locus.
Mores murosque Hieruſalem iam ſeriò cæpit auerſari.
O dolendum vrbi egreſſum! Portas clauderent, ſi ſaperent, inclamarentque: *Mane nobiſcum Domine, &c.*
Vrbi iſti, funeſtior iſto, iſthactenus nullus dies.
Thren. 1. *Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius.*
Ruit altò à culmine hæc Troia, quòd *Egreſſus eſt Ieſus*
—— ruit Ilium, & ingens
Gloria Teucrorum.
Exceſſere omnes, adytis, ariſque relictis,
Dij, quibus imperium hoc ſteterat.
Tot nominibus olim celeberrima, nunc iacet.

Vrbes celebres à
1. *Curia regia*, inde Madritum adeò celebre.
2. *Sacerdotio ſummo*, inde Roma. Nemo bene natus, qui non adeat Romam, ac Vicarij Chriſti pedes exoſculetur.
3. *Academia*, inde Pariſij nunc, & olim Athenæ.
4. *Commercijs*, inde Antuerpia, Inſulæ Flandriorum.
5. *Mari, aut fluminibus*, Inde Veneti, &c.

Hieruſalem olim
1. *Curia Regum*, ciuitas regia,
2. *Sacerdotum domicilium*,
3. *Academia*, ac Sorbona Synagoge, Scribis & Dei interpretibus, &c. plena.
4. *Commercijs illuſtris.*
5. *Maritima.* Nam itinere dierum duorũ, eoque commodiſſimo, diſtat à mari mediterraneo.

Nunc verò eadem ſine Rege, Sacerdote, Scriba, &c. querim cur? quòd, *Hymno dicto, egreſſus eſt Ieſus*, animo magis, quàm corpore.
Miſera ciuitas, miſeraque anima, ex qua *egreſſus Ieſus.*
Pſal. *Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem fruſtra vigilat, qui*

qui custodit eam.

Nos verò eius pop. infortunio fortunati.

Hîc, corruptio vnius, generatio alterius.

Iactura vnius, opes alterius.

Vt à casu Angeli, creandi hominis occasio: ita à repudio Israelis, Gentium & Barbarorum nuptiæ.

Mors vnius: natalitium alterius.

Antipodibus lux & ortus, à tenebris occasuque Solis nostri.

Gen. 27. Esau reprobato, diligitur Iacob.

Esther 2. Vasthi Reginæ ab Assuero explosæ, Esther subrogata.

Vni martyrum 40. è gelido stagno, in tepidum ignaue prosilienti custos, certamini integro, & coronæ suffectus est.

Exclusis Iudæis, etiam nos recepti.

Videamus & nos nunc quoque, ne, nobis relictis, Indos petat.

Rom. 11. *Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, & seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. Sed & illi si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam oliuam: quanto magis ij qui secundum naturam inserentur suæ oliuæ.*

Patitur Dei fauor alternationes, ac vices suas.

II.

De valle Cedron, & circa illam errore.

Trans torrentem Cedron. Hic opinionum digladiatio.

1. OPINIO.

Nonnulli putant (*Cedron*) nomen græcum, ac genitiuum pluralem, quòd textus græcus præfixerit articulum pluralem, hocque nominis, loco inditum, à ce-

drorum copia torrentis ripas coronantium.
Ludolpho & Alcuino id visum.
* 2. *OPINIO.*
Eruditiores vocem Hebræam credunt. *Iansenius, Toletus, & Lepnion.*
Certe 2. Reg. 15. & 3. Reg. 15. appellatur Chidron, ab obscuritate. Nam vallis illa Chidron, inter ipsum montem Oliueti ac Hierusalem, ab arborum frequentia, ac situs profunditate, vmbrosa erat, ac velut obscura. Distabat autem ab vrbe stadijs sex (vt videre est, apud Ioseph. lib. 6. belli Iud. c. 3.) & eam secabat fluuiolus ferè semper arescens, qui pluuialibus aquis actus, vndique, de montibus fontibus, piscinisque, affluentibus, dulci quodam murmure per mediam vallem Iosaphat atque Gehennon, & per plana deserti, in mare mortuum defluens absorbebatur.
Brocardus itin. 6. testatur, in vtraque eius ripa, multas densas, ac fructiferas arbores crescere, quarum amœnissima facies, vna cum vicinis hortis, obambulantes recreet.
Hebræa vocis origo, passionis Christi mysterijs conuenientio.
Obscuris enim ac nigris, infausta tristiaque signantur.
Ouid. 1. Trist. *Tempora si fuerint nubila, solus eris, hoc ferè sensu dictum.*
Leo serm. 16 de Pass. hunc sensum probat dicens: *Trans torrentem tribulationum obscurantium, & calamitatum, &c.*
Cant. 1. *Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim,* &c. fortè huc faciat.
Neque articulo græco, quem opinio prima sibi prætēdit, mouemur, cùm videri possit librariorum vitio irrepsisse. Et 70. cum articulo singulari scripsêre 2. Reg. 15. & sine vllo 3. Reg. 15.
Et perfacile, articulum pluralem subrepere, in locum singularis.
* *CONCILIATIO TOLERABILIS.*
Tamen fœderis ergo, dici possit; locum eundem binomium;

mium, qua ab obſcuritate, hebtæum eſſe, qua ab arboribus, ac cedris in ripa, græcum eſſe, nam &, ab oliuarum frequentia, vicinus mons dictus eſt Mons Oliuarum Græcus textus fortè cedros illic conſitas ſpectauit, cùm dixit τῶν κέδρων Hebræus, obſcuritatem, à Cedrorum inumbratione.

Adijt autem torrentem illum, dupli- ci cauſa
1. *Prophetiam ſc. ſpectans.* Pſal. *De torrente in via bibit, &c.*
2. *Figuram.* 2. Reg. 15. In figura, Dauid fugiens Abſalonem, eundem etiam prætergreſſus.

In Montem Oliuarum.

Non illic oleę ſolæ, etſi frequentiores, vnde & monti nomen, ſed & cedri, ſed myrti, ſed palmæ quoque.

Conuenienter. Per torrentem enim, ad palmam ibat Chriſtus, & è valle in montem, id eſt, per humilitatem paſſionis, ad gloriam.

Nam quis neſcit, palmam, victoriæ iuſtisque laboribus, dari *Vide Gellium lib. 3. c. 6.*

Hebræis, Græcis, Romanis, palma inſigne victoriæ, quòd hæc neque cedat, neque flectatur onere, ſed ſubereſcat, confirmeturque hoc magis.

Xenophon lib. 7. Cyropædiæ, Cyrum, Perſici imperij auctorem, cum Babylonem obſideret, turres in ipſo Euphrate, palmis ſuppoſitis inſtruxiſſe, ſicque potentiſſimam vrbem expugnaſſe, tradit.

Virgil. 5. Aeneid. *Et palmæ pretium victoribus.*

Apoc. 7. *Et palmæ in manibus eorum.*

A torrente, ad palmam venit, quoniam *Dij laboribus omnia vendunt.* Prou.

Luc. 24. *Oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam.*

Act. 14. *Per multas tribulationes, oportet nos intrare in regnum Dei.*

Nec inibatur, apud Romanos, templum Honoris, non inito templo Virtutis.

Sed animoſe; torrentes ſunt, non maria, aut flumina,

 tribu-

tribulationes nostræ; ruunt amnes illi de montibus, impetu magno quidem, sed breui.
Violenta nulla, perpetua.
2. Cor. 4. *Quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur, &c.*
Non sunt condignæ passiones ad, &c.

III.

De vocibus illis (secundum consuetudinem.)

Ibat secundum consuetudinem. Consuetudo, non de re semel bisque facta, sed de sępè sæpius repetita. Ergo, Christus sæpè à cœna, in montem egressus ad orandum.
Sequentia id firmant: *Sciebat autem & Iudas locum, quia frequenter, &c.*
Theophyl in 22. Luc.
An non hinc notes, cœnas Christi Socraticas, & quæ mentem non sopirent, sed redderent ad orandum alacriorem?
Quod, maximè in hac festa solennique cœna, mirabile, & homine tristi, cui multo opus mero, ad mœstitiæ solamen.
Obseruatorem etiam obserua oraculi huius: *In noctibus extollite manus vestras in sancta.* Psal.
Quoties ille pernoctauit orans!
Luc. 6. Delectum Apostolorum habiturus, totam noctem duxit insomnem, in oratione Dei, i. ardenti.
Hoc die, & ab hac cœna mystica studiosius, vt doceret, sumtis epulis illis diuinis, non debere effundi hominem mox ad nugas, imò, ne ad seria quidem externatia, sed orare, meditari, sed concoquere prægustatas escas.
Non ruminantia animalia, lege immunda.
Ibat
Peripateticè, credo, & inambulando nunc, vt olim sedendo, do-

do, docens,feriaque multa,opinor, edisserens.
Ne crede,id medicè à Christo factum,iuxta peruulgatum aphorismum: post cœnam aut sta, aut ambula, concoquendi cibi gratia. *Lote cale,sta paste vel j.&c.*
Neque declinasse ad ripam fluminis,relaxationis causa, neque ad hortos venisse eum, florum & odorum gratia: Quis enim credat, Christum ita cænasse, vt eum deambulare oportuerit,ad digestionem,aut vmbracula,& florum suauia spiracula quærere ad voluptatem?
Neque necessitas,neque voluptas, sed studium orādi huc illum,piaque consuetudo traxit.
Atat! quid vos, qui mox,euersis potiùs, quàm remotis mensis,ad aleas, taxillos,chartas & tripudia ruitis? ne dicam,è lectis ad lectos?
Exod.32. *Sedit pop. manducare & bibere,& surrexerunt ludere*, genere ludi scelestissimo.
Et dignum notula, dici eum cum discipulis isse; & mox addi,frequenter illuc conuenisse cum discipulis suis.
Prçibat,prælucebat, Dux gregis inter oues,non præmittebat mox sequuturus,neque solos mittebat ad orandum, nunquam ipse adfuturus.
Discite capita populorum,prælucere,&c.
Laudemus hic *viros gloriosos*,ac tutò *post mortem*.
Fuit mihi venerandæ senectutis Pater,exemplis domesticis diues, nunquam mihi visus ebrius,qui nunquam vel certè rarissimè, à cœna, lectionem rosarij omittebat exemplo (opinor) Christi, à cœna orantis: vxorem quoque, matrem meam honorandam, ac liberos seriò hortans, imò & cogens,ante, rosarium legere,ad focum si frigus erat,quàm fabellis vacare vespertinis, etiam hoc instar Christi discipulos ad orationem deducentis, & orare iterumque iterumque momentis, ne intrarent in tentationem.
Quid? quòd nec ab epulis nuptialibusque conuiuijs,serò (vt fit) rediens bonus senex, omittebat facere *secundum consuetudinem*,ad Christi hoc exemplar?
Quam sæpiò ille vitas Sanctorum, libellum de imitatione Christi, aut eius generis aliquem, vel ante, vel à

cœna legere nos iussit, ac repetere iterumque iterumque, alta semper voce, ad familiæ totius ædificationem, si quid inaudisset illustre, & dignius nota maiori.

Putasses tum, pium senem habere mel in ore, ita ruminabat, ita leni labiorum sono degustabat, cùm quid dictum aut lectum, magnam olens pietatem.

Non me prędico, neque mea: Nam illius sanctitas, non est mea, *quæ non fecimus ipsi, vix ea nostra voco*; nec in apotheosin patrem refero, sed prædico imitatorem pię consuetudinis Christi, & Patribus matribusque familias commendo exemplum Christi, &, qua possum, inculco.

Vbi erat hortus, in quem introiuit & ipse, &c.

Sed à torrente, nunc ad hortum hunc: hortum verè beatum, quem talis hortulanus ingreditur.

Ecquos, aut quales tu nobis flores dabis, beate hortule, lachrymis, ipsoque sanguine exsudantis Christi irrigate?

Sit Aegyptus fertilis Nilo suo: & cæteri, vestrique hortuli, rore cæli, iste tamen, iste vnus, omnibus nimio beatior.

Nolim nunc, vel si liceat, ingredi hortos illos pendulos Semiramidis, nec illos Hesperidum, aureis pomis illustres, non Adonidis, non Alcinoi, non Phæaciæ: Sed nec Hispaniarum partes illas auraicis pomis grauidas, &c.

Plinius lib. 36. c. 14. *Leguntur & pensiles hortos, imò verò totum oppidum, fecisse Aegyptiæ Thebæ.*

In hunc vnum ingredi maneam cum Christo meo.

Cant. 6. *Dilectus meus descendit in hortum suum.*

Sed audita iam hora: opportunè; vt crastinum totum, colligendis huius horti floribus, demus diem.

Concio

Concio VII. fer. 3. post Domin. 1.

Thema. *Vbi erat hortus, in quem introiuit, &c.*

FActa repetitione, dictum: Studiò factum, vt ascensus in montem, & ingressus in hortum huuc voluptatis spiritalis, seruaretur primati templo vrbis huius.

Ioann. 2. *Seruasti bonum vinum, vsque adhuc.*

Dicendum hodie mihi
- 1. *De montibus, ac montis Oliuarum mysterijs.*
- 2. *De hortorum amore, & cultu.*
- 3. *De scandalo.* AVE.

I.

De montibus, & montis-Oliuerum mysterijs.

Si ego Montigena natus Montibus, hortuli Hannoniæ meditullio, vnquàm in montibus, hortisque libenter versatus sum, nunc maximè, Quidni?

Video enim Deum ipsum montibus delectatum.

Paradisum voluptatis in monte, instar horti Semiramidis penduli (aliquorum opinione) constituit.

Genes. Arcam Noë, mox à diluuio, primum requiescere voluit in montibus Armeniæ.

Genes. 19. Lotho, asylum ab incendio, in monte constitutum. *In monte saluum te fac.*

Genes. 22. Abrahæ dictum: *Offeres filium super vnum montium, quem monstrauero tibi.*

Exod. 20. Leges fixæ populo, in monte Sina.

Ex monte Nebo, ostentata Moysi terra promis.

Mons delectus templo Salomonis.

Matth. 5. In monte, celeberrima illa concio, de 8. beatitudinibus, à Christo habita.

Matth. 17. Mons Thabor, Transfiguratione eius honoratus.

Matth. 4. In victoria Satanæ.

In monte (nonnullos) cœna mystica celebrata.

D. Ambros. lib. 10. *in* 22. *c. Luc.* in monte Sion non procul à templo Salomonis.

Fugiant ad montes, dictum victuris, tempore abominationis, & desolationis.

In monte Caluariæ, magnam animam exhalauit.

E monte Oliuarum, ascendit in cælum.

Etiam nunc oraturus, capiendus, montem Oliuarum ascendit.

O charos montes Deo! commendo tibi (Deus) etiam Montes meos, patriam meam; vobis verò (Auditores) montem hunc Oliuarum.

Isai. 2. *Venite, ascendamus ad montem Domini, & docebit nos vias suas, &c.*

Quin etiam hortorum cultor Deus.

Gen. 2. *Plantauerat autem Dominus Deus paradisum voluptatis, &c.*

Hortum virginis, mensibus nouem, incoluit, nasciturus.

Cant. 4. *Hortus conclusus soror mea, &c.*

Mortuus, in horto sepultus: & mox à resurrectione, visus ibidem Magdalenæ hortulanum gerens.

Et pater meus agricola est, ait.

Nunc in hortum venit, oraturus, &c. O te fœlicem (hortule) quem pes Christi calcauit; lachrymæ & sanguis compluerunt! Quos tu flores dabis nobis, his roribus irroratus?

Hortus iste (Auditores) planè hortus meræ voluptatis nobis, & si meri doloris Christo.

Hic enim pater noster, Adamus nouus, nobis operatur, in sudore vultus sui, &c.

Huc ergo mecum, & cum Christo.

Hic nobis flores, rosâ, lilio, & amaraco, visu odoratuque gratiores.

Olfacies

Olfacies hîc
1. *vt orandum,*
2. *vt perseuerandum in eo opere.*
3. *vt intermittendum illud, gratia proximi, &c.*

Videre illic licebit florem, quauis corona Imperiali pulchriorem, *regium scilicet benè agere, & mala pati.* Illum enim, illic proditus Christus à Discipulo ingrato, plantauit.

Intuebere illic herbam illam Patientiæ, molij ipso rariorem, quæ multis quidem in ore, perpaucos in opere.

Flos tamen omnium horti illius pulcherrimus Christus, flos ille campi, lilium conuallium, flos de radice Iesse.

Huchuc, ad montem, & hortum hunc vnum, dimissis Alcinoi, pendulisque Cyri hortis, atque Hesperidum, &c.

Hîc, apum instar, mella deligamus: hîc thymus, ac primò:

Christo quæ causa nunc adeundi montis & horti.

Cui aliquid casu perijt, si id quærit, eò, vbi perdidit redeat oportet.

Sic odora canum vis, si amissum suum Actæonem quærit, remetitur viam, vestigia vestigat, vt inuestiget.

Amissum in orto strophiolum, nemo sapiens quærat in foro.

At in monte, & in orto ad orientalem plagam Edem, Deo petierat homo: Quàm ergo sapienter Christus vestigat in monte, in orto!

Vbi etiam cæptum delictum, ibi & castigari occipit, Ibi spinas, ibi sudorem vultus patietur Adam secundus, vbi primus victus voluptate.

Quæ causa adeundi Oliueti præ cæteris.

Oliuarum dici montem illum dictum iam, non quia illic oliuæ solitariæ (Nam & illic myrti, pinus, palmæ, aliæque arbores fructiferæ:) sed quòd maximè ferax olearum.

Etsi

Etsi alia essent montana in Iudæa, tamen incogitatè, aut frustrâ, illuc nunc venit.

Oliuetum adscendit Christus, adspectans
- 1. *Prophetiam,*
- 2. *Figuram,*
- 3. *Mysteria,*
  - 1. *Medicinæ,*
  - 2. *Palæstræ,*
  - 3. *Pacis,*
  - 4. *Horticulturæ,*
  - 5. *Victoriæ.*

* *j. PROPHETIA* Zachar. 14. *Stabunt pedes eius in die illa super montem Oliuarum, qui est contra Hierusalem ad Orientem.*

* *ij. FIGVRAM.* 2. Reg. 15. Dauid, Absalonem fugiens, ascendit cliuum oliuarum, &c.

* iij. *MYSTERIA.* imprimis medicinæ.

* 1. *MEDICINAE.* Nam quis nesciat, oleum ex oliuis ad medicamenta aptissimum?

Luc. 10. Fusum hoc oleum, ac vinum, in vulnera displagati.

Isai. 1. *Vulnus, & liuor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.*

Marc. 6. *Vngebant oleo multos ægros, & sanabantur.*

Iacob. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat præsbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini.*

Oleum oliuarum ingreditur ferè omne diachylon.

Oleum denique, misericordiæ nota.

At quàm magnus in mundo iacebat ægrotus, egens medicamine, vnctione, misericordiaque magna. *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam* aiebat ille, magnam implorans misericordiam, quòd multa ac magna humani generis peccata.

Confecturus ergo quodam modo Christus compositionem illam magnam, nobis, non sibi, quò meliùs iret, quàm in montem Oliuarum?

Micheæ 6. *Calcabis oliuam, & non vngeris oleo.*

Titum 3. *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit.*

Neque temerè in Gethsemani situs hic hortus.

Hieron.

Hieron. in Matth. 26. Gethſemani, id eſt, vallis pinguis. Scribitur autem Geſamani, j. vallis pinguiſſima, vallis olei. Pinguibus enim egebamus, ad medicamenta. Hodie, pinguis medicina Sacramentorum, à Chriſto cõpoſita, & confecta.

* 2. *PALAESTRAE*. Olim, oleo pugiles vncti.
Virgil. 5. AEneid. *Cætera populea velatur fronde iuuentus.*
Nudatosque humeros oleo perfuſa niteſcit.

Pugilatum mox ingreſſurus, vnctionem quærit Chriſtus, orationis oleo ſe præfricat.

Chriſtiani quoque luctatores conſcripti, ſæpius vnguntur, in Bapt. Confirmat. & Extremæ Vnctionis Sacramentis.

* 3. *PACIS*. Oliua, pacis ſymbolum. Ipſumque eius oleum quietiſſimum, vnde & prouerb. *Oleo tranquillior.* Quin etiam naturæ adeò tranquillæ eſt oleum, vt mare quoque, rem omnium turbulentiſſimam, tranquillet, ſi creditur *Plinio lib.* 2. *c.* 103.

Orig. homil. in Leuit. 13. *videatur.*

Geneſ. 8. Columba iam ſecundò emiſſa à Noë, *venit ad eum ad veſperam, portans ramum oliuæ virentibus folijs, in ore ſuo. Intellexit ergo Noe, quòd ceſſaſſent aquæ ſuper terram.* Pacis orbi redditæ ſymbolum, hic ramus oleæ.

Virgil. 7. AEneid. *Centum Oratores* ———
Ire iubet, ramis velatos Palladis omnes.
AEneid. 8. *Paciferæque manu ramum prætendit oliuæ.*
Et lib. 11. *Velati ramis oleæ, veniamque rogantes.*
Et 2. Georg. *Hoc pinguem, & placitam paci nutritor oliuam.*

Chriſtus autem eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. Pace natus, paci natus, pacis nuntius, pacis magiſter, pacis autor.

Quidni ergò nunc eat in montem Oliuarum, oſtenſurus, non ſe arma aut bellum, ſed pacem orbi allaturum?

* 4. *HORTICVLTVRAE*, cuius eſt ſerere, inſerere, &c. Chriſtus oliua, nos oleaſtri.

Ego

Ego sicut oliua fructifera in domo Dei.
Rom. 9. Paulo Christus dictus bona oliua, in quam ille nos oleastros vnicè optabat insertos.
Nobis oleastris opus, inseri in bonam illam oliuam, læsam sectamque.
In montem ergo Oliuorum fertur illustris illa oliua, vbi secari, augique incipiat; nos verò inseri illi, fierique membra corporis, ac trunci eius, rami; vt inserti, vnum cum eo simus, & ab eo eiusque humoribus i. meritis, fructum vitæ æternæ proferamus.
Tu quoque à cœna mystica montem Oliuarum adscende, misericordiæ operibus vaca, iratos concilia, & pacem habe cum omnibus, &c.
* 5. *VICTORIAE*, quàm hodie ipse adepturus.
Plin. lib. 15. c. 4. *Athenæ quoque victores, ramis oleæ implexis, coronant.*
Confidite, ego vici mundum, &c.
Cur & myrtetum adit?
Myrtus, arbor amoris, arbor Veneris, arbor fragrantis odoris.
In AEneid. de AEnea filio Veneris dictum: *Cingit materna tempora myrto.*
Virgil. Eclog. 7. *Populus Alceidæ gratissima, vitis Iaccho, Formosæ Myrtus Veneri, sua laurea Phœbo.*
Myrtini etiam olei, ad delicias, olim vsus, vt nunc fumi aromatum.
Hester. 2. Puellæ, Regi Assuero vxores, adseruatæ, sex mensibus oleo myrtino, & alijs sex, pigmentis quibusdam, & aromatibus vngebantur: quanquam Martiali, *Non bene olet, qui bene semper olet.*
Et Plauto in Most. *ecastor mulier rectè olet, vbi nihil olet:*
Nam istæ veteres, quæ se vnguentis vnctitant, interpolles
Vetulæ, edentulæ, quæ vitia corporis fuco occultant,
Vbi sese sudor cum vnguentis sociauit, illicò
Itidem olent, quasi quum vnà multa iura confundit coquus.

Fuit

Fuit autem nostrorum peccatorum teterrimus odor, si naribus corporeis perciperetur. Sed bardæ porcorum nares nobis, quæ nec fœtorem peccatorum putidissimum percipiunt.

Deo, & Angelis, beatisque animis, nares prorsus aliæ, ac odoræ magis.

Angelus is tibi testis, qui Eremitam adloquens, eumque intuitus, totis naribus haurientem suauem odorem, ex adolescentuli comtuli, delicatuli, vinctuli, odorari, casu illac transeuntis, vestibus exspiratum; ipse narium meatus continuit, rogatisque, cur ita, respondit: *Tu naribus corporeis, quod suaueolet, percipis, ego verò, alijs naribus, animam olidam, hircosam, horridamque peccati fœtore, olfaciens, perhorresco.*

D. Anselmo alicubi scitè scriptum, tolerabiliùs fætere naribus Dei canem putridum, quàm peccatorem.

Catharinæ Senensi graueolentes fuisse peccatores, iustos contra suaueolentes, mihi etiam lectum.

Computruerunt, vt iumenta in stercore suo.

Psalm. *Disperierunt in Endor, facti sunt vt stercus terræ.*

Myrtino malè olida peccata inungenda, ne adeò fæterent Deo, ideoque Christus myrtetum ascendit; quasi myrtinum nobis confecturus.

Vt putridæ carnes, posteà pipere, cinnamomo, gariophylis, &c. imbutæ, in delicijs sunt: sic animæ nostræ, olim grauissimi odoris Deo, postea, myrtino passionis Christi, confricatæ, & clauis Christi, quasi gariophylis, confixæ (vnde ille; *Christo confixus sum cruci:*) deinceps delicatæ, aut fœtore prorsus amisso, aut, vi maiore vnguenti repercusso.

Impleta est domus, ex odore vnguenti, sic vt peccatricis fœtor non animaduerteretur.

Christi bonus odor sumus Deo iam inde à Passione.

Gen. 27 *Statim vt sensit Isaac vestimentorum illius* (ab Esau mutuatorum scilicet) *fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus, &c.*

Cur

Cur etiam in Pinetum, seu pinorum montem.

Nam, & iste idem Oliuarum mons, pinus habuisse dicitur.

Consultò huc etiam venit, in pinetum.

Nescitis, vt, non omnis fert omnia tellus; sic neque arborem omnem, omni formæ conuenientem esse materiam?

Ex quouis non fit robore Mercurius.

Legistis mecum: *Et fraxinus vtilis hastis*, peditum armis.

Lanceam Equiti nemo dolat ex quercu, sed tilia, lignoque quolibet leuiori.

Quercum, trabibus domorum, cædis: pinum nauita, nauibus construendis.

Virgil. 2. Georg. *Ipsæ Caucaseo steriles in vertice syluæ*, &c.

Dant alios aliæ fœtus, dant vtile lignum

Nauigijs pinos, domibus cedrosq;, cupressosque, &c.

Sed ignorat nemo, mundum hunc, mare magnum, spatiosum, procellosum, scopulosum, pyratisque infestum, *nec esse, ad astra, mollem, è terris, viam.*

Et, naufragium iam passi olim in Adamo eramus, neque vlla, ad emergendum hinc in cœlum, tabula.

1. AEneid. *Adparent rari nantes in gurgite vasto.*

Ergo Christus, alter Noë, i. cessatio vel requies, vnde & de illo pater Genes. 5. *Iste consolabitur nos, ab operibus & laboribus manuum nostrarum*, &c. fortè eo pinetum ingreditur, vt signo intelligas, fabricare eum iam, ac moliri classem nouam, qua Orbis totus, in fidam cœli stationem, è Charybde mundi, inuehatur.

An non classis vera, Passio eius, qua, velut Centauro inuehitur magna, in cœlum, vet. testament. fidelis populus, & qua, velut altera Argo, tot delecti Heroës atque Heroinæ Diui ac Diuæ omnes, pelle (vt sic dicam) ac vellere inaurato Phryxeæ ouis potiti? Nauis planè magna ac tuta, crux Christi.

Deni-

Denique, si verum, quòd *myrtus validis hastilibus, & bona bello Cornus* (vt est 4. Georg.) *Et pastoralem præfixa cuspide myrtum* (vt alibi) myrtetum fortè adijt, velut armis se suosque instructurus, Satanæ debellando.

Cur etiam in Palmetum.

Nam, & palmis quoque diues mons ille Oliuarum.

A. Gellius lib.3. noct. c. 6. ex Aristot. & Plutarchi testimonio, ait, palmæ lignum, quo grauiùs premitur, hoc se magis attollere, & sursum niti.

Cætera de palmæ natura vide apud *Plinium lib.* 23.*c.*5. *& lib.*13.*c.*4. *Dioscoridem lib.*1. *c.* 150. *& Theophrastum lib.*1.*c.*2. *& lib.*3.*c.*2.

Palma porrò victoriæ nota, vnde locus prouerbijs: palmam ferre, pro potiri victoria.

Hinc Apoc. 7. *Et palmæ in manibus eorum*, de sui victoribus.

Ioan. 12. Christo triumphanti, ac in vrbem ingredienti, palmæ cæsæ, ac stratæ.

An non fortè, se comparaturum mox nobis æternæ vitæ palmam, notet, hoc ascensu in palmetum? Auguror id ego quidem.

Cant. 7. *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius.*

Denique, ex Palma, Cedro, Cupresso, atque Oliua confectam Christi crucem quidam putant: Sed quis scit, an non fortè, ex istis quatuor lignorum generibus, potiùs confecta sit, ac fortè subierit in montem, lignorum horum feracem, quasi ligna supplicij sui salutaturus, spontaneæ passionis argumento? Credibile id quoque.

Et D. Andreas lignum crucis suę salutauit postea.

II.

De hortorum amore ac cultu.

Vbi erat hortus, in quem introiuit ipse, & discipuli eius.

Deus iam olim hortis delectatus, paradisum voluptatis creauit.

Christus dictus etiam Nazarenus, j. floridus.

Nunc hortum petit, & mox à resurrectione, visus in horto, hortulani schemate.

Probem ego, hominem hortulis delectari; nam id mihi signum innocentiæ, & verò etiam pudicitiæ.

Nam & protoparentes adhuc innocentes, adhuc virgines, in hortum delati, & hortum incolere iussi.

Et Christus virgo, virginisque filius, delectatus hortis, nouus hortorum Deus, illo Ethnicorum Priapo sanctior.

Et virgines videas, rosis, florumque fasciculis capi, manicis, mitrisque adpendere quamdiu innuptæ, contemnere post nuptias.

Carpendum studium præposterum, primum.
- 1. *Plantas exoticas, ex nouo orbe, aduehendi, auro multo,*
- 2. *Irrigandi quotidie pluries semel,*
- 3. *Sarculandi, vrendique filicem,*
- 4. *Defensitandi plantas, ab æstu, frigore, &c.*

Deinde animæ horti melioris, negligentia, & ignauia,
- 1. *Virtutes alienas inserendi.*
- 2. *Rigandi innatas, aut insitas.*
- 3. *Vitiorum lolia extirpandi.*
- 4. *Fugitandi peccatorum adlecebras occasionesque.*

Quid? quod, cùm in hortos, plantas illas celebriores, Imperialem coronam quam vocant, Martagones, &c. inseramus, non vrticam, non viciam; vitia tamen nationum exterarum; in animum, in vrbem, orbemque nostrum conuehimus?

In serimus
- 1. *Compotationes Germanorũ,*
- 2. *Vindictas Italorum,*
- 3. *Superbiam Iberorum,*
- 4. *Fidem Pœnorum,*
- 5. *Iuramẽta Scotorum, &c.*

potiùs inserentur eorum bonæ plantæ; boni mores
- 1. *Constantia Germ.*
- 2. *Sobrietas Italorum,*
- 3. *Fides Hispanorum in Reges,*
- 4. *Francorũ in bellis regijs liberalitas, &c.*

Æmulamini charismata meliora.

Et do-

Et dolendum, quòd, cùm sit fertilior seges alieno semper in agro, in agro animæ non item.

Illud quoque; aurum multum, in hortos, ac plantas, erogari; in Lazaros fame, frigore, moribundos, ne teruncium.

Denique; hortos, quandoque ad vitiorum illecebras, latebrasque haberi.

Laërtius refert, Epicurum horto, pro schola, vsum.

Et horti, fortè non pauculis, nunc etiam vitiorum schola.

Fortè, in illis frequenter, Adonidis, Priapique sacra celebrantur.

Cant. 8. *Sub arbore malo suscitaui te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.*

Habent horti sua vitiorum irritamenta, colores, odores, auium garritus, & solitudinem: *Ostia pomerij clausa sunt, & nemo nos videt*, aiebant senes. *Daniel.*

D. Hieronymus refert tentatam à meretrice martyris pudicitiam, lectulo in horto constrato, &c. at ruinæ metuentem martyrem, sibi linguam præmordisse, atque in os meretricis exspuisse, &c.

III.

De scandalo.

Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte.

D. Chrysost. homil. 83. *in* 26. *Matth.* putat Christum de discipulorum scandalo verba tum fecisse, cùm peruenisset ad montem; quamobrem nos huc quoque referimus.

Certè Matthæus hunc ordinem insinuat, dicens: *Et hymno dicto, exierunt in montem. Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos, &c.*

Sed tamen, ita dixit, cùm venit in montem, vt dixerit ante quàm in Gethsemani peruenissent.

Non nemini tamen videntur in cænâ hæc dicta.

Si autem conciliem, vt putem dictum id non semel Petro, atque ita credibile, dictum id in mensa primùm, ac deinde etiam in itinere, secundò.

Et meus Toletus, mecum in hac sententia *annot. 31. in 13. Ioan.*

Scandalum quid.

Vox scandali, Latinis auribus, ante Christi tempora, ferè inaudita, postea Theologis familiaris, id omne significans, quod homines in casum, aut lapsationem pellat, quasi ad lapidem offensarent.

Duplex id ponitur { 1. *Datum.* 2. *Acceptum.*

* 1. *DATUM* sic definio: Dictum, aut factum minus rectum, præbens suaptè natura, alteri occasionem ruinæ. Scandalum enim grçcè, obicem sonat latinè: dixerim verbulo, mali exemplum.

* 2. *ACCEPTUM* dico, sinistram, vel bonç, vel indifferentis rei interpretationem, ab infirmitate conscientiæ, aut malignitate.

Aranearum morbus, in venena Colchica, etiam Attica mella versantium: vt, si quis frequenti alicuius communione irritatur, aut carnium abstinentia in 40. &c. vel carnium vsu, cùm licet, in cuiusmodi hominum gratiam, Paulus ipse non manducet carnes in æternum.

Datum fit dupliciter, {
1. *Agendo aut dicendo, quod natum sit offendere proximi conscientiam, etiam nulla actuali intentione scandalizandi, vt adulterando, ebrietati vacando publicæ,* &c.
2. *Agendo aut dicendo malum, aut bonum malè, studio subuertendi, vt si iuret miles impius, nec tam mordax quam iratrabundus, studio tirones ad similia prouocandi.*

Datum ita scandalum, peccatum breuibus gyaris, & carcere dignum.

Matth. 18. *Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*, i. saxo ad collum adligato mergi, ius fasque est. Molam autem asinariam

nariam dicit, molarem illum lapidem, quem aſini olim ac mancipia, in piſtrinis, rotabant.

Prætulerim ſcandalo illud : *Si non caſtè, ſaltem cautè.* Malum bonum. Malum, intus Neronem eſſe, nec viuere caſtè; bonum, fortis Catonem eſſe, nulliquc offendiculo.

Melius omninò non peccare; proximum, ſi peccandum, intus, intraque parietes domeſticos, peccare, ne nobiſcum proximos perdamus, peſſimo exemplo.

Pſalm. *Quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris compungimini.*

Suſannam nullam ſolicitanto : ſed ſolicitaturi dicunto: *Oſtia pomerij clauſa ſunt, & nemo nos videt.*

Ne in foro, Diogenicè ac caninè.

Geneſ. Loth inceſtuoſus, ſed in ſpelunca.

1. *Reg.* 24. Egeſſit Saul ſtercora ſua, ſed in ſpecu.

Geneſ. Nudatus Noë, ſed in tabernaculo ſuo.

Ioann. 11. Claudatur lapide Lazarus, ne fœteat, aut exhalet Aſphalticum, aut Mephiticum neſcio quid.

Sordibus corporis egerendis etiam comes verecundia, & ſecretum: & nulla animi morbis?

Etiam ventris crepitum, tuſſi, & quà quà potes, diſſimulas.

Concio VIII. fer. 4. hebd. 1.

Thema. *Omnes vos ſcandalum, &c.*

FActa repetitione, ſic propoſitum:

Dicendum nunc
1. *Quantum ſcandali dati malum.*
2. *Quando aliqua, aut nulla, ſcandalo ex- excuſatio.*
3. *Vnde acceptum Apoſtolorum ſcandalum.* AVE.

I.

Quantum scandali dati malum.

Magnum aliquid scandalum, horrendum, ingens. Id quinquifariam euincitur.

* 1. quod ex alto pectore trahens vocem Christus exclamârit. *Væh mundo à scandalis.*

* 2. quòd *Væh* persixerit, damnationis æternæ visitatam notam.

* 3. quod pœnam expresserit: *Expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, &c.*

Torques aureus scandalosi, mola asinaria è collo pendens, qua vna re videtur notare duo; intus dolorem quẽdam oppressi pectoris, & de aliorum ruina anxiam pœnitudinem: foris, fortè infligendam quandam ignominiæ notam. vt cauterium furi, &c. Quidni?

Si enim. *qui ad iustitiam erudiunt multos* verbo, aut facto. aurea, aut laureola, insignientur, quod nostri interpretantur singularem quandam intus lætitiam, à profectu posterorum, & foris illustrem quandam ac honoratam eius rei notam: Certè. & qui duces ceu magistri sunt scelerum intus, animo tortore, flagellandi, ac fortis infamandi, iniusta nequitiæ publica, atque inhonora, nota.

Si vnum est causa vnius, non sit oppositum causa oppositi?

Mola asinaria adlusisse reor Christum, *vel* 1. *supplicio illi,* quo lapidei globi duo simul catænati adpenduntur collo flagitiosorum, quos citra mortem puniri lex iubet, instar furciferorum deinde infamium.

2. *Vel seruili supplicio,* quo Daui Terentiani, aut Chrysali Plautiniani adfici olim solebant. Priscis enim, cùm nondum essent molæ, quales nunc à ventis aut aquis rotantur, erant (vt & nunc quoque, obsidij tempore vtiles) aliæ, quæ brachiorum vi, aut asinorum tractu agitabantur. Seruorum verò si qui malè rem gesserant, in asinorum locum, ad eas molas detrudebãtur, vt nunc ad triremes.

Terent.

Terent. in Andria. *Si senſero, &c. ego te in piſtrinum, Daue, dedam.*
Ea lege, atque omine, vt ſi te hinc exemero, ego pro te molam.
Plaut. in Bacchid. act. 4. —— *tua iam virgis latera lacerentur probe.*
Ferratusque in priſtino ætatem conteras.
Laboris hoc, ac ſudoris infiniti ſupplicium.
3. *Vel Ixionis pœnæ*, de quo, ſimili rotæ obligato, illud eſt: *Voluitur Ixion, qui ſe ſequiturque, fugitque.*
* *QVARTO*, ſcandali grauitas patet, ex conſilio illo admirabili, ac ſpecie prima crudeli: *Si oculus tuus ſcandalizat te*, &c. *erue, abſcinde, proijce*, &c. *melius eſt enim*, &c. id eſt: ſi quis tibi oculis tuis charior (nota ſunt illa comicorum, *lux mea: ocellule mi*, &c. pro re chariſſima) ſi quis tibi ita neceſſarius, vt pes, vt manus, & te ſcandalizet, &c. *erue*, *abſcinde*, &c. Ex D. Hierony. hic.
Seruus tibi eſt, ipſo ſole, atque ipſis manibus tuis, vtilior tibi, ſed libidinibus, ſed hæreſi familiam labefactat, &c. amputa, proijce abs te ſeruum, & ancillam, & filium eius inſolentius Iſaaco colludentem. *Geneſ.*
D. Chryſoſt. homil. de incomprehenſibili Dei natura. *Si detrimentoſæ ſunt amicitiæ, reſiliamus, & fugiamus*, &c.
* 5. *ET RATIO* grauitatem teſtatur. Vnicum enim ac ſolum, vnius ſcandalum datum, ad euertendum potentius, quàm centum Oratorum centum conciones ad ædificandum, vt ingenium hominum, à natura, procliue ad libidines.

II.

Quomodo aliqua, aut nulla ſcandalo excuſatio.

Iuuat ergo ſcandali materiam noſſe exactius, & docere; attendite.

 Actio-

Actionum moralium quædam:
1. *Mera mala,* vt adulterari, blaspheмare, latrocinari, &c.
2. *Mera bona,* vt adorare Deum, diligere proximum, &c.
3. *Neutra,* j. adiaphora & indifferens.

* 1. *MERA MALA*, nata dare scandalum, itaque illi vacans, mola dignus.

Ab illa, publicè ne fiat, cauendum, non modò quia peccatum, sed quia scandalum, & aliis peccandi illecebra: duplex enim alioqui culpa, ac diffusa.

Diuinum illud prouerbium, hoc intuitu: *Si non castè, saltem cautè*: diuinissimum, *Si & castè, & cautè*: sed Phœnicum hoc vltmum. Primum tamen, nondum comploratorum.

Gen. 3. Adam peccat; sed quid ait? *Timui, & abscondi me, eo quòd nudus essem,* benè habet, erubescit.

Gen. Noë ebriatur, nudatur quà verendus: at optimè, quod in tabernaculo.

Genes. Loth bibit hilariùs ac largiùs, *accipit obscæno genitor sua viscera lecto*, grauidat filias, Cinyrâ nihilo melior Myrrham suam grauidante, proh scelus! sed salua res, quòd in speluncâ.

Daniel. Solicitant senes Susannam turpiter; at honestè, quòd aiunt: *Ostia pomerij clausa, & nemo nos videt.*

4. *AEneid.* Dido, Dux & Troianus conueniunt, sed in speluncam.

Furta, furta, tolerem magis, & clancularia mala, quàm adulteria, concubinatusque manifestarios.

Peccatum occultum veniæ proximum.

Ista: *Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus.*

Sic clam, vt palam. perfectis dicta: imperfectis aio ego: *Si non coram Deo, saltem coram hominibus.*

Te perire vnum ac solum, plus satis, ne etiam comites trahas.

Peccatum Hieroboam, quo peccare fecit Israël, in vitulis au-

lis aureis;centies,cum ignominia,repetitum in libris Regum,lectito.

Et certum, increſcere damnatis pænas, quoties eorum exemplis peccatur.

Luc. 16. Fortè huc ſpectans,adeò ſolicitus erat diues epulo,de fratribus commoneſaciendis, quos ipſe exemplo perdiderat.

Scandali accepti origo,à duplici obiecto.
- 1. *Mero bono*, vt ſcandalum Phariſæorum,à Chriſti concione,de eorum auaritia.
- 2. *Neutri aut indifferenti*, vt à riſu, eſuque carnium,congruo tempore.

Item à ſubiecto duplici
- 1. *Maligno.*
- 2. *Ignoranti.*

Mera bona,cultus Dei, actus religionis,prædicatio Euãgelij,&c.

Si hinc ſcandalum accipit ſubiectum malignum aut ignarum,quid facias?

Diſtingue ſcandali cauſas, an à
- 1. *Commiſſione boni,neceſſarij,ac ex præcepto facti.*
- 2. *Omiſſione operis, quod non eſt in præcepto.*
- 3. *Commiſſione non vetiti, indifferentis.*

* j. *SI A COMMISSIONE BONI* ſcandalizatur quiſquam,ne deſine. Exemplo,& quidem Chriſti.

Matth. 11. *Scis quia audito hoc verbo* (in auaritiam ſc.) *Phariſæi ſcandalizati? Sinite eos*, inquit,*cæci ſunt*,&c.

Luc. 14. Hydropicum etiam curat in Sabbatho, ſpreto ſcandalo.

Petro ait:*Vade retro poſt me Satana,ſcandalum mihi es.*

Et modo ad paſſionem,iuſſo patris, procedit, *Etſi omnes* (ignorantia)*ſcandalum paſſuri in eo in iſta nocte.*

Exod. Non ſilet Moyſes quæ in mandatis habet, etiam offenſo Pharaone.

2. *Reg.* 6. Saltare pergit Dauid, coram arca Dei,ſpreto Micholis vxoris ſcandalo.

1.Cor.1. *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.*

An oues deponant pellem suam, quod ea lupi abutantur?

An mellificare cessent apes, quòd è melle fella sugat aranea?

Et amaracus suauiter spirare desinat, quod porcis, ac *setigeris subus acre venenum est, quod nos interdum tanquam recreare videtur*, vt habet Lucret. lib. 6.

Aiendum hic potius: *Obedire magis oportet Deo, quàm hominibus*, Apostolica constantia.

Matth. 20. *An oculus tuus nequam est, quia ego sum bonus?*

Matth. 11. *Beatus, qui non fuerit scandalizatus in me.*

Seruanda semper veritas Iustitiæ, vitæ, Doctrinæ.

D. Gregor. *Si de veritate scandalum sumitur, vtilius nasci scandalum permittitur, quam veritas relinquitur.*

Autore me tamen, qua fieri poterit commodè, declaranda facti iustitia.

Luc. 14. Sic hydropico curato, Pharisæos instruit Christus, à bouis asiniq; lapsorum erectione, lege & vsu licita.

Alibi: *Ego Dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem, &c.*

* ij. *SIN AB OMISSIONE* non præcepti operis, receptum est scandalum in subiectum ignorans, iudicem succurrendum, faciendo, quod lege omitti licet.

Ideò, B. Virgini matri futuræ, maritus datus:

Christus Circumcisione non necessaria vsus, & Baptismo Ioannis.

Et purissima Virgo, Purificationis legibus paruit.

*Matth.*17. Christus Gentibus tributum pependit, quòd eis eius ignorata libertas, quâ Messias, quâ Regia stirpe Dauidis ortus, &c.

Ideò didrachma dedit.

* iij. *SI A COMMISSIONE non vetiti*, aut indifferentis (quale est, hac aut illac ire, hoc aut illo diuertere: porcina vesci in Christianismo, aut non vesci

neque

neque hac,neque vlla animalium carne,instar Pythagoræ, &c.) frater tamen meus infirmus ignoransque offenditur: procul carnes illas, quarum esu offenditur, seponere te iussero, etsi ab earum esu vsuque, neque tu sanctior, neque profanior.

1. Cor. 8. *Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum.*

Rom. 14. *Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur.*

Ibid. *Si propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.*

Ibid. *Noli propter escam destruere opus Dei.*

Ibid. *Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.*

D. Basil. in quæst. breuibus q. 64. mirabilis, videatur.

2. Mach. 6. Eleazari excelsum exemplum. Is enim inuitatus ad esum carnium, quibus lege vesci licitum erat, noluit, ne adolescentioribus doli ignaris scandalo esset. Hoc illic, quod carnes licitæ quidem porrigebantur, sed instar illicitarum, quod erat æquè scandali ferax, atque si verè illicitas commedisset. Iure ergo vesci licitis noluit, vti nec debuit, ne illicitas admisisse videretur.

Diuus Gregor. *Considerandum est, quia, inquantum, sine peccato, possumus vitare proximorum scandalum, debemus.*

Diuus Chrysostom. sermon. in concubinarios. *A scandali pœna tum demum liberamur, si ex scandalo aliud quoddam lucrum nascatur maius damno, quod ex scandalo fit. Adeoque si hoc non fuerit, & hoc solum obuenerit, vt scandalizentur alij, siue ob rationem aliquam siue ob nullam, siue vt infirmi offendantur, sanguis illorum super caput nostrum, & ex manibus nostris Deus animas tales requiret.*

Nascitur hinc, Christum, nec, ob suorum omnium scandalum, debuisse à passione retrocedere.

*1. quod

* 1. quòd hinc totius mundi ſalus, fructus maior paucorum ruina, à ſcandalo.

* 2 quod iuſſum Dei ſic ageret, & Orbi neceſſarium. Viſum enim erat, iam olim ab æterno Sanctiſſimo Trinitatis Senatui, ac (vt ita dicam) Triumuiratui, Spiritui ſancto Filio, ac Patri in vnum congregatis, non coactis, facere hominem, primò, ac deinde reficere, ideoque Filium digna atque indigna pati; non patrem, ne qui Pater erat in diuinis, diceretur Filius in humanis; non Spiritum ſanctum, ne dicerentur duo in Trinitate Filij. Parebat ergo Chriſtus modò paſſurus, iuſſo ac decreto Trinitatis.

III.

Vnde acceptum Apoſtolorum ſcandalum.

A Chriſti perſona primum, deinde à Iudæis.

* 1. Chriſti verba factaque tunc diſſona.

1. *Se filium Dei, viam ac vitam dixerat, videbant autem immortalem & vitam mori: Nam ſi Deus, & ſi vita, quomodo moritur? ſi moritur, quomodo vita? Hæc illi ſecum.*

2. *Pollicitis diues admodum fuerat. Sedebitis & vos ſuper ſedes 12. iudicantes, &c.* Matth. 19. *Centuplum ſuarum rerum deſertoris promiſerat de regno quoque ille multa, ſæpè, & latè. Iam videbant iudicatum illum iri.*

3. *Alijs opitulatus, ſibi deerat.*

Opinabantur homines, ſe patres patriæ, purpuratos, ac Senatores, primique Parlamenti (vt vocant) Præſides futuros.

Videbant contra, Regem ſuum ſpinis coronari, ſanguine ſuo ipſius totum purpurari, iudicari ipſum, atque in crucem agi, &c.

q. d. *Hic pietatis honos? ſic nos in ſceptra reponis?*

r. Aeneid.

Alijs

Alijs enim viderāt miraculis opitulantem, sibi, in passione, neque consilij, neque auxilij, impotentis instar, nullam facere copiam.
Christi res actionesque mutatæ, misellos quatiebant.
* 2. *AB IVDAEIS*, quorum minæ nondum satis Spiritu armatos territabant.
Scandalum ergo patiemini (*in me*) notanter dixit, non (*à me*) sed ab ijs, quæ in me, aut de me fient.

Concio IX. fer. 5. hebdom. I.

Them. *Omnes vos scandalum*, &c. vsque ad: *Tunc venit Iesus cum illis, in villam, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
1. *An Deus præsciat, & præsciendo cogat mare magnum, scyllæum, ac periculi plenum.*
2. *An Petrus peccarit in responso, quâ: & quâ excusari poßit.*
3. *De dissensu consensuque Euangelistarum, de cantu Galli.* AVE.

I.

An Deus præsciat & præsciendo cogat.

Altum hoc mare (Auditores) ac ferè homini innabile, ni Dux ac Typhis Deus. Hic Scylla, hic Charybdis: hic saxa Capharea, & scopuli Cyclopęi. Hic Meandri mille, & nescio quid Labyrintho ipso inextricabilius.
Hic deuij, hic allisa multi.

Tollunt hi
1. Prouidentiam,
2. Rerum contingentiam,
3. Libertatem arbitrij.
ponunt illi
4. Causam peccati Deum.

Quasi alterum, ab altero, iuguletur

Rom. 11.

nec magis posse commutari futura falsa in vera, & contra quam præterita, paremque esse futurorum, & iam prçteritorum, incommutabilitatem. Ait enim: Si verum est, hic morietur hoc morbo, necessariò morietur, sicut si verum est: Oedipus est mortuus, necessariò est mortuus.

Futurum, vt subest diuinæ præscientię, non potest aliter euenire, quàm Deus præsciuit.

Illis, vt omne quod est, quando est, necesse est esse; &, vt facta, infecta fieri nequeant, sic futura non possunt non esse.

Nam præscientia Dei falli nequit: falleretur autem, si prçscita non fierent.

Præscire & non euenire, tam non potest dici, quam eundem sedere, & ambulare, eodem tempore.

Deinde cum præscientia præter scientiam, etiam dicat rerum causam (nam Aug. lib. 15. Trinit. c. 13. *Ideò res futuræ sunt, quia Deus eas nouit*) & quâ causa est, ita potenter causet, vt ei obsisti nequeat, præscitarum rerum euentus est necessarius.

Empedocles & Stoici consentiunt, dicentes, omnia necessario prouenire, posita infallibili præscientia Dei.

Quin & fatum Philosophi, ac Poetarum proceres, statuunt.

Manil. 4. Astronomicon. *Fata regunt orbem, certa stant omnia lege.*

Laert. lib. 1. *vit. c.* 1. Tales rerum omnium robustissimum fatum respondit.

Agamemnonis vox apud Homerum: *Ego non sum causa, sed Iupiter, & Dea necessitas.*

Virgil. 1. Aeneid. *Quippe vetor fatis*, Vox Iunonis.

4. Aeneid. *Fata obstant, placidasque viri Deus obstruit aures.*

Sæpè apud nasatum illum nasatumque poetam: *Sic me mea fata trahebant: Sic erat in fatis, &c.*

Senec. lib. epist. 18. *Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.*

* iij. *ARBITRII LIBERTATEM* tollunt, Priscil.

Priscillianus hæreticus, vniuersa fato tribuens, damnatus Braccarensi concilio c.9. suorum decretorum: & ante eum alij hæretici ab ipsis Ecclesiæ cunabulis, qui dixere, peccata hominum necessaria; peccarique impulsore Deo.

V. Beda explicans epist. Iacobi c. 1. huius erroris meminit nemo cum tentatur, &c.

Nasci id videtur, ex præscientiæ certæ positione. Nam si quæ Deus præscit, certò eueniunt, homone liber, qui certò in præscitum incursat?

Liberne Petrus, qui certò in præscitas negationes impacturus?

* iiij. *CAVSAM PECCATI DEVM*, ponunt Caluinistæ.

Caluini lib. 1. instit. c. 17. §. 5. hæ blasphemæ voces: *Nous disons que toutes choses dependent d'icelle*(prouidence) *comme de leur fondement: & pourtant qu'il ne se faict ne larrecin, ne paillardise, ny homicide, que la volonté de Dieu n'entreuienne*, id est: dicimus omnia à prouidentia illa dependere, quasi ex suo fundamento: ideoque non perpetrari neque furtum, neque luxuriam, neque homiciduim, cui volantas Dei non se immisceat.

Nam si is causa omnium futurorum ergo etiam peccatorum.

Aristot. 5. Metaphis. c. 1. *Rerum particularium causæ sunt æternæ.*

Aristot. lib. de causis. *Causa prima secundam adiuuat in sua operatione.*

Quidquid est, à Deo est, aut à natura, aut à libero arbitrio: sed nihil est neque à natura, neque à libero arbitrio nisi operante Deo, ergo omne futurum à Deo est, & necessarium. Sed non est nisi à Deo agente secundum artem & cognitionem. Ergo.

Mihi verò sic isti debellantur { *1. Scripturis, 2. Patribus, 3. Philosophis, 4. Rationibus.*

* *j. AC PRIMI quidem prouidentiam astiges* omnes

nes, tam qui totam tollunt, quam qui mutilant.
Psalm. *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, vt videat, si est intelligens, aut requirens Deum.*
Psalm. 138. *Domine, tu cognouisti omnia nouissima, & antiqua,* &c. *Intellexisti cogitationes meas de longè, semitam meam & funiculum meum inuestigasti. Et omnes vias meas præuidisti, &c.*
Eccles. 39. *Opera omnis carnis coram illo à seculo, & vsque in seculum respicit, nihil est nouum* (vel, vt alia translatio habet) *nihil est mirabile in oculis eius.*
Sap. 8. *Præterita nouit, & de futuris æstimat, signa & monstra cognoscit ante quam fiant, & euentus temporum & seculorum.*
Matth. 10. *Nonne duo passeres asse væneunt? & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt.*
Matth. 6. Auocans ab anxia rerum necessariarũ solicitudine, ait, volucres cæli à patre pasci, lilia agri ab eodem vestiri, &c.
D. Aug. lib. 5 Ciuit. c 9. *Confiteri esse Deum, & negare præscium futurorum, apertissima insania est.*
Ibidem in fine. *Qui non est præscius omnium futurorum, non est vtique Deus.*
Incurium, ac cæcum Deum cum Epicuro, & obliuiosum cum Carneade illum dicere, est verbis illum fateri, re tollere.
Aristoteles meliùs in Metaph. *Deus ex sui simplici notitia cognoscit omnia.*
Omnes ille, & omnia, semel ac simul, præterita, præsentia, futuraque distinctè peruidet, quo modo Sol eius domus, aut vrbis, quam perpendiculariter illustrat, omnes æquè tegulas, & tecta, semel, simul, & æquè irradiat.
Vt qui è turri altissima prospectat, viatores, & priores, & medios, & postremos, simul videt, etsi priores postremos non vident: ita Deo omnes præsentes; tam Adam iam olim mortuus, quam Antichristus olim nasciturus.

Deo nihil pòst, nihil ante; sed omnia præsentia.
Et diuina cognitio tota est simul.
Quidni? Vox vnica omnes omnium simul aures: Lux vnica, omnes omnium oculos: Odor vnicus, omnes multorum nares simul ac semel ferit.
Causa rerum omnium primissima & vniuersalis, qui omnia operatur in omnibus, dum se ipsum internoscit, etiam futura internoscit.
Rationes etiam fidem faciunt Prǣuidentię.
* 1. CONDITOR, à se condita fortunæ credere nō debuit, sed curare solicitè: non curantur autem res congruenter, non præuisis bonis, & malis futuris.
Plinius. *Hoc enim sapientis est, omnia, quæ ventura sunt, prouidere.*
Nemo satis prouidet aut cauet, qui non & præuidet.
Vtilium tardus prouisor, qui non præuiderit. Ergo.
Cæteroqui, mundum creasse, neque deinceps prouidere, sit hortulani instar egisse, riuulum irriguum quidem in horto fodientis, sed de fluxu aquæ perpetuò deinceps securi: aut instar architecti domum extruentis, ac deinde, de ruinis instaurandis parum soliciti; aut impij patris filios generantis, ac deinceps natos exponentis.
* 2. *PROVIDENTIAM sine illam futurorum scientiam esse*, etiam prophetiæ ostendunt.
Prophetiæ de futuro, quàm illæ in biblijs crebrę!
Taceo superstitiosas Diuinationes priscis historijs inspersas.
Caij Cæsaris mortem Calendis Martijs futuram, diuinatum.
Domitius Brusonius lib. 2. facet. tit: de fato. Diocletiano militi adhuc gregario mulier Druyas caupona dixisse fertur: *Diocletiane, Imperator eris, quum aprum occideris* (de Apro Numeriani socero intelligens, quem Diocletianus interemit ob cædem genero illatam:) Occidit Aprum Diocletianus, & creatus est Imperator, vnde & dixisse fertur: *Fatalem aprum occidi.*
Fax Troiæ Fatalis, Paris: Fatale Palladiu, &c. Fatalis, Nisi capillus, &c. prædicta, & contigêre. Ergo, multò

magis & Deo ipsi veri nominis prouidentia, seu præscientia.
Præterea, an, quod ars, ac natura possint, non possit Deus.
Cic. 2. de Diuinat. *Medicus morbum ingrauescentem ratione prouidet, insidias Imperator, tempestates gubernator*: non prouideat Deus?
Mens nostra etiam diuinandi expers, sponte sæpè præsaga futuri.
Et picæ præsagę mutationis temporum: Alcionę tempestatum.
Valer. lib. 1. Argon. *Solus transibit nubila Lynceus*, parietem ille visu penetrârit, & nouissimam Lunam, primamque eodem die in signo Arietis conspexerit, & (Varrone autore) centum triginta milia passuum prospexerit; &, ex Libycanâ speculâ, manifestissimè notarit exeuntem à Carthagine classem Punicam, numerumque nauium: alium hominem ali⁹, acumine visus, superabit; et nō omnibus hominibus acutius ac longius prospiciat Deus?
* 3. THEOLOGORVM consensione, Deus omnibus præsens per essentiam, quòd ab ea cuncta creata & alita, potentiam, quòd ei eadem subdita, per præsentiã, quòd ei nuda & aperta: *Iouis omnia plena.*
Iupiter est, quodcunque vides, quocunque moueris, ait ille:
Apud te, intra te est, ait Seneca; & credas Deum omnia nō prouidere?
Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum, non considerat?
Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.
Nemo dat alteri quod non habet.
4. Calefaciat ignis, qui ipse non caleat: illuminet Sol, qui ipse non luceat?
Sacrilega derogatio nobilitatis diuinæ.
E lacuna hac peccandi erumpit tota licentia, virtus omnis erepit cæci ac non videntis Dei nullo metu, nulla sequentis pœnæ formidine, præmijque desperatione.
Quod verò aiunt, improuidum videri ex fœlicitate peccantium, id perperam.

1. Nihil

1. Nihil enim infœlicius fœlicitate peccantium:
2. Et suum intus iam tortorem habent,
3. Et, ad fidem iudicij futuri, hæc sinuntur.

* iij. CONTRA *secundos nunc certandum.*

Prouidentia non poni fatum, aut rerum tolli contingentiam, Theologorum omnium consensio est.

Ipse Arist. lib. 1. de interpretatione c. vlt. verbis conceptis fatetur rerum humanarum contingentiam.

Chrysippus præteritis adfigit necessitatem, nullam futuris, quòd Deus illi flexibilis videatur.

Imò Cleanthi ita placuit rerum contingentia, vt neque in præteritis, neque in futuris, necessitatem constituat.

Falsò qua de preteritis: Nam facta, infecta fieri non possunt.

Et D Hieronymo; corrupta, fieri virgo non potest.

Et philosophis, *ad præteritum non est potentia.*

Boet. lib. 5. consolat. c. 5. *Quamuis homo possit hoc vel illud facere, nunquam tamen poterit vitare diuinā præscientiam, sicut præsentis oculi non poteris effugere intuitum, quamuis te in varias actiones libera voluntate conuertas.*

Cognoscit Deus mutabilia immutabiliter, contingentia infallibiliter, & futura præsenter, nouit inquam futura, sed & modum futuritionis, id est, sicut sunt euentura, & pro modo causarum, vnde sequitur manere contingentiam.

Causarum tria genera:
1. *Necessariæ*, quæ operari coguntur, positis operationi necessarijs: qualis interiectio terræ causa Eclipseos.
2. *Contingentes*, quæ ancipites, & impediri possunt, ne efficiant: qualis vapor causa pluuiæ; possit enim impediri, & rorem non pluuiam dare.
3. *Liberæ*, quæ, positis operationi necessarijs, possunt non operari, & aliquando operantur, aliquando non: qualis voluntas humana causa virtutis & vitij.

Effectuum quoque alij
- 1. *Necessarij*, qui positis causis, nunquam impediuntur: qualis, eclipsis interiecta terra.
- 2. *Contingentes*, qui, positis causis, impediri possunt, qualis pluuia vapore posito.
- 3. *Liberi*, qui positis requisitis, vt sint, possunt esse, & non esse, qualis virtus & vitium.

Praenoscens ergo Deus effectus venturos, praenoscit venturos iuxta modum causarum, necessarios aut necessariò futuros ex causis necessarijs, contingentes ex contingentibus, liberos libereque futuros, qui à causis liberis.

Peccaturum Petrum ac desertorem futurum prouidit, sed liberè.

Alioqui, Oceanus inexhaustus absurditatum.

Posita praescientiâ, si tollis contingentiam rerum;

Ponis
- *Seruum Deum,*
- *Consultationes inanes,*
- *Seruum hominis arbitrium,*
- *Politiam vanam,*
- *Merita ac demerita nulla,*
- *Laudes ac vituperia irrita,*
- *Poenas ac praemia nulla,*
- *Virtutem neque plaudendam, neque palmarem.*

Seruum inquam Deum, fatique mancipium, in suis solius operibus, sic, vt neque alia, neque alias, neque aliter condere potuerit.

Nam sic ab aeterno prouidit, quae solus effecturus ipse esset, vt ab ęterno praescijt causarum secundarum effectus, in tempore futuros.

Auden' tu homo facere, aut fati, fati seruum Deum?

Haec ratio ex Aug. lib. 3. de lib. arb. c. 3.

Nodos verò tuos sic soluo, aut seco.

Primum. Ex mente Alensis est, in hac propositione: (praescitum à Deo est necessarium) si necessarium ad praescitum refers veram esse; sin autem ad futurum, id est,

est, si ad rem, quæ nondum contigit, esse falsam.

Illa enim non erit necessariò, sed, Deum illam præscire, necessarium.

Necessitas duplex *Aug. lib.5. ciuit. c.10.*

1. *res non nostræ potestatis*, vt mors, mortalem enim esse necessarium est homini, ex parte materiæ, quæ necessitas alijs dicitur immutabilitatis.

2. *Proprietas rei necessaria*, vt ratio est necessaria homini ex parte formæ: necessitas præsciendi, prouidendi, &c. Deo adfixa, vt moriendi impotentia.

Secundo necessitatis genere, & respectu extrinseci, seu pręscientię est necessariò, primo verò & respectu intrinseci, seu causæ proximæ si ea contingens, est contingenter, si ea libera, liberè.

Vt Sole illustrante radijs omne præsens, illustratio quidem ipsa Solis est necessaria, sed hominem aut equum præsentem esse illi irradiationi, est contingens & liberum: sic actus præscientis Dei est necessarius, quem aliquid ignorare, inius nefasque est, quod autem illo actu scitur futurum, id quidem est contingens, anceps, & liberum, pro genere suæ causæ.

Præscisse ergo Petrum peieraturum, Deo fuit necessarium, Petrum peierare, contingens.

Eueniunt autem certò quæcunque præscita quia intelligentia præcurrente, videntur vt facta. Nam (*De Aquila dist.38. q.2. lib.1. sent.*) Deus cognoscit futurum contingens, non solum vt est in causa sua, sed etiam vt existens, ex eo quod futurum coexistit nunc coæternitatis. Ideò habet certam scientiam de futuris contingentibus.

Alex. Alensis p.1. q.24. membro 6. *Deus cognoscit res præteritas & futuras, sed non sub ratione præteritionis & futuritionis, quia præterita cognoscit præsentialiter, & temporalia æternaliter, & mutabilia immutabiliter. Et sic stat benè, & quod Deus cognoscat infallibiliter futura contingentia, & quod illa contingenter eueniant.*

Vt visio mea videt quęcunque continentur mensura eius. Ita Deus nouit omnia vt præsentia, quæ coexistunt æternitate, quæ est mensura visionis diuinæ.

Quæ autem videntur dum fiunt, ipsa visione non coguntur fieri aut esse, ergo nec præscita futura, quæ quasi præsentia Deo præuidentur, præsciendi actu non coguntur vt fiant.

Prænoscens Deus futura, prænoscit & futuritionis modum, j. contingentiam agendi, vel necessitatem. Quod autem obijcitur; Præscire & non euenire, tam non posse dici, quam eundem sedere & ambulare eodem tempore, nihil est: Nam ista non semper dicant actum, sed etiam quandoque potentiam, & sic vtrumque in eodem inueniri possit eodemque tempore, sedere scilicet actu, & potentem esse ambulandi: atque ita actus præsciendi in Deo, stat cum potentia nō eueniendi, & pręscita possunt non euenire, sicut iste qui sedet potest ambulare. *Ex mente Alensis.*

Ad illud, quot dicitur, præscientiam etiam dicere rerum causam, eumque ita potentem, vt ei obsisti nequeat, ideoque præscitorum euentus necessarios, respondeo:

Distinguo necessitatem, in eam, quæ
- 1. *Consequentis, aut absolutam*, cum aliquid simpliciter est necessarium: vt Deum esse, quæ opponitur contingentię.
- 2. *Consequentiæ*, quæ facit inferri ex alio rem aliquam in bona consequentia.

Et eadem dicitur necessitas ex hypothesi, j. ex suppositione secundum Alensem; item ex conditione, vel secundum quid: item secundum Aristot. lib. 2. de nat. c. 4. ex adiunctione: item secundum Bonauentur. respectiua: item secundum vulgus Scholasticorum consequentiæ, j. cùm aliquid ex alio sequitur per bonam consequentiam, quæ necessitas non opponitur contingentiæ. Nā aliquid & contingens est, & necessario sequitur: Vt si ambulo, necessariò moueor, necessitate sc. consequentię.

Necessitate ergo consequentis nego præscitorum euentus necessarios, necessitate autem consequentiæ admiserim.

ſerim. Nam neceſſariò per bonam conſequentiam ex iſto, Deus præſcit Petrum negaturum, ſequitur iſtud, ergo negabit.

Diſtinguenda etiam cauſa
1. *In eſſendi cauſam*, quæ dat eſſe rei.
2. *In conſequendi*, id eſt, legitimè inferendi.

Præſcientia non eſt cauſa eſſendi, ſed conſequendi tantū. Deinde, vt Deus ſit cauſa potens, non tamen ad omnia concurrit tota potentia, ſed iuxta modum cauſarum ſecundarum, cum neceſſarijs neceſſario, cum conting. contingenter, cum liberis liberè.
Diſponit omnia ſuauiter.
D. Aug. lib. 7. Ciuit. c. 30. *Sic adminiſtrat omnia quæ creauit, vt etiam ipſa proprios exercere & agere motus ſinat.* Itaque præſcita non neceſſariò futura, vi potentiæ diuinæ concurrentis.

Diſtinguenda etiam quæ præſciuntur, in
1. *Tota à ſolo Deo*, cuiuſmodi quæ creata, aut creanda.
2. *Tota à creata voluntate*, cuiuſmodi peccatum omne.
3. *Partim à Deo, partim à creata voluntate*, cuiuſmodi opera naturalia, & moralia.

Reſpectu priorum, præſcientia Dei cauſa eſt futurorum.
Reſpectu vltimorum, eſt cauſa aliqua, ſed non tota.
Reſpectu mediorum, præſcientia non eſt cauſa nec tota nec aliqua, peccati enim cauſa non eſt efficiens, ſed deficiens.

Diſtinguendæ quoque peccati partes
1. *Materialis*, qua eſt opus naturale, ad quod concurrit Deus cum creatura.
2. *Formalis*, qua eſt auerſio, & voluntas peruerſa, ad quam non concurrit Deus, niſi prædiffiniendo permiſſionem eius, ſubtractionem auxiliorum efficacium.

Et dignum nota magna, aliud esse præscire, aliud prædicere, nam præscientia de fixis, prædictiones verò de mutabilibus.
Præscita semper eueniunt, prædicta non item.
Præscita enim à Dei immutabili voluntate, prædicta ab hominis arbitrio libero & inconstanti, quo mutato prædicta mutantur: quale illud: *Adhuc 40. dies & Niniue subuertetur*: continent enim conditionem tacitam, quæ videtur ex fine, ad quem tentabant: Non enim prædicuntur talia, vt tantùm mala sua homines procul adspiciant, sed eò maximè, vt pœnitudine illa diuertant: prædicuntur futura, vt non contingant. Cùm ergo Petro non dixerit Christus, præscio te lapsurum, sed prædico tibi te lapsurum, stantibus se rebus vt nunc, & monuerit cum cæteris orare, ne intraret in tentationem, liquet etiam post prædictionem, illum potuisse non peccare.
Præterea contingentiam non tolli, prouidentia, bifariam ostendo.

{ 1. *Phrasibus*, 2. *Similitudinibus* } Patrum & Doctorum.

* 1. *PHRASIBVS.*
Orig. in ep. ad Rom. *Quia aliquid est futurum, ideò scitur antequam fiat.*
D. Hieronym. in c. 26. Hierem. explicans illud: forsitan audient & conuertentur: *Non ex eo quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est, sed quia futurum est, Deus nouit, quasi præscius futurorum.*
D. Chrysost. in ep. ad Corinthios. *Non quia prædixit Deus, hæc facta sunt, sed quia omnino ex mala hominum voluntate ventura erant, ipse prædixit.*
D. Anselmus de concordia præscientiæ & lib. arbitrij dicit tantum esse, dicere; Si Deus præscit, erit, quantum hoc, si erit, de necessitate erit.
Lud. Viues ad c. 9. lib. 5. Ciuitat. sic. *Non res futuræ ex scientia Dei manant, sed scientia Dei potius ex illis, quæ tamen futuræ non sunt Deo, in quo est error multorum, sed præsentes. Quocirca non rectè dicitur præscire, nisi*
relatis

relatis ad actiones nostras, dicendus est scire, videre, cernere.

Bellarminus lib. 4. de gratia & lib. arb. c. 13. *Neque præscientia Dei est causa rerum, quia non potest esse actus causa sui obiecti, sed contra potius obiectum est causa actus.*

Idem. *Cum præscientia non sit rei possibilis, sed rei certò futuræ in aliquo tempore, ac per hoc præscientia non est causa rerum, nec res sunt futuræ quia Deus eas prænoscit, sed ideò Deus eas prænoscit quia sunt futuræ.*

Illi ergo, cùm dicunt futurum causam præscientiæ, necessitatem nullum rebus futuris adfigi prouidentia, satis ostendunt.

Sanè tamen intelligendi illi, ne ponatur Deus ignorans, Deus discens successiuè, hodie hoc, cras aliud, Deus scientiæ perfectionem mutuans à rebus iam productis; non enim Dei scientia à rebus est, vt nostra, sed ad res (ex mente Alensis) vt artificis ad domum: vnde dicendum futurum esse causam præscientiæ, non in essendo, sed in consequendo, vel secundum rationem dicendi (vt loquitur D. Bonauentura.) Esse enim futurum, causa est, cur præscientia Dei dicatur præscientia, & non è contra, i. futuritio est causa nominis præscientiæ, quæ dicit ordinem, & antecessionem.

* 2. *SIMILITVDINIBVS id etiam adstruo.*

D. Aug. lib. 2. de lib. arb. c. 4. tom. 1. *Sicut mea memoria non cogit facta esse, quæ præterierunt: sic Dei præscientia non cogit facienda esse, quæ futura sunt.*

q. d. vt post scientia mea, quâ scio quod iam factum est, non est causa facti; sic præscientia, quâ Deus præscijt quod futurum est, non est causa, cur id tandem fiat.

Præscientia Dei respectu futurorum, sic se habet, vt scientia, in artificis mente: sed arte, in artifice posita, non necessariò ponitur opus, ergo nec, &c.

Viues ad 10. c. lib. 5. Ciuit. Aug. *Non plus addit necessitatem rebus venturis præscientia Dei, quàm præsentibus spectator, cùm fiunt.*

Cùm

Cùm video currentem Petrum, non veto, quin cursus eius sit liber: ita, cùm præscit Deus negaturum Petrum, non infert negandi necessitatem.
Aristot.lib.10. metaph.c.7. *A causis inconstantibus, subiecta casui eueniunt.*
* iij. *NVNC AD TOLLENTES ARBITRII libertatem.*
Cùm ergo nulla rebus præscitis essendi necessitas sit, à præscientia, etiam sequitur hinc, iugum libero arbitrio nullum adfigi.
Neque patiuntur scripturæ, tolli istam homini libertatem.
Genes.4. *Sub te erit appetitus tuus.*
Heb. 10. *Voluntariè peccantibus nobis.*
Iosue vlt. proponitur populo, velintne sequi Dominum, an non.
2. *Reg.* 34. Regi Dauidi trium flagellorum datur optio.
Vbi electio, ibi libertas.
Voluntaria libertas, ac libera voluntas, ad peccati virtutisque naturam, necessaria.
D. Aug.1. retract. c. 9. *Voluntas est, qua peccatur, & rectè viuitur.*
Hangestius c. 1. moral. *In appetitu non quolibet, sed libero, sunt primariò virtutes, aut vitia.*
Ad lucentis huius mundi ornatum pleniorem, cæteroqui tam ornati, omnes entium gradus esse oportuit. Inest autem ei genus entium operans necessariò, & determinatè ad vnum, & operans contingenter. Oportuit ergo etiam esse hominũ genus, quod liberè operaretur. Absurdorum fons, liberi arbitrij negatio. Nam hinc concluseris, præcepta, consilia, consultationes, preces, iura, leges, pænas esse frustra, hominemque sola figura distare à bestijs.
De arbitrij libertate, vide Acad. nostram tomo 1.
* iiij. *AD BLASPHEMANTES autorem peccati Deum.*
Si præscientia non est violenta, & si homo liber, & actionum

num suarum est Dominus, qui autor peccati Deus? Diabolum si dixeris autorem criminum, calumniam dixerit, seque vim non intulisse.

Deus non autor peccati, neque vt
1. *Dirigens.*
2. *Inclinans,*
3. *Exequens.*

Impellere ad malum, quadrifariam licet
1. *Per se* & proprie, vel physicè, j. mouendo immediatè voluntatem, vel moraliter, j. verè & propriè imperando. Hic modus procul à Deo.
2. *Tropicè,* permittendo sc. ad certum aliquem finem consequendum, puniendum, &c. hoc modo dicit Seneca, *qui non vetat, cum possit, iubet.* Sic venator dicitur canem immisisse in leporem, qui laxauit retinaculum aut funem: aut vrgere nauem ad cursum, qui ventis flantibus soluit anchoram. Hic modus conuenit Deo.
3. *Vtendo malis malorum voluntatibus,* vt instrumentis, & auferendo bonis viris obicem omnem, vt instrumenta mala malorum in eos operentur. Et hic modus in Deo.
4. *Determinando* iam antea spontè malas voluntates, ad vnum potiùs malum, quàm ad aliud, non positiuè, sed permissiuè: non dando corruptionem, sed ordinem. Hugo Victor. lib. 1. de Sacrament. p. 5. c. 29. *Voluntati ergo malæ vitium est ex ipsa, quo mala est, ordo autem ex Deo est, quo per velle siue ad hoc siue ad illud est.*

Quemadmodum, qui flumini præcipiti, hac ostium aut viam aperit, non fluendi autor est impellendo, sed tamē hac fluendi ordinator: ita Deus spontè peccaturi hominis huc aut illuc ordinat voluntatem.

Quin

Quin etiam quandoque positiuè inclinando ad vnum, & auertendo ab alio, occasionaliter tantùm & moraliter videlicet eo modo, quo, qui præsente inuido, ei, cui inuidet, benefacit, nouæ inuidiæ causa & occasio est in inuido, & furi furandi ansam præbet, qui ostentat prædam.

Sic Iudæ, ansa ruinæ, œconomia.

Psalm. 104. *Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius, de AEgyptijs, & pop. Israel.*

Hugo Victor. lib. de Sacram. p. 5. c. 27. *Licet ex Dei permissione sit, quòd mali malum possunt, ex inspiratione tamen eius non est, quod malum volunt.*

D. Aug. 5. Ciuit. c. 9. *Malè voluntates à Deo non sunt, quoniam contra naturam sunt quæ ab illo est.*

Ergo, vt concludamus, cùm Deus peccati autor non sit, & arbitrij libertate peccetur, & à causis liberis libera sit futurorum contingentia, etsi præscierit ac prædixerit Christus, Petrum ter negaturum, tamen Petrus, merâ libertate, peccauit.

Crudelis alioqui Deus, si nolentem trahens, tractum quò voluit, torret ac torquet.

II.

An Petrus peccarit in responso, qua: & qui excusari possit.

Etsi omnes, &c. Etsi oportuerit me mori tecum, &c.

Bis Domino Petrus refragatus, ac secundò quidem arrogantiùs, à mortis contemptu. *Etsi oportuerit me mori, &c.*

Hic quatuor Petri crimina non leuia:

1. *Refragatio* in Magistrum, neque vna, neque frigida.
2. *Arrogatio insignis*, quâ vnum se omnibus præfert. *Etsi omnes*, &c. Ego tamen, &c.
3. *Sui solius confidentia*, & gratiæ Dei obliuio.
4. *Exemplum pessimum.*

D. Chry-

D. *Chrysost. hom.* 83 *in* 26. *Matth.* tria tangit.

* 1. An non ingentis superbiæ, tali Magistro refragari?

Cic. 1. *de nat. Deorum.* Certè, Pythagoræ tantùm discipuli detulêre, vt vox eius oraculi håberet vicem (ipse dicit: αὐτὸς ἔφα solidissimorum argumentorum loco apud eos)

Et Plato; *Filijs Deorum, absque vlla demonstratione, credendum*, ait. *Cede Deo*, ait ille.

Dixerint bonum malum, album nigrum, &c. Filij Deorum, credendum est: Petrus, ne Christo quidem habet fidem.

* 2. *QVAE ARROGANTIA*, quod illud de propria excellentia aut iudicium aut votum; quo vnum se homunculus omnibus anteponit?

Etsi omnes scandalizati, &c.

Luc. 18. *Non sum sicut cæteri hominum raptores*, &c. aiebat Pharisæus, fastu non maiore.

Cadant omnes, ait Petrus, ego solus non cadam.

Phænix collegij scilicet.

* 3. *SVI SOLIVS CONFIDENTIA*, spreta, aut non proposita gratiæ Dei sacra anchora, latè spirat superbiam.

D. Chrysost hom. 83. in 26. Matth. *Dicendum esset, opem nobis feras, ne scandalizemur.*

Iacob 4. *Hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, &c. pro eo vt dicatis: Si dominus voluerit: &, si vixerimus, faciemus hoc aut illud.*

Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere.*

Non sumus sufficientes ex nobis quasi ex nobis, &c.

Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.

Non est in manu hominis via eius.

2. AEneid. *Heu nihil inuitis fas quenquam fidere Diuis.*

Hic illa crebra: *Faxit Deus, &c.*

Molliculus homo, Deo intus operante, solidandus, qui posteà dicat:

Rom. 8. *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio?*

tio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? &c. Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque angeli, &c. poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu D.N.

Cant. 8. *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem.*

Matth. 7. Domus supra petram erecta, neque vndis, neque ventis, impugnata, expugnatur, vt ruat.

Quercum annosam, aut antiquam in montibus ornum, aut cautem Marpesiam, aut Namurcanam putes, vndarum vortices reuerberantem, hominem, quem pondere gratiæ suæ fixit Spiritus sanctus.

† 4. *EXEMPLVM PESSIMVM*, cæteris enim ingessit exemplar similis audaciæ. *Similiter* enim *& alij dixerunt*, tot refragationum fons Petrus.

Excusant Petrum à tanto, etsi non à toto:

1. *Amor*, qui dicit, & operatur magna, si est, nil moderabile suadet, & maiora veris ostentat.
2. *Gaudium insigne*, quod solet hominem sibi eripere, vt, quid dicat, sæpè nesciat.
   Matth. 17. In transfiguratione, præ gaudio, vix sciebat Petrus, quid diceret.
   Nuc, totus erat gaudio extaticus, quòd rescisset, se non futurum illum Domini sui proditorem.
3. *Smplex falsitas.* Nam etsi futurum dixit, quod non fuit, falsum tantùm dixit, non mendacium, quia non studio fallendi.
4. *Exemplum constantiæ & fidei*, si gratiam etiam Dei implorasset.

Ex D. Chrysostomo homil. 83. *in* 26. *Matth.* mutuati sumus priora duo Petri velamenta.

Genes. Noë nudatum in tabernaculo, auersis vultibus, prætegunt duo filij indolis melioris, nos Petrum, quâ possumus.

Cæte-

Cæterùm, omnium Christianorum par animus esse debet, emoriendi cum Christo potiùs, quàm ordines desererc, aut signa.

Luc. 9. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*, mori potiūs, quàm abiurare contingat.

Luc. 14 *Qui non odit animam suam, non potest meus esse discipulus.*

Armetur orbis totus, in Christi corpus Ecclesiam: dicat tamen Christianus, cum Ethai fugæ Dauidis comite: *Viuit Dominus & viuit Dominus meus Rex, quoniam in quocunque loco fueris. Domine mi Rex, siue in morte, siue in vita, ibi erit seruus tuus.* 2. Reg. 15.

Pœna Petri arrogantis:
1. *Fuga communis cum cæteris,*
2. *Multiplicata negatio,*
3. *Falsijurium*, negauit enim falsò, cum iuramento.
4. *Anathematizatio sui*. Cœpit detestari, &c. in tria vltima, solus, ex omnibus, incidit.

At illi Iesus: *Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequàm gallus cantet, ter me negabis.*

Hac nocte, citò, ante gallicinium, præproperè, ter me negaueris; tu, inquam, Thersite ac Thrasone gloriosior, qui te vnum omnibus præfers, breui hoc spatio huius noctis, ter me negabis, non contentus fugisse cum cæteris.

Magna & ingentia iactans, paulula non præstabis.

Superbum sequitur humilitas
Sequitur superbos vltor à tergo Deus.

III.

De dissensu consensuq; Euangelistarum, de cantu galli.

Antequam gallus cantet.

Euangelistarum hîc aliqua discordia, sed concors tamen.

Marcus enim habet. *Antequam gallus bis vocem dederit.*
Tres alij; *antequam gallus cantet, ter me negabis.*
Et Marco quidem videtur, hic, credendum magis, quòd is *discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breue scripsit Euangelium. Quod cùm Petrus audisset, probauit, & Ecclesiæ legendum sua autoritate edidit*, teste Hieronymo in Scriptoribus Ecclesiæ.
Negotia hîc Petri propria, & Christi alloquium, & Petri negationes, &c. nemo fidelius rescire, aut referre potuit, quàm Petrus, auditor ipse & actor, nemo veriùs scribere, quàm Petri discipulus; nemo fide dignior, de rebus Petri, quàm, cuius scripta censuit Petrus ipse, probauit, & edidit.
At verò contra, *In ore duorum vel trium testium; stat omne verbum.*
Neque vsquam testis vnus satis, ni sit idem Deus.
Tres autem Euangelistæ, cantus vnici meminerunt, neque Marcus Deus, & æqua omnium Euangelistarum autoritas.
Cui hîc credas? cespites.

Responsum sextupliciter ab
1. *Omissione,*
2. *Vnitate actionis,*
3. *Cantu duplici,*
4. *Distinctione vocis & cantus,*
5. *Prædictione duplici,*
6. *Dispunctione alia.*

* j. *AB OMISSIONE.*
Responsum facile, si Toletus audiendus annot. 31. ad c. 13. Ioann. cui verisimile, omissum verbum (bis) à Ioanne, Matth. & Luca, quanquam & aliter (vt nos statim) is respondet.
* j. *AB VNITATE ACTIONIS.*
D. *Aug. lib.* 3. *c.* 21. *de consens. Euangel.* putat, habendam trinam negationem, pro opere aliquo vnico integro, cuius initium tres Euangelistæ attenderint, Marcus verò finem: Itaque tres Euangelistas dicere, negaturum Petrum ante gallicinium; quod opus hoc, ante illud, occæ-

occæpturus esset, & in animo ipso consummaturus; quo modo diceretur verè: Antè quàm gallus cantet, scribes ad me epistolam trium conuitiorum, respectu initij, etsi, re vera, tantum post galli cantum, ea perficeretur. Quæ loquutio, vera quidem, sed impropria, qua vsi videntur tres Euangel. qui inchoationem operis attenderunt, Marcus vero magis propria, finem adspectans.

* iij. *A CANTV DVPLICI.*

Aliis, à duplici cantu, melior solutio. Vnus enim gallo est cantus, mox ferè à nocte media, sed is obscurior & raucior, qui ideò, & propter profundum tunc hominum somnum, parum attenditur: Alter celebrior & clarior, paulò antè diluculum, à quo noctis pars quarta, aut vigilia quarta, gallicinium dicitur, ab omnibus ferè obseruatus. Itaque primus ille, fortè, tribus Euangelistis, pro nullo habitus, quòd is modicus, & secundi illius, vt celebrioris, dumtaxat meminére: Marcus verò vtrumque enumerat, sicque omnes Euangelistæ, de tempore negationis, consentiunt. Omnes enim volunt desîsse negationes, in gallicinio illo celebriori, ac eodem temporis articulo.

Lectum mihi in hunc sensum apud Iuuenal. sat. 6.

Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet.

* iiij. *A DISTINCTIONE vocis & cantus.*

Non desunt, qui sic etiam soluant. Distinguunt inter cantum, vocemque galli. Cantum enim aiunt exultationem illam vocalem alitis vigilis, in quam semel erumpit media nocte, & iterum, in diei crepusculo, ac sæpè circa meridiem: vocem verò, repetitionem quamlibet, quam præstat frequentem, quoties cantare cœpit, vel media nocte, vel sub auroram, &c. instar Orlandi musici, aut alius, qui odam vnicam, aut Kyrie eleyson, cantans, vicies rem vnam repetit. Cantus quislibet galli, repetitis multis vocibus constat.

Ergo tres illi, qui dixêre: *Antequam gallus cantet*, tempus ipsum cantandi spectârunt, in quo exultabundum

animal pluries repetit eandem cantilenam: Marcus verò, repetitionem secundum eiusdem cantici, quæ eiusdē repetitio quamlibet crebra, vnus cantus dici potest, quo modo anima & corporis vnus homo: & dicit notanter, *ante quàm vocem bis dederit, ter me negabis*, insinuans, non fuisse completum cantum illum, ante tres Petri negationes. Atque sic quoque nulla, nisi concors, discordia, verbis discordium, sensu concordium.

Toleto annot 31. ad c. 13. Ioann. post alios quosdam non displicet hoc sensum.

* V. *A PRAEDICATIONE DVPLICI.*

Caietan. in 14. Mar. putat, Christum bis Petro negationem prædixisse, ac Marcum quidem narratorem primæ prædictionis, cæteros secundæ, vt primò dictum sit Petro: *Antequàm gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus*: pertinaci autem Petro, additum: Est verum? Itane? non credis, te, ante secundum galli cantum, ter negaturum? ego verò amplius aliquid tibi vaticinor; antequàm gallus rostrum aperiat, ter me negabis. Bellus cuniculus. Num congruus?

Esto, bis prædictus sit casus, tamen cùm Matthæus, in itinere ad hortum, semel prædictum dicat, & Ioannes, anteà in cœnâ, idem factum statuat, & vtrobique vnius tantùm cantûs sit mentio, non videtur cuniculus Caietani ingrediendus.

Adde, Marcum ipsum mox disertè dicere, Petrum negasse tantùm semel, atque tunc gallum cantasse. Quî ergo stet, Christum, homunculi tumidioris fastu, offensum, tempus trium negationum decurtâsse, & aisse, non modò ad secundum galli cantum, sed & ante vnium ter negaturum?

Mihi ergo, quæ, à duplici cantu, hausta solutio, vel, quæ à vocibus, vnius cantus tempore, crebrius repetitis, plenior; alijs, quod libet, licet.

* VI. *A DISPVNCTIONE ALIA.*

Quid si aliter, atque aliter, orationem seces, ac dispungas? primò sic: *antequàm gallus cantet bis, ter; me negabis*, vt sit (*bis, ter*) idem quod (*bis, vel ter*) & numerandi

vox

vox vtraque referatur ad cantum, vt scilicet dicatur gallus, bis vel ter cantaturus, antequàm neget Petrus. Secundò sic: *Antequàm gallus cantet: bis, ter me negabis*, vt sit (*bis ter*) idem quod (*bis vel ter*) & referatur vtrumque numerandi aduerbium, ad negationem, vt prædicatur bis vel ter negaturus, ante gallicinium? Cense, Lector, inuentum hoc purè nostrum.

Concio X. fer. 6. hebdom. 1.

Them. *Tunc venit Iesus cum illis, in villam, quæ dicitur Gethsemani, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse, & discipuli eius. Et cùm peruenisset ad locum, dixit discipulis suis. Sedete hìc donec vadam illuc, & orem. Orate, ne intretis in tentationem. Et adsumit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secum, & adsumpto Petro, & duobus filijs Zebedæi, cœpit contristari, pauere, & mœstus esse. Et tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
- 1. *Cur hi tres potiùs assumti Christo.*
- 2. *Qui, & quanti affectus Christo, & qua, à nostris, illi differentes.*
- 3. *Christo quæ nunc causæ tantæ mœstitiæ.*

Hìc initia dolorum, & nondum statim finis.
Mulier cùm parit tristitiam habet, & Christus pariturus Ecclesiam. *AVE.*

I.

Cur hi tres potiùs adsumti Christo.

Nemo tam heroici, tamque bellacis animi, quem non belli signum, aut mænibus imminens irruptio, terreat.

Vel Herculem ipſum proxima territant pericula, natura aduerſa auerſante, etiamſi terrori non ſit ratio ceſſura in Hercule.

Heros noſter mox in arenam deſcenſurus; iam hoſtem tergo aut collo imminentem videt, ideoque triſtari, ac pauere cœpiſſe, narratur; ſociosque aſſumpſiſſe, teſtes timoris, teſtes etiam futuros ſuæ in timore conſtantiæ, cæteris, in ſtatione orationum, diſpoſitis, quaſi ſanctis excubijs ordinatis.

Tres illos adſumi iuſſit
1. *Capacitas;*
2. *Fortitudo,*
3. *Merita ſingularia,*
4. *Nominum ratio.*

* j. *CAPACITAS.* Nam ij ſecretorum tantorum capaciores, Iacobus, vt virgo, limpidioris intellectus; Petrus & Andreas, vt Apoſtolorum primi, & exteriores.

Non omnis fert omnia tellus, ait ille.

Onera, geſtantium viribus metienda.

Calathum florulentium pygmæo; Olympum, Atlanti aut Herculi, dat geſtandum ratio recta.

Videndum, *quid ferre recuſent,*

Quid valeant humeri. Horat. in arte.

* ij. *FORTITVDO,* qua cæteros antecellere debuêre.

Nam his ſtudioſius facta fides, de Chriſti diuinitate, qua miraculis, qua diuinis oraculis, quibus cæterorum nemo adſtiterat.

Archiſynagogi filiæ ſuſcitandæ, illi ſoli adhibiti.

Matth. 17. Et Transfigurationi: in qua, Solaris Chriſti vultus, veſtisque niuea; Moſis & Eliæ cum Chriſto colloquia, Patris vox; *Hic eſt filius meus*, &c. quaſi ſigilla quædam, bellæque cœleſtes, illos ita confirmare potuére, vt, ſi quid nunc humanitus Chriſto accideret, aut potiùs Chriſtus ipſe ſuſciperet, offendere eos non poſſet.

Cæterorum neminem adeſſe tantæ mœſtitiæ voluit ne tanta deiectio læderet, quos tot muuimenta nondum

dum confirmarant.

D.D.Hylarius & Chrysost. huius mentis.

* iij. *MERITA cuiusque singularia*. Nam eorum quislibet, virtute quadam priuâ, Christum sibi deuinxerat; Petrus quidem, insigni quadam fidei constantia, quâ, qui prius dicebatur Simon, dici meruit deinde Cephas, id est, petra, &c.

Matth. 16. Varijs varia, de Christo, opinantibus in filium Dei viui professus.

Ioannes, virgineo candore, ac innocentia.

Aptus virgo virginis comes.

Quocunque pergis, virgines sequuntur, &c. ait Ecclesia.

Apoc. *Qui cum mulieribus non sunt coinquinati, sequuntur agnum quocunque ierit.*

Deinde, Iacobus, orandi studio, tantus, vt callum genibus adgenuerit.

* iiij. *NOMINVM RATIO.* Nominibus enim trium horum comitum, commodè significantur tres virtutes oraturis necessariæ.

Petrus, petra: Fides firma. *Accedentem enim ad Deum, credere oportet, &c.*

Psalm. *Credidi, propter quod loquutus sum.*

Ioannes, gratia Dei, vel in quo est gratia. Orandum enim mente plena Deo.

Psalm. *Iniquitatem si adspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.*

Ioann. *Scimus, quoniam Deus peccatores non audit.*

Iacobus verò, seu Iacob, subplantator, quòd vitia oraturo subplantanda, ac calcanda, reipsa, aut voto.

Psalm. *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas.*

Vel, quòd tum animus attollendus, supraque res has infernates, erigendus.

Calcanda tum, contemptu magno, hæc terrea, aut terrena.

II

Qui, & quanti affectus Christo, & quà à nostris illi differentes.

Mœstus esse, græcè est ἀδημονεῖν, anxio esse animo, vehementer angi, seu cruciari. Est enim ἀδημονεῖν (vt notat doctissimus amicorum Dom. Franciscus Lucas Canonicus Audomarensis, in commentarijs in Matth. M. SS. ad hunc locum, quos is mihi videndos libenter dedit) ita vehementi obiecti discriminis metu angi, vt quasi exanimis, & extra te sis.

Cæpit autem (inquit amicus ille noster eruditus) ita contristari, & angi animo, vt id, externo etiam corporis habitu, declararit, gemibundo pectore, vultu pallido, & languido corpore, tantumque non concidente.

Tunc ait illis. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Fatetur, quod videbant satis, sed, & ipsum fateri, signum infinitæ tristitiæ, ac plenitudine sua erumpentis. Non hîc spem vultu simulat, nec premit altum corde dolorem.

Tristis περίλυπος, j. valdè tristis, auget enim præpositio περὶ quasi dicat: Tristitia vndique obsessa, ac circumuallata est anima mea.

Anima mea, omnes animæ meæ partes.

Vsque ad mortem {
1. *Intensiuè*, vt vim,
2. *Extensiuè*, vt tempus, & durationem,
3. *Analogicè*, vt similitudinem respiciat.
}

* 1. *INTENSIVE*, per hebraismum ad nos deriuatum. j. tristitia lætalis me cruciat, talis, inquam, quæ vel sola mortem inferre queat, ni me ad maiora reseruem.

Ionæ 4. *Benè irascor* (super hederam sc.) *vsque ad mortem*, ait propheta, hoc sensu, quod haustum ex Euthymio.

* 2. *EXTENSIVE*, j. tristitia hæc duratura, quamdiu spiritus hos reget artus, 17. aut 18. horas continuas,

tuas, hunc angorem patiar.

* 3. *ANALOGICE*, j. mihi is angor, qui in ipsa moriendi periodo peruadit: tristor non minus, quàm si nunc morerer.

Thren 1. Ergone frustra aiat: *O vos omnes qui transitis per viam* (mundi huius) *attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus?*

Qui differant Christi affectus à nostris.

D. Thom. p. 3. q. 15. art. 4. ponit triplicem differentiam.

Christi affectus sunt	*1. à ratione, imperante accedere, & recedere.* *2. in sola obiecta licita.* *3. Nō turbulenti, aut rationē de gradu deijciētes* *4. cōcursu aliorū singuli nihilo minores, quod addimus ad Thomam.*	nostri	*1. præter rationem, j. irrepunt inopinantibus, & hærent inuitis.* *2. in obiecta illicita, amando odiosa, odiendo amabilia, &c.* *3. præcipites, & rationem præcipitātes è statu suo.* *4. Aliorū concursu, infirmiores.*

* 1. *A RATIONE*. Nam, cùm liberet, irascebatur, gaudebat, timebat, mœstus erat, &c. vbi, quantum, & quamdiu, & quam ob rem collibuerat, sicut & homo factus est, dum libuit. *Vide D. Aug lib. 14. Ciuit. c 9.*

Idem in Ioan. *Potestate, non infirmitate, turbauit seipsum.*

Nos verò, velimus, nolimus, inuadunt hi affectus, vt latrunculi, etsi boni, ratione, moderentur; &, statione furtim occupata, non mox, volentibus nobis, cedunt, instar præsidiarij militis, qui, admissus, cedit ægerrimè.

* 2. *IN SOLA OBIECTA LICITA*. Timet sola timenda. Licitum obiectum metus, mors, ac talis quidem.

Nos timemus, vbi non est timor, & amamus non amanda, &c.

* 3. *NON TVRBVLENTI.* Non hinc illi ratio turbatior; decori & officij, etiam tristis, est obseruator.

Nobis cæcitas magna à metu, odio, &c. & ab officio discessio, non infrequens.

* 4. *CONCVRSV ALIORVM, singuli nihilo minores.*

Alter alterum non opprimebat, aut stupore afficiebat.

In nobis, si diuersi aduersoque affectus concurrunt, singuli minus acres, altero alteri detrahente.

Aristot. 7. eth. c. 14. Magna lætitia, mitigat magnum dolorem.

Auicenna lib. 6. rerum nat. cap. 5. Potentiæ naturales intensæ, mutuò se impediunt.

Et id vulgatum. *Pluribus intentus, minor est ad singula sensus.*

III.

Christo, quæ nunc causæ mœstitiæ tantæ.

Causarum alia {
1. *Efficiens*, Voluntas libera accersens tristitiam.
2. *Materialis*, Tristia obiecta, calumniæ, flagra, crux, mors, & c. de quibus mox latè.
3. *Finalis*, Ea, propter quę peragenda adsumsit affectus.
4. *Formalis*, Adprehensio melancholica tristium.
}

Tristis fuit, sicut oblatus, quia ipse voluit.

Caluinus & Beza in hunc locum pessimè, Christum enim timuisse maledictionem Dei æternam, ob peccata hominum, quorum ipse vnus omnium personam sustinebat, blasphemant.

Hoccine non est, falsò ponere, quandam, in Christo, ignorantiæ nubem, in quo tamen sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei?

Idem Caluin. instit. lib. 2. c. 16. sect. 23. ferè idem.

Tristis

Triſtis autem eſt anima, id eſt etiam voluntas, non vt ratione prędita, ſed vt natura.

Materia, & fons mæſtitiæ huius multifarius
- 1. *Imago Paßionis obuerſans,*
- 2. *Matris compaßio,*
- 3. *Periculum crucifigentium,*
- 4. *Iactura tot laborum.*

* 1. *IMAGO PASSIONVM OBVERSANS,* & omnium circumſtantiarum. Intuitu imaginario videbat præſentia proditoris oſcula, mendacia Petri, iuramenta, anathemata, flagra, crucem, &c. quocunque adſpiceret, nihil erat niſi teterrimæ mortis imago.

* 2. *MATRIS COMPASSIO,* mox Chriſto ſuo cruci configendæ. Dolorum erat mutua, in duobus illis, repercuſſio: Chriſti dolores matrem reuerberabant: & matris reuerberatio illa & trāsfixo, rurſus filium configebat.

* 3. *PERICVLVM CRVCIFIGENTIVM,* cuiuſque modo ſuo.

Pſalm. *Vidi præuaricantes, & tabeſcebam.*

Pſalm. *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei.*

* 4. *IACTVRA TOT LABORVM,* quo ad pleroſque.

Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem?

Multos videbat, Solis tam ſplendidi radijs, omnibus illucere volentis, feneſtras, oſtia, adituſque omnes, peſſulis obſtinationis obducturos.

E mari tam vaſto, vix pauculos depromturos, vnde lauarentur.

An non doleat, qui captiuum redimit aureis mille, vel talento, cum poſſit drachmis paucis, ſi poſteà, dato iam pretio libertatis, in carcere malit captiuus mori? aut etiam mox ab exitu, hoſtem induat, totoque impetu feratur in redemptorem?

Certè, guttula ſanguinis Chriſti, mundis mille redimendis, plus ſatis erat, ratione hypoſtaſis nobiliſſimæ. Et tamen, en tibi totum prodigus ille profuſum ijt; & nos,

nos pro dolor! aut liberari nolumus, aut, cum hoste rursus fœdera, ad dextras iungimus, &c.

Non dicat iure Christus: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*, ab hac causa?

Solari tamen tristem, si libet, licet. Vtere domo, pænitudine.

Si gaudium est Angelis Dei, super vno peccatore pænitentiam agente, an non & Domino Angelorum?

An *non erit, qui consoletur eum, ex omnibus charis eius*?

Concio XI. fer. 2. hebdom. 2. post ægritudinem paucorum dierum, è quâ & natum.

Them. *Cœpit contristari, &c. Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

Exordium.

FActa repetitione, dictum:

Vt pia mater, quam vires & morbus vetant lactare filium, sed iubent, aut agratiam nutricem aduocare, aut in agrum ad nutricem, lactentem emittere, ægrè se continet, quin excurrens reuisat filiolum, aut quin (ægra licet) dulcem natum adplicet ad papillat, lactisque quantum potest, quale quale illud sit, eliciat, atque ori charo instillet.

Sic me (Auditores) quem vires fractæ morbo, paucos dies, à vobis lactandis, distraxerant, atque, vt vos alijs alendos darem, coëgerant, hodie (etsi nondum satis firmata valetudine) è lecto auulsum, huc amor ad vos raptat, vt reuisam vos dulces filios meos, & lactis mei dein, quantum, & quale possum. Auulsum Christum à discipulis audietis, ad orandum in horto: vt auulsum me à lecto, videtis, ad orandum è suggestu.

Quoniam autem hodie, relicta illa nostra, ardentius concitatius-

citatiusque dicendi, consuetudine, fractiús ac remissius paulò dicturi sumus, viriculas nostras quantulascunque (instar Christi mœsti ad mortem) maioribus reseruātes, quæso, huc ad me propiùs accedite, corpore & animo, & voculæ huius læsæ exilitatem, attentione maiori, adiuuate. Habet & musca sonum suum attendenti. Nam quanquam vocem viriliorem possim ex infirmo hoc stomacho, elidere, pro animi mei in vos beneuolentia ac celsitudine; non expedit tamen diutiùs duraturo.

Dicendum autem hodie
- *1. De nonnullis prætereà causis materialibus mœstitiæ Christi.*
- *2. De finalibus eiusdem causis.*
- *3. Paucula de Christi in horto oratione.* AVE.

I.

Causæ reliquæ materiales mœstitiæ Christi.

Præter heri dictas vnius, sed ingentis; tristitiæ huius causas, has rursus habete.

Duæ causæ mæstitiæ Christi
- *1. Dilatio mortis,*
- *2. Pœna sceleris tanti.*

✱ j. *DILATIO MORTIS.*

S. Catharina Senensis in epistolis, non de instanti morte, sed de dilata natam autumat.

D. Ambrof. 7. in Luc. cap. de negligentia seruorum.

Mæstitiam prætendebat, quam non ex metu mortis suæ, sed ex mora nostræ redemptionis assumpserat.

Spes, quæ differtur, adfligit animam.

Sic generosum militem, prælio instanti, anxium videas, non quia instat, sed quia nondum pugnat.

Stare loco nescit, micat auribus, & tremit artus.

Virgil. 4. Aeneid. *Stat sonipes, & fræna ferox spumantia mandit.*

Hoc sensu dixit: *Quod facis, fac citiùs*, non actum præcipiens, sed temporis circumstantiam, ait subtiliter Caietanus.

Luc.

Luc.12. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec veniat!*

Hoc ambiens dicitur Christus adisse Hierusalem, vt ira Iudæorum, à præsenti obiecto inuiso, concitata, citiùs in crucem ageretur.

Notum prou. *Iurgia Codri.*

Hoc ambitu dixit Ionas: *Irascor vsque ad mortem*, j. quia mors non venit, quibusdam.

Sed contra stant
- 1. *Patrum consensus*, dicentium tristitiam hanc, à mortis metu.
- 2. *Comes incongruus tristitiæ huius*; vix enim stet, mortem timere, & dolere de dilata.
- 3. *Sudor sanguineus*, qui tristitiam, de dilatione mortis, sequi, ægrè credatur.

Quanquam huic vltimo responderi possit, Christum dixisse, Luc.12. se coarctari nimis hac dilatione, & coarctatione nimia, expressum illum sudorem sanguineum. Cæterùm, sub iudice lis sit.

* ij. *POENA SCELERIS TANTI.* Videbat Diuinitatis perspicillis, sceleris immensitati paratam quoque vltionem, magnitudine, & multitudine immensam, sub T. & Vespasiano. Videbat domos illas vrbis Hierusalem, non domos sed arces, templumque illud augustissimum, ideò ruiturum, &c. hos captiuos fore, illos morituros fame, illos gladio, ante ora patrum, sub mænibus altis, &c. Hæc indolebat, ab his *Tristis est anima eius vsque ad mortem.*

Dolet Deus *quoties cogitur esse ferox.*

Sic nuper. *videns ciuitatem illam, fleuit super illam.*

Isa. 1. *Heu! consolabor de hostibus meis.*

Alienum opus ab eo, vlcisci.

De fina-

II.

De finalibus eiusdem causis.

Mæstitiæ Christi fines multi,
- *1. Fidei argumentum,*
- *2. Fraus pia,*
- *3. Satisfactio plenior,*
- *4. Ordo iustitiæ,*
- *5. Consolatio pusillanimorum,*
- *6. Confirmatio timidorum,*
- *7. Imitatio patientium,*
- *8. Paradigma, seu exemplum.*

* j. *FIDEI ARGVMENTVM*, vt sc. intelligeres hinc hominem verum vereque passum, non stupidum ac sine sensu doloris: ne putares incudem, aut sine sensu rupem corpus eius, tum cum tunderetur, cum Manichæo corpus illi phantasticum adsignante.

D. Athanas. contra Arrianos.

Nam, si (quod notat Chrysostomus) cùm & vultus, & verba, & res mœrorem significauerint, non creditur tamen à nonullis passio: quidnam dicerent, si ista non essent?

Alioqui, neque ibi fortitudo, neque meritum.

D. Ambros. in Luc. *Neque enim habent fortitudinis laudem, qui stuporem magis vulnerum tulerint, quàm dolorem.*

Et rursus, tristem animam dicit, ad vellicandam hæresim Apollinaristarum, animam humanam Christo detrahentium, eiusque vice, Diuinitatem statuentium.

Remig. in Matth. Aug. lib. 83. *q.* 4. 80.

D. Ambros. de incarnat. c. 7.

D. Athanas. serm. cont. omnes hæreses.

* ij. *FRAVS PIA*, vt Diabolus opinatus hominẽ merum ex pauore, ac mœstitia, re ac verbis expressa, audaciùs irrumperet.

Parthos aiunt fugiendo vincere, sed Christus timendo euicit.

Theophrast. in Matth. 26. hæc ratio.

Dissimulat Regem, Franciscus Gallorum, in casa rustici,

ſtici,& rurſus apud fabros ærarios, veſte peregrina.
Et quilibet Dux, armis inſolentibus, ad haſtiludium gregarios prouocat,vt victor fiat.
Et Codrus pannoſus,hoſtem laceſſit,non vt occidat,ſed occidat.
1.*Metam.* Diſſimulato quoque habitu Iupiter Lycaonis crudelitatem ſolicitauit.
* iij. *SATISFACTIO PLENIOR.* Non ſolius corporis tormentis, ſed animi etiam angoribus, deleri generis noſtri culpas voluit, quæ ab anima principium habent ſui. Animo igitur, & corpore eſt cruciatus.
D.Aug.c.9.in Iulianum Aug.
*iiij. *ORDO IVSTITIAE,*quo patitur prior,qui prior in homine peccat,animus. Nam antè adultera mens eſt,quàm corpus. Ergo ille nobis patiens, ante animo, quàm corpore,torqueri voluit.
Per quæ quis peccat,per hæc & torquetur.
Et verò etiam nullum peccatum, ſine animi triſtitia, quàm pœnitentiam virtutem vocant,deleri poteſt.
Luc.13.*Niſi pœnitentiam egeritis,omnes ſimul peribitis.*
Dignum nota illud,*vſque ad mortem*,j.triſtitia letifera,ac talis,quæ me ſola,ſi ſinatur,enecare poſſit : Nam triſtitiam ideò tantam,tamque redundantem adſumſit,vt de plenitudine eius, ad ſupplementum contritionis noſtræ acciperemus.
Verè *vir dolorum.*
Thren.2.*Magna,vt mare,contritio tua.*
Attendite,& videte,ſi eſt dolor, ſicut dolor meus.
Theologorum cenſura, debet de peccatis dolor, eſſe ſummus:ſæpè autem, quia minus nouimus peccati magnitudinem,dolemus minus,& attriti confeſſionem accedimus.Vt igitur virtute Sacramenti,de attritis contriti efficeremur, caput in membrorum gratiam ſuppleturus,adeò indoluit.
Ex mente D. Thom.p.3.q.46.art. 6. Chriſtus non ſolùm doluit de amiſſione vitæ temporalis,ſed etiam de peccatis,aut pro peccatis omnium aliorum. Atque is dolor in Chriſto

in Christo, omnem cuiuscunque contriti dolorem superauit, tum quia ex maiori sapientia, & charitate processit, è quibus dolori adcrementum; tum etiam quia de omnibus omnium peccatis, simul ac semel, tum dolebat.

Nam non illi satis, nos liberare, dignitate subiecti aut personę, nisi etiam iustitia, & iure summo liberaret, dolendo scil. ac merendo quantum satis, imò plus satis, tot sceleribus, & quantum posset humanitas Verbi Dei.

Verè ille Nazaræus, à Naazaz, quod est, Deus confractus & contritus q.d. *rompu & broyé*.

Verè enim *attritus est propter scelera nostra*, ac confractus, &c.

* v. *CONSOLATIO PVSILLANIMORVM*, qui animo deijciuntur, & desperationi sunt proximi, quoties præsentis supplicij terrore concutiuntur, etsi illum vincant.

Diuus Augustinus lib. 3. consens. c. 4. *Moriturus tristatus est CHRISTVS, vt doceret martyres suos, non debere desperare, si in hora paßionis subrepat tristitia, quam tamen vincant.*

D. Bernard. adsentitur.

* vj. *CONFIRMATIO TIMIDORVM.*

1. *Reg.* Vt olim Saul, armis se suis exuit, porrigens Dauidi pugnaturo induenda: Et Achillis armis quondam, ad Troiam, Patroclus spectabilis: Ita, vt timidis natura, robur ac celsitudinem animi instillaret, robore se suo quodam ille modo exuit: &, vt effœminatam illam nostram timiditatem curaret, ad se sumsit.

Leo serm. 7. & 3. de Paß. *Pœnalis experientiæ metum subeundo pellebat, nostræ infirmitatis adfectus participando curabat.*

Idem ibidem. *Nostro pauore trepidabat, vt susceptionem nostræ infirmitatis indueret, & nostram inconstantiam, suæ virtutis soliditate, vestiret.*

Gen. 2. Sic olim Adæ soporato ossea costa exscissa, in

mulierem fortem ac viraginem effecta est,& caro mera, in locum duræ costæ, reposita.
Illic, os durum auferebatur, vnde mulier ædificaretur, (nota ædificandi vocem, vt robur intelligas)&caro mollis iniiciebatur.
Hic, constantia Christi in Ecclesiæ membra traducebatur,& carne nostra mollicula, j. trepidatione nostra ipse replebatur.
Non multò pòst crucem salutauit Andreas, animo verè excelso, ac digno Burgundionum patrono: sed illa illius excelsitudo, ab hac spontanea Christi deiectione.
Actor. 7. Hinc Stephanus, sub turbine lapidum, orat, &c.
Hinc Laurentius, toto corpore, flammas Aetnamque patiens, non pugno solo, vt ille Rom. Scæuola, tyranno, quasi nihil patiens, insultat.
Hinc alius aliquis cantat.
Hinc Tiburtius, prunas calcans, ad Fabianum Iudicem: *Disce*, inquit, *ex hoc, solum esse Deum, quem Christiani colunt. Prunæ enim mihi flores videntur.*
Et virguncula, ad mortem, quasi ad epulas inuitata, frōte serenissima, processit.
Vide Cyril. lib. 10. thes. c. 3.
D. Bernard. serm. 1. d. S. Andrea.
* vij. *IMITATIO PARIENTIVM.* Magno planè constant matribus, partus singulorum: pluris geminorum: at maximi Christo, omnium simul ac semel regeneratio.
Genes. 3. *In dolore paries filios tuos*, singulos singulis doloribus.
Mulier cum parit, tristitiam habet, toties quoties.
Genes. 35. Moritur Rachel ex partu Beniamin, quem vocat Benoni, j. filium doloris.
Sponsa sanguinum tu mihi es, dicere possit Christus Ecclesiæ.
Filij sanguinum, filij doloris & Benoni, Christo singuli Christiani.
Grauidus ille iam olim erat, vterumque gestabat, vt me, teque

seque, ac cęteros omnes, pareret Deo; ac, de filijs iræ, faceret filios Dei, & gratiæ. Vt tam multos, partu vnico, ederet, quantum illi pressuræ subeundum?

Gen. 34. Sichem, filius Hemor Heuçi, deperiens Dinam filiam Iacob, circumcidi se est passus, vt eam haberet vxorem: Christus verò Ecclesiam adamans, & incidi & concidi passus est, & quid non, intus ac foris?

* viij. *PARADEIGMA seu exemplum*, & id duplex { *1. Pergendi,* *2. Orandi,*

* 1. TRISTATVR, timet, & horret ille quidem; at nihilominus iussa prosequitur pauitans, vt ne te metus, aut tristitiæ vis vlla, ab officio auocet.

Superanda omnis fortuna, ferendo est.

Non hic molliculus Christus, qui spontaneè timidus; & à rationis imperio, quique mœstum timorem manumittens, audentior iuit in casus omnes.

Timere certè est naturæ; timorem superare, virtutis.

Nihil timere, temerè optes. Timendum aliquid, vbi, & quantum satis.

* 2. ET HIC quoque tibi orandi exemplum, cum te res mutatæ quatiunt. Nam, & ter, in horto, à Christo oratum.

III.

Paucula de Christi, in horto, oratione.

Et ipse auulsus est ab eis. &c.

Florulentus hic locus, & quot circumstantiæ, tot illi flores.

Notandum seriò {
1. *Quis oret.* { *Filius, idemque Deus.*
2. *Quem.* { *Patrem Deum.*
3. *Vbi.* { *1. In horto.* *2. Procul à suis,* *3. Auulsus ab eis.*

4. *Quo modo*
- 1. *Genuflexus,*
- 2. *Positis genibus,*
- 3. *Facie adfixa terræ, neque tantùm pronâ.*
- 4. *Verbis, non mente tantùm.*

5. *Quoties* — *Ter,*
6. *Quando.* — *Noctu.*

Sed iam hora audita; craſtinum ergo diem huic rei conſecrabimus.

Concio XII. fer. 2. hebdom. 2.

Them. *Et ipſe auulſus eſt ab eis, &c.*

FActa repetitione, ſic propoſitum:

Dicendum hodie
- 1. *An ſolitudo ſemper orationi neceſſaria.*
- 2. *Humilem eam eſſe oportere: & cur Chriſtus orarit, facie in terram pronâ.*
- 3. *Filijs, nomen Patris vſurpandum. Abba, Pater.* AVE.

I.

An ſolitudo ſemper orationi neceſſaria.

Orare quouis modo non ſatis.

Benè oraturo, multis opus
- 1. *Solitudine,*
- 2. *Humilitate quam vocant,* de qua, p. 2. huius concionis.
- 3. *Blanditijs, ſeu illecebis.*

Chriſtus iſthic tibi exemplar.

* j. *SOLICITVDINE,* quam quærens Chriſtus, vrbem deſeruit, agrum, hortumque adijt, auulſus, non ſolum à cætu Apoſtolorum, ſed à tribus etiam illis chariſſimis, ad iactum lapidis.

Quin

Quin etiam nocte orat, tempore quieto, & negotijs animi aptissimo.

Solitudinis hic bona { *1. Raptus mentis, 2. Licentia audendi omnia, 3. Securitas à vanâ gloriâ.*

* 1. *RAPTVS MENTIS.* Si enim oratio, est eleuatio, aut raptus mentis in Deum, vbi is citiùs, aut meliùs, quam in solitudine?

Sedebit solitarius & tacebit, ideò leuabit se supra se.

Illic, neque oculis visa, mentem auolare faciunt: neque vox, neque clamor perceptus auribus, interturbant.

Matth. 6. Cùm oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum, & pater tuus, quid videt in abscondito, reddet tibi.

* 2. *LICENTIA AVDENDI OMNIA.*

Feruidè oraturis sæpè exclamationes, voces iaculatoriæ, ac signa incondita erumpunt, quæ etsi apud Deum licēt, apud homines non ita decent: itaque illa solitarijs liberiora.

* 3. *SECVRITAS A VANA GLORIA,* quam etsi oraturus in publico non adfectaris, spontè tamen venientem, in procliui est excipere, orantem in publico, dū omnium oculos putat in se conuersos.

Mutuum videre, & videri, etiam hic periculo proximum.

Muscæ illæ Abrahamum sacrificantem molestârunt.

In solitudine orans, dum nemini patet nisi Deo, haud facilè, gloriolæ huius titillamento, tangitur.

Matth. 6. Huc etiam, & maximè quidem, spectans Christus dixit: *Cum oraueris, intra in cubiculum tuum, &c.*

Obiectiunculæ duæ.

* 1. Tunc ergo, templa, à sedibus imis, aias euellenda?

Tunc, Hæreticorum sacrilega insolentia, eruere nos iubeas basilicas, lararia, veterum decora alta parentum?

Resp. Minimè verò. Ego, instituto diuino, templa esse, sacella, altaria agnosco.

nos pro dolor! aut liberari nolumus, aut, cum hoste rursus fędera, ad dextras iungimus, &c.

Non dicat iure Christus: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*, ab hac causa?

Solari tamen tristem, si libet, licet. Vtere domo, pænitudine.

Si gaudium est Angelis Dei, super vno peccatore pænitentiam agente, an non & Domino Angelorum?

An *non erit, qui consoletur eum, ex omnibus charis eius*?

Concio XI. fer. 2. hebdom. 2. post ægritudinem paucorum dierum, è quâ & natum.

Them. *Cœpit contristari, &c. Tristis est anima mea vsque ad mortem.*

Exordium.

FActa repetitione, dictum:

Vt pia mater, quam vires & morbus vetant lactare filium, sed iubent, aut agratiam nutricem aduocare, aut in agrum ad nutricem, lactentem emittere, ægrè se continet, quin excurrens reuisat filiolum, aut quin (ægra licet) dulcem natum adplicet ad papillat, lactisque quantum potest, quale quale illud sit, eliciat, atque ori charo instillet.

Sic me (Auditores) quem vires fractæ morbo, paucos dies, à vobis lactandis, distraxerant, atque, vt vos alijs alendos darem, coëgerant, hodie (etsi nondum satis firmata valetudine) è lecto auulsum, huc amor ad vos raptat, vt reuisam vos dulces filios meos, & lactis mei dein, quantum, & quale possum. Auulsum Christum à discipulis audietis, ad orandum in horto: vt auulsum me à lecto, videtis, ad orandum è suggestu.

Quoniam autem hodie, relicta illa nostra, ardentius concitatius-

citatiusque dicendi, consuetudine, fractiús ac remissius paulò dicturi sumus, viriculas nostras quantulascunque (instar Christi mœsti ad mortem) maioribus reseruãtes, quæso, huc ad me propiùs accedite, corpore & animo, & voculæ huius læsæ exilitatem, attentione maiori, adiuuate. Habet & musca sonum suum attendenti. Nam quanquam vocem viriliorem possim ex infirmo hoc stomacho, elidere, pro animi mei in vos beneuolentia ac celsitudine; non expedit tamen diutiùs duraturo.

Dicendum autem hodie
- 1. *De nonnullis prætereà causis materialibus mæstitiæ Christi.*
- 2. *De finalibus eiusdem causis.*
- 3. *Paucula de Christi in horto oratione.* AVE.

I.

Causæ reliquæ materiales mæstitiæ Christi.

Præter heri dictas vnius, sed ingentis; tristitiæ huius causas, has rursus habete.

Duæ causæ mæstitiæ Christi
- 1. *Dilatio mortis,*
- 2. *Pœna sceleris tanti.*

* j. *DILATIO MORTIS.*

S. Catharina Senensis in epistolis, non de instanti morte, sed de dilata natam autumat.

D. Ambros. 7. in Luc. cap. de negligentia seruorum. *Mæstitiam prætendebat, quam non ex metu mortis suæ, sed ex mora nostræ redemptionis assumpserat.*

Spes, quæ differtur, adfligit animam.

Sic generosum militem, prælio instanti, anxium videas, non quia instat, sed quia nondum pugnat.

Stare loco nescit, micat auribus, & tremit artus.

Virgil. 4. Aeneid. *Stat sonipes, & fræna ferox spumantia mandit.*

Hoc sensu dixit: *Quod facis, fac citiùs*, non actum præcipiens, sed temporis circumstantiam, ait subtiliter Caietanus.

Luc.

Luc.12.*Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec veniat!*
Hoc ambiens dicitur Christus adisse Hierusalem, vt ira Iudæorum, à præsenti obiecto inuiso, concitata, citiùs in crucem ageretur.
Notum prou. *Iurgia Codri.*
Hoc ambitu dixit Ionas: *Irascor vsque ad mortem*, j. quia mors non venit, quibusdam.

Sed contra stant
1. *Patrum consensus*, dicentium tristitiam hanc, à mortis metu.
2. *Comes incongruus tristitiæ huius*; vix enim stet, mortem timere, & dolere de dilata.
3. *Sudor sanguineus*, qui tristitiam, de dilatione mortis, sequi, ægrè credatur.

Quanquam huic vltimo responderi possit; Christum dixisse, Luc.12. se coarctari nimis hac dilatione, & coarctatione nimia, expressum illum sudorem sanguineum. Cæterùm, sub iudice lis sit.

* ij. *POENA SCELERIS TANTI.* Videbat Diuinitatis perspicillis, sceleris immensitati paratam quoque vltionem, magnitudine, & multitudine immensam, sub T. & Vespasiano. Videbat domos illas vrbis Hierusalem, non domos sed arces, templumque illud augustissimum, ideò ruiturum, &c, hos captiuos fore, illos morituros fame, illos gladio, ante ora patrum, sub mænibus altis, &c. Hæc indolebat, ab his *Tristis est anima eius vsque ad mortem.*
Dolet Deus *quoties cogitur esse ferox.*
Sic nuper. *videns ciuitatem illam, fleuit super illam.*
Isa. 1. *Heu! consolabor de hostibus meis.*
Alienum opus ab eo, vlcisci.

De fina-

II.

De finalibus eiusdem causis.

Mæstitiæ Christi fines multi,
1. *Fidei argumentum,*
2. *Fraus pia,*
3. *Satisfactio plenior,*
4. *Ordo iustitiæ,*
5. *Consolatio pusillanimorum,*
6. *Confirmatio timidorum,*
7. *Imitatio patientium,*
8. *Paradigma, seu exemplum.*

* j. *FIDEI ARGVMENTVM*, vt sc. intelligeres hinc hominem verum vereque passum, non stupidum ac sine sensu doloris: ne putares incudem, aut sine sensu rupem corpus eius, tum cum tunderetur, cum Manichæo corpus illi phantasticum adsignante.

D. Athanas. contra Arrianos.

Nam, si (quod notat Chrysostomus) cùm & vultus, & verba, & res mœrorem significauerint, non creditur tamen à nonullis passio: quidnam dicerent, si ista non essent?

Alioqui, neque ibi fortitudo, neque meritum.

D. Ambros. in Luc. *Neque enim habent fortitudinis laudem, qui stuporem magis vulnerum tulerint, quàm dolorem.*

Et rursus, tristem animam dicit, ad vellicandam hæresim Apollinaristarum, animam humanam Christo detrahentium, eiusque vice, Diuinitatem statuentium.

Remig. in Matth. Aug. lib. 83. q. 4. 80.

D. Ambros. de incarnat. c. 7.

D. Athanas. serm. cont. omnes hæreses.

* ij. *FRAVS PIA*, vt Diabolus opinatus hominē merum ex pauore, ac mœstitia, re ac verbis expressa, audaciùs irrumperet.

Parthos aiunt fugiendo vincere, sed Christus timendo euicit.

Theophrast. in Matth. 26. hęc ratio.

Dissimulat Regem, Franciscus Gallorum, in casa rustici,

ſtici,& rurſus apud fabros ærarios, veſte peregrina.
Et quilibet Dux, armis inſolentibus, ad haſtiludium gregarios prouocat, vt victor fiat.
Et Codrus pannoſus, hoſtem laceſſit, non vt occidat, ſed occidat.
1. *Metam.* Diſſimulato quoque habitu Iupiter Lycaonis crudelitatem ſolicitauit.
* iij. *SATISFACTIO PLENIOR.* Non ſolius corporis tormentis, ſed animi etiam angoribus, deleri generis noſtri culpas voluit, quæ ab anima principium habent ſui. Animo igitur, & corpore eſt cruciatus.
D. Aug. c. 9. in Iulianum Aug.
* iiij. *ORDO IVSTITIAE*, quo patitur prior, qui prior in homine peccat, animus. Nam antè adultera mens eſt, quàm corpus. Ergo ille nobis patiens, ante animo, quàm corpore, torqueri voluit.
Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.
Et verò etiam nullum peccatum, ſine animi triſtitia, quàm pœnitentiam virtutem vocant, deleri poteſt.
Luc. 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.*
Dignum nota illud, *vſque ad mortem*, j. triſtitia letifera, ac talis, quæ me ſola, ſi ſinatur, enecare poſſit: Nam triſtitiam ideò tantam, tamque redundantem adſumſit, vt de plenitudine eius, ad ſupplementum contritionis noſtræ acciperemus.
Verè *vir dolorum.*
Thren. 2. *Magna, vt mare, contritio tua.*
Attendite, & videte, ſi eſt dolor, ſicut dolor meus.
Theologorum cenſura, debet de peccatis dolor, eſſe ſummus: ſæpè autem, quia minus nouimus peccati magnitudinem, dolemus minus, & attriti confeſſionem accedimus. Vt igitur virtute Sacramenti, de attritis contriti efficeremur, caput in membrorum gratiam ſuppleturus, adeò indoluit.
Ex mente D. Thom. p. 3. q. 46. art. 6. Chriſtus non ſolùm doluit de amiſſione vitæ temporalis, ſed etiam de peccatis, aut pro peccatis omnium aliorum. Atque is dolor

in Christo, omnem cuiuscunque contriti dolorem superauit, tum quia ex maiori sapientia, & charitate processit, è quibus dolori adcrementum; tum etiam quia de omnibus omnium peccatis, simul ac semel, tum dolebat.

Nam non illi satis, nos liberare, dignitate subiecti aut personę, nisi etiam iustitia, & iure summo liberaret, dolendo scil. ac merendo quantum satis, imò plus satis, tot sceleribus, & quantum posset humanitas Verbi Dei.

Verè ille Nazaræus, à Naazaz, quod est, Deus confractus & contritus q.d. *rompu & broyé.*

Verè enim *attritus est propter scelera nostra,* ac confractus, &c.

* v. *CONSOLATIO PVSILLANIMORVM,* qui animo deijciuntur, & desperationi sunt proximi, quoties præsentis supplicij terrore concutiuntur, etsi illum vincant.

Diuus Augustinus lib. 3. consens. c. 4. *Moriturus tristatus est CHRISTVS, vt doceret martyres suos, non debere desperare, si in hora passionis subrepat tristitia, quam tamen vincant.*

D. Bernard. adsentitur.

* vj. *CONFIRMATIO TIMIDORVM.*

1. *Reg.* Vt olim Saul, armis se suis exuit, porrigens Dauidi pugnaturo induenda: Et Achillis armis quondam, ad Troiam, Patroclus spectabilis: Ita, vt timidis natura, robur ac celsitudinem animi instillaret, robore se suo quodam ille modo exuit: &, vt effœminatam illam nostram timiditatem curaret, ad se sumsit.

Leo serm. 7. & 3. de Pass. *Pœnalis experientiæ metum subeundo pellebat, nostræ infirmitatis adfectus participando curabat.*

Idem ibidem. *Nostro pauore trepidabat, vt susceptionem nostræ infirmitatis indueret, & nostram inconstantiam, suæ virtutis soliditate, vestiret.*

Gen. 2. Sic olim Adæ soporato ossea costa exscissa; in

mulierem fortem ac viraginem effecta est, & caro mera, in locum duræ costæ, reposita.
Illic, os durum auferebatur, vnde mulier ædificaretur, (nota ædificandi vocem, vt robur intelligas) & caro mollis inijciebatur.
Hic, constantia Christi in Ecclesiæ membra traducebatur, & carne nostra mollicula, j. trepidatione nostra ipse replebatur.
Non multò pòst crucem salutauit Andreas, animo verè excelso, ac digno Burgundionum patrono: sed illa illius excelsitudo, ab hac spontanea Christi deiectione.
Actor. 7. Hinc Stephanus, sub turbine lapidum, orat, &c.
Hinc Laurentius, toto corpore, flammas Aetnamque patiens, non pugno solo, vt ille Rom. Scæuola, tyranno, quasi nihil patiens, insultat.
Hinc alius aliquis cantat.
Hinc Tiburtius, prunas calcans, ad Fabianum Iudicem: *Disce*, inquit, *ex hoc, solum esse Deum, quem Christiani colunt. Prunæ enim mihi flores videntur.*
Et virguncula, ad mortem, quasi ad epulas inuitata, frōte serenissima, processit.
Vide Cyril. lib. 10. thes. c. 3.
D. Bernard. serm. 1. [illegible] Andrea.
* vij. *IMITATIO PARIENTIVM.* Magno planè constant matribus, partus singulorum: pluris geminorum: at maximi Christo, omnium simul ac semel regeneratio.
Genes. 3. *In dolore paries filios tuos*, singulos singulis doloribus.
Mulier cum parit, tristitiam habet, toties quoties.
Genes. 35. Moritur Rachel ex partu Beniamin, quem vocat Benoni, j. filium doloris.
Sponsa sanguinum tu mihi es, dicere possit Christus Ecclesiæ.
Filij sanguinum, filij doloris & Benoni, Christo singuli Christiani.
Grauidus ille iam olim erat, vterumque gestabat, vt me, teque

reque, ac cęteros omnes, pareret Deo; ac, de filijs iræ, faceret filios Dei, & gratiæ: Vt tam multos, partu vnico, ederet, quantum illi pressuræ subeundum?

Gen. 34. Sichem, filius Hemor Heuçi, deperiens Dinam filiam Iacob, circumcidi se est passus, vt eam haberet vxorem: Christus verò Ecclesiam adamans, & incidi & concidi passus est, & quid non, intus ac foris?

* viij. *PARADEIGMA seu exemplum,* & id duplex { *1. Pergendi,* *2. Orandi,*

* 1. TRISTATVR, timet, & horret ille quidem; at nihilominus iussa prosequitur pauitans, vt ne te metus, aut tristitiæ vis vlla, ab officio auocet.

Superanda omnis fortuna, ferendo est.

Non hic molliculus Christus, qui spontaneè timidus; & à rationis imperio, quique mœstum timorem manumittens, audentior iuit in casus omnes.

Timerè certè est naturæ; timorem superare, virtutis.

Nihil timere, temerè optes. Timendum aliquid, vbi, & quantum satis.

* 2. ET HIC quoque tibi orandi exemplum, cum te res mutatæ quatiunt. Nam, & ter, in horto, à Christo oratum.

III.

Paucula de Christi, in horto, oratione.

Et ipse auulsus est ab eis. &c.

Florulentus hic locus, & quot circumstantiæ, tot illi flores.

Notandum seriò {
- *1. Quis oret.* { *Filius, idemque Deus.*
- *2. Quem.* { *Patrem Deum.*
- *3. Vbi.* { *1. In horto.* *2. Procul à suis,* *3. Auulsus ab eis.*

4. *Quo modo* { 1. *Genuflexus,* 2. *Positis genibus,* 3. *Facie adfixa terræ, neque tantùm pronâ.* 4. *Verbis, non mente tantùm.* }

5. *Quoties* { *Ter,*

6. *Quando.* { *Noctu.*

Sed iam hora audita; craſtinum ergo diem huic rei conſecrabimus.

Concio XII. fer. 2. hebdom. 2.

Them. *Et ipſe auulſus eſt ab eis, &c.*

FActa repetitione, ſic propoſitum:

Dicendum hodie { 1. *An ſolitudo ſemper orationi neceſſaria.* 2. *Humilem eam eſſe oportere: & cur Chriſtus orarit, facie in terram pronâ.* 3. *Filijs, nomen Patris vſurpandum. Abba, Pater.* } AVE.

I.

An ſolitudo ſemper orationi neceſſaria.

Orare quouis modo non ſatis.

Benè oraturo, multis opus { 1. *Solitudine,* 2. *Humilitate quam vocant,* de qua, p. 2. huius concionis. 3. *Blanditijs, ſeu illecebis.* }

Chriſtus iſthic tibi exemplar.

* j. *SOLICITVDINE,* quam quærens Chriſtus, vrbem deſeruit, agrum, hortumque adijt, auulſus, non ſolum à cætu Apoſtolorum, ſed à tribus etiam illis chariſſimis, ad iactum lapidis.

Quin

Quin etiam nocte orat, tempore quieto, & negotijs animi aptiſſimo.

Solitudinis hic bona { *1. Raptus mentis,* *2. Licentia audendi omnia,* *3. Securitas à vanâ gloriâ.* }

* 1. *RAPTVS MENTIS.* Si enim oratio, eſt eleuatio, aut raptus mentis in Deum, vbi is citiùs, aut meliùs, quam in ſolitudine?

Sedebit ſolitarius & tacebit, ideò leuabit ſe ſupra ſe.

Illic, neque oculis viſa, mentem auolare faciunt: neque vox, neque clamor perceptus auribus, interturbant.

Matth. 6. Cùm oraueris intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum, & pater tuus, quid videt in abſcondito, reddet tibi.

* 2. *LICENTIA AVDENDI OMNIA.*

Feruidè oraturis ſæpè exclamationes, voces iaculatoriæ, ac ſigna incondita erumpunt, quæ etſi apud Deum licēt, apud homines non ita decent: itaque illa ſolitarijs liberiora.

* 3. *SECVRITAS A VANA GLORIA,* quam etſi oraturus in publico non adfectaris, ſpontè tamen venientem, in procliui eſt excipere, orantem in publico, dū omnium oculos putat in ſe conuerſos.

Mutuum videre, & videri, etiam hic periculo proximum.

Muſcæ illæ Abrahamum ſacrificantem moleſtârunt.

In ſolitudine orans, dum nemini patet niſi Deo, haud facilè, gloriolæ huius titillamento, tangitur.

Matth. 6. Huc etiam, & maximè quidem, ſpectans Chriſtus dixit: *Cum oraueris, intra in cubiculum tuum, &c.*

Obiectiunculæ duæ.

* 1. Tunc ergo, templa, à ſedibus imis, aias euellenda?

Tunc, Hæreticorum ſacrilega inſolentia, eruere nos iubeas baſilicas, lararia, veterum decora alta parentum?

Reſp. Minimè verò. Ego, inſtituto diuino, templa eſſe, ſacella, altaria agnoſco.

Dei iusso tabernaculum fœderis erectum.
Dei iusso templum Salomonis.

Matth. 21. *Domus mea, domus orationis vocabitur*, ait de templis, templorum Deus.

4. Reg. 9. *Sanctificaui mihi domum hanc, & erunt oculi mei, & cor meum ibi iugiter.*

* 2. Et nonne (aiet aliquis) in templis infrequentior precum repulsa?

2. Paral. 7. *Si clausero cælum* (ait Dominus Salomoni) *& pluuia non fluxerit, & mandauero, & præcepero locustæ, vt deuoret terram, & misero pestilentiam in populum meum: conuersus autem popul. meus, exquisierit faciem meam, & egerit pœnitētiam à vijs suis pessimis, & ego exaudiam eum de cælo, &c. Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ, ad orationem eius, qui, in loco isto orauerit.*

Gloriæ Dei, cœlum; Iustitię, Infernus; Templum, proprius misericordiæ locus.

Per totum quidem corpus diffusus animus, ratione regit illud, propria tamen ratiocinationis, regnique sedes est, hominis caput: Sic, etsi, misericordia Dei, plena est terra, tamen templa proprius miserendi & miserandi locus.

Ergo. *In Ecclesijs benedicite Deo Domino.*

Psalm. *Adorabo, ad templum sanctum tuum, in timore tuo.*

Psalm. *In medio Ecclesiæ laudabo te.*

Psalm. *Vota mea Domino reddam, in conspectu omnis pop. eius.*

Ergo, & perperam commendatur oraturis solitudo.

Distinguo ergo orationes in
- 1. *Publicas*, quæ totius Ecclesiæ nomine fiunt, & publicè fieri Ecclesia decernit.
- 2. *Priuatas*, quæ singulorum commodis, & sponte nostra fiunt.

Distinguo

Distinguo etiam solitudinem, in eam quæ

1. *Mentis*, perquam, in medijs turbis etiam, soli sumus cum Deo, procul negocijs, curisque, ad tempus, ire iussis, & sensibus intrò reuocatis.
2. *Corporis*, cùm corpore solo, ab hominibus separamur.
3. *Mentis, & corporis*, quum seiuncti ab hominibus, soli patemus Deo, ad quem mentem attollimus.

Ad preces omnes, publicas priuatasque, solitudo mentis adferenda.

Quidni? Nam si Scipio nunquam minus solus, quam cum solus, cur non, & in turba, esse quis solus queat?

Ad priuatas, adfertur etiam corporis.

Quum petimus nobis primum aliquod bonum, aptior solitudo; quum publicæ rei commune bonum, aptiora templa.

Conueniendum in tépla, statis festis diebus, ad

1. *Obedientiæ meritum.* Habet apud patrem gratiam, filij in matrem reuerentia.
2. *Ardorem maiorem.* Ipsum enim templum, Maiestate sua augustum ac reuerẽdum, ceremoniæ, cantus Sacerdotum, cęterorum flammæ, senum & vetularum lachrymæ ac suspiria, frigidius glacie pectus accendunt: secretum non item.
3. *Scandalum vitandum.* Nam qui te in paręchia, inter cęteros, nunquam, aut rarissimè vident, his procliue opinari, te studij orandi contemtorem.
4. *Professionem fidei, & latriæ publicum exercitium. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.*
5. *Impetrationem faciliorem.*
6. *Exemplum.* Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.

Preces publicæ, ci- { 1. *Numero,*
tiùs impetrant { 2. *Merito.*

* 1. *NVMERO.* Multi enim vna tecum idem poſcunt.

Diuus Hieronym. *Impoſsibile eſt, multorum preces non exaudiri.*

Ne Hercules quidem contra duos.

Matth. 18. *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cælis eſt.*

Reos ſcimus pleroſque multos, populi prece vnanimi abſolutos, quos vnius Orationis patrocinium non abſoluerat.

1. *Reg.* Ionathan, alioqui Sauli daturum pœnas, de ieiunio publico violato, communis oratio populi ſeruiuit.

Diuus Chryſoſtom. homil. 79. ad Antioch. & homil. 3. de incomprehenſibili Dei natura, multus in huius rei demonſtratione.

2. Cor. 1. *Adhuc eripiet Deus, adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis: vt ex multarum perſonis facierum, eius, quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.*

Act. Ex Herodis ergaſtulis, Petrum liberauit communis oratio, quæ ab Eccleſia fiebat, ad Deum, pro eo.

* 2. *MERITO,* cuius in oratione, vis magna.

Ioan. *Peccatores Deus non audit.*

Pſalm. *Iniquitatem ſi adſpexi in corde meo, non exaudiet Dominus.*

Iſa. 1. *Cùm multiplicaueritis orationem, non exaudiam, manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.*

Contrà, *Multum valet deprecatio iuſti adſidua.*

Geneſ. 18. Sodomis iam arſuris, vnus Abraham veniam impetraturus, tantummodò 10. iuſtos inueniſſet.

Exod. Precibus Moyſis, à Pharaone, & popul. recedunt plagæ.

Iob. Mediatore Iobo, placatur Deus eius amicis.

2. *Mach.* 3. Oniæ Sacerdotis ſacrificio, & prece, vita donatur

donatur ſemimortuo Heliodoro ſacrilego.

Accidit autem, vt quis oraturus, ſolitudinem ac ſolitatem deligens, impius ſit planè, ac repulſa dignus: eos verò qui in templum ad orandum conuenerint, ſanctos omnes, aut pleroſque. Impius ergo, vnà congrediens in templum, & vna, remque vnam, cum ſanctis rogans, impetrabit, merito non ſuo, ſed iuſtorum, qui à Deo exaudiuntur, pro ſua reuerentia.

Matth. 18. Tres congregati dicuntur exaudiri, & exauditionis eius ibi triplex inſinuatur ratio. 1. animorum conſenſus, ibi: *ſi duo conſenſerint.* 2. conuentus, ibi: *duo vel tres congregati.* 3. fidei vnio, ibi: *in nomine meo.* ſed quarta additur vltima, vt columen, ac præcipua, Chriſti ſcilicet in orationem concurſus, ibi: *Fiet illis à patre meo, qui in cœlis eſt. Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*, quaſi d. ideò exaudientur maximè, quòd me vtantur comprecatore.

Multi iuſti ponderis, aurei, leuiuſculum vnum excuſant.

Ergo publica bona petiturum, ſatius, in templis orare, quàm in cellis, aut quauis ſolitudine.

II.

Humilem orationem eſſe oportere: & cur Chriſtus orarit, facie in terram prona.

Poſitis autem genibus, procidit in faciem ſuam.

Homo. Deus hoc ſchemate orat Deum? proh humilitatem!

Orator iſte, exorator redire voluit, & meruit, tanta arte exorandi vſus.

Oratio humiliantis ſe, nubes penetrat.

Vt pila illa vento turgida (*balon* vocant galli) quo vi maiore in terram propellitur, hoc altiùs reſultat: ita quo demiſſius oraueris, hoc altiùs ſe attollet oratio.

Quo violentiùs incutis puluerem tormentarium in tormenta, eo is erumpens ſonum reddit pleniorem, & globum eijcit vi maiore.

Quo inferiùs arcubalistæ funem intendis, ac trahis; eò ille altiùs ac velociùs arundinem excutit.

Quo remum profundiùs in mare iactum mergis, hoc citiùs altiusque is emergit: Ita, quo te, orans Deum, demiseris magis, hoc citiùs exorabis.

Ouis humi strata adludit leoni, apud quem pugna suum finem, cùm iacet hostis, habet: sic & humilis adludit Deo.

Flectens verò genua corporis, flecte & quæ cordis. Flectens genua, corporis granditati detrahis, ergo magnos illos animos etiam deprime, & pectoris fastum.

Iudith. 9. *Humilium, & mansuetorum, semper tibi placuit deprecatio.*

Psalm. 50. *Cor contritum, & humiliatum, Deus non despicies.*

Luc. 18. Eccur enim Pharisæus, inexorato, aut veriùs, irritato acriùs Deo, è templo abijt? Publicanus contra conciliato iustificatus recessit?

Pharisæus nimirum stans, id est, corpore & animo altiùs erecto, orabat, panegyricum suum de se recitabat: alteri, despectans, insultabat: Publicanus verò, ne oculos quidem ausus attollere, toto se habitu, verbisque deijciebat.

Et hîc tibi Christus positis genibus, procidit in terram, etiam in faciem suam.

Hîc, mihi acriter in eos Aulicos actum, quibus vnum genu flectere, & ad barbam ac mustaces, cùm orant, adludere, in more est, &c.

An verò hi meliores Salomone?

3. *Reg.* 8. Salomon, in dedicatione templi, varias habens orationes ad Deum, vtrumque flexit genu, manusque expandit.

Matth. 2. Et verò etiam, Reges Orientis fuère illi, qui *procidentes adorauerunt eum,* in stabulo, puerulum, mortalem. Nos, iugera terræ vix duo, boue vno, arantes, ne immortali quidem, in cœlo, in dextera Patris considenti, genu vnum benè flectimus? &c.

Apoc. Seniores 24. coronas deponunt, ante pedes, & in facies

in facies prouoluuntur.

Quin, & hîc videtis Deum ipsum Deo, flexis poplitibus, in faciem proruentem.

Genua scilicet inclinabuntur Arsacidis, j. Persarum Regibus lege vernaculâ, cùm in conspectum eorum venietur, & vnum, ac fortè ne vnum quidem, Deo?

AElianus lib. 1. var. hist.

Cur Christus orarit, facie in terram prona.

Causæ huius multæ:
1. *Deliquium etiam aliquid animi, ac virium,*
2. *Verecundia,*
3. *Onus ingens,*
4. *Mysterium.*

* j. *DELIQVIVM* aliquod animi, ac virium, vt adsolet, rebus adflictis, instante morte, &c.

* ij. *VERECVNDIA*, tot fœditatum, & criminum, in se vnum congestorum.

Vt qui neminem læsit, nihil turpe egit, audenter, extento erectoque collo incedit; ita contra, qui peccauit, obnubit vultum, frontemque, pileo, auertit vultus, & subit ora rubor, nisi fortè alicui sit *frons meretricis, nolitque erubescere.*

Luc. 18. *Publicanus non audebat nec oculos in cælum attollere,* metuens & Deum, irritatum toties, intueri, & cœlum ipsum, in quod etiam peccârat, terram illi erroneè præferendo.

Virg. 1. AEneid. *Spretæque iniuria formæ.*

Vox Manassis, post infinita scelera, post cæsos Prophetas, & eorum sanguine plateas, ac fossas inundantes: *Non sum dignus videre altitudinem cæli, præ multitudine iniquitatis meæ.*

Genes. 3. *Abscondi me, eo quòd nudus essem*, ait Adam post peccatum.

Genes. 38 *Suspicatus est Iudas, Thamar esse meretricem: operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur.*

Luc. 7.

Luc.7. *Mulier peccatrix accesſit retrò, ſecus pedes Ieſu.*
Montes cadite ſuper nos, valles operite nos, aient perditi, peccatorum ſero pudore.
Pſalm. 43. *Tota die, verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me.*
Chriſtus ergo, omnium peccatorum perſonas tunc indutus, ac ſuſtinens, fœdiorque hirco illo proiectitio, maledictis conſputationibuſque ſaturo, quanquam ipſe natura immaculatus, quâ verecundia perfundi debuit, oraturus ante tribunal Patris?
Suiipſius pudens, & pigens, faciem terrę adfigens, ſe modo quodam abſcondebat.
* iij. *ONVS INGENS.* Nam fortiſſima quæque curuantur, ac gemunt ſub pondere grauiori.
Gemit ſub pondere currus, & curuatur in arcum, ſi plus iuſto oneratus.
Atlas en ipſe laborat ſub Olympo.
At peccati mole quid grauius, quod nec cœli axes, nec terra ipſa ferre potuit?
Pſalm. *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue, grauatæ ſunt ſuper me.*
Sed *poſuit in Chriſto Dominus iniquitates omnium noſtrum*, ait Iſaias, fecitque filium, plauſtrum peccatorum.
Et miraris procidere in terram illum, in faciem ſuam, onuſtum tam ingenti mole? *Subiectum Pelion Oſſæ.*
Vix tot peccatis geſtandis, pares fuêre, vel humeri ipſi Dei hominis, Vos videritis, quale ſit peccati pondus, quod talem Atlantem, eò vſque incuruat.
Virgil. 1. AEneid. *Tantæ molis erat, Romanam condere gentem.*
* iiij. *MYSTERIVM.* Iratus erat Deus terræ, j. habitatoribus eius. Oſculum autem, ſignum pacis. Terram ergo oſculatur, adfixus terræ, is, qui irritatus eſt, vt illam mox reconciliatum iri demonſtret.
T. Liuius decad. 1. lib. 1. Valer. Max, lib. 5. c. 3. Ouid. lib. 3. Faſt. Iunium Brutum terram oſculatum aiunt, vt Rex fieret Romanorum, oraculo id illi promittente, qui

qui matrem prior oscularetur.
Ille iacens pronus matri dedit oscula terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.
Et mos priscus moribundorum in prælio, terram mordere aut arenam, ne, questibus nimiis, pugnantes territarent, vnde illud 3. *terram ore momordit.*
An fortè Christus, mox Romæ, in Petro, Rex futurus, terram osculatur, aut, moribundo similis, id præstat?
Credo; significans, se, morte, regnatorem Romæ, cœli, terræque futurum, magnæ dedit oscula matri.
Quidquid sit, certè hæc Christi orantis compositio, satis vel sola, ad exorandum Patrem.
Ouid. *Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,*
Pugna suum finem cùm iacet hostis, habet.
Virgil. 12. AEneid. —*Vicisti, & victum tendere palmas*
Ausonij videre.
Vlteriùs ne tende odijs, ô Pater.

III.

Filijs, nomen Patris vsurpandum in adloquijs.

Abba Pater, si possibile est, &c.
* iij. *BLANDICIIS, & adlecebris,* etiam opus oraturo apud Deum, æquè, vt apud homines.
Irretienda vtrobique initio beneuolentia.
Rhetorum frequens præceptum, de molliendis initio Iudicium, auditorumque animis, ac tota deinde oratione demulcendis.
Neque ceram, neque terram figulinam, aptè diducas, aut, vt voles, fingas, nisi præmollitam: neque animos hominum, quocunque voles, agas, nisi præparatos.
Quod ignis, ferro: quod seta, aut acus filo: hoc beneuolentiæ captatio, aut mulcibra, oraturo.
Quàm id aptè hîc Christus! *Abba, Pater, si possibile est,* &c. Marci 14. tantùm. Bis repetit Patris nomen, per Epizeuxin negotio aptissimam.

Abba

Abba enim, siue Chaldaica vox, siue ex communi lingua Hebræorum, qui tempore Christi, oranda ex ipso fonte germanæ linguæ Hebraicæ (vt visum nonnullis) idem quod Pater, vnde nuuc Abbates dicti, patres monachorum. Ait ergo: *Pater, Pater, &c.*

Vox (*Pater*) mirè liquefacit paternam mentem, vt materiam, *mater*, adeò, vt putarint quidam, abstinuisse Christum ab hac voce (mater) dum è cruce matrem extremum adloqueretur, ne moribundæ animam altiùs transfoderet.

Et nota, Christum artis suæ nobis traditæ obseruatorem: dicite, inquit, oraturi: *Pater noster*, &c. ille orans, ait: *Pater, Pater, &c.*

Ac semper, de Patre, aut ad Patrem loquentem, Patrem, non Dominum, aut rarissimè, nuncupâsse.

Et peruelim, filijs, maximè Nobilium, quibus cachoëthes aliud, nomen Patris, in ore, esse frequentiùs.

Patris nomen, plenum { 1. *Reuerentiæ,* 2. *Pietatis,* 3. *Gloriæ.* }

* j. *REVERENTIAE* quidem, à duplici causa { 1. *Principii, nam autorem ortus dicit.* 2. *AEtatis, nam seniorem filio dicit; vt causam priorem effectu.* }

Fontes, & autores ortus sui, omnia reuerentur, etiam flumina, ad fontes suos recurrentia.

Et olim, creditum *grande nefas, & morte piandum, Si iuuenis vetulo non adsurrexerat.*

Cic. 1. off. *Est adolescentis, maiores natu vereri. Senectus enim venerabilis est.*

Malach. 1. *Si Pater ego sum, vbi est honor meus?*

* ij. *PIETATIS*, ad quam acuit patrem. Dicitur enim πατὴρ græcè; quasi παῖδας τηρῶν hoc est ex se genitos seruans.

Si Pater, ergo Patrem exhibe.

Patres olim dicti, patriæ amantes; aut patriæ Seruatores.

Octa-

Octauius Cæsar (quo Imp. natus est Pater Patrum Iesus Christus, Seruator non patriæ vnius, sed cœli & terræ) Iano clauso, dictus patriæ parens.
Lucan. lib. 2. laudans Catonem. *Vrbi Pater est, vrbique maritus.*
Iuuenal. *Romam patrem patriæ Ciceronem libera dixit.*
Liuius lib. 5. *dec.* 1. Camillus, fugato victore Brenno, inclamatus à militibus, Romulus, ac patriæ parens.
Romulus quoque ipse, centum Senatores Reip. iuratores, Patres dixit, magis à cura, atque amore in patriam, quam ab ætate.
Delbora, dicta mater Israël, quòd populum defendisset.
Et primus ille veterum Deorum, Iupiter dictus, quasi iuuans pater.
Et Seruio alicubi: pater, proprium omnium Deorum est epitheton.
Matth. 6. *Pater noster*, vero omnium Deo, iussum dici.
* iij. *GLORIAE*, à fœcunditate, quam dicit.
Varroni enim lib. 4. de lingua lat. *Pater, quòd patefaciat semen.*
Fœcunditatis gloriam disce, à contrario. Sterilitas olim, quam probrosa ac dolenda!
Rachelis, Annæ matris Samuelis, Ioachimi Virginum phænicis parentis, quæstus ruboresque, ostentant.
Maledictionis quoddam genus, ipsa sterilitas.
Et imprecari terræ, aut arboribus, sterilitatem, vindictæ est genus aliquod.
Ficulnea infrugifera maledicta.
At benedictionis magnæ loco sæpè, promissa fœcunditas.
Genes. *In semine tuo benedicentur omnes gentes.*
Multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli, &c.
Psalm. *Videas filios filiorum tuorum. &c.*
Patris nomen ita gloriosum, vt, adoptione etiam externorum, sterilibus ambiatur, & ematur largitionibus, &c. &, ma-

& mater fieri velit, virgo, virginitatis diſpendio, & paraſiti, magnatibus, patris nomine, adblandiantur.
Pulcrum igitur, Patrem, à Filijs Patrem dictitari.
Turpe, Nobiles non Patres iam, ſed Dominos, à liberis ſuis, dici ſe velle.

Dominum dici, qui Pater eſt, veto, quòd
1. *Odioſum,*
2. *Tyrannum olens,*
3. *Contumelioſum,*
4. *Suſpectum.*

* j. *ODIOSVM*, ſi tamen priſcè ſapimus.
Seruius in illud 6. AEneid. nec veriti Dominorum fallere dextras. *Fecit iniuriam Auguſto vel Cæſari, ſi eos Dominos dixit, quòd apud maiores inuidioſum fuerat.*
Nam patres patriæ dicebantur.
Suetonius in Octauio c. 53. Octauianus Imperat. Domini appellationem, vt opprobrium & maledictum, ſemper exhorruit, edictoque cauit, ne poſthàc Dominus appellaretur.
Idem in Tiberio c. 28. Tiberius quoque Cæſar, Dominus à quodam appellatus, denunciauit, ne ſeampliùs contumeliæ causâ appellaret.
Idem in Domitiano c. 23. Non paruum odium concepit pop. in Domitianum, quòd nimium elatè voluit ſe Dominum, & Deum vocari.
* ij. *TYRANNVM OLENS.* Nam timeri videtur malle, quàm amari, qui Dominum dici ſe iubet, Patrem vetat; cùm Dominus timoris, pater autem, amoris ſit nomen.
Malach. 2. *Si Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus?*
Ariſt. lib. 8. Eth. c. 10. *Apud Perſas, patris imperium, tyrannicum eſt, qui, vt ſeruis, filijs ſuis vtuntur.*
* iij. *CONTVMELIOSVM.*
1. *Filijs,*
2. *Deo.*

* 1. *FILIIS.* Nam tacitè dicit ſeruos.
Dominus enim non eſt, niſi ſerui Dominus.
Et Domini nomen, pleniſſimam in ſubditos dicit pro arbitrio libertatem.
Martialis illudit cuidam Soſibiano, quòd patrem appelli-

pellitaret Dominum, qui tamen seruus erat.
Et seruo, ait, scis te genitum, blandeque fateris,
Quum dicit Dominum, Sosibiane, patrem.
* 2. *DEO* verò etiam id iniurium, cuius proprium adrogatur.
Cognoscant gentes, quia nomen tibi est Dominus.
Scitote, quoniam Dominus ipse est Deus,
Exod. 6. Nomen Adonai.
* iiij. *SVSPECTVM.* Nam incertos aut patres aut filios, aut vtrosque generis ortusque sui insinuat.
Nam, si te patrem reris, cur dici vetas? aut, si credit filius, cur non profitetur?
Decernite ergo Patres, deinceps patres vos à Filijs appellari: vos Filij, cum Christo duplicate, *Abba, Pater.*
Quod sis, esse velis, nihilque malis.

Concio XIII. fer. 4. hebdom. 2.

Them. *Abba, Pater, si poßibile est, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum nunc
1. *De oratione duplici, mentali & vocali.*
2. *An non potuerit calix transferri à Christo.*
3. *Quando, & quomodo factum decretum Incarnat. & Paß. Christi.*

AVE.

Orationum alia
1. *Mentalis*, quæ eleuatio mentis in Deum, nullo labiorũ motu.
2. *Vocalis*, quæ verbis expressis constat.

* 1. *MENTALIS* sola, magni clamoris est, apud Deum, cui corda patent.
Hinc illud: *Non clamor, sed amor, clamat in aure Dei.*
Quid clamas? dictum Moysi, in sinu tantùm oranti.

1. *Reg.* 1. Anna Samuelis mater, multiplicans preces coram Domino, loquebatur in corde suo, tantumque labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur: ac tamen exaudita.

* 2. *VOCALIS* sola, ferè inanis, si non mentali comitata.

Isai. *Populus hic, labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

Psalm. *Et dilexerunt Deum in ore suo, & lingua sua, mentiti sunt ei.*

Dat sine mente sonum, nugas canoras, qui ore hians, & faucibus tonans, & labijs sibilans, mente interim destruit, ædificat, mutat quadrata rotundis, corpore in templo, ad aram, mente in foro, in Hispanijs, &c.

Quod corpori anima: hoc vocali orationi, mentalis, quæ infermat.

Christus hîc vtraque vsus.

Monendi hîc locus, vt Sacerdotes, & ad pensum certum orationum adstricti, non solis contenti vocibus sint, neque sola mentali oratione, sed alteram alteri maritent.

Prou. vet. Romanis in sacrificijs, *Hoc age.* Plutarch. in vit. *Christus orauit dicens: Abba,* &c. *Orauit,* j. mentem extulit ad Deum; *Dicens,* id est, concepta verba attentè proferens.

Vocalis orationis vsus, fines varij.
1. *Christus vsus, ad ostendendam latentem intus mentis deuotionem;* imò vis deuotionis erupit in voces, vt vis meri noui ex vasculo:
2. *Nos, ad augendam aut inflammandam.*

Vocalis cur nobis necessaria
1. *Vt verbis, quasi retinaculis, aut anchoris quibusdam, mentis deerrantis euagatio sistatur.*
2. *Vt meliùs concipiat.*
3. *Vt inflammetur voluntas.*
4. *Vt plenior sit Dei cultus; à mente sc. & corpore.*

* j. DIF-

* j. *DIFFICILE* enim meditantem intellectum, nõ mox euagari, ſed idem retinetur meliùs, cùm meditationi verba iunguntur.

Verbi gratia. Concioni conſtruendæ accinctus, ſi oculis tantùm & mente percurro dicenda, facilè in alia ex alijs concepta feror, ſæpè in extranea: at dicens, non item.

Videtis enim, dicentem, perpetuum filium, & quaſi flumen orationis, ſequi, omnia ad rem, raroque vagari extra metas.

Id à voce eſt ac ſono, nõ ſolo quidem, ſed ad meditationem intellectus adiuncto, vno alterum fulciente.

Sic, orantem attendere, verborum ſenſus ac ſonus vel inuitum cogunt.

* ij. *CONCEPTIONEM etiam id adiuuat.*

Videas Oratores, dum dicunt, illuſtriora ſæpè concipere, & meditatis addere non ſolum verba, ſed & ſenſa. Quintil. lib. 10. inſtit. c. 7. *Refutare enim temporis munera, longè ſtultiſsimum eſt.*

Ipſo quoque calore orandi Deum vocaliter, meliora non rarò, ac meliùs concipiuntur, verba verbis trahentibus.

Vt cauda ſe leones irritant; ſic, verbis, ſe intellectus acuit.

* iij. *ET MELIVS voluntas inflammatur.* verbis enim ita accenditur hominis animus, vt equus tubis, aut fornax iniectis ignibus.

Siſtamus in ſimili, ab Oratore, ſumpto. Ego meditans animo dumtaxat, quæ ſum dicturus, librisque anxiè incubans, vix aut parùm moueor, odio, amore, ira, &c. In meditatione ſola non exardeſcit ignis. At dum meditata pronuntio, videtis motus ingentes, ſudorem, &c.

Sentitis ipſi, & mulierculæ & viri, meditatione ſola illatarum iniuriarum, inflammari vos quidem, ſed leuiuſculè; multò verò acriùs, cùm inambulantes vobiſcum loquimini, aut, apud alios, de illatis iniurijs, peroratis.

Quintil.lib.10.instit.c.7. *Motus corporis, & ipse excitat Oratorem, & iactatione manus, pedis supplosione, sicut cauda leones facere dicuntur, hortatur.*
Iratiores vel ipsos canes reddit rictus, obscura remurmuratio primum, deinde latratus.
* iiij. *ET CVLTVS DEI SIC PLENIOR.* Totus enim homo impenditur Deo, & mente, & vocis symphonia.

II.

An non potuerit transferri calix à Christo.

Impossibile multifarium
1. *Indecorum*, cùm fieri quid potest quidem, sed non decet.
2. *Rarum*, quod fit quidem, sed infrequenter.
3. *Extortum*, quod ægrè fit, & inuito animo.
4. *Difficile.*
5. *Superans vires hominis, etsi non Angeli.*
6. *Quod natura, aut creatura non potest, potest tamen Deus.*
7. *Quod Deus non potest, ratione contradictionis, aut imperfectionis.*
8. *Quod repugnans diuino decreto.*

* j. *INDECORVM*, non potest pater filiam corrumpere: Iudex reum indemnem relinquere, &c.
Matth. 9. *Non possunt filij sponsi lugere, dum adhuc sponsus est cum illis.*
Actor. 4. *Non poßumus, quæ audiuimus, & vidimus, non loqui.*
* ij. *RARVM.*
Matth. 6. *Non potest ciuitas abscondi, supra montem posita.*
Marc. 6. *Non potest Satanas Satanam eijcere.*
* iij. *EXTORTVM.*

Genes. 37.

Genes. 37. *Non poterant Iosepho fratres quidquam pacificè loqui.*

Genes. 44. *Non potest puer Beniamin relinquere patrem suum.*

* iiij. *DIFFICILE.*

Heb. 10. *Impossibile est, eos qui semel prolapsi sunt, iterum per pœnitentiam reuocari.*

* v. *SVPERANS vires hominis, etsi non Angeli.*

Luc. 17. *Impossibile est, vt non veniant scandala,* scilicet inter homines, non inter Angelos.

* vj. *QVOD NATVRA aut creatura non potest, potest tamen Deus.*

Matth. 19. *Camelum transire per foramen acus, impossibile dixeris.*

Luc. 1. *Non erit impossibile apud Deum, omne verbum.*

* vij. *QVOD DEVS non potest, ratione contradictionis, aut imperfectionis.*

Montes esse sine valle, peccare aut mori Deum, impossibile.

* viij *QVOD CONTRA diuinum decretum.*

Genes. 19. Non potest Dominus euertere Sodomam, antequam Loth egrediatur.

Hierem. 44. *Non poterat Dominus portare iniquitates illorum.*

Sic impossibile erat, Christum non mori, quod aliter iam olim fatum, decretumque esset, & quia indecorum, esse dedecus culpæ, sine decore iustitiæ.

Potestas Dei duplex:
1. *Absoluta*, qua, quicquid vult, potest.
2. *Ordinata*, qua potest id tantùm, quod decreuit.

Absoluta, potest mille mundos creare, mille Soles & quidem Lunas cœlo adfigere: cùm tamen vnicum Solem Lunamque vnicam adfixerit, etsi veteres nouasque Lunas loquantur Astrologi.

Matth. 3. Eadem, *potest, ex lapidibus istis, suscitare filios Abrahæ.*

Eadem, potest facere contra legem; ordinata verò non

 potest.

potest. Potest, cùm superiorem supremus ipse non habeat, in quem peccet. Nemini iniurius fuerit, si, sui offensam, misericorditer remiserit.
Ordinata autem, non potest, quòd aliter, iam olim ab æterno, sit decretum.
Patribus hæc distinctio nota.
Epiph. hæres.67. Deus potest omnia, & non potest nisi ea, quæ per intellectum practicum scit sibi facienda.
Damasc. lib. 1. fid. orthod. c. 8. Deus est omnipotens, sed tantùm ea potest, quæ statuit.
D. Aug. lib. 2. cont. 3. epist. Gaudentij c. 22. Poterat Deus secundùm potentiam, sed non poterat secundum iustitiam.
Ergo, *si poßibile est, transeat, &c.* potestate ordinata, fieri non poterat translatio calicis huius, quod aliter fatum decretumque esset, euulgatumque decretum, iam olim, per ora Prophetarum.
Vt Prophetæ tui fideles inueniantur.

III.

Quando, & quomodo factum decretum Incarnat. ac Paßionis Christi.

D. Augustinus, cum D. Bernardo, & plerisque alijs, pulchrè imaginantur actitatam, ab æterno, causam hominis, stantibus hinc Iustitia & Veritate, illinc Misericordia & Pace; arbitra Sapientia, nonnullis hominem ad pœnam poscentibus, alijs homini patrocinantibus, Sapientia verò æquè censente, ac iustè.
Accusatores igitur primùm auditi.
Iustitiæ, ergo fortè illæ voces. *Iustus es Domine: Iustitia & iudicium, correctio sedis tuæ,* &c. *honos Regis, iudicium diligit.* Psalm. Si iustus es, perde hominem tam temerè tam ingratè, mandatum leuiusculum prætergressum. Sanguine, prima saucienda imperia, ni velis tandem, cereas ac lesbias esse regulas omnes tuas, &c. *Veritatis* fortè istæ: *Principium verborum tuorum veritas:* non vt homo mendax, sic & Deus: interminatis es Adæ ne faceret, dixisti: *In qua-*

In quacunque hora comederis ex eo, morte morieris, mori ergo illum iube, aut mendax & haberi, & esse velis. Quod is, esse velis, &c.
Deinde, contrà auditi & patroni.
Misericordiæ fortè tale patrocinium. *Regia, crede mihi res est, succurrere lapsis: Regium benè agere, & mala pati. Quo quisque est maior, magis est placabilis iræ:* Te ergo Regem Regum misereri hominis lapsi adderet. Nam & homo est, & fortitudo eius non ferrea: adde, quòd errore lapsus, quòd solicitatus, quòd semel tantùm, &c. Et verò, *cur portent tot filij iniquitatem Patris?* Quid soboles eius, in te, committere tantùm, quid reliqui potuêre? &c.
Paci concors oratio. Pacem, pacem, ô Deus pacis, &c.
Quid hîc agat Deus? Decernatne perire totum genus, vnius ob noxam, & furias vnius Adami? Et ignoscat tantùm scelus? Facilitas veniæ, illecebra delinquendi.
Sapientia Dei arbitra audienda. Regem Deum misericordia, æquè decent, & iustitia. Iustitia soror, ne time, fiet tota quod mente petisti. Et tu, misericordia, noli flere, &c. obtinebis.
Moriturum quidem hominem, si peccaret, interminatus fueram, verè & iustè is moriturus: luet pœnas, qui peccauit: deliquit homo, homo luet. At verò, vt vnus homo perdidit omnes, sic *vnus homo nobis, patiendo, restituet rem,* vnum pro multis luet caput. Vnum perdam, vt omnibus parcam, ne misericordiæ aut pacis habear negligentior, &c.
Ergo tu, Fili mi, carnem olim indues tempore oportuno Augusti Imperat. sæculo, &, in homine, hominibus vnus omnibus moriêre: in eo, digna atque indigna patiêre. Factum igitur tum decretum, ac fatum ferè tale. *Visum est Spiritui S. & nobis congregatis, ad reficiendum hominem, qui olim ad imaginem nostri factus, iam collapsus est, vt Filius Dei, fiat homo filius hominis, & pro hominibus, ætatis 33. sub Pontio Pilato crucifigatur. Ita testamur Pater, Filius, & Spiritus S. Sic Prophetæ nun-*

ciarunt. Inde *impoßibile* factum, *vt transeat calix iste nisi bibat illum.*
Luc. 22. *Filius hominis, secundum quod diffinitum est vadit.*

Concio XIIII. fer. 5. hebdom. 2.

Thema. *Abba, Pater, si poßibile est, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
1. *An fuerit necesse, Christum nobis mori.*
2. *De nonnullis bonæ orationis conditionibus, Christo obseruatis.*
3. *Cur tres tantùm Apostoli visitati hic, ac moniti, & maximè Petrus.*

AVE.

I.

An fuerit necesse, Christum nobis mori.

D. Thom. p. 3. q. 46. art. 1. hanc quæst. mouet, quæ quidem, ab hesterna, ita differt. Illa enim quærebat, de possibilitate euadendi, post fatum ac decretum Curiæ cœlestis, hæc verò, an necesse fuerit, sic fari ac decemi.
Luc. vltim. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?*
D. Hilar. canone 31. in Matth. *Ideò calix transire non potest, nisi illum bibat, quia reparari, nisi eius paßione, non poßumus.*
Resp. Philosoph. 5. Metaph. *Necessarium multipliciter dicitur.*

Necessarium dicitur bifariam
1. *Absolutè*, cùm aliquid secundum sui naturam aliter se habere non potest. Sic homo necessariò est risibilis, & rationalis: Deus omnipotens, &c.
2. *Ab extrinseco*, quod, si est causa efficiens aut mouens, inuehit necessitatem

tem coactionis : si attenditur vt finis, necessarium dicetur ex suppositione finis, cum finis intentus nullo alio modo, aut, si alio, non tamen ita conuenienti, haberi potest.

Necessitate coactionis, mora illi necessaria, quem fortior aliquis, vi tota retinet. Luctam Iacob huc produc, in quâ dictum: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi*, &c. & morari nauem, in mari, necesse est, quam remora piscis, vt centum anchoris vinctam, tenet.

Ex suppositione verò finis, necessarium emplastrum vulnerato curando, & arma pugnaturo.

Primo modo non oportuit Christum pati. Deo enim mille aliæ redimendi viæ. Sola indulgentia, beare potuit. Possit Rex, vni ciuitati coniuratæ, sine cæde & sanguine, ignoscere, & possit Monarcha regni Christi, populo Christiano, pœnas peccatis debitas, ieiunia, quarantenas, &c. gratis remittere, aut propemodum gratis, iubilæo aut indulgentia publicata, & non possit Deus?

Matth. 20. *Aut non licet mihi, quod volo facere?*

Sed neque necessitate coactionis, quæ nulla in Deo natura liberrimo.

Ex suppositione tamen finis, *oportuit Christum pati.*

Multifariùs planè finis : respectu
- *1. Nostri* — *Redemptio iusta, non violenta ereptio.*
- *2. Christi* — *Exaltatio*, Luc. vlt. Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.
- *3. Patris* — *Manifestatio*
  - *1 i stitiæ.*
  - *2. Misericordiæ.*
  - *3 Sapientiæ.*
  - *4. Odij peccati.*
  - *5. Philanthropiæ.*
  - *6. Aestimationis nostri.*

 Cuius-

Cuiuslibet horum argumenta profectò multa, sed nullum Passione Christi illustrius.

* j. *IVSTITIAE* hic manifestatio amplissima, vnum vnius Adæ peccatum, materialiter leiuisculum, tot, talibusque pœnis, in Christo obside, vindicantis. Quid leuius buccella pomi? Et primus quoque error venia dignus, & is quidem admodum solicitante vxorcula, nullo adhuc pænæ exemplo. Nam vxorem non videbat, hoc esu, interisse.

Denique, tot milium annorum intercapedine, obliteratum errorem, &, tot malis pænæ, iam generi toti exantlatis, deletum oportebat vnicum malum culpę. Patiendum nihilominus Christo, ex fato,

——— *tantæne animis cœlestibus iræ?* 1. Aeneid.

* ij. *MISERICORDIAE.* Nam, cùm omnes, iure summo, posset perdere, vnum pro multis petijt caput, illudque innoxium pro noxijs.

Aeternas quoque pœnas, temporarijs commutauit, ratione dignitatis personę, omnium nomine, patientis.

Caroli V. Imp. misericordia deprædicatur, quod toti Gandensium populo pepercerit, paucis necatis. Pleni huius annales.

Liuius decad. 1. Romanum illum laudat, qui toti Aequorum populo parcens, Duces solos corripuit.

* iij. *SAPIENTIAE.* Nam Iustitiæ seueritate, Misericordia æquè temperata.

Psalm. *Iustitia & pax osculatæ sunt*, in passione Christi, in qua nihil remissum, crudele nihil. Iustitia enim sine Misericordia, crudelitatem; Misericordia sine Iustitia, remissionem lentam olet, ac sapit.

* iiij. *ODII PECCATI.* Nam, ad eius excidium, vnigeniti dilectionis suæ occidium, parricidiumque decreuit.

Traductum palam peccati odium.

An non illius, in hostem, odia, plusquam Vatiniana diceres, qui, vt hostem trucidaret, hastam per latus filij ad hostem traijceret, si aliter non posset?

Metam. 6. *lib.* Progues cantatissimum odium, in maritum

ritum Terea, ferè tale, quæ Itijm filiolum communem occidit, sic vlta mariti incestus cum Philomela sorore.

Medea non mollios, quæ Iasonis pellacis, nouaque pellicis odio, communes liberos trucidauit.

Ouid. lib. 2. Trist. *Tingeret vt ferrum, natorum sanguine mater,*
Concitus à læso fecit amore dolor,

Par Herodis odium, in Christum recens natum, qui ne Christus internecionem euaderet, ipsum suum natum tum cladi inuoluit tot puerorum.

Odium peccati maximum, in Dei Patris pectore, æstuare, testis est mors Filij, mori iussi, vt peccatum interiret.

Quam ergo deplorandum, eo adhuc temeritatis homines labi, vt peccare audeant, bibantque, vt aquam, peccatum? quid facturi, si Deus, Filium mori peccato, prohibuisset?

* v. *PHILANTHROPIAE.* Nam, ne nos periremus, filium suum vnigenitum Isaac, quem diligebat (*Ecce filius meus dilectus*, ait ille toties) in crucem agi, siccis oculis, est passus.

Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.

Rom. 5. *Commendat suam charitatem Deus in nobis, quoniam cùm inimici essemus, Christus pro nobis mortus est.*

Liuius lib. 2. decad. 1. Brutus, charitatem in Remp. Rom. patriæque libertatem, testari clariùs non potuit, quàm filijs, de Regum exulum reductione, coniuratoribus, ad palum, virgas, necemque vocatis.

Hinc illud Virgil. 6. Aeneid. *Vincet amor patriæ, laudumque immensa cupido.*

Talis Agamemnon, Iphigeniam suam immolari sinens, fœlici nauigationi græcanicæ expeditionis, ad Troiam.

Cant. *Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres,* natura humana, si nescis, quàm te depereat Deus, disce vel ex Chri-

ex Christi passione.
Pellicanum vides, exhaustum sanguine, emoribundum, vt pulli reuiuiscant.
Et gloriæ nostræ consultum, ne sc. gratis esset remissio, aut gratis vita æterna daretur, sed meritis alicuius è gente nostra. *Emitur virtute potestas.*
Merita malo, quàm data.
Si peccarat homo: homo fecit satis.
Et homo hominibus, regnum, virtute, comparauit.
* vj. *AESTIMATIONIS NOSTRI.*
Dignitas certè animæ, ex operationibus vitalibus (vt vocat Aristoteles) abundè elucet, & ex aduentitijs quibusdam, at nullo magis, quam Filij Dei passione.
Quid est homo? bulla, vapor, puluis, cinis, fœda gutta, &c. qua corpus est: qua spiritus, aut potius, qua integrũ, magnum aliquid ante ruinam, sed post eam, vas confractum, quo ad bene esse gratuitum: in magna tamen æstimatione apud Deum, si pretium attenderis.
A precio rerum precia. Multo sudore; auroque multo emta plurimi æstimantur.
Equum, quem audieris emtum mille aureis, aut talento, etsi nondum visum, tamen exoticum, aut Hispanicum, aut Turcicum, aut Neapolità, &c. certè rarum, probumque censes.
Pretiosam vestem censes, à precio magno.
Homone vilis, qui emtus Deo?
Rom.6. *Proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.*
1.Cor.6. *Emti estis pretio magno.*
1. Pet.1. *Non corruptibilibus auro vel argento, sed pretioso sanguine Christi, &c.*
Quid est homo, quia magnificas eum?
Militem gregarium si quem, in Gallia captiuum; redemisset Rex, reddito, eius vice, Duce Ferri-mano, Brachio-ferreo, quanti æstimasses, ab hac commutatione?
Deum, tibi liberando, proditum audias, & parui te æstimes?

Pudeat,

Pudeat, pigeatque, rursus seruire tyrannis, tanti æstimatos.
1. Cor. 6. *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro*, id est, magni etiam vos æstimate, semideos quosdam vos putate, sancto quodam fastu, & corpore extrariaque compositione, diuinum nescio quid deinceps ostentate, tanti emti.
Ergo, à Passione Christi, cùm tot bona, concludite.
D. August. lib. 13. Trinit. c. 10. *Sanandæ nostræ miseriæ conuenientior modus alius non fuit, quam per Christi passionem.*

II.

De nonnullis bonæ orationis conditionibus, Christo obseruatis.

Verumtamen, non mea voluntas, sed tua fiat.
Hîc notandæ duæ in Christo voluntates, vna humana, diuina altera paternæ conformis, cui humanam rectè submittit.

Et hic habes duo oranti necessaria { 1 *Submissionem*, Non mea voluntas, &c. 2. *Solicitudinem de subditis*, Nam tertio reuisit suos.

* j. *SVBMISSIONEM*, quam oraturo olim verbo commendarat, facto præmonstrat.
Matth. 6. Dicite: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, &c.* q. d. decretum fatumque est? fiat.
Cyprian. in orat. Dominicam. *Non vt Deus faciat, quid vult, sed vt nos facere possimus, quod Deus vult. Nam Deo quis obsistit, quo minus, quod velit, faciat? &c.*
Ex vitis Patrum. *Deus meus quomodo vis, & sicut tibi placet, ita fiat*, Beat. Macario visus orandi modus decentissimus.
Nam sic mitiùs *Fata volentem ducunt*, quæ etiam *nolentem trahunt.*
Et sic sæpè citiùs, quæ volumus, impetramus, dum cedentibus, in vicem cedit Deus.
Et magnum meritum, ab obedientis animi dimissione.

Et ma-

Et maximus adcrescit hinc honos Deo, à prudentiæ ac beneuolentiæ hac obliqua professione. Totum enim se eius fidei committere, est prudentissimum ac nobis beneuolentissimum profiteri, qui sciat vtilissima, & præstare ea suis velit.

Matth. 6. *Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.*

Neque, Pater natura optimus, egeno oui, aut ouis, aut auis, daturus scorpionem, aut, vice panis, lapidem.

Valer. lib. 7. c. 2. *Igitur te totum cælestium arbitrio permitte. Quia, qui tribuere bona ex facili solent, etiam eligere aptissima possunt.*

Diuus Hieronymus Marc. 14. *Docet*, inquit, *Patribus obedire.*

Illustre filijs parendi parentibus exemplar.

Insinuat negotij pondus viribus maius, instat, vrget secundo & tertiò, præfatus modestè, gestuque flexanimo, cæterùm minimè peruicax, parere paratus, *Fiat voluntas tua*, &c. Quidni? nam olim idem subditus fuit Deus hominibus, matri, ac nutritio.

Psalm. *Vt iumentum factus sum apud te.*

Psalm. *Homines, & iumenta saluabis Domine*, homines rationali liberaque natura, iumenta, hilari obedientia, alino arbitrio ductuque viuentia.

Philip. 2. *Factus obediens Patri, vsque ad mortem, mortem autem crucis.*

Quin etiam, exspiraturus inclinauit caput, gestu quo poterat, insinuans, se obedientia mori, paratum plura pati, si Patri ita visum.

Monachis formula singularis.

D. Bernard. serm. *Mementote, fratres, quòd Christus, ne perderet obedientiam, perdidit vitam.*

Idem serm. 3. de Resurrect. Dom. *Cesset voluntas propria, & Infernus non erit. In quem enim deseuiet ignis ille, nisi in propriam voluntatem?* Et post pauca. *Ipsa est, quæ paradisum spoliat, infernum dicat, sanguinem Christi euacuat; & ditioni Diaboli subiugat.*

D. Hieron. in epist. *Tantùm virtuti adijcies, quantum propriæ volun-*

voluntati detraxeris.
D.Gregor.homil.32.in Euang.*Minus est, abnegare quod habet, valde enim multum est, abnegare quod est.*
Nescio quid sacrificijs omnibus maius est, obedire; Nam in ijs, de alieno corio agitur, hic de teipso.
Ex vitis PP. Monachus quidam, Rogerius nomine, animam exflaturus, Abbatem Arsenium ita est adloquutus: Te obsecro (siquidem vides pœnam, quam patior) me per obedientiam mori iube, vt etiam moriendo merear. Anni .n. 60. iam effluxere, quibus ego Altissimū deprecor, ne quando humanitas mea voluerit, sed quando mihi meus Abbas præceperit, ego moriar. Ergo (inquit Sanct. Abbas) te, ô frater Rogeri, statim mori iubeo, ad obedientiæ meritum, teque animam tuam suo reddere Creatori, & faxit Deus, vt sacratissima eius passio, & hæc mea benedictio tibi prosint. Mirabile dictu. Dictum factum. Desijt Abbas loqui, & viuere desijt etiam frater Rogerius. Itaque, nocte eadem, Abbati suo adparens, retulit, Iesum CHRISTVM pluris æstimasse mortem illam, cum obedientia Prælati sui exantlatam, quam quodlibet aliud opus ab illo tota vita gestum. Nam & ipse Christus ita ex obedientia Patris æterni mortuus.
Ethnicorum, etiam militum, exempla sunt illustria.
Xenophon initio lib. 4. de disciplina Cyri, relatus à Plutarcho tom 1. vit. in Marcello, refert Chrysantam militem, cum iam elata ac vibrata bipenni hostem esset icturus, vt tubam receptui canentem inaudijt, ab hoste illæso, placidè & compositè recessisse.
Belli fortuna pepercit.
Plut. tom.1. vit. in Aristide. Mardonio Duce Persarum irrumpente inexpectato in Lacedęmonios, Pausanias Imp. Græciæ tum sacrificans iubet Lacedæmonios, clypeis ad pedes abiectis, quiescere, ipsumque obseruare, neque hostes repulsare; tantaque fuit virorum continentia, vt neque ab hostibus irruentibus se defenderent, sed in ordinibus suis icti, & strati sustinerent, à Deo & Duce, pugnę signum exspectantes.

De obe-

De obedientia, vide plura & pulchra apud Greg. 35. moral. c. 12. 13. & 14. & in comment. lib. 1. Reg. in illud c. 15. Melior est enim obedientia, &c.

Et D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 8.

* j. *SOLICITVDINEM de subditis.* Visitat enim suos, remisit interim quid agant, orentne, an dormiant, num in officio sint, &c.

A Mariæ munere, transit ad Marthæ.

Exod. 32. Descendit Moyses de monte, ad pop. quem in tripudijs repertum, grauiter castigauit.

Hinc collige, Prælatis licere, quandoque choris cantantium se subducere, vt oues reliquas inuisant, num omnia apud eas salua.

Neque id modo licet, sed & decet.

Cic. lib. 1 *off.* Philosophos eos damnat, qui, tot in libris, nũquam de Repub. cogitant.

Qui præest, in solicitudine.

Solicitudo omnium Ecclesiarum iuerat Paulo.

Prælatis congruit illud Cant. *Oculi tui columbarum.*

Nam vt illæ, oculo altero cælum, altero terram intuentur: sic nunc in cælum rapi, contemplatione & oratione, nunc in terram trahi oportet, inferiorum solicitudine.

Cœlo, Solis instar, adfixus sit intentione, in terra sit, vt radius, de subditis solicitudine.

Aquila non semper caput inter nubila condit, sed quandoque ad inferiora se demittit.

Non dicatur de prælato Ouidianum hoc plenum falsitatis 2. Trist. *Vtque Deos, cælumque simul sublime tuenti,*

Non vacat exiguis rebus adesse Ioui:
A te pendentem sic dum circumspicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.

Præsis, vt prosis.

III.

Cur tres tantùm Apostoli visitati hic & moniti, ac maximè Petrus.

Octo Apostolos statuerat in statione, à se longiusculè, dato

dato de oratione præcepto: deinde tribus alijs familiaribus, alia in statione, relictis, ac etiam iussis orare, oraturus & ipse, penitus secesserat. Modò autem, octo illos visitasse non videtur, sed dumtaxat illos tres, & eorum maximè Petrum, quem etiam cum cæteris, & præ cæteris vnum redarguit. Quid hoc rei?

Petri castigandi causæ { 1. *Fastus ac iactantia prior,* 2. *Episcopatus primus,* 3. *Charitas in eum singularis.* }

* j. *FASTVS*, qui sic retundendus fuit. Nam dixerat: *Etsi omnes*, &c.

Diuus Chrysostom. homil. 34. in 26. Matth. *Ipsum Petrum acriùs tangit, ad confundendam ipsius præsumptionem, qua dixerat, Etsi omnes, &c. addit mecum non ociosè q. d. Vigilare mecum non potuisti, & mecum mori poteris?*

Vigilare, & mori quam distant?

Et (*mecum*) inquit, vt exempla multum valere videas.

Prælati voces: *Mecum vigila; mecum labora; mecum ieiuna, &c.*

Cæsarem ferunt, solitum militi dicere, *Eamus*, non ite, idque ad instar Alexandri.

1. Machab. 16. Dux Simon iam senex, *cùm vidisset pop. trepidantem ad transfretandum torrentem medium, transfretauit primus, & viderunt eum viri sui, & transierunt post eum.*

* ij. *EPISCOPATVS PRIMVS*; ille enim designatus iam erat Episcopus, & caput Ecclesiæ totius, sed & Ioannes quod Episcopus esset Asiæ, & Iacobus non infimus, verbis acriùs cæteris castigati.

1. Timoth. 3. *Oportet, Episcopum irreprehensibilem esse.*

Tit. 1. *Oportet, Episcopum sine crimine esse.*

Vos estis lux mundi. Vos estis sal terræ, quod si sal euanuerit, in quo salietur?

Episcopum perfectum volunt:

1. *Docendi officium.* Carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere. *Cic. in Sall.*
Loripedem rectus derideat, &c.

2. *Exemplorum sublimiũ vis.* Non tam peccant Magnates facto, quam exemplo.

3. *Ius intercedendi.* Mediatorem oportet non odiosum esse.

Non par Prælati subditique iudicium, in peccatis paribus.

Cui plus committitur, iure ab eo plus exigitur.

Vigilias noctis custodisse Petrum oportuit super gregem.

Psalm. *Non dormitabit, neque dormiet; qui custodit Israël.*

Psalm. *Qui regis Israël, intende, qui deducis velut ouem Ioseph.*

Argo oculatiorem, ac vigilantiorem esse, pastorem decet.

Non dormiunt Pharisæi, sed nec Iudas: sed malum dormit Petrus, cum socijs.

Hæretici etiam, summa vi, instant amplificare suos errores, nos Epimenidis somnos indormimus, pigri ad tuendam veritatem.

Et dignum nota, carpi dormientes non à crapula, quæ, à cæna Christi parca, nulla erat, sed à tristitia (vt ait Euangelista) & à necessitate; Nox enim iam erat, & quidem profunda.

2. Aeneid. — *suadentque cadentia sydera somnos.*

Quid dicturus, si illi vino somnoque sepulti?

Quid dicat ijs Monachis, Canonicis, & mihi, qui corpore nocturnis horis præsentes, dormitamus mero hesterno graues, &, cęteris alacriter ac vi tota canentibus, ronchos ducimus?

Et qua fronte, doceat bona, aut carpat mala, qui ipse pessimus?

Quæ verborum vtilitas, vbi exempla mali amplissima?

Qualis is mediator, qui ipse peccatis grauis?

* iij. *CHARITAS in eum singularis.*
Quem diligo, castigo.
Fingit equum tenera docilem ceruice magister, & quem diligit tenerius, illum calcaribus sæpius format.
Petrum singulariter Christo carum, hinc patet, quòd communiter ipsi & alijs impensa, rursus eidem priuatim impenderit.

Petro & cæteris communiter:
- 1. *Oratum*: Ioann. 17. *Rogo pro omnibus, &c.*
- 2. *Promissum*: Matth. 4. *Faciam vos fieri pisc. &c.*
- 3. *Præceptum*: Marc. 14. *Euntes prædicate, &c.*
- 4. *Indultum*: *Dicite discipulis eius, & Petro.*
- 5. *Communicatum imperiū*: Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata, &c.*

Petro priuatim:
- 1. *Oratum*: Luc. 12. *Ego pro te rogaui Petre, &c.*
- 2. *Promissum*. Luc. 5. *Ex hoc iam eris homines capiens.*
- 3. *Præceptum*: Ioann. 21. *Pasce oues meas.*
- 4. *Indultum*: *Dicite discip. eius, & Petro.*
- 5. *Communicatum imperium*: Mat. 16. *Quodcunque ligaueris, &c.*

Et hic cum cæteris communiter correptus, audit etiam priuatim, *Simon dormis*? &c. agrum carum non vult arator sordescere.

Concio XV. fer. 6. hebd 2.

Them *Orauit tertiò eundem sermonem dicens, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie:
- *1. De perseuerantia Christi in oratione, & cur tertiò orauit.*
- *2. De Angelo confortante, quis fuerit, quid dixerit.*
- *3. De sudore sanguineo, & cur talis.*

AVE.

I.

De perseuerantia Christi in oratione, & cur tertiò orarit.

Bonum occæpisse parùm, nisi constes.
Frondere arborem, ac florere iucundum, sed fructum dare, multò iucundissimum.
Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.
Aratrum qui attigit, retrospicere non vult Dominus.
Genes.19. Retrospiciens vxor Loth, in statuam salis est versa.
Et Orpheus intuitus intempestiuè suam Euridicen, redditam rursus amisit.
A carceribus, ad metas, decurrendum.
In medio cursu turpiter desijt Athlanta.
Turpe, pendere opera interrupta, minasque murorum ingentes.
Fundamento posito, addenda coronis.
Hic homo cæpit ædificare, & non potuit consummare.
D.Gregor. lib.1.Moral. *Incassum bonum agitur, si, ante vitæ terminum, deseratur.*
Idem. *Virtus boni operis, perseuerantia est.*
Senec.epist. 1. *Turpe est cedere oneri, & luctari cum officio, quod semel recepisti.*
Multorum vitæ ortus serenus, occasus pluuius.
1. *Reg.* Saul initio probus, ideoque euectus ad regnum; postea dicto Dei non parens, in excidio Amalech, deijcitur, furijs Dæmonis agitatur, videt viuus ac sanus successorem Regem, regni iam consortem externum, &c.
3. *Reg.* Salomon initio sapientissimus, iusta orat, iustè de meretricijs litibus iudicat; tandem insipientissimus, mulierosus, idololatra, &c.

Anni-

Annibalis laudatiſſima initia, Campanæ deliciæ peruerterunt, vt Alexandrum Perſicæ.
Michael Volat. lib. 28. tit. de Stultit. Metellus Pius iuuentutis continentiſſimæ, luxurioſiſſimæ ſenectutis.
Fœlicem Romam, ſi Neronis initijs extrema reſpondiſſent!
Fœlicem Pilatum, ſi, quo pede cæperat, decurriſſet!
Vbique perſeuerantia opus, maximè in orationibus ad Deum.
Chriſtum hic tertiò orantem vides.
Et notanter dictum (*Eundem ſermonem*) contra oſores Roſariorum, in quibus putant battologiam.
Hoc exemplo, *Sine intermiſsione orate.*
Nunquam deficere Paulus monet.

Deus quandoque orantibus { 1. *Exauditor.* 2. *Cunctator.* 3. *Repulſor.* }

Vbique tamen bonus *Exauditor*, exhibet gratitudinis materiam. *Cunctator, & repulſor,* perſeuerantiam acuit, vt extorqueas.
Iudicem iniquum & cunctatorem, vidua importunitate flexit.
Luc. 11. Panes à vicino denegatos, nocte media, importunus Orator extorſit.
Imperantis eſt non orantis, mox velle exaudiri.
Intemperantis, paruique æſtimantis, quod poſcitur, deſiſtere, cum ſemel iterumque oratum, nec exoratum.
Repulſor Deus, non nutum orantis adſpectat, ſed commodum.
Poſcentibus gladios, ad ſui iugulationem, denegare, nunquid miſericordis, pijque eſt Patris?
Hippocrates mihi amans mei, noxia vina pernegetꝫ, vel centies poſtulanti.
Scorpiones petenti negat pater, oua beneuolus largiturus.
Mater pia, æſtuanti filiolo, ſæpeque poſcenti Hiſpanica vina, ptiſanam ſalubriorem illi, hoc tempore, hoc rerum ſtatu, potiùs propinauerit.

Sæpè tecum ſic agens Deus, neganſque nocitura, nunquid tibi pius Pater?

Si verò profutura cunctatur concedere, ideò facit, ne citò data vileſcant, atque vt perſeuerantes diſcas exaudiri.

Exemplo Chriſti id liquet, quem tertiò oraſſe audis, atque ideò exauditum.

Quî exauditus Chriſtus, non translato calice.

Exauditus Chriſtus
1. *Secundum partem rationalem*, illa enim optabat fieri voluntatem Patris. *D. Thom. p. 3. q. 21. art. 4.* Ioann. 11. *Pater ſciebam, quia ſemper me audis.*
2. *Secundum ſenſualitatem.* Nam ea conditionaliter rogabat: *Si vis transfer.* &c. ideoque non tranſtuliſſe, quia noluit, eſt exaudiſſe primam orationem conditionalem. *Caiet. parte 3.*

Si non vndequaque exauditus, certè, quòd ab Angelo eſt confortatus, ab orandi perſeuerantia fuit, trinaque oratione, vt taceam, quòd factus in agonia, tum quoque prolixiùs orarit.

Cur ter eadem oratio repetita.

Trias paſſim ſacra, etiam in Deo, qui vnus in eſſentia, trinus eſt in perſonis.

Virg. 8. Aeneid. *Numero Deus impare gaudet.*

Credo, quia is numerus perfectiſſimus, & eſt numerus omnis rei, vtpotè, cui eſt principium, medium, ac finis, *vt dicitur 1. de cælo & mundo text. 2. tom. 2.*

Et, in rebus creatis, is perfrequens.

Virgil. eclog. 3. *Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,*
Tres pateat cœli ſpatium non amplius vlnas.

Orbem totum numerus iſte patitur, Aſia, Europa, Africa communiter.

Et ami-

Et anima Microcoſmi tribus abſoluitur, Intellectu, Voluntate, Memoria.
Perfectionis quoque eſt nota.
Virg. 1. Aeneid.—*O terque quaterque beati,*
Queis ante ora patrum, Troiæ ſub mœnibus altis,
Contigit oppetere! huc reſpexit.
Frequens in ſacris Gentium.
Virgil. 8. Aeneid. *Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore,*
Licia circumdo, terque hæc altaria circum
Effigiem duco, numero Deus impare gaudet.
Idem lib. 11. Aeneid. *Ter circum accenſos, cincti fulgentibus armis,*
Decurrere rogos, ter mœſtum funeris ignem
Luſtrauere in equis, vlulatuſque ore dedere.
Idem alicubi. *Ter luſtrare choris, ter luſtrauere choreis.*
Proclus. *Ter conſueuimus mortuorum vocationem facere.*
Homerus quoque lib. 1. Odyſſea meminit.
Traditionis etiam Apoſtolicæ eſt, ter defunctorum memoriam celebrare, die obitus, item 8. & 30.
Iſa. 6. *Seraphim clamabant, Sanctus, Sanctus, Sanctus.*
2. *Cor.* 12. Paulus ter Dominum rogauit, auferre à ſe ſtimulum carnis.

Ter igitur orat Chriſtus ratione
- 1. *Trinitatis,*
- 2. *Perſonarum triplicis generis,*
- 3. *Peccatorum triplicis generis,*
- 4. *Temporum trium,*
- 5. *Donorum.*

* j. TRINITATIS, cui numerus hic facer

* ij. PERSONARVM
- 1 *Suæ*, vt liberaretur, ni fata obſtarent.
- 2. *Diſcipulorum*, ne quid paterentur, ne ſcandalizati obdureſcerent, ne Petrus eſſet impœnitẽs, &c.
- 3. *Futurorum fidelium*, vt ab ipſo, ad eos permearet calix, j. vt illis prodeſſet.

* iij. PECCATORVM triplicis generis { 1. *Cordis*, 2. *Oris*, 3. *Operis*, } vt trino vulneri trinum malagma.

* iiij. TRIVM temporum. { 1. *Præteriti*, 2. *Præsentis*, 3. *Futuri*. } cui petebat { 1. *Veniam*. 2. *Emendationem*. 3. *Cautelã*. }

* v. DONORVM { 1. *Indulgentiæ*, 2. *Gratiæ*, 3. *Gloriæ*. } quæ nobis candidatus tum ambibat.

II.

De Angelo confortante, quis fuerit, quid dixerit.

Apparuit autem illi Angelus de cœlo confortans eum, &c.
Syriacis est (*confirmans*.)
Theophylact. ait alios legere (*glorificans eum*) id est, totam gloriam, quæ à passione, exponens ei.

Angelus verò is alijs { 1. *S. Michael*, vt P. Didaco Stellæ Hispano in Luc. 2. *S. Gabriel*, vt Gersoni, P. Francisco ab Offunâ Hisp. }

Etsi parum referat, quis, è tot legionibus, vnus fuerit legatus ad Christum, mauelim tamen opinari Gabrielem fuisse, quòd rationes aliquot probabiles huc me agant.

Gabrielem putem, ex { 1. *Praxi*, 2. *Nominis cum negotio congruentia*. }

* j. *PRAXI*, quæ negotium vult perfici ab eo, qui cæpit.

Alioquin, contumeliæ ac suspicionis plenum, vel de { 1. *Corruptela, ac fide mala*, 2. *Ignorantia*, 3 *Incuria, &c*. }

Nemo à Patrono primo, aut Secretario, ad alterum, causam indecisam auocat, sine contumelia, nisi ex ijs causis.

Sed

Sed Gabriel negotia Incarnationis, hactenus bona fide tractarat.

Daniel. 9. Danieli de 70. hebdomadibus loquutus: *Post hebdomades ait sexaginta duas occidetur Christus: & non erit eius populus qui eum negaturus est, &c.*

Luc. 1. Zachariæ idem Gabriel. *Exaudita est deprecatio tua*, sc. de Messiæ aduentu accelerando, iuxta nonnullos.

D. Aug. lib 2. 4. *Euang.*

Theophylact. in Luc. 1.

D. Ambr. in Luc. 1. *& D. Chrysost. in catena relatus.*

Luc. 1. Rursus idem, ad nympham virginem, fidelis paranymphus. Cur igitur non idem destinetur rerum Epilogo, qui proœmio?

Alioquin iure dicat Deo: *Nunquid degenerem me probasti? quid ergo in me displicuit paternitati tuæ &c.*

Corruptusne ego, aut rerum gerendarum ignarus, aut incurius hactenùs? &c.

* ij. *NOMINIS cum negotio conuenientia.*

Patrum consensione, Angelis data nomina, negotijs suis conuenientia.

Orig. lib. 1. *periarch. c.* 8.

D. Hieron. in Daniel. 8.

D. Gregor. homil. 34. in Euang. *Angeli idcircò etiam priuatis nominibus censentur, vt signetur per vocabula, etiam in operatione quid valeant, &c.*

Sic *Michael* quasi *Quis vt Deus?* ideò debellasse superbum illum Draconem, cœloque deturbasse legitur (*Apoc.* 12.) quodam modo dicens. *Quis vt Deus*? ô nequam, *quis vt Deus*? Sic *Raphael* quasi *Medicina Dei*, ideò ad curandam decrepiti Tobiæ cæcitatem missus. *Tob.* 5.

Gabriel autem, quasi *Fortitudo Dei* dictus, aptissimè mittendus fuit, confortandæ Christi humanitati, iam solito fractiori.

Et, ab alia nominis origine, ijsdem aptissimus.

Ghebbar. j. *vir*: *El.* j. *Deus*, quasi *Vir-Deus*. *Gabriel*, id est, *Vir-Deus*. Ad Christum Virum-Deum ecquis mittendus aptiùs, quàm Angelus Vir-Deus, qui esset nominetenùs, quod reuera erat Christus?

Vel ad negotia Viri-Dei, id est, Christi concludenda, vel ad res perficiendas, quibus homo deificandus, aut vir-Deus efficiendus, quis mittendus, nisi vir-Deus, qui nomine signet eum, ad quem mittitur, & legationis finem?
Cæterùm placet, *adhuc sub Iudice lis sit.*

Quid dixerit, & quo gestu.

Simile est verò, eum apparuisse humana specie, Dominumque suum, flexis genibus orantem, reueritum, etiam in genua prouolutum, sic adfatum placidissimè: Durum quidem te (mi Domine) in crucem sic agi, ab hoc populo, in hac vrbe, festo tam celebri, &c. at verò inde quantum boni, nobis generique hominum toti? quanta Patri tuo, tibique hinc gloria? Angelicis legionibus, nouos milites sic suffeceris. Vah! Deus bone, quam exultabundos vidi ego commilitones meos, à Passionis huius tuæ vicinia, initijsque! Ne tantam abrumpe tuorum lætitiam. Et incredibile, quàm solito hilariores magnæ illæ Patrum, Heroumque animæ, ergastulo Limbi clausæ. Mihi visi Adam ipse, cum Abrahamo, &c. vix se continere à risibus, tripudijs, &c. persentiscentes, iam iam se, ad lucem, ex tenebris suis, morte tua, reuocatum iri. Supernas, Infernasque orbis totus exultat.
Quid? quòd Pater ipse tuus, iam (vt ita dicam) facie est solito sereniori, certus populum iam iam reducem postliminiò, per te fore?
Et (mi here) quàm illi placuit, quòd nihil moratus carnis tuæ metum, eius voluntatem tuæ prætuleris!
Quàm illi hoc adrisit! Fecisti Patri gaudium maximum. Hostibus verò quantum, vel his velitationibus, pugnæque initijs, feceris metum, testis ego tibi oculatus, & auritus.
Et quàm celebre tibi hinc nomen! *Tibi* ideò *flectetur omne genu. Propter hoc, te Pater exaltabit, & dabit tibi nomen, quod est super omne nomen,* &c. Philipp. 2. de te loquens, vaticinatus est vnus è maioribus tuis: *de torrente*

vente in via bibit, propterea exaltabit caput.
4. AEneid. *Punica se quantis attollet gloria rebus?*
Quam tu vrbem cæli cernes, quæ surgere regna,
Occidio tali!
Et, hactenùs, tam mascula tibi virtus: Eia, eia, age: fortem semper, nunc quoque te decet, & fortia fortiter agere, & pati. Et te pati legem, quam tuleris, ratio iubet. Tu cum Patre, ac Spiritu sancto, huius legis, fatique, autor.
Epiphan. lib. 2. tom. 2. in hæreses, Angelum prædicasse eius fortitudinem putat.

Cùm tristaris (Solamen tristium)
Te solatur ciuis cœlestium,
Res miranda: Solus dans gaudium.
Rex à ciue sumit solatium, ait Houdemius Anglus.

Et quis scit, an non, & cibum, aut poculum, gustandum porrexerit, flaccidi corporis viribus recreandis?
Sæpè mihi lectum: *Robur panis, robur aquæ: Et panis cor hominis confirmet.*
Genes. 21. Agar ancillæ, ad Ismaëlis moribundi pueruli sitim restinguendam, ostensus fons aquæ.
3. *Reg.* 19. Heliæ porrectus panis, cum his verbis: *Surge comede, &c. Et ambulauit, in fortitudine cibi illius, vsque ad montem Dei Oreb.*
Daniel. Ad Danielem, in lacu leonum, delatus Abacuc ab Angelo, cum messorum cibis.
1. *Reg.* Rebus desperatis, Dauidi & comilitonibus inuenti panes propositionis.

III.

De sudore sanguineo, & cur talis.

Factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.
Agoniam, luctum ceu certamen, Euangelista præmittit inusitato sudori.
D. Thom. 1. 2. *q.* 41. *art.* 4. Est nomen græcum agonia, importans timorem alicuius mali extrinseci, cui resisti non potest, propter improuisionem. Ideò moribundi

bundi agonizare dicuntur.

Agonia hæc Christi fuit
- 1. *Discordia portionum*, superioris & inferioris.
- 2. *Lucta mortis & carnis*,
- 3. *Altercatio animæ & corporis*,
- 4. *Colluctatio rationum.*

* j. *DISCORDIA PORTIONVM.* Inferior enim ex noua decreti mortis ab Angelo prolatione, angi cœpit, vt adsolent mortem præsentaneam intuentes, aut quibus Iudicis de morte, fatum ineluctabile, est auditum, res ipsa morte grauior.
Superior verò, ex aduerso congressa, consideratione bonorum à tolerántia crucis, &c.
Arist. 3. Ethic. *Omnium terribilium terribilissimum, est mors.*
Imò, vel sola eius memoria territat.
O mors, quàm amara est memoria tui, homini pacem habenti in substantia sua!
* ij. *LVCTA MORTIS & carnis.* Carnem enim natura vitæ cupidam, mors iam inuadebat.
* iij. *ALTERCATIO animæ & corporis.* Cur me deseris (aiebat corpus) rationi semper obsequentissimum? Non ego te desero (aiebat anima) odio aut tædio tui, sed patris imperio; post triduum, rursus me frueris.
* iiij. *COLLVCTATIO RATIONVM.* Nam etiam quædam disputationum pugna, & collisio argumentorum, vt armorum.
Hinc tuendæ vitæ argumentum: Lex mortis, subeunda solis in Adamo peccatoribus, quod in solos eos lata: At tu in Adamo non peccasti, cur igitur moriare?
Isthinc, subeundæ mortis: *Statutum omnibus hominibus semel mori.* Homo sum, humani à me nihil alienum puto hac lege natus. Moriendum non à peccatis proprijs quidem sed alienis, quæ in me transtuli omnia. Lege quidem publica mortis non vrgeor, at primò illo æterni Triumuiratus decreto, olim iam in me lato.

Mori

Mori cùm iubet pater, moriendum. Ius vitæ necisque is habeat, qui vitæ essendique est autor.
Hic vide constantiæ magnæ exemplar illustre, vt & tu, cum sensili parte repugnante, lucteris, neque mox victus herbam porrigas.
Miles ille nimiùm delicatulus, qui ad primum hostis impetum, campo cedit, aut vallo.
Nondum, vsque ad sanguinem, restitistis.
Genes. 30. A lucta cùm Angelo, Iacob loripes effectus; & multos claudos, tardosque reddit, metus ipse pugnæ.

Sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

Gutta communiter minima pars aquæ, aut liquoris cuiuscunque.
Gutta quoque, subtilior myrrha, quæ & Stacte dicitur.
Iactet Psalm. 44. *Myrrha, & gutta, & casia à vestimentis tuis.*
Cant. 5. *Manus distillauerunt myrrham:*
Ibid. *Stillent labia sponsi myrrham primam:*
Stillent montes dulcedinem:
Nihil ad guttas sanguinis Christi.
Cant. 5. Sit *caput meum plenum* hoc *rore, & cincinni mei guttis* his *noctium.*
Sap. 11. *Gutta hæc roris antelucani,* me adspergat.
O beatum hortulum, his guttulis irrigatum! beatiorem, illo voluptatis horto, qui fonte quadrifido dicitur irrigari! *Genes.*
Quidam putant 158. guttas sanguinis effluxisse: ego, innumeras malim dicere, ac ferè riuulum.

Copiosi sanguinis fides, à
- 1. *Veste tincta.*
- 2. *Casu in terram,*
- 3. *Decursu.*

* j. *A VESTE TINCTA.*
Isai. 63. *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?*

Ibid.

Ibid. *Aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinaui.*

Cùm non sentit amoris gladium,
Cruor, carnis rubricat pallium,
Amor vires vincens amantium,
Carnis florem facit rosarium:
Cœlum carnis, stellatur sanguine:
Stillæ micant stellarum ordine; ait piè quidam Theolog. Anglus.

Vestem autem tingere non potuerunt guttæ pauculæ.

* ij. *A CASV IN TERRAM.* Sanguis enim in terram decurrisse dicitur, quod suspicionem facit maiusculæ quantitatis. Corpus enim humectare paucæ guttæ potuerunt, non verò etiam terram.

* iij. *A DECVRSV.* Nam voce decurrendi in terram, vsus Euangelista, quæ est torrentium aut riuulorum, destillare verò guttarum.

Et friuolum; guttarum certum numerum velle statuere.

Cæterum is sanguis, &
- 1. *Naturalis,*
- 2. *Miraculo expressus.*

Solet enim timor sanguinem potiùs ad cor reuocare; quàm excire: quanquàm aliàs, exciri faciliùs sanguis, è Christo, potuit, ob corporis, è sola virgine nati, tenellitudinem.

Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.

Cor Christi, velut, inter duas occursantes inuicem molas, pressum, hunc sanguinem dedit; sicut posteà mortuum lanceaque percussum, aquam sanguine mixtam vbertim fudit, miraculo.

Sudoris huius insoliti hæ causæ
- 1. *Formalis*, quæ omni alteri sanguini.
- 2. *Materialis*, sanguis homini innatus.
- 3. *Efficiens*, vis doloris, vis diuina.
- 4. *Finalis*, supplementum pœnitiæ Adæ.

Genes. 3.

Genes. 3. *In sudore vultus tui, vesceris pane tuo*, dictum, in patre, toti generi nostro, cuius si fortè is, aut quislibet alius negligentior, hic abundè supplet Christus: Panis Christi, salus animarum, & cibus eius, voluntatem patris exequi, sed eo non vescitur, nisi *in sudore* inusitato *vultus sui*.

Sese Pellicanus iste hoc dolore lancinat, vt pulli reuiuiscant.

Non illi sine puluere, sine sudore, sine sanguine, de hoste victoria.

Et quisquam, hoc sudore, liberatus, rursus famulare collo nobili subeat iugum?

Neque tamen modò *clamat vox sanguinis huius è terra*, vt olim ille Abelis; sed clamaturus tandem, ac mugiturus, si conculcatus, si pollutus, &c. si rursus illo loti, vestimenta inquinemus, ad vomitum, AEgyptumque reuersi.

Cæterùm adnotant nonnulli, ex Egesippo Apostolorum discipulo, natam ex irroratione sanguinis huius arborem, in folijs habentem hæc descripta: *O mors, quàm amara est memoria tui*. Mirandum planè, si verum.

Ouid. 2. Metam. Certè; electrum ex lachrymis Phaëtontiadum, lego.

Et quendam versum in florem sui nominis, quasdam fletu mutatas in arbores.

Et lego, sanguine Pyrami & Thisbes occisorum, rubricata mora.

Ouidius 4. Metam. *Arborei fætus, adspergine cædis, in atram.*

Vertuntur faciem, madefactaque sanguine radix,
Purpureo tingit pendentia mora colore.

O te fœlicem, hortule, siue arborem talem profers, siue non! Quis me in te transferat, vt olim Adamum in paradisum voluptatis? Voluptatis mihi, sed dolorum Christo? quis mihi det, beatum illius horti locum, hoc irroratum sanguine, osculari, & lambere?

Proh pudor! *Inimici eius terram lingunt*. Quando tandem

tandem (ô Pontifex, ô Reges, ô Principes) *adorabimus in loco* hoc, *vbi steterunt pedes eius?*

Quis det, vellus animæ meæ, hoc rore, compluí, imò stilla vna tangi, si vnica totum saluare mundum potest?

Sed quando non licet quod vis, velis (ô anima) quod possis, animo hunc ortum adi, attende, vbi beatorum genuum Christi tui & sanguinis vestigia: & vaticinare tibi, quàm immensi doloris fuit, illa reipsâ pati, quorum vel solus metus sudorem hunc expressit. *Crimine ab vno, disce omnes.* Ad Tragædiæ huius tam funesto prologo, disces, quàm luctuosus fuerit exitus.

Guttas modò audis, mox flumina sanguinis, etsi nunc sat sanguinis haustum.

Notant verò hæ guttæ sanguinis Christi, defluentes in terram, corpus quoque eius mysticum, Ecclesiam, martyrum sanguine fluiturum.

Concio XVI. Dominicæ 3. hora 9. ante meridiem.

Them. *Dicit Discipulis: Dormite iam, & requiescite, Sufficit, ecce, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie mihi
1. *De notis mansuetudinis Christi: de Iudæ, Patrumque populi astutia.*
2. *Cur Iudas electus in Apostolum, futurus proditor.*
3. *Cur etiam idem Christo Oeconomus.*

AVE.

I.

De notis mansuetudinis Christi.

Admirabilem hic Christi mansuetudinem, tacitus nullo modo præterire possum.

Verè Christus, rex apum, sine aculeo.

Verè

Verè agnus, verè mitis, & humilis corde, verè præstabilis super malitia.

Mansuetudo Christi nota hic { 1. *Castigatione blanda pigrorum.* 2. *Dissimulatione,* 3. *Permissione, ac forti iussione somni,* 4. *Excubatione apud dormientes.*

* j. *CASTIGATIONE blanda*, qua vsus primum, ab oratione reuersus, in suauiter dormientes.

* ij. *DISSIMVLATIONE*, nam secundò reuersus, somnum eorum tacitus dissimulat.

* iij. *PERMISSIONE, ac fortè iussione somni.* Nam tertiò reuersus permittit somnum (vt visum Aug. lib. 8. c. 4. de consensu Euang. Iansenio, & Caietano) sed (vt Hilario) imperat, dum ait: *Dormite iam, & requiescite.* Facessat igitur ea opinio, quæ hîc aliquid ponit ironiæ.

* iiij. *EXCVBATIONE apud dormientes.* Facta somni licentia, opinor excubitoris vice functum, & custodîsse pastorem istum vigilias noctis super gregem.

Nam, facto interuallo, dixit: *Sufficit, surgite eamus, ecce adpropinquauit, qui me tradet*, quæ verba spirant stantem in custodia.

Iure ergo dictus Samaritanus, j. custos.

Psalm. *Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.*

Indulti, iussiue somni tres causæ { 1. *Exauditio eius,* 2. *Silentium verecundum Apostolorum,* 3. *Necessitas naturæ.*

* j. *EXAVDITIO EIVS.* Iussit, lætus de pœnitentia Apostolis impetrata. *Hieronymus.*

* ij. *SILENTIVM.* Nullus enim Apostolorum reprehensus remurmurârat.

* iij. *NECESSITAS NATVRAE.* Nam alta nocte, & tristibus irrepere somnum, necesse est; adde etiam mox capto Domino, reliqua nocte, nihil, turbatione nimia, dormituros fuisse.

Isai. *Vir dolorum, & sciens infirmitatem.*

Psalm. *Ipse cognouit figmentum nostrum.*

Heb. *Pontifex, qui condolere possit infirmis.*

Alterna requie mortalia delectantur.
Nullum violentum perpetuum.
Ouid.ep.Heroid. *Quod caret alterna requie, durabile non est,&c.*
Arcum *si nunquam cesses tendere, mollis erit.*
Genes. Iacob gregi solicitus metuit, ne, si plus æquo laborare oues fecerit, moriantur.
Ipsis bobus, equisque sabbathum prouidit Deus.
Et, iusso cauit, ne perpetuo cultu terra grauaretur: Maciẽ enim, ac lassitudinem suam, terra patitur, si fruges ab ea, sine intermissione, eliciuntur.
Et ferreus consumitur annulus vsu : Quanto magis tenella hominum corpuscula, aut ingenia continuo exercita?
Supplicij quoddã est genus, insomnem noctem ducere.

Tria hominis vitæ æquè necessaria.	1. *Cibus,* 2. *Potus,* 3. *Somnus.*

Ergo (*Heri*) instar Christi, seruis alternam requiem concedite, &, relaxationes suas, discipulis, Magistri, &c.
Dissimulans, iubens, excubans, castigans, vbique placidus, suique similis Iesus, serenus in verbis, etiam rebus turbatissimis.
Isai. *Non erit tristis, neque turbulentus.*
Linum fumigans non extinguet.
Psalm. *Corripiet me iustus, in misericordia, & increpabit me.*
Quàm verò morosum, rebus afflictis, cæterorum hominum genus!
Contra herorum asperitatem, ac minas, *vide tom. 3. Academiæ nostræ, pag. 159. 160. &c.*
Vigilare autem sæpè alias, & hîc, Christus admonuit, & hîc apud dormientes vigil excubuit, quòd multis somnus fraudi fuit.
Alleg. Genes. 2. Adæ dormienti costa detracta, fractę vires.
Iud. 9. Samsoni dormienti, rasis capillis, fractæ & vires.
Sisaræ dormienti, caput clauo confixum, à fœmina.
Iud. 13. Holoferni dormienti, recisum caput, à Iuditha.
1. *Reg.*

1. Reg. Sauli dormienti erepta hasta, à Dauide.
Virgil. 2. AEneid. *Inuadunt vrbem somno vinoque sepultam, Græci Troiam.*
Multis profuit, vigilasse.
Luc. 2. *Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis, super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, &c. & dixit: Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, &c. primi natum Christum audiere.*
Qui manè vigilauerit ad me, inueniet me.

Notanda hîc rursus Christi
- 1. *Præscientia,*
- 2. *Promptitudo.*

* j. *PRAESCIENTIA*, dixit enim iam instare horam, adesse proditorem, quem oculis corporis non videbat, nec tumultum armorum audiebat, &c.
* ij. *PROMPTITVDO*, qua dixit, *Eamus.*
Isai. *Oblatus est, quia ipse voluit.*
Ouis obuiat lupo, columba accipitri.
Videor mihi hîc, videre duos Duces occursantes, vtrumque in acie aciei suæ, vtrumque audacem, Iesum & Iudã, audacem illum ad fortia, istum ad scelera.
Christus ait: *Eamus*, procedamus obuiam, &c. it, obuiat: *Iudas verò antecedebat eos*; id est aduersariam cohortem. Hic, Duci Dux obuiat, & vterque, vno eodemque die, moriturus, vterque suspendio, & proditor, & proditus, prior qui prodidit, laqueo, ac manu quidem sua suum vltus nefas.

De Iudæ Proditoris astutia.

Iudas, ex Apostolo Apostata, & transfuga, iam effectus miles, imò & Dux, *antecedebat eos:* & peritus; Nam & *proditor dederat eis signum*, &c.

Astutia Iudæ Ducis à
- 1. *Signo,*
- 2. *Multitudine,*
  - 1. *Militum,*
  - 2. *Seruorum,*
  - 3. *Potestatum,*
    - 1. *Secularis*, in Tribuno militum præsente.
    - 2. *Sacræ*, in Magistratibus templi comitantibus.
- 3. *Armis*, contra vim,
- 4. *Facibus*, contra dolos, & tenebras noctis.

Alterna requie mortalia delectantur.

Nullum violentum perpetuum.

Ouid.ep.Heroid. *Quod caret alterna requie, durabile non est, &c.*

Arcum *si nunquam cesses tendere, mollis erit.*

Genes. Iacob gregi solicitus metuit, ne, si plus æquo laborare oues fecerit, moriantur.

Ipsis bobus, equisque sabbathum prouidit Deus.

Et, iusso cauit, ne perpetuo cultu terra grauaretur: Maciē enim, ac lassitudinem suam, terra patitur, si fruges ab ea, sine intermissione, eliciuntur.

Et ferreus consumitur annulus vsu : Quanto magis tenella hominum corpuscula, aut ingenia continuo exercita?

Supplicij quoddã est genus, insomnem noctem ducere.

Tria hominis vitæ æquè necessaria. { 1. *Cibus,* 2. *Potus,* 3. *Somnus.* }

Ergo (*Heri*) instar Christi, seruis alternam requiem concedite, &, relaxationes suas, discipulis, Magistri, &c.

Dissimulans, iubens, excubans, castigans, vbique placidus, suique similis Iesus, serenus in verbis, etiam rebus turbatissimis.

Isai. *Non erit tristis, neque turbulentus.*

Linum fumigans non extinguet.

Psalm. *Corripiet me iustus, in misericordia, & increpabit me.*

Quàm verò morosum, rebus afflictis, cæterorum hominum genus!

Contra herorum asperitatem, ac minas, *vide tom. 3. Academiæ nostræ, pag. 159. 160. &c.*

Vigilare autem sæpè alias, & hîc, Christus admonuit, & hîc apud dormientes vigil excubuit, quòd multis somnus fraudi fuit.

Alleg. Genes. 2. Adæ dormienti costa detracta, fractę vires.

Iud. 9. Samsoni dormienti, rasis capillis, fractæ & vires.

Sisaræ dormienti, caput clauo confixum, à fœmina.

Iud. 13. Holoferni dormienti, recisum caput, à Iuditha.

1. Reg.

1. *Reg.* Sauli dormienti erepta hasta, à Dauide.
Virgil. 2. AEneid. *Inuadunt vrbem somno vinoque sepultam, Græci Troiam.*
Multis profuit, vigilasse.
Luc. 2. *Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis, super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, &c. & dixit: Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, &c. primi natum Christum audiere.*
Qui manè vigilauerit ad me, inueniet me.

Notanda hic rursus Christi
- 1. *Præscientia,*
- 2. *Promptitudo.*

* j. *PRAESCIENTIA*, dixit enim iam instare horam, adesse proditorem, quem oculis corporis non videbat, nec tumultum armorum audiebat, &c.
* ij. *PROMPTITVDO*, qua dixit, *Eamus.*
Isai. *Oblatus est, quia ipse voluit.*
Ouis obuiat lupo, columba accipitri.
Videor mihi hîc, videre duos Duces occursantes, vtrumque in acie aciei suæ, vtrumque audacem, Iesum & Iudã, audacem illum ad fortia, istum ad scelera.
Christus ait: *Eamus*, procedamus obuiam, &c. it, obuiat: *Iudas verò antecedebat eos*; id est aduersariam cohortem. Hic, Duci Dux obuiat, & vterque, vno eodemque die, moriturus, vterque suspendio, & proditor, & proditus, prior qui prodidit, laqueo, ac manu quidem sua suum vltus nefas.

De Iudæ Proditoris astutia.

Iudas, ex Apostolo Apostata, & transfuga, iam effectus miles, imò & Dux, *antecedebat eos:* & peritus; Nam & *proditor dederat eis signum*, &c.

Astutia Iudæ Ducis à
- 1. *Signo,*
- 2. *Multitudine,*
  - 1. *Militum,*
  - 2. *Seruorum,*
  - 3. *Potestatum,*
    - 1. *Secularis*, in Tribuno militum præsente.
    - 2. *Sacræ*, in Magistratibus templi comitantibus.
- 3. *Armis,* contra vim,
- 4. *Facibus*, contra dolos, & tenebras noctis.

Aptè D. Hieron. *Incumbit virtuti sæculi, qui desperat de adiutorio Dei.*

Improbis nulla securitas.

Gen. 4. Cain homicida, tremulus.

Et motæ ad lunam trepidabit arundinis vmbram.

Ipsissima Patriotarum nuperorum imago, qui vt Iesum, piosque caperent, &c. falsò, diplomatis cæptisque suis omnibus, prætexuêre autoritatem Regum, nonnullosque Ecclesiastici ordinis, partim Abbates, partim alios, socios adsciscere sunt conati, blanditijs illos, plærosque vi: chirographis extortis, coniurationi suæ muniendæ. Latiùs hæc, viua voce, notata.

Cur Romani militu hîc vsus.

Cohors, vtique Romana, adhibita, equitatu ac peditatu constans.

Quibusdam 55. pedites habet vt minimum, equites verò 56. *Mussus in pass.*

Sed Vatablus, in 18. Ioan. ait; cortem, j. mille milites hebr.

De cohortis numero, alibi.

Adhibita autem cohors {
1. *Defectu iurisdictionis,*
2. *Inuidiæ declinatione,*
3. *Vis repellendæ studio,*
4. *Diffidentia de Iuda.*

* j. *DEFECTV IVRISDICTIONIS*; Nam, vt nec capite damnare, sic nec, accusatum capitis, adprehendere fas Iudæis, inconsultis Romanis. Ergo illud, vt nemo obsistere auderet, vtentibus legitima iudicum potestate.

D. Aug. tract. 112. in Ioannem.

* ij. *INVIDIAE DECLINATIONE.* ne scilicet soli, inuidiæ populari de capto Christo, sed & Romani cum ipsis, subiacerent.

Et, si quis, nocte intempesta, in die festo, tumultus, non ipsi eum, sed miles insolentior excitasse crederetur.

* iij. *VIS*

* iij. *VIS REPELLENDAE STVDIO*, si qua, à populo beneuolentiori in Christum, oriretur, *timebant enim turbas* & contra eas, coactæ vires.

* iiij. *DIFFIDENTIA DE IVDA*; Fortè enim proceres veriti (vt proditorum animi semper proditores) ne fortè is proditionem proditione pensaret, ipsique vincerentur: Itaque seruolis iunctus Roman. miles.

Emphaticum, quod sequitur: *Et ipse* (Iudas) *antecedebat eos*.

Ipse, non ille Iudas, qui Iosephum fratrem neci subtrahere olim conatus. *Genes*.

Ipse, non ille Iudas, qui Thamar nurum, accusatum meretricij, comburi iusserat ignarus doli, tandemque dolo detecto, dixit: *Iustior me est*. Genes.

Ipse, non ille Iudas, Machabæorum fortissimus, legis patriæque patronus.

Ipse, ipse, Ille illaudatus, indignus nomine tot laudatissimorum virorum, quod etiam à laude est ductum. Iudas enim j. laudatio.

Ipse, qui adhuc totus Apostolum olebat, adhuc hodie Apostolus.

Ipse, ipsemet proditor, perfrictæ frontis, præibat, non aliquis alius, ab ipso dolis instructus; ipse, ipse inuerecundus, impudensque ire maluit.

Antecedebat eos, tam pedibus, quàm moribus ac scelere. Ingressus enim erat in eum Satanas, quo Duce omnia ductitabat, homo similis Diabolo incarnato.

Sic Apostata monacho nihil peius: nihil scelestius transfuga Christiano. Iulianus testis, testes Ianissarij. A nemine, Ecclesia corpus Christi, ardentiùs impugnatur, quàm à desertoribus Catholicis.

2. *Meteororum*. Aqua calida magis congelatur, quàm frigida.

Ipse antecedebat eos, &c.

Eos, omnes prisci seculi proditores.

Proditio Iudæ superauit omnes.
- 1. *Materia*, Nemo enim Deum hominem immediatè prodidit.
- 2. *Modo*, Osculo.
- 3. *Causa*, inoffensus pretio vilissimo 30. argenteorum.
- 4. *Crudelitate inflectibili*
  - 1. *Humilitate Domini illi pedes lauantis*,
  - 2. *Muneribus*,
  - 3. *Minis*.

II.

Cur Iudas electus in Apostolum, præscitus proditor.

Electus Iudas Apost. ad
- 1. *Patrocinium*,
- 2. *Metum*,
- 3. *Spem*,
- 4. *Testimonium*,
- 5. *Vsum*.

* j. *AD PATROCINIVM.* Ne cui damno sit, si inter probos multos, vnus viuit nebulo. Nam si vnus etiam in Christi Academia proditor, quid mirum, si & alibi?

Habet domus
- *Adami*, cum Abele & Cainum.
- *Abrahæ*, Ismaëlem cum Isaaco.
- *Noaci*, Chamum cum Iapet.
- *Dauidis*, Absalones, Amnones.
- *Iacobi*, Ruben ascensorem cubilis paterni.

Habet sagena Euang. bonos malosque pisces; Arca Noë, animalia munda, & immunda.

Ager, zizania ac semen bonum.

Matth. 25. Quinque virgines sapiunt, quinque desipiunt.

Ite nunc blaterones, qui totam Monachorum scholam damnatis, ab vno desertore, vel totum Sacerdotum ordinem, ab vno aut epulone, aut biberio, aut libidinoso, &c.

* ij. *AD METVM.* Vt gratias gratuitas, scire esse

esse posse, in perditis hominibus, neque, à gratijs illis, esse firmum prædestinationis argumentum.

Iudæ datus Apostolatus, gratia Verbi, vis miraculorum, &c.

Gregor. Nazianzenus orat. 4. de Theologia dat simile de canalibus ligneo ac terreo, æquè aptis ad irrigandum ortum: & sigillis ferreo & aureo, æquè imprimentibus ceræ vultum Cæsaris, &c.

Timendum ergo, ac sobriè sapiendum, *etsi linguis hominum loquare & Angelorum*, &c.

De Iuda dictum: *Bonum, si natus non fuisset homo ille.*

Act. *Abijt in locum suum.*

* iij. *AD SPEM erigendam.* Nam hinc vides, obesse nemini futuram malitiam, prodesse præsentem iustitiam.

A præsenti iustitia, Saul Rex creatus, quam tamen erat malè mutaturus.

* iiij. *TESTIMONIVM* innocentiæ Christi illustrius.

Magnum planè probitatis argumentum, eo vti comite, quem scias, hostem, calumniatorem, proditorem futurum.

D. Ambros. 6. c. in Luc.

Et inimici nostri sunt iudices.

Pulcrè Romanorum (opinor) aliquis, optabat omnes videre, quid intùs domique ageret, quòd viueret *sic clàm, vt palàm*, non vt quidam, qui Nerones intus, foris Catones exhibent.

Qui simulant Curios, & Bacchanalia viuunt.

Et scitè olim, in vestibulis aularum, ac domorum, publicè pransum, cùm adhuc frugalitate mensarum certaretur.

Christus ergo, Iuda vsus Apostolo, & comite, integritatis suæ securus.

Quasi diceret illud Iuuen. sat. 11. *Experière hodie, nunquid pulcherrima dictu.*

Persice non præstem vita, nec moribus, & re,
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes

Coram alijs dictem puero, sed in ore placentas.
* v. *AD VSVM*, Sic enim Iudæ commodior, ad prodendum, via. *Aditum nocendi perfido præstat fides*, ait Senec. in Oedip.
D. August. lib. 18. Ciuitat. c. 49. *Habuit inter eos vnum, quo malo vtens benè, & suæ passionis dispositum impleret, & Ecclesiæ suæ tolerandorum malorum præberet exemplum.*
Vide eundem tract. 27. in Ioann.

III.

Cur etiam Iudas Christo Oeconomus.

Iudas Christo { 1. *A loculis*, seu receptor (vt vocant.) 2. *Oeconomus*, seu Dispensator. 3. *Ab eleemosynis.* }

Homini autem illi, digiti vnci, rapaces manus; *fur erat*, ait Euang.

Marsupij crediti Iudæ, hæ causæ { 1. *Vtilitas hominis*, 2. *Misericordia Christi*, 3. *Patrocinium nostri.* }

* j. *VTILITAS HOMINIS.*
D. *Thomas Aquinas in Ioann.* 12. Solitum ait Christum, spiritualia credere dignioribus. Sed ministrare mensis, visum indignum Apostolis in actibus, conciones verò habere non item. Itaque Iudæ datum ministrare mensis, tanquam indigniori, & ad conciones fortè minus idoneo.
Matth. Talenta prudenter partitus est diues peregrinaturus, dans vni vnum, alteri duo, &c. *vnicuique secundum propriam voluntatem.*
Vt non omnis fert omnia tellus: sic nec omnis homo negotijs omnibus aptus.
Herculem decet claua, & pellis leonis: Omphalen aut Iolen, lana, & colus.
AEneid. 9. *Sinite arma viris, & cedite ferro*, dicit ille apud Virg. bellulis, comptulis Phrygiabus, non Phrygibus.

Abba-

Abbatias, Episcopatus, Præfecturas dignior habeto. Electores Imp. Pares Franciç, aliique suffragatores, de singulorum aptitudine inquirunto, Christi exemplo.

* ij. *MISERICORDIA CHRISTI*, qui, vijs omnibus, eum saluare conabatur.

Luc. 15 Quærit ouem errantem pastor, per dumeta, montes, &c. &, vt drachmam perditam inueniat, totam conuertit, & euertit domum.

Nolo mortem peccatoris. sed vt, &c.

Animos auersos reuocant { 1. *Confidentia*, 2. *Indulgentia moderata*, 3. *Liberalitas*, 4. *Honores impensi.* }

* j. *CONFIDENTIA*, qua res nostras omnes, alicui parùm amico, tanquam amico fidissimo credimus.

Gen. 39. Iosephum deuinxit sibi magis ac magis, herus omnia illi credens vni, ait enim: *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua: nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi.*

Liuius 22. *Vult sibi quisque credi, & habita fides ipsam plerumque obligat fidem.*

Itaque, Christus res suas omnes, vni Iudæ credidit.

* ij. *INDVLGENTIA MODERATA*, qua quædam optata permittuntur, etiam alias sine permissu tacturis.

D. Hieron. *Quicquid licet, minus desideratur.*

Et Plinio: *Omnium rerum cupido languescit, cum facilis occasio est.*

Ouid. 2. Amorum. *Quod licet, ingratum est, quod non licet, acriùs vrit.*

Et Eleg. 3. Amorum. *Cui peccare licet, peccat minus, ipsa potestas*
Semina nequitiæ languidiora facit.
Quicquid seruatur, cupimus magis, ipsaque furem
Præda vocat.

Hinc illud: *Omne carum carum*: & vilia, quæ obuia, & occursantia, quod, in auri ærisque vsu, manifestum.

Pompon. Mela. lib. 3. Cosmog. Automolæ populi, ære exornantur,

nantur, Auro, vincula sontium fabricant. Quod enim minus, id illis preciosius.
Ergo, cùm Iudas esset auri tractandi, vt puppæ puellula, auidus, etiam per fas, nefasque (*fur enim erat:*) tractandum illi aurum datum vsque ad satiem, vt ipsa facultate, minus auidus fieret, ad furtum: Quicquid auri Christo possessum, in Iudæ manus ingestum, illi datum emere, largiri, &c.
Cyrillus lib. 8 *in Ioannem c.7,*
Chrysost. homil. 64. *in Ioan. & homil. quod nemo læditur nisi à seipso*, huius mihi rationis autores.
* iij. *LIBERALITAS*; Places enim donis datis, vel Iouem iratissimum.
Liberalitatis autem quoddam genus, res omnes vni credere, nullas rationes dati aut expensi exigere.
At sic, cum Iuda, Christo actitatum.
* iiij. *HONORES IMPENSI.* Sic priscis Regibus in more, hostium animos deuincire.
1. Reg. 28. *Ait Achis ad Dauid: ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus.*
Xerxes, Themistoclem inuidia exulantem, constituit exercitus sui, in Athenienses, Ducem. *Vide Plutarch. in vita.*
Liuius lib. 2. *decad.* 1. Et Martio Coriolano, paris fortunæ, Romano, Volsci detulere belli in Romanos imperium.
Idem decad. 1. *lib.* 5. Camillum etiam exulem, Ardeates afflicti à Brenno, Ducem sibi constituere.
Ouid. 2. Trist. *Diuitijs etiam multos, & honoribus auctos*
Vidi qui tulerant in caput arma tuum, ô Auguste Cæsar.
Haud dubiè, vt sic anteà hostiles animi, deinceps ad amicitiam pellicerentur.
Iudas honoratus *Præfectura* rei familiaris collegij Christi, & præter Apostolatum, Paterfamilias Christi, Apostolorum, ac Virginis Mariæ, &c. decretus, huiusque occasione, multos adloquuturus, multis honorificè adloquendus.
Psalm. 54. de Iuda: *Dux meus & notus meus*, dux meus rector meus.
Psalm. 40. *Homo pacis meæ, in quo speraui*, j. homo, in quo
sitæ

sitæ spes omnes meæ, cui incumbebam, innitebar, &c.
Clementiæ ergo meræ fuit, & optantis saluare, Iudam Oeconomum creasse, Apostolis sociasse, &c.
At verò, nullo horum, castigatior fuit nebulo.
Honoratus amplissimè, ditatus liberalissimè, patentibus illi, ad rem priuam ac furta, communibus loculis, effusis in eum vnum fortunis Domini sui omnibus proditor etiam sic tandem effectus.
Leopardo similis, cui cùm benefeceris, peior fiet: Et Draconi Aesopico, seruatorem suum spiris venenatis inficienti.

Videas interim hinc
1. *Christum omnia mori, vt auersos ad se vertat.*
2. *Impium, cùm in profundum venerit, contemnere: peruersos difficile corrigi.*
3. *Deum adlicere velle, non cogere voluntates auersorum.*
4. *Et cum Minerua (vt aiunt) monendam manum.* Prou. *Cùm numine dextra. Qui creauit te, sine te, non saluabit te, sine te.* Aug.
5. *Illustre exemplum ingrati patienter tolerati.*

Rabanus in cap. sup. Matth. 26. *Quis erit impatiens in ferenda iniuriâ ab amico, cùm Christus proditur à discipulo?*
* iij. *PATROCINIVM NOSTRI*, vt supra.
Ne scilicet totam Philosophantium Christo in monasterijs, Academiam, vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei, sacrilegi, libidinosi, &c. quisquam damnaret.
Facessat hinc illud Virg. 2. Aeneid. *Et crimine ab vno, Disce omnes.*

Concio

Concio XVII. fer. 2. hebd. 3.

Them. *Proditor dederat eis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie mihi { 1. *De signis militaribus,* 2. *Cur Iudas vsus signo, & cur isto.* 3. *De Christi, ad reuocandum Iudam, artibus.* AVE.

I.

De signis militaribus.

Signorum, si vsquam, certè in bellis maximè vsus.

D. Aug. lib. 2. de doct. Christ. c. 1. *Signum est res, præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid ex se faciens in cogitationem venire.*

Signorum alia { 1. *Naturalia*, vt fumus, ignis; vultus deiectior, tristitiæ, &c. 2. *Voluntaria, seu data.*

1. *Naturalia illa sunt, quæ sine voluntate, atque vllo appetitu significandi, præter se aliquid aliud cognosci faciunt.* D. Aug. ibid.

2. *Voluntaria seu data illa sunt, quæ sibi quæque viuentia inuitem dant. ad demonstrandos, quantum possunt, motus animi sui, vel sensa, vel intellecta quælibet, vt tubæ, &c.*

Signorum datorum, seu voluntariorum vsus varius, ad { 1. *Confirmationem dubiorum,* Pete tibi signum, à Domino Deo tuo, & c. Linguæ in signum sunt infidelibus. Marc. 16. Domino sermonem confirmante, sequentibus signis. 2. *Collationem Sacramentorum,* 3 *Res bellorum.*

Horum alia obijciuntur { 1. *Oculis,* 2. *Auribus,* 3. *Cæteris sensibus, pauca.*

Certè,

Certè, ſine ſigno, non coit miles. Cruces, & colores diſtincti, ſigna Burgundionum, Francorum, &c. ſeu viritim, ſeu turmatim.

Velitationibus, prælijs, receptui, præcipiendis ſigna ſua, tubæ, tympana, &c.

Stationes, excubiæque nullæ, ſine ſigno aliquo, vnde amicum ab hoſte ſecernas.

Militarium ſignorum, quædam *Vegetio lib.3.rei milit.c.5.*

1. *Vocalia*, vt vox aliqua, S.Petrus, S.Ioannes, &c.

2. *Semiuocalia*, vt tubarum ſoni, quibus veteranus miles intelligit ſatis, an coëundum, gradiendum, ſtandum, pugnandum, ceſſandum, triumphandum, lugendum.

3. *Muta*, vt Aquilę, Dracones, vexilla, paludamenta, accenſæ faces nocte in Pharis, in gratiam nauigantium, &c. Equi, indumenta, arma, &c.

Lucanus lib. 1. Pharſaliæ. *Certatum totis concuſſi viribus orbis,*
In commune nefas, infeſtisque obuia ſignis
Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis.

Plutarch.tom.1.vit.in Fabio Max. Veteres Romani diem pręlij, ex pallio coccineo ſuperſtrato Ducis tentorio, intelligebant.

Græci olim, ex facibus

Virgil.2.Aeneid.—*Flammas cùm regia puppis*
Extulerat. Alij ex alijs.

Alicubi: *Dat clarum puppi ſignum.*

Et 8.Aeneid. *Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
Extulit. vbi Seruius: *In coniuratione ducturus exercitum, ibat ad Capitolium: & exinde proferens duo vexilla, vnum roſeum, quod pedites euocabat, & vnum cæruleum, quod erat Equitum, dicebat: Qui Rempub. vult ſaluam eſſe, me ſequatur, & qui conueniſſent ſimul iurabant: & dicebatur iſta militia coniuratio.*

Iudas

Aptè D. Hieron. *Incumbit virtuti sæculi, qui desperat de adiutorio Dei.*

Improbis nulla securitas.

Gen. 4. Cain homicida, tremulus.

Et motæ ad lunam trepidabit arundinis vmbram.

Ipsissima Patriotarum nuperorum imago, qui vt Iesum, piosque caperent, &c. falsò, diplomatis cæptisque suis omnibus, prætexuêre autoritatem Regum, nonnullosque Ecclesiastici ordinis, partim Abbates, partim alios, socios adsciscere sunt conati, blanditijs illos, plærosque vi: chirographis extortis, coniurationi suæ muniendæ. Latiùs hæc, viua voce, notata.

Cur Romani militis hîc vsus.

Cohors, vtique Romana, adhibita, equitatu ac peditatu constans.

Quibusdam 55. pedites habet vt minimum, equites verò 56. *Mussus in pass.*

Sed Vatablus, in 18. Ioan. ait; cortem, j. mille milites hebr.

De cohortis numero, alibi.

Adhibita autem cohors:
1. *Defectu iurisdictionis,*
2. *Inuidiæ declinatione,*
3. *Vis repellendæ studio,*
4. *Diffidentia de Iuda.*

* j. *DEFECTV IVRISDICTIONIS*; Nam, vt nec capite damnare, sic nec, accusatum capitis, adprehendere fas Iudæis, inconsultis Romanis. Ergo illud, vt nemo obsistere auderet, vtentibus legitima iudicum potestate.

D. Aug. tract. 112. in Ioannem.

* ij. *INVIDIAE DECLINATIONE*. ne scilicet soli, inuidiæ populari de capto Christo, sed & Romani cum ipsis, subiacerent.

Et, si quis, nocte intempesta, in die festo, tumultus, non ipsi cum, sed miles insolentior excitasse crederetur.

* iij. *VIS*

* iij. *VIS REPELLENDAE STVDIO,* si qua, à populo beneuolentiori in Christum, oriretur, *timebant enim turbas* & contra eas, coactæ vires.

* iiij. *DIFFIDENTIA DE IVDA;* Fortè enim proceres veriti (vt proditorum animi semper proditores) ne fortè is proditionem proditione pensaret, ipsique vincerentur: Itaque seruolis iunctus Roman. miles.

Emphaticum, quod sequitur: *Et ipse* (Iudas) *antecedebat eos.*

Ipse, non ille Iudas, qui Iosephum fratrem neci subtrahere olim conatus. *Genes.*

Ipse, non ille Iudas, qui Thamar nurum, accusatum meretricij, comburi iusserat ignarus doli, tandemque dolo detecto, dixit: *Iustior me est*. Genes.

Ipse, non ille Iudas, Machabæorum fortissimus, legis patriæque patronus.

Ipse, ipse, Ille illaudatus, indignus nomine tot laudatissimorum virorum, quod etiam à laude est ductum. Iudas enim j. laudatio.

Ipse, qui adhuc totus Apostolum olebat, adhuc hodie Apostolus.

Ipse, ipsemet proditor, perfrictæ frontis, præibat, non aliquis alius, ab ipso dolis instructus; ipse, ipse inuerecundus, impudensque ire maluit.

Antecedebat eos, tam pedibus, quàm moribus ac scelere. Ingressus enim erat in eum Satanas, quo Duce omnia ductitabat, homo similis Diabolo incarnato.

Sic Apostata monacho nihil peius: nihil scelestius transfuga Christiano. Iulianus testis, testes Ianissarij. A nemine, Ecclesia corpus Christi, ardentiùs impugnatur, quàm à desertoribus Catholicis.

2. *Meteororum.* Aqua calida magis congelatur, quàm frigida.

Ipse antecedebat eos, &c.

Eos, omnes prisci seculi proditores.

Proditio Iudæ superauit omnes.

1. *Materia*, Nemo enim Deum hominem immediatè prodidit.
2. *Modo*, Osculo.
3. *Causa*, inoffensus pretio vilissimo 30. argenteorum.
4. *Crudelitate inflectibili*
   1. *Humilitate Domini illi pedes lauantis,*
   2. *Muneribus,*
   3. *Minis.*

II.

Cur Iudas electus in Apostolum, præscitus proditor.

Electus Iudas Apost. ad

1. *Patrocinium,*
2. *Metum,*
3. *Spem,*
4. *Testimonium,*
5. *Vsum.*

* j. *AD PATROCINIVM.* Ne cui damno sit, si inter probos multos, vnus viuit nebulo. Nam si vnus etiam in Christi Academia proditor, quid mirum, si & alibi?

Habet domus

- *Adami*, cum Abele & Cainum.
- *Abrahæ*, Ismaelem cum Isaaco.
- *Noaci*, Chamum cum Iapet.
- *Dauidis*, Absalones, Amnones.
- *Iacobi*, Ruben ascensorem cubilis paterni.

Habet sagena Euang. bonos malosque pisces; Arca Noë, animalia munda, & immunda.

Ager, zizania ac semen bonum.

Matth. 25. Quinque virgines sapiunt, quinque desipiunt.

Ite nunc blaterones, qui totam Monachorum scholam damnatis, ab vno desertore, vel totum Sacerdotum ordinem, ab vno aut epulone, aut biberio, aut libidinoso, &c.

* ij. *AD METVM.* Vt gratias gratuitas, scire esse

esse posse, in perditis hominibus, neque, à gratijs illis, esse firmum prædestinationis argumentum.

Iudæ datus Apostolatus, gratia Verbi, vis miraculorum, &c.

Gregor. Nazianzenus orat. 4. de Theologia dat simile de canalibus ligneo ac terreo, æquè aptis ad irrigandum ortum: & sigillis ferreo & aureo, æquè imprimentibus ceræ vultum Cæsaris, &c.

Timendum ergo, ac sobriè sapiendum, *etsi linguis hominum loquare & Angelorum*, &c.

De Iuda dictum: *Bonum, si natus non fuisset homo ille.*

Act. *Abijt in locum suum.*

* iij. *AD SPEM erigendam.* Nam hinc vides, obesse nemini futuram malitiam, prodesse præsentem iustitiam.

A præsenti iustitia, Saul Rex creatus, quam tamen erat malè mutaturus.

* iiij. *TESTIMONIVM* innocentiæ Christi illustrius.

Magnum planè probitatis argumentum, eo vti comite, quem scias, hostem, calumniatorem, proditorem futurum.

D. Ambros. 6. c. in Luc.

Et inimici nostri sunt iudices.

Pulcrè Romanorum (opinor) aliquis, optabat omnes videre, quid intùs domique ageret, quòd viueret *sic clàm, vt palàm*, non vt quidam, qui Nerones intus, foris Catones exhibent.

Qui simulant Curios, & Bacchanalia viuunt.

Et scitè olim, in vestibulis aularum, ac domorum, publicè pransum, cùm adhuc frugalitate mensarum certaretur.

Christus ergo, Iuda vsus Apostolo, & comite, integritatis suæ securus.

Quasi diceret illud Iuuen. sat. 11. *Experière hodie, nunquid pulcherrima dictu.*

Persice non præstem vita, nec moribus, & re,
Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes

Coram alijs dictem puero, sed in ore placentas.
* v. *AD VSVM*, Sic enim Iudæ commodior, ad prodendum, via. *Aditum nocendi perfido præstat fides*, ait Senec. in Oedip.
D. August. lib. 18. Ciuitat. c. 49. *Habuit inter eos vnum, quo malo vtens benè, & suæ passionis dispositum impleret, & Ecclesiæ suæ tolerandorum malorum præberet exemplum.*
Vide eundem tract. 27. in Ioann.

III.

Cur etiam Iudas Christo Oeconomus.

Iudas Christo { 1. *A loculis*, seu receptor (vt vocant.) 2. *Oeconomus*, seu Dispensator. 3. *Ab eleemosynis*. }

Homini autem illi, digiti vnci, rapaces manus; *fur erat*, ait Euang.

Marsupij crediti Iudæ, hæ causæ { 1. *Vtilitas hominis*, 2. *Misericordia Christi*, 3. *Patrocinium nostri*. }

* i. *VTILITAS HOMINIS*.
D. Thomas Aquinas in Ioann. 12. Solitum ait Christum, spiritualia credere dignioribus. Sed ministrare mensis, visum indignum Apostolis in actibus, conciones verò habere non item. Itaque Iudæ datum ministrare mensis, tanquam indigniori, & ad conciones fortè minus idoneo.
Matth. Talenta prudenter partitus est diues peregrinaturus, dans vni vnum, alteri duo, &c. *vnicuique secundum propriam voluntatem.*
Vt non omnis fert omnia tellus: sic nec omnis homo negotijs omnibus aptus.
Herculem decet claua, & pellis leonis: Omphalen aut Iolen, lana, & colus.
AEneid. 9. *Sinite arma viris, & cedite ferro*, dicit ille apud Virg. bellulis, comptulis Phrygiabus, non Phrygibus.

Abba-

Abbatias, Episcopatus, Præfecturas dignior habeto. Electores Imp. Pares Franciç, aliique suffragatores, de singulorum aptitudine inquirunto, Christi exemplo.

* ij. *MISERICORDIA CHRISTI*, qui, vijs omnibus, eum saluare conabatur.

Luc. 15 Quærit ouem errantem pastor, per dumeta, montes, &c. &, vt drachmam perditam inueniat, totam conuertit, & euertit domum.

Nolo mortem peccatoris. sed vt, &c.

Animos auersos reuocant:
- 1. *Confidentia*,
- 2. *Indulgentia moderata*,
- 3. *Liberalitas*,
- 4. *Honores impensi.*

* j. *CONFIDENTIA*, qua res nostras omnes, alicui parùm amico, tanquam amico fidissimo credimus.

Gen. 39. Iosephum deuinxit sibi magis ac magis, herus omnia illi credens vni, ait enim: *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua: nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi.* Liuius 22. *Vult sibi quisque credi, & habita fides ipsam plerumque obligat fidem.*

Itaque, Christus res suas omnes, vni Iudæ credidit.

* ij. *INDVLGENTIA MODERATA*, qua quædam optata permittuntur, etiam alias sine permissu tacturis.

D. Hieron. *Quicquid licet, minus desideratur.*

Et Plinio: *Omnium rerum cupido languescit, cum facilis occasio est.*

Ouid. 2. Amorum. *Quod licet, ingratum est, quod non licet, acriùs vrit.*

Et Eleg. 3. Amorum. *Cui peccare licet, peccat minus, ipsa potestas*
Semina nequitiæ languidiora facit.
Quicquid seruatur, cupimus magis, ipsaque furem
Præda vocat.

Hinc illud: *Omne carum earum*: & vilia, quæ obuia, & occursantia, quod, in auri ærisque vsu, manifestum.

Pompon. Mela. lib. 3. *Cosmog.* Automolæ populi, ære exor-

nantur, Auro, vincula sontium fabricant. Quod enim minus, id illis preciosius.
Ergo, cùm Iudas esset auri tractandi, vt puppæ puellula, auidus, etiam per fas, nefasque (*fur enim erat:*) tractandum illi aurum datum vsque ad satiem, vt ipsa facultate, minus auidus fieret, ad furtum: Quicquid auri Christo possessum, in Iudæ manus ingestum, illi datum emere, largiri, &c.
Cyrillus lib. 8 *in Ioannem c.7,*
Chrysost. homil. 64. *in Ioan. & homil. quod nemo læditur nisi à seipso,* huius mihi rationis autores.
* iij. *LIBERALITAS*; Places enim donis datis, vel Iouem iratissimum.
Liberalitatis autem quoddam genus, res omnes vni credere, nullas rationes dati aut expensi exigere.
At sic, cum Iuda, Christo actitatum.
* iiij. *HONORES IMPENSI.* Sic priscis Regibus in more, hostium animos deuincire.
1. Reg. 28. *Ait Achis ad Dauid: ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus.*
Xerxes, Themistoclem inuidia exulantem, constituit exercitus sui, in Athenienses, Ducem. *Vide Plutarch. in vita.*
Liuius lib. 2. *decad.* 1. Et Martio Coriolano, paris fortunæ, Romano, Volsci detulere belli in Romanos imperium.
Idem decad. 1. *lib.* 5. Camillum etiam exulem, Ardeates afflicti à Brenno, Ducem sibi constituere.
Ouid. 2. Trist. *Diuitijs etiam multos, & honoribus auctos*
Vidi qui tulerant in caput arma tuum, ô Auguste Cæsar.
Haud dubiè, vt sic anteà hostiles animi, deinceps ad amicitiam pellicerentur.
Iudas honoratus *Præfectura* rei familiaris collegij Christi, & præter Apostolatum, Paterfamilias Christi, Apostolorum, ac Virginis Mariæ, &c. decretus, huiusque occasione, multos adloquuturus, multis honorificè adloquendus.
Psalm. 54. de Iuda: *Dux meus & notus meus*, dux meus rector meus.
Psalm. 40. *Homo pacis meæ, in quo speraui*, j. homo, in quo
sitæ

sitæ spes omnes meæ, cui incumbebam, innitebar, &c.
Clementiæ ergo meræ fuit, & optantis saluare, Iudam Oeconomum creasse, Apostolis sociasse, &c.
At verò, nullo horum, castigatior fuit nebulo.
Honoratus amplissimè, ditatus liberalissimè, patentibus illi, ad rem priuam ac furta, communibus loculis, effusis in eum vnum fortunis Domini sui omnibus proditor etiam sic tandem effectus.
Leopardo similis, cui cùm benefeceris, peior fiet: Et Draconi Aesopico, seruatorem suum spiris venenatis inficienti.

Videas interim hinc
1. *Christum omnia mori, vt auersos ad se vertat.*
2. *Impium, cùm in profundum venerit, contemnere: peruersos difficile corrigi.*
3. *Deum adlicere velle, non cogere voluntates auersorum.*
4. *Et cum Minerua (vt aiunt) mouendam manum.* Prou. *Cùm numine dextra. Qui creauit te, sine te, non saluabit te, sine te.* Aug.
5. *Illustre exemplum ingrati patienter tolerati.*

Rabanus in cap. sup. Matth. 26. *Quis erit impatiens in ferenda iniuriâ ab amico, cùm Christus proditur à discipulo?*
* iij. *PATROCINIVM NOSTRI*, vt supra.
Ne scilicet totam Philosophantium Christo in monasterijs, Academiam, vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei, sacrilegi, libidinosi, &c. quisquam damnaret.
Facessat hinc illud Virg. 2. Aeneid. *Et crimine ab vno, Disce omnes.*

Concio

Concio XVII. fer. 2. hebd. 3.

Them. *Proditor dederat eis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie mihi
- 1. *De signis militaribus,*
- 2. *Cur Iudas vsus signo, & cur isto.*
- 3. *De Christi, ad reuocandum Iudam, artibus.*

AVE.

I.

De signis militaribus.

Signorum, si vsquam, certè in bellis maximè vsus. D. Aug. lib. 2. de doct. Christ. c. 1. *Signum est res, præter speciem, quam ingerit sensibus, aliud aliquid ex se faciens in cogitationem venire.*

Signorum alia
- 1. *Naturalia,* vt fumus, ignis; vultus deiectior, tristitiæ, &c.
- 2. *Voluntaria, seu data.*

1. *Naturalia illa sunt, quæ sine voluntate, atque vllo appetitu significandi, præter se aliquid aliud cognosci faciunt.* D. Aug. ibid.

2. *Voluntaria seu data illa sunt, quæ sibi quæque viuentia inuitem dant. ad demonstrandos, quantum possunt, motus animi sui, vel sensa, vel intellecta quælibet, vt tubæ, &c.*

Signorum datorum, seu voluntariorum vsus varius, ad
- 1. *Confirmationem dubiorum,* Pete tibi signum, à Domino Deo tuo, & c. Linguæ in signum sunt infidelibus. Marc. 16. Domino sermonem confirmante, sequentibus signis.
- 2. *Collationem Sacramentorum,*
- 3 *Res bellorum.*

Horum alia obijciuntur
- 1. *Oculis,*
- 2. *Auribus,*
- 3. *Cæteris sensibus, pauca.*

Certè,

Certè, ſine ſigno, non coit miles. Cruces, & colores diſtincti, ſigna Burgundionum, Francorum, &c. ſeu viritim, ſeu turmatim.

Velitationibus, prælijs, receptui, præcipiendis ſigna ſua, tubæ, tympana, &c.

Stationes, excubiæque nullæ, ſine ſigno aliquo, vnde amicum ab hoſte ſecernas.

Militarium ſignorum, quædam *Vegetio lib.3.rei milit.c.5.*

1. *Vocalia*, vt vox aliqua, S. Petrus, S. Ioannes, &c.
2. *Semiuocalia*, vt tubarum ſoni, quibus veteranus miles intelligit ſatis, an coëundum, gradiendum, ſtandum, pugnandum, ceſſandum, triumphandum, lugendum.
3. *Muta*, vt Aquilę, Dracones, vexilla, paludamenta, accenſæ faces nocte in Pharis, in gratiam nauigantium, &c. Equi, indumenta, arma, &c.

Lucanus lib. 1. Pharſaliæ. *Certatum totis concuſsi viribus orbis,*
In commune nefas, infeſtisque obuia ſignis
Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis.

Plutarch. tom. 1. vit. in Fabio Max. Veteres Romani diem pręlij, ex pallio coccineo ſuperſtrato Ducis tentorio, intelligebant.

Græci olim, ex facibus

Virgil. 2. Aeneid.—*Flammas cùm regia puppis*
Extulerat. Alij ex alijs.

Alicubi: *Dat clarum puppi ſignum.*

Et 8. Aeneid. *Vt belli ſignum Laurenti Turnus ab arce*
Extulit. vbi Seruius: *In coniuratione ducturus exercitum, ibat ad Capitolium: & exinde proferens duo vexilla, vnum roſeum, quod pedites euocabat, & vnum cæruleum, quod erat Equitum, dicebat: Qui Rempub. vult ſaluam eſſe, me ſequatur, & qui conueniſſent ſimul iurabant: & dicebatur iſta militia coniuratio.*

Iudas

Iudas ergo, more belli, tiro licet, signum etiam dedit, malitiam iam doctus à Diabolo à cœna in eum ingresso, signum inquam mutum, *Osculum* scil. dicens: *Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite cautè.*

II.

Cur Iudas vsus signo, & cur isto.

Nihil omittit auarus carnifex, vt captiuum Dominum det, captusque tutè deducatur. Osculum, vice signi, adsignat, & admonet ducere cautè, ne scil. pacta pecunia, si (quod vult Caietanus) nondum ea data, frustretur, aut, si data & in marsupio, ne cogatur refundere.

Molestior pecuniæ vomitus auaris, quam ciborum.

Signi dati hæ, vt opinor, illi causæ:
1. *Tempus,*
2. *Vestitus,*
3. *Comitatus;*
4. *Similitudo.*

* j. *TEMPVS.* Nam per effusas noctis tenebras, etsi noctem funalia vincerent, vtcunque, & lucernæ, facilè fuit decerrare, & capi Ioannem aut Petrum vice Christi.

Nox certè ferè media, capto Christo.

* ij. *VESTITVS*, qui vnus ferè omnium Apostolorum.

Credibile enim illos vnicolori, & vniformi, quoad fieri potuit, vestitu vsos omnes, instar Minoridarum, ac Sacerdotum modò.

Est autem à vestitu decipi, satis in procliui.

* iij. *COMITATVS Iudæ*, qui duplex, Iudæus & Romanus.

Romanis namque constabat cohors (vt diximus) cætera verò turba Iudæis, ac nebulonibus vernaculis, Romanus igitur miles barbarus, idololatra, Mosaicæ legis irrisor, & (vt adsolet) impius, nunquam fortè Christum aut audierat, aut viderat docentem, aut, si viderat, certè quasi per transennam, ideoque norat satis.

Itaque

Itaque Romano, in quo spes tota capiundi Christi sita, maximè opus signo, quo vinciendum internosceret.

Deinde, seruulorum mediastinorum ac sordidulorum, fortè vix tertius quisque Iesu nouerat, vt quos à concionibus prohibuerant vel seruitia, vel imperia inuida Dominorum, vel propria cuiusque rerum diuinarum negligentia, vt assolet.

Itaque, vt his opus signo.

Quæ turma prior irruerit, nusquam lego. Dixerim priorem Iudaicam.

* 1. *QVOD* Pilati præsidiarij milites, non tam vocati ad pugnam (etsi huc etiam, si fortè opus) quam ad prætextum autoritatis.

* 2. *QVOD* seruorum ferè præceps audacia.

* 3. *QVOD* Malchus, Pontificis haud dubiè seruus, cæsus auriculam dexteram, vnde censeri possit inter primos fuisse, ac (vt apparet) non nisi inter gentiles suos, id est, Iudæos, quibus ministrabat.

* iiij. *SIMILITVDO.* Nam species duobus ferè vna, vt qui vnum nôrit, ambos nouerit.

Iacobus enim minor, vel aliter Iacobus Alphei Hierosolymorum posteà Episcopus, quem Apostolum tenet Ecclesia vniuersa (etsi aliqui aliquem tertium illum fuisse putent, sed tantùm Discipulum) Christo admodum facie similis, vnde & dictus frater Domini.

Vide D. Hieron. in 2. ad Galat.

B. Ignatius ad Ioann. Euangel. scribens. *Cupio videre illum Iacobum Hierosolymitanum Episcopum, qui cognominatus ... stus, de quo etiam dicitur, quod qui videt eum, videt Christum.*

Hæc ex aliena fide; nam in meo Ignatio nulla ad Ioannem epistola.

Os humerosque Deo similis, vt ait ille.

Cur osculo vsus.

Signum datum, osculum fuit, non contactus, aut pulsus, aut digito monstrare, & dicere hic est, ex iudice iudicium, aut è tam multis, aliud vnum.

Oscu-

Osculum adhibuit,ad { *1.Secretum,* *2.Regressum,* *3.Verecundiam.*

* j. *AD SECRETVM.* Occultior sic prodentis dolus, & minor proditi metus, cùm nihil nouum agit proditor.

Plaut. *Doli non sunt doli,nisi astu colas.*

Hebręis autem in more,osculari in cōsalutationibus, vt nobis,manus consertare.

Sic consuerant & Romani prisci, in reditu,vxores deosculari,vnde & meribibulas agnoscebant.

Et nunc, Nobilioribus familiare,domicellas ordine omnes osculari,primo ad eas aduentu.

Laudem igitur oscula? Charitatis merę laudo,ista vix fero. Suspicionem enim mali,ac libidinis habent periculum, à sexibus diuersis, ab ætate, vtrimque, adolescentiæ.

Viros viri, fæminis fæminæ tutiùs osculabantur, si obiter.

Christus autem cum more Hebræorum, osculo sancto, discipulos exciperet reuertentes: re adeò illi vsitata,proditor fraudulentus,inusitato fine,vsus, vt prodēdus proditionem minus suboleret.

Proh scelus! Signo pacis,pacem lædi! pacem nostram capi,trucidari.

* ij. *AD REGRESSVM.* Sibi versipellis fortè prouidebat. Nam si huius viæ successus nullus, Christo vel perfugiente, vel euanescente,sperabat posse se, in cætum Apostolorum,mox redire, ac dicere & ignarum & nescium se moliminis, militis,captiuitatis &c. osculum dedisse,sed veteri,ac suo more.

* iij. *AD VERECVNDIAM.* Conscientię mordentis iusso.

Origeni tract.35. id placet. Effrene hoc nimis, si dixisset: quemcunque percussero: vel, in quemcunque violentus quoquo modo irruero &c.

V.Beb.in Marc. 14. *Retinens adhuc aliquid verecundiæ,non accepit signum violentiæ,sed amoris.*

Mihi

Mihi priores duæ causæ placent magis. Quis enim credat, tam perdito proditori, vel drachmam verecundiæ tunc reliquam fuisse?

Et credibile, dolosum nebulonem, osculo adhibuisse vrbanitates, adîsse detecto capite, pileo supra modum demisso, curuatoque corpore, Christo procul tetendisse manus amplexaturas, vultu hilariori, voce amicitiam solito magis profitente, labia labijs impressisse ardentiùs, ne quid proditioni deesset.

Mendax signis, mendax verbis. *Aue Rabbi*, inquit.

A V E. q. d. Prospera, & salua tibi omnia. vah, nebulonem! cùm mortem paret. Mel in ore, fel in corde. Vita in labijs, mors in pectore.

Mala mens, eloquium suaue.

Non enim eadem sentit, & loquitur vox mellea.

„ *Ille mihi tam exosus est, quàm Inferni portæ,*

„ *Qui aliud animo occultat, aliud ore profert*, dixerim cum Homero.

Rabbi, j. Magister, Doctor, Sacrorum Professor, &c. Sed næ tu nequam, ô Iuda. Nam, si is Magister, cur tu non ampliùs discipulus? An, hoc Magistro, magisterium prodendi perdidicisti, osculo, orationis tempore, loco sacro, iam olim sacrato frequentibus illic Christi orationibus, genuflexionibus; nunc verò recentissimè, sudore illo sanguineo, ac lachrymis paribus iam modò profusis?

An non hic ortus, cæmeterio quouis, sacratior?

Alijs, per alios, illic asylum, Christo, quem Magistrum fateris, per te nullum; *vel in arâ*,

Exod. 3. A præsentiâ Dei momentaneâ in rubo, dictum Moysi: *Locus, in quo stas, terra sancta est*, an non ortus iste terra sancta, à frequentatione Christi: &c.

Tu illum *vel in ara* prodis, quem vel in harâ etiam Magi adorârunt?

Arrogantia verò quanta! Os ori applicat, os, Satanæ portam, ori, diuinorū eloquiorū ianuæ, ori Deo pleno.

Luc. 7. Magdalenæ pone incuruatæ, pedes Christi osculari, plus satis.

Matth. 2. Regibus ſeu Perſicis, ſeu alibi natis, ſatis fuit, pedes vix nati puelluli, lambendo, oſculari.

Luc. 24. Mulieribus pijs ſatis, oſculari pedes eiuſdem rediuiui, quarum vnam, vxorem viceimperatoris putant.

Tertull. lib. 4. in Marcionem.

Luc. 24. Apoſtoli adorant etiam ſola pedum eius veſtigia, petræ, cùm in cœlum aſcenderet, impreſſa.

Pſalm. *Adorabimus in loco, vbi ſteterunt pedes eius.*

Ipſe Baptiſta ſibi indignus; qui vel corrigiam calceamenti eius ſoluat.

Vel Petri etiam pedibus Clemens Romanus aduoluebatur.

Et Pretus Ianus; quem vocant, pedem ſolum ſubditis prætendit.

Tu proditor, contemptis pedibus, in eos auguſtum illud ac ſacrum, profano etiam ore, ruis?

Oſculetur illum, oſculo oris ſui Mater, Virgo, Apoſtoli, &c. non proditores.

Petr. *Dolus nullus inuentus in ore eius,* multus in tuo.

Me autore, nec ad pedum te oſcula admiſerit; quin potiùs, ſi tu conatus, erexerit pedes, vt conterat ſerpentinum tuum caput.

Pſalm. 90. *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.*

Tu enim draco ille, quem frigore inter niues moriturum, ruſticus detulit domum, ſenſitque hoſtem pro hoſpite, mox vt is incaluit, ac reſumpſit vires.

Apud D. Auguſt. ſerm. 28. ad fratres. *Nunquid Magiſter tuus Chriſtus, à morte ſæpè te liberauit?*

Liberatus, liberatori mortem paras? Cogita primùm, quibus ille te beneficijs cumulauit.

Apud. D. Auguſt. ibidem. *Nunquid, tui amore, patrem tuum à leprâ ſanauit? nunquid etiam matrem tuam, cum quâ concubueras, à paralyſi liberauit? Nunquid te diſcipulum ſuum conſtituit? nunquid burſarium ſuum te fecit? Nunquid in furto ſæpè te inuenit, & ſemper tibi pepercit? Nunquid, poſt Petrum, te vt plurimùm honorauit? Nunquid te ſemper iuxta ſe habere*

bere voluit? Nunquid suum corpus sacrum pariter, & sanguinem, tibi in cœnâ donauit? Nunquid ante te se genuflexit, & tuos fædos pedes lauit? Nunquid te ad osculum recepit? hæc ibi. An non igitur tu hominum ingratissimus, qui post hæc, osculo cliens patronum, imò patrem hostibus prodas, ac ferè gratis? &c.

III.

De Christi, ad reuocandum Iudam, artibus.

Sed neque veteri, neque præsenti, humanitate Magistri, victus furcifer.

Humanitas Christi, in hostem, hîc varia
- 1. *Osculum,*
- 2. *Blanda verba,*
- 3. *Commiseratio,*
- 4. *Nuncupatio,*
- 5. *Indicatio doli.*

* j. *OSCVLVM*, quo nihil vehementius, ad amorem.

Quot oscula figuntur, tot sunt amoris faces.

Sperabat pius Dominus, sic tibi inspirare spiraculum vitæ nouæ.

Genes. 2. *Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem.*

Ioann. 20. Rediuiuus insufflauit in Apostolos dicens: *Accipite Spiritum sanctum.*

Non tibi ille porrexit osculandos pedes, etsi ille Maximino iuniore maior, viro arrogantiæ tam vastæ, vt manus ac pedes Senatoribus præberet osculandos, tu minor Senatoribus: sed faciem, diuinumque os ipsum præbuit, delicias beatorum.

Cant. *Osculetur me, osculo oris sui*; in magnæ beneuolentiæ signum postulatur.

* ij. *BLANDA VERBA*, humanissimè loquutus tanto hosti: *Amice*, &c. Illud amicitiæ sanctum, & venerabile nomen.

Amice, alter ego.

Amice, vel ironicè (vt quibusdam placet) vel (quod malim) vere, ac seriò. Se saltem amicum inimico, & misereri paratum ostentat, etsi Iudæ amicitia claudicet.

Quid blandius amici nomine, sine quo, Pater, Mater, vxor, filii, affines, quid nisi vana nomina?

Amicum me dici malo, quàm Patrem. Patres enim, sine beneuolentia, inuenias multos; sine hac, amicum nullum.

Amice.

Si honoras, ô dulcis Domine,
Inimicum amici nomine,
Quales erunt, amoris carmine
Qui te canunt, & modulamine: ait Houdemius ille, poëta extaticus.

Hîc habes, vt adloquendi tibi, coniurati tui hostes.

Fecit hîc Christus, quod docuit nuper.

Facessant, qui centies improperant. *Traditore al Rey: traditore de la carne salata, &c. Totos Lutheranos, &c.*

* iij. COMMISERATIO, ibi: *Ad quid venisti!* nam mihi, non quærentis, sed miserentis voces istæ.

Genes. 3. *Adam vbi es?* non latitantem in dumo quærit, sed mutatas res demiratur, q. d. An non ego immortalem creâram? vnde ergo tibi mortalitas?

Simplicem feceram, vnde tibi oculi aperti, & ad nequitiam patuli? &c. *les yeux au pastè*, prou. gall.

Sic, *Amice ad quid venisti?* miserentis sunt verba. q. d. Ex Apostolatu ad militiam! ex milite Christi tui, tu factus miles mundi! abiecto breuiario, & tunica! Eo ferè modo, quo quis dicat monacho desertori, mirabundus de schemate rerum tam inuerso: Tun' ex Monacho miles! Quid hoc, frater? Vnde hæc noua hominis forma? &c.

* iiij. NVNCVPATIO. Nomen enim proprium commemorat, vt nomine magno, reuocet à turpibus. *Iuda, inquit, osculo, filium hominis tradis?*

Quasi

Quasi dicat: Iudas vocaris, Iudam præsta.
Iudas ille olim fratri Iosepho æquior; tu verum Iosephũ morti obijcies?
Iudas vocaris: Iudam Machabæum præsta, suorum, Deique defensorem.
Iudas vocaris. Tribus Iuda, Israëliticarũ olim nobilissima. Tu illam noli sceleribus obscurare, noli tenebras obfundere, noli maculas inurere.
Iudas vocaris: Iudas, j. laudatio, noli ergo illaudata proditione vilescere.
Nomina propria personarum, atque dignitatum aptè commemorata, magna vi instant, vrgentque ad bonũ. Sic Alexandrum aliquem nomine, ad Alexandri magni æmulationem, ex nomine prouocem.
Sic Patres Conscripti, sæpè in orationibus nominati, ad officij recordationem, stimulumque.
* v. *INDICATIO DOLI*. Gnarum se doli ostendit, quocunque modo sententiam efferas, seu enunciatiuè & assertiuè, seu interrogatiuè (vt D. Ambros. in Luc. 22. legendum putat.) Nam si interrogatiuè legis, non dubitantis est, sed obstupescentis, à sceleris magnitudine.
Si assertiuè, ac sine flexu vocis, erit quædam responsio ad illud: *Amice, ad quid venisti*? Ecce eo deuenisti, vt osculo filium hominis tradas. Vtraque lectio toleranda.

Emphasin autem habent singula.
- 1. *Iuda*,
- 2. *Tradis*,
- 3. *Filium Hominis*,
- 4. *Osculo*.

1. *Iuda*, tu tam illustri nomine, tot beneficijs, &c.
2. *Tradis*: verberat pectus prodentis.
3. *Filium Hominis*, Memento te hominem, & me. An tu homo homini lupus?
Filium hominis, Prophetam. hoc enim nomen commune Prophetarum.
Filium hominis, filium vnius virgunculæ, non duorum, vt cæteri.

4. *Osculo* Signo pacis? q. d. Si prodendus fui, cur à te cur hâc viâ?

D. Ambros. *Amoris pignore vulnus infligis, & charitatis officio sanguinem fundis, & pacis instrumento mortem irrogas.*

Prouerb. 27. *Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.*

Virg. 2. AEneid. *Metuo Danaos, & dona ferentes.*

D. *Aug. lib. 3. de consensu Euang. c.* 9. putat prius nomine proprio compellatum Iudam, deinde amicum vocatũ, dum oscularetur, vel mox ab osculo.

Itaque, in omnes se formas vertit pius Iesus, vt hominem emolliret.

Ezechiel. 18. *Nolo mortem morientis dicit Dominus.*

Ibid. *Nunquid voluntatis meæ mors impij, dicit Dominus Deus, & non vt conuertatur à vijs suis, & viuat?* Primum, morti illum eripuit. *ex Aug. supra.*

Inde, Patrem à leprâ permundauit: Matrem à paralysi liberauit: Iudæ pedes lauit, in genua prouolutus, deosculatus pedum articulos. Satis erit vel leoni, hostem prostratum vidisse, non etiam homini?

Corpore & sanguine suo pauit, iam spirantem iras ac proditionem.

Noluit prodere proditurum, Apostolis rogantibus, ne mox cultris, in ipsa mensa, configeretur.

Adfatus est, osculatus est humanissimè, iam prodentem.

Isai. *Quid debui vltra facere, & non feci?* dixerit meritò.

Memet in omnia verti, Proteo propè mutabilior.

Sed ex ijs, credo, fuit Iudas, quos non vincas verbo nec verbere, nec amore, nec minis, neque lauro neque loro, & quibus cùm benefeceris, peiores fiunt.

Exod. Pharaonem præstabat Iudas, incudem non cor gerens in pectore, victus & inuictus, malè gratus, & ad tot munera surdus, dignus qui audiat:

AEneid. 4. *Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus, hyrcanæque admorunt vbera Tigres.*

Quid,

Ouid.in Heroid. Didonis ad AEneam. *Te lapis, & montes, innataque rupibus altis*
Robora, te sæua progenuêre feræ.
Mater tua Leæna, ô Iuda.

Concio XVIII. fer. 3. hebd. 3.

Them. *Iuda, osculo filium hominis tradis?*

Dicendum hodie
1. *An insidiæ, proditionesque licitæ.*
2. *Indecorum esse, vti proditoribus.*
3. *Proditores ferè omnes malè perisse.*

AVE.

I.

An insidiæ, proditionesq; licitæ.

Apologo vetere proditum, Iouem creato recenter orbe, fecisse incolas noui mundi *Bonum & Malum*, vnà cum hominibus.

Bonum autem *est, quod omnes appetunt*. Itaque omnes certatim hospitio *Bonum* excipere, aduocare, trahere, cogere, &c. dietim illi mille prandia, cænæque cupediales totidem.

Malum contrà omnes naturâ odêre: itaque à nemine ad prandia, aut cænas euocabatur; sed exul, inops, errans, malè pastum, malè dormiebat in foris, in officinis, sub dio, &c. vbi licebat, non vbi libebat.

Vtrumque defatigabatur, *Bonum*, fælicitate nimiâ, importunâ inuitatione, ac raptatione ad prandia: *Malum*, perpetuis esurialibus feriis, vitâque planè infælici.

Igitur pertæsum vitæ huius *Bonum*, aufugit in cœlum, sed euolanti malè fibulata chlamys fortè excidit, quam *Malum* huc illuc errans, casu inuentam induit, atque ita omnes arbitrati. *Malum, Bonum; Malum* certatim, ex more ad se vocauêre, ignoratione doli.

Ouid. 1. de remed. *Et mala sunt vicina bonis.*

Horat. in arte. *Decipimur specie recti.*

Iuuenal. satyr. 14. *Fallit enim vitium, specie virtutis, & vmbra.*

Matth. 7. *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces.*

Isai *Vae qui dicitis malum bonum.*

Malum ergo, *Boni* pallio obtectum, multos ludificabatur.

Sic vitia saepè multos fallunt, quod, ex facie ac veste, veras virtutes putes.

Sic Insidiae, ac proditiones, chlamydem *Boni* indutae, decipiunt plaerosque. *Prosperum ac faelix scelus, Virtus vocatur.* Senec. in Hercule furente.

Si Deo, si Regi, si Patriae vtile, insidiari alijs, ac prodere, fas iusque putant.

Nos igitur Malo, pallium Boni detrahamus, & praeeat fax distinctionis.

Insidiae aut in
- 1. *Amicos,*
- 2. *Hostes.*
  - 1. *Bello iniusto,*
  - 2. *Bello iusto.*

In amicos, nullas licere liquet, nec mihi de ijs sermo.

In hostes iniusto bello adpetitos, etiam illicitae.

Quorum .n. iniusta sunt bella, multò iniustiores insidiȩ.

Caeteris enim paribus, Mars apertus aequior. Neque de his modò.

De insidijs, aut proditionibus hostium, iusta bella gerentium, est oratio, cuiusmodi sunt, bella Regis Hisp. in subditos malè subiectos, rebellantes Haereticos, &c. qualia & Christianorum, in Mahumetanos canes, sceptrorum alienorum raptores violentos, regnique Christi vastatores; ad quae bella Domini, vtinam multi concionatores, singuli in suis Curijs, suos Principes hortarentur. Proh dolor, & pudor! sancta illa loca, sanguine redemptionis nostrae irrorata, calcari à canibus, ac porcis illis! nos interim inuicem consumere, & fraterno sanguine omnes madere!

Lucan. 1. Pharsal. — *populumque potentem,*
In sua, victrici, conuersum viscera, dextra,

Cogna-

Cognataſque acies, &c.
Cumque ſuperba foret Babylone ſpolianda trophæis.
Auſonijs, &c.
Bella geri placuit, nullos habitura triumphos.
Heu, quantum terræ potuit, pelagique parari.
Hoc, quem ciuiles hauſerunt, ſanguine, dextræ!

In his, ſimilibuſque belli, an inſidiæ licitæ, quærimus.

D. Thom. 2.2. *q.* 40. *art.* 3. rem agitat, hoc ferè modo.

Non licere, ſit, qui ſic probet.

* j. Deut. 16. *Iuſtè, quod iuſtum eſt exequêris.*

Iuſtè, & iuſta agere, non eadem.

Ariſtoteli lib. 2. eth. c. 4. diſcrimen magnum.

Iuſtum equuleo aut culeo torqueri nefarium, at non torqueo iuſtè, cum plus æquo, cùm inhumaniter membra diſſoluo, cùm veterum odiorum memor, &c.

Iuſtum ago, dans ſtipem egenti virgunculæ, non iuſtè, ſi ſtudio corrumpendi. Si gratiam illam, pro gratia volo.

Bella quamlibet iuſta, iuſtè quoque gerenda. Iniuſtè autem geri adpareat, cum proditionibus, cùm fraude, non vi, geritur res. Ergo.

*ij. *Fidelitati* etiam inſidiæ, ac proditiones aduerſantur, vti & mendacia. *Abominatio Domini eſt omnis illuſor.* Prou.

Fides verò, hoſti etiam ſeruanda.

Sed, ſi nec mentiri licet virgini, tutandæ virginitati (vt diximus alibi, ex D. Auguſt. ad Conſentium de mendacio) neque inſidiari, ius faſue erit.

D. Aug. epiſt. 8. *Mentiri non licet, nec pro Dei laude.*

* iij *LEX quoque Naturæ* nobiſcum nata, facere alijs vetans, quod nolis pati, reclamat.

Matt. 7. *Omnia quæcunque vultis, vt faciant vobis homines: & vos facite illis. Hæc eſt enim lex; & Prophetæ.*

Sed nemo, ſe prodi, aut inſidijs vinci, velit. Ergo.

Hæc, negantium licitas vllas inſidias, propugnacula.

Licere tamen, cum iuſtum eſt bellum, Auguſtino placet.

D. Augustin. lib. 83. quest. *Cùm iustum bellum suscipitur, vt apertè pugnet aliquis, an ex insidijs, nihil ad iustitiam interest.*
Nec id illi precario visum.
Probat autoritate Domini precipientis Iosue, insidias strui habitatoribus vrbis Hai. *Iosue* 8.
Ex Virgil. 2. Aeneid. — *Dolus, an Virtus, quis in hoste requirat?* vox Choræbi, multis in ore, pro oraculo.
Et cum vulpe iunctum, fas pariter vulpinarier.
Pacuuius. *Cùm contendi nequitum est, clàm tendenda est plaga.*
Plutarch. in Lysandro. Laconum Regis vox ista: *Vbi leonina pellis non pertingit, oportet vulpinam adsuere.*
Basilio in Prou. *Honesta* quædam, *atque laudabilis calliditas.*
Angustiæ mihi: Hereo valdè, & sudo, positus in biuio.
Distinctionis ergo hic luce opus, ac Mercurio monstrante viam.

Ex D. Tho. ibid. tripliciter falli hostem video.
1. *Mendacio*, seu dicendo falsum, fallendi mente.
2. *Promissi, pactique violatione.*
3. *Secreti occultatione.*

Ab insidijs, dolisque, qui à modis duobus prioribus hosti struuntur, abstineto, vt à vetito.
D. Aug. ad Bonifac. *Fides hosti seruanda.*
D. Ambr. lib. de Off. *Sunt enim quædam iura bellorum, & fœdera etiam inter ipsos hostes seruanda.*
Cic. lib. 1. *off.* Regulum commendat, qui ne datam hosti fidem falleret, ad Pœnos pænasque redierit, certò moriturus.
A tertio illo insidiādi modo, qui merè est negatiuus, totusq; in eo est, vt consilium mentemque hosti non aperiat, silendo, dissimulando, nihil mali esse, tota vi adfirmo, ac licere.
* j. *NAM*, si nulla me lex iubet, omnia mentis arcana vel amico credere, quæ illa lex, quæ hosti velit?

* 2. ET

* 2. *ET* Scripturis sanctis iussum, non proijci margaritas porcis, aut canibus sanctum. *Matth.* 7. ne pedibus conculcent.

Cur non etiam celem hostes hostilia, ne manifestaria noceant?

* 3. *ET* Christus ipse, instar Codri, Regem sago dissimulantis, vt cæderetur, carnem nostram induit, vt dissimulato Deo moriens, mortem morte multaret, quas insidias cælauit Satanam, etiam sæpius ac personaliter explorantem. *Matth.* 4.

Scripsimus de his Satanæ explorationibus, seu tentationibus, conciones 40. *seu potius concionum notas, titulo Monomachiæ, iam editas Atrebati, anno* 1598.

Neque insidiæ illæ, quæ à secreti occultatione, repugnant ordinatæ voluntati. Quin potiùs, malè ordinata sit voluntas illa, qua sibi quis velit, nihil alieni consilij occultari.

Quibus receptis, sic argumentorum nodos dissolueris.

Primum: Iustè satis agi, quod non fit iniustè. Iniustitiæ nihil, hosti non prodere sua consilia.

Secundum: Malæ fidei nihil habere, tertium insidiarum genus, cum nihil dicatur contra fidem, officiumque viri boni.

Tertium. Legi naturę non repugnare, non omnia sua consilia palam facere.

Cæterùm, si quæ ex insidijs vetitis tolerandæ, illa quæ
- 1. *Personæ suæ tuendæ causa*, aut
- 2. *Rerum suarum seruandarum tantùm, non verò etiam augendarum.*

II.

Indecorum esse, vti proditoribus.

Displicet planè proditionum vsus, nec, me autore, quisquam ne hostes quidem, sibi prodi optauerit, non quia illicitum semper, sed quia inglorium.

Neque

Neque placet illud Choræbi 2. Aeneid. *Dolus, an virtus, quis in hoste requirat?*

Neque magnanima illa vox aut Philippi Macedonis, aut Antigoni: *prodituros amo, proditores non item,* proditionę sc. iam facta.

Stob. serm. 52. Philippo. Plutarch. in Romulo, adscribit Antigono.

Plutarch. in apopht. Et pusillanimi satis Cæsaris Augusti sententia, qui, Rhymitalce Thracum Rege, ab Antonio, ad se transfuga, multa in mensa iactante, alteri Regi prębibens, ait: *Proditiones amo, proditores non laudo*, iactabundum pungens.

Qua dixit, se proditores non laudare, laudo.

Q. Curt. lib. 4 Et Rege, & Alexandro dignior, illa Alexandri vox, ad Parmenionem cæterosque vrgentes, vt in Darium ad Arbellas, noctu atque insidijs irrueret: *Latrunculorum, & furum ista est solertia, quam mihi præcipitis: quippe illorũ votum vnicum est, fallere. Meæ verò gloriæ semper, aut absentiam Darij, aut angustias locorum, aut furtum noctis obstare, non patiar: palàm luce adgredi certum est. Malo me fortunæ pœniteat, quam victoriæ pudeat.*

Plutarch. tom. 1. vit. in Camillo. Romane etiam Romanus ille Camillus, qui Phaliscos obsidens, Ludimagistrum (qui ad eum adolescentiam illustriorem vrbis deduxerat, vt, liberorum miserti ciues, Camillo se dederent) remisit in vrbem, ac virgis cædendum dedit puerulis, patriæ atque innocentiæ pucrilis proditorem.

Virg. 6. Aeneid. *Paruoque potentem Fabritium,* ac frugi Ducem laudo, qui Timocharem medicum, paratum in necem Pyrrhi Domini sui vinctum remisit ad Regem.

Panormit. lib. 3. de reb. Alfonsi. Augusta etiam illa vox Alfonsi, quâ, cùm naualia Venetorum vnâ cum armamentario posset exurere, si duo milia aureorum daret, respondit: *non insidijs, sed aut virtute vincendum, aut nunquam.*

Et, quum quidam, paratos se in necem Renati Andegauensium Ducis, hostis eius atrocissimi, dicerent; non modò est insidias auersatus, sed & pœnas interminatus insidia-

insidiatoribus, vt parricidis, si tentarent. *Manu* (inquit) *& virtute dimicabo.*

Idem, Rogerium Pallantiæ comitem, meditantem confodere Ioannem Castellæ Regem, vetuit, ne scelere gloriam quærere videretur: se enim non modò, non pro Castellæ atque Hispaniæ dominatu, sed nec pro totius quoque orbis imperio adipiscendo, tam crudele facinus permissurum.

Turpe rationem, bono consilio, homini diuinitus datam, in fraudem malitiamque conuerti.

Cic. 3. Off. *Igitur, ne quid insidiosè, ne quid simulatè, ne quid fallaciter.*

Facessant procul Chorœbi voces, & adolescentis, & amore tum cæci, & pro Troia periura stantis, & rebus tum desperatissimis: *Dolus, an Virtus, quis in hoste requirat.* Ehodum potiùs istæ: *Virtute vincendum, aut nunquam*, etsi quę aliæ tales, Regum excelsi pectoris.

III.

Proditores, ferè ad vnum omnes, malè perisse.

Sed vt virtuti, sic & vitio sua pręmia seriùs aut citiùs proditionibus certissima, à Deo atque hominibus.

Gen. 4. Cain Abelem, in agros, specie colludendi, euocatum trucidauit: sed posteà Lamech, proditorem ac parricidam illum, sagitta confecit, feram ratus, vt habet partim scriptura, partim traditio.

Vlciscuntur proditiones, &
1. *Alij quilibet, Dei fato & ordine.*
2. *Ipsi, qui vsi, aut vti potuere,*
3. *Ipsi, quos prodidere, emergentes,*
4. *Ipsi proditores manu sua.*

* j. *ALII quilibet, Dei fato* Cainum audisti.

Esther. 7. Aman illum Macedonem, proditoriè molitum internecionem toti genti Isaacidarum, tandem Dei ordine, & iusso decepti Regis, è cruce pendentem, ea ipsa, quam Mardochęo parârat, vidit gens Iudæorum.

2. *Machab.* 4.

2.Machab. 4. Comes Andronicus Antiocho miles, de Onia summo Sacerdote, verbis insidiosis, ex asylo euocato ac trucidato, pœnas Antiocho dedit, iussus purpura exui, circumduci, & ibidem occidi.
2.Reg. Et Absalon, qui Amnon fratrem, inter epulas lætas, trucidari iusserat, è quercu à crinibus pependit ; & lanceis tribus, à Ioabo est confossus.
* ij. *IPSI, qui vsi, aut vti potuêre.*
Plutarch.to.1.vit.in Romulo. Liui.decad.1.lib.1.
Tarpeia Tarpeij filia, armillis, quas in sinistris Sabini gestabant oppressa, atque è Capitolio, quod illis prodiderat, iure est præcipitata.
Ouid. lib. 14. Metam. fab. 18. — *Tatius, patresque Sabini*
Bella gerunt, arcisque via, Tarpeia, reclusa;
Digna animam pœna congestis exuit armis.
In textu erat (*Pignam animam pœna*) nos tamen maluimus reponere (*digna pœna*)
Brennus quoque Senonum Dux, Demonicam mulierem, quæ auiditate mobilium, quibus ille ornatissimus spectabilisque erat, illi Ephesum prodiderat, vrbem ingressus & victor, tanto auro onerauit, vt studio viuam oppresserit.
Plutarch.tom.1.vit.in Camillo. Phaliscorum Ludimagister, virgis cædendus remissus ad suos, Camillo ipso ita decernente, *vide sup.*
Ad Pyrrham; à Fabritio remissus ad pœnam, parum fidus medicus.
Huc cadit Cæsaris Aug. vox: *Proditionem amo, proditores non laudo.*
Et illa Philippi aut Antigoni, quæ supra: *Prodituros amo, non iam proditores effectos.*
Et Iudam ipsum vlti ipsi, qui eo vsi, acerbo hoc responso, ad deiectum: *Tu videris.*
* iij. *IPSI, quos prodidêre, si emergunt.*
T. Liuius decad. 1. lib. 1. Metius Suffetius Albanorum Dictator, Tullo Regi Rom. in Fidenates comes parum fidus, iussus equis discerpi, hac decreti forma: *Tu*
tu

tuo supplicio doce humanum genus, ea sancta credere, quæ à te violata sunt. vt igitur paulò antè animum inter Fidenatem Romanumque rem ancipitem gessisti, ita iam corpus passim distrahendum dabis.

Virgil. 8. Aeneid. *Haud procul inde citæ Metium in diuersa quadrigæ*
Distulerant.

Ouid. 1. Trist. *Sic doluit Metius, tunc cùm in contraria versos*
Vltores habuit proditionis equos.

* iiij. *IPSI proditores, manu sua.*

2. *Reg.* 17. Achitofel à Dauide ad Absalonem transfuga suo perijt suspendio.

Matth. 27. Iudas proditorum infœlicissimus, ipso suæ proditionis die, *abiens laqueo se suspendit: crepuit medius & effusa sunt viscera eius*, nondum mortuo Iesu, quem prodiderat, digno operæ pretio.

Concio XIX. fer. 4. hebd. 3.

Them. *Iuda, osculo Filium hominis tradis? &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
- 1. *Quæ fugiendarum proditionum causæ.*
- 2. *Obiectæ è Scripturis sacris proditiones.*
- 3. *Quibus modis diluantur.*

AVE.

I.

Quæ fugiendarum proditionum causæ.

Exemplis illustribus proditiones auersandas heri vidistis, hodie videte & rationibus.

Omnis proditor, vel
- 1. *Spontaneus*; vt Iudas, *Quid vultis*, ait, *mihi dare, & ego eum vobis tradam?*
- 2. *Quæsitus, ac corruptus.*

*j. SPON-

* j. *SPONTANEI* opella turpiſſima illi quidem; at abutentibus non mox honeſta. Excuſauerit quidem à tanto, ſed non à toto.

Habent.n. participium ſceleris, etiam qui ſpontaneo concurrêre.

Pſal. *Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.*

An, quia ſpontaneâ, ac petulans, eſt meretrix, vacet ideò adulter à crimine?

Vt lupas illas procaces Ioſephi reijciũt, ac Bellerophontes: ita viri magni, ſpontaneos proditores.

Camillus tibi in Ludimagiſtro, & Fabritius in medio Pyrrhi exempla illuſtria.

* ij. *QVAESITVS, ac corruptus eſt?* peccauit ille minus quidem, nos auximus ſcelus noſtrum.

Ad ſcelus, ac patriæ proditionem, hortari ciuem, ſine ſcelere eſſe, quis bonus dicat?

Bonuſne is vir, qui alieni tori conſortem ſolicitat?

Multò minus, qui ciui, perfidiam in patriam, ſuadet, quò fides in patriam, quam in maritum, iure gentium, ſanctior, & quò communiùs illinc damnum, quam iſthinc.

Duplex in re vna peccatum, dolo malo vti, & corrumpere.

Pudenda verò quæ à proditione, victoria.

Alexander heri optimè: *Malo me fortunæ pæniteat, quam victoriæ pudeat.*

Furum atque latrunculorum vocabat iſtam ſolertiam.

Virg. 4. Aeneid. *Egregiam verò laudem, & ſpolia ampla refertis,*
Tuque, puerque tuus, magnum, & memorabile nomen.
Vna, dolo Diuum, ſi fœmina victa, duorum eſt.

Fraude victos miſeramur; contra, per fraudem victores, etiam non viſos, deteſtamur.

Proditio certè, muta quædam eſt profeſſio impotentiæ noſtræ, fortitudinis verò in hoſte.

Animalium fortium Mars apertus; debiliorum bella, per fraudes.

Dedignetur Getulus Leo ouilibus inſidiari, potiùs per

arma ictusque pastorum ruat, robore fretus atque ossibus flammiuomis, dum colliduntur.
Vulpeculis, araneis, &c. quibus vim natura negauit, insidiæ cordi. Telas illę, non tela, parant ad bella: cuniculos, Mæandros, & mortis fictæ dolos.
Aperto etiam is Marte pugnat, & campo ęquo, qui viribus fidit satis: insidijs, qui diffidit.
Iudic. Samsonis, in Philistæos, vis aperta: Philistæorum, fraudulenta, per Dalilam.
Quod verè dixit Plato, de mendacio: *Mentiri impotentia est, qui enim non potest exequi, quod pollicetur, ad simulandum potentiam, mentitur,* de proditione etiam fas dicere.
Nostræ imbecillitatis tacita est confessio, & virium in hoste maiorum, fraude vincere.
Si .n. muros ariete conuellere potes, aut ballista, si pilis vales, ac telis, si quam spem, vt ille loquitur, ponis in armis, quò tibi ad dolos confugium? quò potiùs auro certare, quam ferro? cauponari potiùs bellum, quàm belligerare?

II.

Obiecta è sacris literis proditiones.

Sic sacri libri proditionibus aspersi, aiet dignum patella operculum, malæ sc. causæ peior patronus.
Iud. 3. Aiod Iudex Israelis, Aeglon Regem Moabitarum, 18. iam annos Israelem iugo prementem, specie colloquij, ac munera pręferens, sica latenti necauit, dictúsque est Saluator suscitatus à Domino.
Iud. 4. Iahel, vxor Haber, Sisaram principem exercitus Iabin Regis Chanaan, clauo per tempora incusso, terræ adfixit, malleoque trucidauit, insidiosè ac mendaciter dicens: *Intra ad me, Domine mi, intra, ne timeas.* Hæc tamē c. 5. dicitur benedicta inter mulieres.
4. *Reg.* 10. Iehu Rex creatus profectus in Samariam, coactum à se populum omnem sic est adfatus: *Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum ampliùs. Nunc igitur omnes*

Prophetas Baal, & vniuersos seruos eius, & cunctos Sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus sit, qui non veniat, sacrificium enim grande est mihi Baal; quicunque defuerit, non viuet. Porrò Iehu(ait Scriptura)*faciebat hoc insidiosè, vt disperderet cultores Baal.* Ac post omnes enecatos, voce Domini commendatur, & filij eius, ideò sessuri in throno Israel, in quartam generationem, prædicuntur.

*Iudit.*10.11.12.13.Holofernem illum, vel nomine ipso terribilem, Betuliæ obsessorem, rebus desperatis, specie deditionis, &c. Iuditha trucidauit. (Narra tu, concionator, rem enargicôs.) Reuertenti etiam obcursat populus, ac beatam inclamat. *Vide locum.*

Et tu, proditiones, quæ mendacium, aut promissi violationem admistã habent, damnas, cum hic videas etiam laudari?

III.

Quibus modis diluantur:

Magnæ hic tenebrę, ad errorem opportunæ, sed lux distinctionum inferenda.

In Scripturis SS. alia { 1. *Narrantur, non laudantur;* 2. *Narrantur, & laudantur.* } { 1. *Simpliciter,* 2. *Secundum quid;* 3. *Solidè.* 4. *Adparenter.* }

* j. *NARRANTVR, non laudantur,* vt adulterium Dauidis, proditio Dalilæ: & mille id genus.

* ij. *NARRANTVR, & laudantur simpliciter,* quæ merè ac purè bona, secundum quid, quo scilicet adspectu bonum inspersum habent, cuiusmodi aliquæ proditiones.

Et notandum laudum aliam { 1. *Facti solius,* vt, prouidentiæ in villico iniquitatis. *Luc* 16. 2. *Modi solius in facto illaudato,* vt in Cœlia Rom. obside enatante ad suos. 3. *Facti, & modi,* vt in redemptione nostri, per Christum }

Laudum

Laudum rursus, aliam { 1. *Solidam*, quæ à Deo, Bonis, ac Sapientibus. 2. *Adparentem*, quæ à plebecula, & Malis.

Laudari igitur factum Iehu, factum Aiod, & mulierum, Iudithę ac Iahelis, concessero libens, non etiam modos, atque ita nihil illa, ad defensionem proditionum.

Sin tu & facta, & modos laudari etiam vrges, fatebor, sed laude adparenti, à popello, solius suæ spectatore libertatis, ac decussi, quaqua viâ, à ceruicibus iugi, nō illa solida, quæ à Deo & Bonis, quorum aliud longè æquilibrium.

Bono probari malo, quam multis malis.
Laudari à malis, vituperari est.

Deinde, è veterum ac Patriarcharum factis, alia { 1. *Cùm errore.* 2. *Miranda tantùm, non etiam imitanda.* 3. *A seipsis.* 4. *A reuelatione Dei, aut Prophetæ iusso.*

* j. *CVM ERRORE*, vt Lothi incæstus: Aiod, Iahelis, Iehu mendacia.

* ij. *MIRANDA TANTVM, non etiam imitanda*, qualia etiam plerorumque Heroum ac Diuorum: vt D. Francisci catamidiatio spontanea, post deliciarum medicarum vsum.

* iiij. *A SEIPSIS*, ac ductu suo: qualia multa, in quibus magni illi homines, sed homines tamen, errare potuêre, & reprehendi.

* iiij. *A REVELATIONE DEI, aut Prophetæ iusso*, quale factum Iudithæ, & ipsius Iehu quo ad opus, etsi non ad modum operis.

Iuditha certè orationem insidijs præmiserat, ideoque simile verò, è cælo accepisse illam præceptum, de opere pariter, ac modo.

Et Iehu, qui commendatus, etiam voce Domini, & cu-

ius filij insessuri thronum Israel promittuntur ad quartam vsque generationem, inunctus ab Helisæo mandatum acceperat, de semine Achabi exterminando.

Si quæ igitur veterum talia facta verè solideque laudantur, ea laudantur, quæ à reuelatione, aut Prophetæ iusso, in quibus mirandi potiùs, quàm imitandi. In ijs, quæ à seipsis, multa illi cum errore, qua ab opere, qua à modo, in quibus plerçque proditiones.

Nemo igitur exemplis his, etsi à magnis illis hominibus, tamen hominibus, facilè in proditiones ruat.

Audiendum istud: *Probate spiritus, si ex Deo sunt.*

In reuelationum opinione, Confessarijs probandos, ac palpandos spiritus vestros date, ante opus.

Romanorum, nostræque Gentis mos priscus, viribus niti, non fraudibus.

Et vos igitur, vi gerite rem, non fraude (ô Milites, vos. n. adloquor, hac bellorum tempestate) hæredes este, vt nominis Gentis, ita & gloriæ.

Cæteris dolos relinquamus vtendos; nobis arma, vimq; apertè pugnantem adseruemus, soliciti interim, vt sagaciter exterorum dolis occurramus.

Et iusta bella, & iustè geramus.

Vincemus sic quidem fortè rariùs, ac seriùs, sed iustiùs, sed gloriosiùs.

Sat citò, qui sat benè.

Gladijs, ac clypeorum vestrorum limbis incidantur hæc.

Malè parta, malè dilabuntur.

De malè quæsitis, vix gaudet tertius hæres.

Concio

Concio XX. fer. 5. hebd. 3.

Them. *Dicit eis Iesus: Ego sum, &c. vsque ad: Tunc discipuli eius omnes, relicto eo, fugerunt.*

FActa repetitione, adiectum. Fato quodam fieri videtur, vt, quo in templo cæpimus textum attingere, & hortum Oliuarum ingredi, in eodem hodie nouissimè illic gesta prosequamur, egressuri hodie, ac de orto, ibique gestis, supersessuri. Fato autem hoc ne adscribite (Domini mei) sed studio. Honos enim hic principi huic templo, à me studiô impenditur, & debetur.

Dicendum hodie:
1. *De Christi Omnipotentiæ notis.*
2. *De Petri percutientis increpatione.*
3. *De fuga Apostolorum, hâc persequutione.*

AVE.

I.

De Christi Omnipotentiæ notis.

Prou. 30. *Leo fortissimus animalium, ad nullius pauebit occursum, sed ad eius occursum omne pauebit animal.*
Leo, aut moritur pugnans, aut victor viuit, à fuga abhorrens.
Terret, vel rugitu. *Leo rugiet, quis non timebit?*
Oculis, vultuque terret, & pectore ostentato.
Plin. 8. 16. *Leoni tantum, ex feris, in supplices clementia, prostratisque parcit.*
Ouid. *Corpora magnanimo satis est prostrasse Leoni,*
Pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.
Plin. 8. 16. *Hoc tale* tamen, *tamque sæuum animal, rotarum orbes circumacti, currusque inanes, & gallinaceorum*

rum cristæ, cantusque etiam magis terrent, sed maximè ignes.

Proclus de sacrificio & Magia. *Ferunt gallum timeri à leone quamplurimum, & quasi coli.*

Christus noster, Leo de tribu Iuda, ad occursum cohortis armatæ, inermis ipse, non trepidat, imò hic solito visus audacior, seque ipso (vt sic dicam) fortior.

Vultu, oculis, voce ac totus terret.

Orig. homil. 8. *in* 12. *Hierem.* Notat Christum, Maiestatem diuinam tum maximè ostentasse, cùm humiliaretur.

Ioan. 6. Rex creandus aufugit.

Matth. 2. Adorandum tribus Regibus se, in casa lacera exhibuit; *qua de re παιδολατρίαν, j. tractatum de puero Iesu adorato à Magis, sectum in 25. aut circiter conciones, meditamur propediem edere, fautore Deo.*

Matth. 21. Morti verò proximus, iam iamque deprimendus, attollitur, instar triumphantis vrbem ingrediens, cæsis arboribus, vestibus constratis, adclamationibus faustis, &c.

Moriens obscurat Solem, commouet orbem totum, saxa ipsa perfringit, è sepulcris ciet mortuos, &c.

Nunc quoque, quia mox collum catenis induendus, miris se modis potentem ostentat.

Sic palma, cùm premitur, renitendo adsurgit.

Et candelæ lux mox abitura, fortiùs micat.

Et Sol, dum liberè irradiare sinitur non vrit, dum crystallus opponitur, collectis viribus vrit, & inflammat.

Et flumina grassantur magis, postquam meatus, inualido obice, obstruxeris.

Christus hic potentissimè:
- 1. *Excæcat Iudam, ac militem;*
- 2. *Surditatem inducit;*
- 3. *Prosternit supinos;*
- 4. *Imperat ineluctabiliter;*
- 5. *Curat incurabilem.*

✝ j. *EXCAECAT*, non oculos claudens, sed apertis

tis oculis vim videndi, aut visa internoscendi, auferens.

Act. 9 *Apertisque oculis Saulus nihil videbat.*

Genes. 19. Sodomitæ impij, in circuitu domus Loth ambulantes, ostium videre non potuerunt.

4 *Reg.* Exercitus Syriæ, apertis oculis cęcutiens, perductus in Samariam, in medios hostes, ab Helisæo.

Cyrillo lib. 11. c. 33. in Ioan. & Chrys. homil. 82. *Et ipse Iudas, cæco similis effectus.*

Noluit autem, signo proditoris, agnosci, ne captus videretur inuitus.

* ij. *SVRDITATEM INDVCIT*, non qua sonus nullus auditur, sed qua auditur, nec, cuius sit, discernitur.

Audiebant enim illi rogantem, *Quem quæritis?* ac dicentem: *Ego sum*, neque tamen hominem ex voce agnoscebant, qua maximè internoscitur homo, etiam in tenebris.

Certè, si voce hominem internossent, dixissent: te ipsum quærimus, non verò sic: *Iesum Nazarenum*, iterum, iterumque.

Stabat autem & Iudas, surdus ipse quoque cæcus, statuæ, & attonito similis.

* iij. *PROSTERNIT SVPINOS*, non pronos.

Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram, vbi, ante casum, subaudio in verbo (*Abierunt*) retrogradam quandam militum fugam, quasi in pectore, vim pulsumque vehementem passorum; tandemque, armis collidentibus, & alterum altero opprimente, simul omnium ruinam.

Prostratio hæc, aut
- 1. *A sono vocis,*
- 2. *A spiritu vocis, quasi vento valido.*
- 3. *A subtractione influxus,*
- 4. *A splendore vultus, & oculorum.*

* j. *A SONO VOCIS*. Constantia, viriliùs solito, respondentis, vel sola terruerat. *Vt ergo dixit eis, Ego sum, abierunt, &c.*

Genes.3. *Vocem tuam audiui in paradiso, & timui*, ait Adam.

Psalm. *Dedit voci suæ vocem virtutis.*

Iosue 6. Solo tubarum clangore muri Hierichuntini corruere.

Psalm. *Deus Maiestatis intonuit*, & ruere milites.

Prou. *Lapides loqui.*

1. *Reg.* 17. Fundæ lapide stratus Goliath: vt lapidibus fundæ, fusi milites. Christi verbis.

Leo etiam noster, vel solo rugitu, illis terribilis: hic rugijt, & intonuit terrificum illud, *Ego sum.*

Ego sum, nomen eius, qui solus est. q.d. *Ego sum*, ille ipse Deus, qui olim dixi Moysi. *Ego sum, qui sum*, ego ens entium, vnde pendet & vita vestra, idemque ille homo Nazarenus, quem quæritis.

* ij. *SPIRITV VOCIS*, quasi vento valido perculsi, instar nauium, aut turrium, sola ventorum vi corruentium.

Sic vel solus globi tormentarij spiritus, intactos sternit, sæpè etiam necat, vt audio.

Isa. 11. *Virga oris sui percutiet terram, & spiritu labiorum suorum, interficiet impium.*

Et 2. *Thess.* 2. Spiritu oris Christi, profligandus dicitur Anti-Christus.

Exsufflauit armatos illos, sicut puluerem, aut pluuiam inanem.

Psal. 1. *Impij, tanquam puluis, quem projicit ventus, à facie terræ.*

Psalm. *Deus meus, pone illos vt rotam, & stipulam ante faciem venti*, rotam, hic aliqui putant flosculum illum, quem pueri ludo exufflant.

Psalm. 39. *Vox Domini confringentis cedros.*

Ventus vocis Christi, ita facies, ac pectora perflauit armatorum, vt retrorsum ageret, ac sterneret.

Isa. 64. *Cecidimus, quasi folium.*

* iij. *A SVB-*

* iij. *A SVBTRACTIONE influxus generalis*, quo ſuſtinet Deus omnem creaturam, quo ſublato, ita homini ruendum, vt ſtatuæ, ſublata baſi, aut lucernæ pendulæ, ſucciſo fune.
Act. *In ipſa enim mouemur, & ſumus.*
Vt, ſublato ente, tollis accidentia, quæ entia non ſunt, ſed entis, ita creata omnia, quæ, ex ſe, nihil ſunt, ſed Entis huius magni, in nihilum ſuum reuerſura, magno illo Ente entium ſubtracto.
Ariſtoteli, omnia, præter æterna, reſpectu æternorum, non entia.
D. Gregorio orat. 4. de Theol. θεὸς Deus ὢν ens optimè conueniunt eſſentiæ Dei, optimè tamen Ens, quia, aliud videtur eſſe, de genere relatiuorum.
Euſeb. lib. 11 præp. Euang. c. 7.
Plato in Timæo, in Sophiſta, in Parmenide.
Ens enim Platoni mera potentia. *De ente.*
EI in porta templi Salomonis ſemper ὢν, j. Ens, Deum vocat.
Ex Plutarchi mente, ideò inſcriptum oraculo (*ES*) quòd Deus ſolus verè ſit.
Igitur, illo entium Ente magno, ſe armatis iſtis ſubtrahente, aut vim ſuam ſuſpendente, illi non ruere non potuêre, quemadmodum corpus, anima emigrante, aut raptu extatico, ad tempus, peregrinante.
* iiij. *A SPLENDORE vultus, & oculorum*, quem quibus, & quando libuit, oſtentauit.
Humanitas Chriſti inſtar nubis Solem obuelantis: ſeu lucernæ ferreæ volubilis, qua, lumen, cum libet, occultas, cùm libet, reuoluto ferro, oſtentas: Liber ille Diuinitatis Sol, cùm adlibuerat, translucebat.
Igitur, ſcrutatores iſti Maieſtatis, oppreſſi ſunt à gloria.
Quidni? Nam, etiam oculis leo terribilis.
Plin 8. 16 *Omnis vis leoni conſtat in oculis.*
Et Baſiliſcus, viſu necat.
Et Meduſæ caput, ſui inſpectores (iuxta Fab. in ſaxa vertebat.

Gell. lib. 9. noct. c. 4. *Traditurque esse homines in Illyrijs qui interimant videndo, quos diutiùs irati viderint, eosque ipsos mares fœminasque, qui visu tam nocenti sunt, pupulas, in singulis oculis, binas habere.*

Virg. in Bucol. Et, à lupo videri priorem, infestum voci. hinc illud: *Mærimque lupi vidêre priores.*

Quidni, & à Maiestate oculorum Christi, militibus terror?

D. Hieron. ep. ad Principiam, tenet, radios oculorum Christi, fecisse militibus hunc tantum metum.

Matth. 28. Et, à facie Angeli fulgidâ, *exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.*

D. Hieronym. in Matth. 21. *& Orig. in Ioann.* Nullum Christi miraculum maius illo, quo solus atque inermis, incussit metum in templo, ijs hominibus, qui aliàs sine miraculo, quicquid tùm agebat, irrisissent.

Mihi (pace illorum dicam) istud illo maius, & asserendi hæc mihi causæ.

Differentia vtrimque, ab { 1. *Armis*, 2. *Numero*, 3. *Personis*, 4. *Effectibus*.

* j. *AB ARMIS*, quæ quo pauciora & infirmiora, hoc illustrior victoria: vt, si asello vectus, arundinem, pro lanceâ, vibres in cataphractum, ac vineas.

Ibi mensarum euersio; verba aspera (lapides loquebatur) flagellum è funiculis, leuis quidem armatura, tamen aliqua; hîc nulla, gestus vocesque placidissimæ, enuntiantes tantùm, nihil imperantes, *Ego sum*, ait. Et inermes qui in templo, armati qui in horto.

* ij. *A NVMERO*, Ibi amicis, ac turbâ fauente, circumfusus; hîc, paucis coronatus, iamque ab vno proditus.

In templo rursus, mercatores emptoresque pauculi fortè: hîc cohors; hîc ministri, hîc Domini, pars magna ciuitatis circumfusa.

* iij. *A PERSONIS*, Ibi Sacerdotes, & mercatores timidum genus, hîc milites, & veterani, & Romani ple-

ni plerique omnes, & cum Duce ac Tribuno.

* iiij. *AB EFFECTIBVS*, Ibi fuga, hic ruina, & quædam terræ adfixio militũ, nunquam, nisi datâ licentia, surrecturorum.

Verè igitur Psalm. *Qui respicit terram, & facit eam tremere.*

Senec. lib. 2. nat. quæst. Vi fulminis, *loculis integris ac illæsis, conflatur argentum. manente vaginâ, gladius liquescit, & inuiolato ligno, circa pila ferrum omne distillat.*

Ibid. *Quid, quòd malorum serpentium, & aliorum animalium, quibus mortifera vis inest, cùm fulmine icta sunt, venenum omne consumitur?*

Credo, & fulgurans Christi vultus, & vox fulminans, animas militum intùs perculit, intactis armis corporibusque, & venenati isti tenebriones ac stelliones, fulmine hoc adtacti, etsi nondum animos, certè vim nocendi, deposuêre.

Nicephor. lib. 2. c. 7. hist. Eccles. refert, missum ab Edessæ Rege Abagaro, peritum pictorem, qui Christi faciem exprimeret, sed nunquam potuisse irrepercussos oculos, in splendidam Christi faciem, figere; Christum tamen impressum linteo faciem suam misisse ad Regem.

Si tàm splendida rediit Moysi facies, ex consortio sermonis Dei, vt in eam Israëlitæ nequirent liberè intueri: quidni, adeò splendidus Christi vultus, ex consortio inhabitantis Dei, vt animos, oculosque militum diuerberans, terræ adfixerit lapsos?

Disce verò ist hinc
1. *Fidem rectam*, de Christi Diuinitate.
2. *Spem firmam in Deum*, coniurantibus hæreticis, &c. Non plus Dæmoni cum coniuratis licet, quàm Deo liber.
3. *Charitatem*, ac timorem Iudicis tàm potentis.

Leo ser. 1. de Pass. *Quid poterit Maiestas, &c.*

Hoc

Hoc si potuit suauis ille indicatiuus, *Ego sum;* quid poterit imperatiuus ille terribilis: *Ite maledicti in ignem æternum?*

Locus communis illustrissimus, in quemcumque, qui aduersus pios sumptis nimiam spem ponit in armis.

Leo ser. 1. de Pass. *Vbi strepitus armorum? &c.*

Psalm. 2. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.*

Ibid. *Dominus autem irridebit eos, & Dominus subsannabit eos.*

Psalm. *Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini inuocabimus.*

Ipsi obligati sunt, & ceciderunt, nos autem surreximus, & erecti sumus.

Psalm. *Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibijs viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est Domino, super timentes eum, &c.*

Virgil. 2. AEneid. *Heu nihil inuitis fas quenquam fidere Diuis.*

* iiij. *IMPERAT INELVCTABILITER.* (*Sinite hos abire*) imperij enim, non supplicationis vox hæc erat, cuius vis ineluctabilis fecit, vt nec Petrus percutiens inter tot armatos, nec posteà ad ignem agnitus, fuerit violatus.

* v. *CVRAT INCVRABILEM.* Secta enim auricula, propter cartilagines, non coalescit, neque membrum vllum recisum à corpore, vniri rursum potest, vi naturæ.

II.

De Petri percutientis increpatione.

Dixit ergo tunc Iesus Petro: Conuerte gladium tuum in locum suum, in vaginam. Omnes enim qui acceperint gladium, &c.

Cur Petrus percutiens manu non mortua, in tanto periculo, carpitur, si quæris, ita habe.

Carpen-

Carpendus fuit
1. *Quòd iniussus percuteret.* Miles bonus, non, nisi dato signo, pugnat.
2. *Quòd contra Domini voluntatē.* Statutum enim tunc erat, capi, mori, &c.
3. *Quòd Sacerdos esset, vixdum benè sacratus in cœna.*

Sic ferè, *Optat ephippia bos piger, optat arare caballus,* &, desertis orationibus, arma capiunt Sacerdotes.

D. Ambrosio. *Arma Sacerdotum, preces & orationes.*

Nicolaus Papa. *Non conuenit militibus Ecclesiæ militare seculo, per quod, ad effusionem sanguinis, necesse sit peruenire.*

Moses optimè, qui Iosue in Amalech dimicante, orat brachijs, formâ crucis, expansis.

Pugnent ergo altaris ministri, sed Rosarijs, sed Breuiarijs, sed ieiunijs, sed cilicijs.

Psalm. *Ego autem, cùm mihi molesti essent, induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam, & oratio mea, in sinu meo conuertetur.*

Ioel. 2. *Inter vestibulum, & altare, plorabunt Sacerdotes Ministri Domini, dicentes, parce Domine, parce populo tuo, &c.*

Præposteri ingenij hîc Petrus: dum orare iubetur, dormit, & nunc euigilans, hostem cædit iniussus.

Orâsset in horto, dum tempus erat, fortè nunc in hanc cædem non incidisset, non intrâsset in hanc tentationem.

Notanter dictum; *Gladium tuum*, quòd Pontificis Max. sit gladius materialis, non tamen vtendus ei, sed Regibus porrigendus, & Magistratibus, quibus, lege Dei, fas gladio vti, in necandis malis: Priuato, ad sui tantùm defensionem, iure naturæ, quo vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatæ tutelæ: qui secùs faxit, *gladio peribit*; j. dignus, qui pereat.

Hîc actum, in Iudices indulgentiores, ac remissiores in homicidas, quos gladio perire, Christus hîc, vt alibi sæpè, decernit.

Feriata

Feriata satis quorundam Machæra.

Facilitas veniæ, incentiuum delinquendi.

Seneca in Troade. *Qui non vetat peccare, cùm possit, iubet.*

Non solùm qui faciunt, sed & qui consentiunt.

Prima delicta perpetrant nocentes, secunda & tertia, ipsi Iudices remissi.

Pulchrè quidam, bis homicidij accusatus, primum fassus, alterum negauit, atque in Iudices retorsit indulgentes.

Et certè, non ille secundum occiderat, Iudices, iræ nimium lentæ, occiderant.

Occisorem occidissent, nullum denuò fuerat occisurus.

Plut. in Pompeio. *Mortui non mordent.*

Perpudet numeri homicidarum.

Et Gladius & Laqueus Basani Sicambrorum Regis cogitandus, quos sibi semper præferri voluit, nec proprio filio parcens.

Feriata satis Iudicum Machæra. Obsoleta iam sunt ista: *I, lictor, deliga ad palum*, &c. sat dudum gladios nullos nudos in foro vidimus. in campo nimis multos.

Sed reuocat Christus gladium Petri in vaginam; sanè, sed non vestrum.

Gladium Petri recondi iubet, sed quà { 1. *Sacerdos,* 2. *Priuatus hactenus,* 3. *Iniussus.* } non quà { *Princeps.* *Iussus.* Maleficos non patieris viuere. }

Igitur, *consecrabitis manus vestras Domino*; gladium quem non sine causa portatis, stringentes in sicarios istos, bibarios, epulones, quibus mors hominis, mors pulli est.

Psalm. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem, de ciuitate Domini, omnes operantes iniquitatem.*

Rationes

Rationes Petro nunc non feriendi allatæ:

1. *Fatum seu decretum Patris*: Calicem quem dedit mihi Pater, &c.
2. *Oracula Prophetarum*: Quomodo ergo implebuntur Scripturæ?
3. *Pœna percussorum*: Omnes.n.qui acceperint gladium, &c.
4. *Auxilia potiora, ac præstò*: An non possum, &c. & exhibebit mihi modò, plusquàm 12. legiones Angelorum? Modò, modò.

Legionem autem, nonnulli sex milibus, sexcentis 66. militibus constare adfirmant.

Plutarch. tom. 1. vit. in Romulo. Priores legiones Romuli, habuêre tria milia peditum, trecentos equites, & legiones dictæ, quia constantes viris lectissimis. Tandem illæ, adiunctis Sabinis, duplicatæ, quòd tamen Sigonio non placet.

Vide Carol. Sigonium lib. 1. de antiquo iure ciuium Rom. cap. 15. de iure militiæ, vbi multa, & pulchra.

Angelorum igitur 12. legiones, quanta acies! quam inuicta!

Exod. Vnicus, omnia AEgypti primo genita, nocte vnâ, exterminauit.

4. *Reg.* Vnicus, exercitum Sennacherib 185. milium, vnâ nocte, deleuit.

1. *Paralip.* 21. Vnicus, 70. milia, è populo Dauidis, triduo strauit.

Virg. 2. AEneid. Ergo Petre, *Non tali auxilio tuo, nec defensoribus istis.*

Tempus eget.

Opinor tamen, his auditis, vix ægreque Petrum cessâsse à cæde, &, receptui canente Duce, vix militem hunc diarium se recepisse.

Cæterum, post Petrum, etiam hic Magnates Iudæorum correpti: *Tanquam ad latronem existis, &c.*

Repre-

Reprehensi proceres variè
1. *Quòd armati, inermem adpeterent;*
2. *Quòd absentem quærerent, quem præsentem non attigerant;*
3. *Quòd silentem, non olim docentem & mordentem;*
4. *Quòd nocte quærant, cincti facibus, qui in meridie, toties illis obuius.*

Quotidie eram apud vos, sedebam in templo, &c. quotidiè, id est, frequentissimè, vel, diebus singulis, ab vltimo suo, in vrbem, ingressu.

Chrysost. homil. 85. in 26. Matth. *Non commemorat miracula, ne iactare se videretur.*

III.

De fuga Apostolorum, hac persequutione.

Tunc discipuli eius omnes, relicto eo, fugerunt.

An fuga tùm licita?

Distinxero, persequutionum aliam esse
1. *Ouium, ceu subditorum*, quorum est custodiri.
2. *Pastorum*, j. Prælatorum, quorum custodire.

Apostoli, hîc fugere potuêre, quòd ipsi Christi oues, custodiendi magis, quàm custodes.

Sed ais, cum Petro omnes vnà dederunt commorendi Christo fidem.

Sed absoluti, insinuatâ fugæ licentiâ, his verbis: *Sinite hos abire.*

Rursus, persequutionum alia
1. *Personalis, pastoris solius.*
2. *Communis ouium omnium;*
3. *Generalis, & Pastoris, & ouium.*

* j. *PERSONALEM persequutionem pastoris*, pastori fas declinare, subfecto tamen ouibus idoneo, ad tempus, dum ira deferbuerit.

Matth. 10. *Si vos persequuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.*

D. Aug.

D.Aug.epist.ad Honoratum Episc. *Fugiant de ciuitate in ciuitatem serui Christi, quando eorum quisque specialiter à persequutoribus quæritur, vt ab alijs, qui non ita quæruntur, non deseratur Ecclesia.*
Matth. 2. Christus, fuga in AEgyptum, Herodis furorem declinauit.
Act. 9. Paulus, elapsus Damasco, effûgit rabiem Iudæorum.
D.Thom. Cantuariensis Episcop. ex Angliâ, in Franciam excessit, ibique annos septem vixit, cædens iræ Henrici Regis.
* ij. *COMMVNI verò ouium persequutione*, aut pastoris & ouium simul, nefas diffugere, etiam paratâ morte.
Hoc pastorum, in susceptione officij, sacramentum.
Ioann. 10. *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.*
Codrus, pro patria, non timidus mori.
Audet per medios ire satellites, Athenas suas ciuesque suos morti temporariæ erepturus, & timebit Pastor animarum, ouibus mori, ereptus eas morti sempiternæ?
Matth. 6. *Nonne anima plus est, quàm* corpus, aut hæc diaria, imò vnius momenti vita?
Commoriatur, &, *Alterum in alterius mactatos sanguine, cernat*, potiùs, quàm fugiat.
Alioquin, *Fluctibus in medijs nauem Palinure relinquis.*
Zachar, 11. *O pastor, & idolum relinquens gregem.*
Quàm turpis Duci in prælio fuga, tam turpis Pastori, in persecutione publica.

An miles ad fugam deserat ordines.

Militi non sim ego fugæ autor, nisi cum iusserit Imperator.
Lepores ego istos galcatos odi, pedibus fugacibus, ac ceruinis.
Cogitet miles illud claudi cuiusdam, dum miles conscriberetur: *Non se ad fugam venire, sed ad pugnam.*

Nec eludat fugæ opprobrium, cum Antigono dicente: *Se non fugere, sed opportunitatem, aut victoriam à tergo sitam quærere.*

Nec cum Demosthene: *Vir qui fugit, redintegrabit prælium.*

Eludere hoc, non eluere.

Deserti ordines ad fugam, vetet
- 1. *Lex,*
- 2. *Dedecus,*
- 3. *Damnum,*
- 4. *Pœna,*
- 5. *Exemplum.*

* j. *LEX*, quæ iam olim canit: *Ne quis loco ab Imperatore adsignato cederet, atque ordinem desereret.*

* ij. *DEDECVS.* Illo enim fugaces iure voces lepores paleatos, in pace leones, in bello ceruos potiùs quàm milites.

Equites sunt, Pegaso alato quidem insidentes, non ad pugnam, sed ad prædam, & fugam.

* iij. *DAMNVM.* Adimit enim fuga fugientibus animos, ordinemque, belli duo robora, atque ea adijcit insequentibus, ac cædi locum facit.

* iiij. *POENA.* Huic enim rei, capitis pœnam propositam lego, cùm A. Postumius Dictator, eo nomine, de filio extremum supplicium sumpserit. *Diodorus lib.* 12.

Desertor ordinis miles, fustuario quoque multatus: & annonæ diminutione.

* v. *EXEMPLVM* fortium, Iudæ Machab, &c.

Sed & Leo ad nullius pauet, aut fugit occursum.

Masculum planè illud Lacænæ, ad filium: *Aut hunc, aut super hunc.*

Concio XXI. fer. 6. hebd. 3.

Them. *Cohors autem, & Tribunus, & ministri comprehenderunt Iesum, & ligauerunt, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum

Dicendum hodie
1. *Quæ militum insolentia in Christum comprehensum, & cur is vinctus.*
2. *Cur ad Annam primùm raptatus potiùs, quàm ductus.*
3. *De Pontificatu, ac Sacerdotio summo Iudæorum.* AVE.

I.

Quæ militum insolentia in Christum comprehensum, & cur is vinctus.

Captiuitas Christi; & raptatio agnelli innoxij; ad tribunalia sacra seu Iudicum Sacrorum, pars est secunda Diuisionis à nobis initiò factæ, si mecum meministis. Ne crede hîc, simpliciter vinctum Iesum, sed additas insolentias mille, verborum, verberum, ac raptationum, &c.

* 1. *VERBORVM*, qualia scelerate, seductor populi, corruptæ pariter & corruptor, Cynice, mordax; Procerum obtrectator, noue Legislator, &c. iam dabis improbe pœnas, abiens in vincula, in malam crucem, &c.

Dixissent illi potiùs Rabbi, te quidem ad tribunalia ducendum vincîmus, sed Pontificum, ac Dominorum iusso, ergo ne succense plebi, seruis, & parere coactis, &c.

* 2. *VERBERVM*, vt pugnos, colaphos, conculcationes, &c. tuber illi totum caput, oculi, nares sanguine, vt reor, diffluxêre.

Opinor stratum, tota vi, in terram, instar fassium in sylua, vt manicis ac vinclis commodè stringeretur, pede in ventrem fortè, aut latus impresso.

Catenam in collum iniectam, constat: Nam eam postea à B. Ludouico Francorum Rege, Parisios, in sanctum sacellum, illatam lego. *apud Corrozetum lib. Antiquitatum Parisiens. c. 13.*

* 3. *RAPTATIONVM*, quâ funibus, quâ cate-

nis, quâ capillis, quos oblongos ille gestabat, Nazaræorum lege Numer. 6. & fortè regio more, aut gentis, vt olim qui Nobiliores.

Cornel. Tacitus. Olim qui inter Sueuos Germaniæ populos, Bauaris finitimos nobilissimi, cæsariati erant.

Ex Agath. Et priscis Franciæ Regibus, in humeros olim fuit decenter diffusa cæsaries, res apta raptationi.

Vellebant igitur illi, ac euellebant promissam Christi cæsariem, & barbam illam bifurcatam venerandam.

De vellicatione Christi, fides mihi à
- 1. *Prophetia,*
- 2. *Autoritate,*
- 3. *Cacoethe,* { *Militum,* *Victorum,*
- 4. *Acerbioribus,*
- 5. *Irritatione.*

* j. *A PROPHETIA.* Isai. *Dabo genas meas* (j. barbas) *vellentibus,*

* ij. *AVTORITATE.* Leo ser. 7. de Pass. *Trahunt volentem trahi, & sinentem sibi fieri, quicquid, Sacerdotum instinctu, popularis furor audebat.*

D. Greg. Nazianz. in Trag. Christi patientis videatur.

* iij. *CACOETHE,* militum colludentium, & victorum.

Colludentibus familiare vellicare socios (gallis nostris, *droller*) victoribus maximè id in vsu, in victos.

Virgil. 2. AEneid. *Ecce trahebatur passis Priameia virgo Crinibus.*

* iiij. *ACERBIORIBVS.* Nam si moribundo illi insultauêre, imò (vt audies) mortuum lanceâ pupugêre, iam vtcunque sedato primi furoris ardore, credibile, &, quod minus, fecisse, ac vellicâsse, dum furor in cursu.

* v. *IRRITATIONE.* Sæpè enim iam illos irritarat, quâ fugiens aliquoties, quâ excæcans eos in templo, in horto, quâ prosternens supinos, ac similes victis: quę, superiores facti, vindicârũt hâc similiq; insolentia. Sic venatores, & homines, & Leones, & canes captam, cursu ac vulnere crebro, feram, aprum aut ceruum, mirè rotant, arreptis aut crinibus, aut setis, aut iubis.

Psalm. 21.

Psalm. 21. *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me: Aperuerunt super me os suum: sicut leo rapiens, & rugiens.*

2. AEneid. *Iuuentus*

Circumfusa ruit, certantque illudere capto, Christo.

Quin etiam, in torrentem Cedron intrusum reor, vinctum iam, & catenis grauem.

Psalm. *De torrente, in via bibit,* persuadet.

Malum ex se graue, sed hoc maius, quòd hyeme, & intempestâ ac frigidâ nocte id factum (*calefaciebat se Petrus ad prunas, quia frigus erat*) &, quòd totam noctem illam, ac sequentis diei magnam partem, veste sic madidâ, lutosâ, ac fortè in glaciem concretâ & rigenti, & ad varia tractus tribunalia, exegerit.

Cur vinctus Iesus, etsi alias non fugiturus.

Comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum, &c.

S. Cyrill. lib. 11. in Ioann. c. 37. *Illum ligant, qui vt eos solueret, aduenerat.*

D. August. tract. 112. in Ioann. *Eum ligant, à quo solui deberent.*

Figura Iud. 15. Samson, quòd Philistæos tyrannos castigârat, ligatus etiam à viris Iuda, venientibus ad eum latentem in speluncâ petræ Etam. Philistęis tradendus, nisi fuissent vincla confracta cœlitus.

Vinciendi Iesu causæ 4.	1. *Iudas*; 2. *Præiudicium*, 3. *Ignominia maior*, 4. *Mysterium*.

* j. *IVDAS* importunè scilicet inculcans iterumq; iterumque. *Tenete eum, & ducite cautè.*

* ij. *PRAEIVDICIVM.* Videtur Victori, nullos id temporis captiuos ligari solitos, præter mortis reos. Huc facit, quòd Iudas ipse, ex vinculis crastinis, desperans de Christi liberatione, abiens laqueo se suspendit. Vinciunt ergo, vt vinclis ipsis, reum mortis præiudicent.

* iij. *IGNOMINIA MAIOR*. Ita enim vinctum tacitè, quasi ignauiæ arguunt, fideique eius derogant, quasi etiam iurato non sit credendum, de fuga non arripiendâ, nisi vinciatur.

Duces, militesque generosos vinciri, est insolens Iuratos eos esse, non fugituros se, est satis. Nebulonum nullius fidei est, vinciri.

2. *Reg.* 3. Dauidis vox, de Abner. *Nequaquam, vt mori solent ignaui, mortuus est Abner, manus tuæ ligatæ non sunt, & pedes tui non sunt compedibus aggrauati.*

Thren. Magnæ ignominiæ loco dixit flebilis Hieremias: *Ceruicibus nostris minabamur, &c.*

Matth. 25. Ligatis manibus, & pedibus, eijcitur non habens vestem nuptialem.

Vinclis, Princeps, diris addicitur,
Et, vt latro, ligatus ducitur:
Vincla Regem vincentem vinciunt.
Vincla, vincla, nostis quem stringitis?
Nostis, inquam, in quo vos iungitis? Ex Ioanne Houdemio Anglo, quaternario 106. de Pass. Domini.

Proh scelus! Tun' liberatorem tuum, à iugo Pharaonis, vincis, ô Iudæe?

Illas manus ligas, creatrices, ac rectrices orbis, tuæque autrices libertatis?

Leuit. 26. *Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra AEgyptiorum, ne seruiretis eis, & qui confregi catenas ceruicum vestrarum, vt incederetis erecti.*

Deut. 32. *Hæccine reddis Domino, popule stulte & insipiens?* vincula, pro libertate?

Itane, ô oblite Theseu, Ariadnæ tuæ gratus es, quæ te filo eduxit, ex inextricabili illo errore Labyrinthi?

Neque intelligis, frustra vinciri, qui vinctos soluit?

Psalm. *Dominus soluit compeditos.*

Iud. 15. Confracta vincla septemplicia Samsonis, instar stupæ, huius vincti ope

Act 12. *Ceciderunt catenæ, de manibus Petri.*

Nullus, huic vincto, nodus Gordius, nullus Herculanus,

quem

quem non aut soluat, aut scindat.
Acheloium citiùs cornu tenuerit Hercules, quàm vos leones hunc agnum, nisi capi dignaretur.
Mille formis eiabi possit, si tamen velit.
Id possit Proteus, non possit homo-Deus?
Vincîtis, sed non vincitis, & quod vincîtis, non victi est, sed volentis.
Nisi, vinculis amoris, antè vinciretur, vestris iam non posset.
Vt Martem antè Vulcanus vincire non potuit, vel mille manicis æratis (vt est in Fab.) quàm vinctus esset à Venere: sic nec Christum, nisi victum iam, ac vinctum funiculis Adam, ac vinculis charitatis, hoc est, amore generis nostri, quisquam aut vincire, aut vincere potuisset.
Sed *omnia vincit amor,* etiam ipsum hîc vincit, & vincit Deum.
* iiij. *MYSTERIVM*. Furum se personam sustinere docebat, quos vinciri, in more est. Eua, Eua illa cum suo Adamo, extulerant furaces manus, ad arboris fructum, contrectârant, deuorârant poma aliena, inuito Domino. Adami igitur nomine, nostroque, instar furis, vinciri se voluit.
Proh! *Regem vinctum, pro furum scelere!*

Adæ primi vincla se quatiunt,
Adam nouum cùm nexus ambiunt,
Tu vinciris, vt vinctos liberes:
Vincla mea tu fers in manibus,
,, *Tuis, rogo, me liges funibus*. Sic Houdemius
,, poëta rythmicus, sanctus, doctus, &, in suo genere
,, cum Virgilio certaturus, palma dubia, cedro, nouo-
,, que prælo dignissimus, senso meo; quem, hoc fine,
,, iampridem, aliud agentes, castigare cæpimus.

Osæe 11. *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis.*
Fac ergo, bone Iesu, vt nos Chordigeri, à chordis (quas gerimus vinclorum horum monimenta) sic dicti, libertatem plenam atque indulgentiam adsequamur, cum

pijs illis Christianis, quos Archiconfraternitas Chordę, à Sixto V. instituta, vinculorum horum memores facit, &c. Dissolue vincula peccatorum nostrorum, per tua hæc vincula, per has tuas catenas.

Cant. 1. *Trahe me*, trahe istos, trahe omnes, his vinculis tuis, *post te curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Non verò nos etiam vinciamus te, pijs tuis instinctibus ac gratiæ resistendo, aut voluntati tuæ renitendo. Amen.

II.

Cur ad Annam primùm raptatus potiùs, quàm du ctus.

Et adduxerunt eum, ad Annam primùm.

Ad Annam Christi trahendi causæ:
- 1. *Ostentatio,*
- 2. *Occasio,*
- 3. *Auaritia,*
- 4. *Assentatio,*
- 5. *Præiudicium.*

* j. *OSTENTATIO* capti ac prædæ, instar triumphantium.

Chrysost. homil. 82. in S. Ioann.

Lætantur cùm malefecerint, & exultant in reb. pessimis. Peccatum suum, quasi Sodoma, prædicauerunt.

Isai. 9. *Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores, captâ prædâ, quando diuidunt spolia.*

Canes venatici, prædæ ostentatores, apud Dominos.

* ij. *OCCASIO.* Obscurabat enim redeuntibus, domus Annæ procerum non infimi.

Iansen. in concord.

Decori egregij obseruatores; hoc honore dignati Expontificem, mox fortè rursus regnaturum.

* iij. *AVARITIA.* Autor is insidiarum non vltimus, pactusque (vt creditur) pecuniam mox numerare, viso captiuo.

Itaque, & Iudas & miles, æquè pecuniæ auidi, vinctum ad eum duci voluêre; vt pecuniam pactam mox is numeraret. *Vide Cyrill.*

Quid

Quid facerent aliud venales manus Iudæ, ac militum?
Non fert moras auri sacri fames.

* iiij. *ASSENTATIO.* E senioribus erat, ac Socer Caiphę, qui erat Pontifex anni illius. Hanc causam habet Euang. *Erat enim socer. &c.* Expontifex iam, & propediem rursum Pontifex futurus. Ergo, his quasi adlecebris, gratiam aucupabantur Pontificum, & præsentis, & futuri.

* v. *PRAEIVDICIVM*, vt maiori fiducia damnaretur in concilio, post Annæ Expontificis sententiam. Quidam enim iureiurando alieno facilè suum donant, præsertim si magna autoritas eorum, qui pronuntiauêre, qualis fuit Annæ, qualis & Pythagoræ, cuius præiudicio statum est omnino αὐτὸς ἔφα, *ipse dixit*, aiebant eius discipuli.

Certè Baronius Scriptorum æui nostri Cæsar, adfirmat Annam dici Principem Sacerdotum, quod primus fuerit 72 Concilij Sanedrin, sub Caipha tamen. Magni ergo momenti eius præiudicium.

III.

De Pontificatu, ac summo Sacerdotio Iudæorum.

Erat socer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius.
Hinc tibi, iam corrupti Sacerdotij Mosaici, iudex.

Notandum huius Sacerdotij { 1. *Initium,* 2. *Decliuium.*

1. *Initium* eius illustre {
1. *Vnitate*, Tunc enim vnicus Sacerdos summus.
2. *Vestitu*, Qui varius, ac religiosè superbissimus.
3. *Perpetuitate*, Nam ab eo amouebat mors sola. *Exod.* 28.
4. *Remissione*, Quę homicidis à casu, in Sacerdotis morte.
5. *Successione*, Primogenitus enim demortui, successor.
}

2 *Decliuium*, quo desijt { 1. *Successio*, 2. *Perpetuitas*.

* j. *SVCCESSIO*, quæ in Bozi quintò desijt, ad Ithamar deuoluto summo Sacerdotio; ob crimen idque graue. vt posteà ab Heli ad Samuelem (secundum Doctores quosdam) etsi solum esset Leuita, post quem Achi melech, deinde Abiathar filius eius, & tùm Sadoch.

Multò pòst, Antiochus Eupator Syriæ Rex, contra ius successionis priscum, Sacerdotes instituit, nō è familia, sed genere Aaronis, eosque viles, & autoritatis nullius, ne fortè quid molirentur.

* ij. *PERPETVITAS*. Pessimo enim Antiochi exemplo, Herodes, Pompeij temporibus, arbitratu suo, Sacerdotes instituit, destituit, vnd & nonnulli paucis annis, nonnulli paucis diebus, gessere Sacerdotium.

Ab auaritia tum Romanorum, tum Regum Iudæorum, ac dissensionibus, facti tunc annui Pontificatus, ac vænales.

Ioseph. lib. 22. antiq.

Beda in Luc. 3. annuos, tempore Christi, fuisse, testis mihi, & nihilominus more prisco, vnius solius. *Caiphas erat Pontifex anni illius*) etiam testimonio esse potest.

Si illud obijcis: *Sub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha, &c.* dixero: non duos simul, sed vnum alteri successisse, ac partim sub vno Ioannem occæpisse, partim, sub altero, prædicandi opus consummasse.

Tunc, *Iliacos intra muros peccabatur, & extra,* vt ait Horat. An non & modò? Imago illa temporum nostrorum.

Arbitrijs iam Aulicorū fiunt. Nos auaritia sæpè, & ambitu comparamus.

Virtute, virtute, non fautoribus
Emitur virtute potestas.

Incaluit Epilogus, & abruptus rerum indignitate.

,, *Et de hac re, multis, in Baptistiade nostra, j. tractatu, de*
,, *Baptistæ parrhisiâ, carcere, ac cæde; per conciones circiter*
, 25.

Concio

Concio XXII. Dominicæ 4, in Quadrag.

Them. *Et duxerunt Iesum, ad domum Principis Sacerdotum, ad Caipham, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie mihi
- *1. Aliquidne in domo Annæ actum, & quid.*
- *2. De quibus prima Caiphæ quæstio.*
- *3. De Christi constanti, iustoque respõso, & Malchi improbitate.*

AVE.

I.

Aliquidne in domo Annæ actum, & quid.

Partiti eramus (si tamen meministis) tragœdiam hanc in actus quinque. 1. in hortum. 2. in Tribunalia Sacra Annæ & Caiphæ. 3. in ciuilia Regum, Pilati ac Herodis, 4. in supplicium. 5. in Sepulcrum. Quanquam essent Quadragesimæ hebdomades sex, quarum singulis sectio sua deberetur, quinquepartitum tamen maluimus totum tragicum hoc argumentum iustis causis.

- *1. Lege Tragœdiæ,*
- *2. Horti fertilitate.*

✝ 1. *LEGE TRAGOEDIAE*, qua illi decernuntur actus precisè quinque.
Horat. in arte. *Neuè minor, quinto neu sit productior actu, Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi.*
✝ 2. *HORTI FERTILITATE*, cui colendo, metendoque, hebdomades circiter duas decernebam: cæteris partibus quatuor reliquas, singulis hebdomadem

dem penè suam.

Sed, vt video, temporis decreti negligentes erimus, rerum copia: etsi Ordinis, non item.

Iam ergo ad secundam partem præcipuam Passionis ventum, ad Tribunalia sacra scilicet, seu Synagogam Sacerdotum.

Vbi imprimis illud indignum, quod Iudex decretus viuorum & mortuorum, iam iudicandus trahatur, ad sacrilega nequissimorum iudicum subsellia.

Ioan. 5. *Neque enim Pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.*

Pudendum planè, illum genua flectere Iudici, ad cuius vel solum *nomen, flecti par sit omne genu, cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Philip. 2.

In domo Annæ quid actum.

Opinio duplex.

* j. *COMMVNIS & Aug.* putant, 1. apud Annam, Petrum semel negasse, apud Caipham secundò & tertiò: deinde 2. examinatum Christum, & 3. alapa percussum.

Certè, his nomen Annæ conueniens, Annas enim idem quòd affligens.

Et suspicionem huius facit Euang. Ioannes, qui post negationem atque alapam, remissum Iesum, ab Anna ad Caipham, narrat.

4. Adplausit & fortè Annas militi, & soluit.

* ij. *ALIORVM opinio*, apud Annam actum nihil, ingressos tantùm & egressos, quæ autem ibi acta narrari videntur, acta fuisse in domo Caiphæ.

Sic Iansen. hic, post Orig. tractatu 35. in Ioan.

Fran Toletus annot. 8. in 18. Ioan.

Fulcrum huius triplex { *1. Consensio Euangelistarum,* *2. Lectio varia,* *3. Versio noua.* }

* j. *CONSENSIO EVANG.* Nam tres alij Euangelistæ, solius Caiphæ meminere, apud quem tres

tres negationes factas describunt. Etsi enim Marcus & Lucas, indistinctè vocent Principem Sacerdotum, quem Matthęus apertè vocat Caipham, credendi tamen sunt intelligere Caipham potiùs, quam Annam, quod is Pontificatu anni illius fungeretur, alter iam Expontifex esset. Quis non capiat analogum indistinctum, significatu famosiori?

Ioannes quoq;, semper Pontificem eum vocat, vix Caipham. Quanquam responderi possit, vocari etiam Annam, suo iure, Principem Sacerdotum.

Annas dictus Pontifex, aut Princeps Sacerdotum ab adspectu vario:

1. *Quòd gesserit aliquando Pontificatum.* Luc. 7. Simon, leprosus dictus, nomine prisco, etiã permũdat⁹.
2. *Anticipatione quadam*, quia proximè rursus gesturus.
3. *Consilio*, quia soceri suasu, omnia gener agebat, quo sensu dicitur Rex, qui Regem regit ipse.
4. *Mutua reuerentia*, fortè toties alter alteri successerat, deinceps quoque successuri, vt alter alterum quasi Pontificem reuereretur, quia certum successorem. Curabant æquam vterque partem.
5. *Aut ideò Princeps Sacerdotum dict⁹, quia primus concilij Sanedrin 72.* Baronio.

Rursus, eadem consensio Euangelistarum. Nam omnes exaudis, vnisonè dicentes, Petrum sequutum in atrium Pontificis, & clariùs Matthæum: ingressum in atrium Caiphæ.

Nisi responderis ingressum Petrum in vtrumq; atrium, semel fauore Ioannis in atrium Annæ, secundò in Caiphæ, permistum turbæ.

* ij. *LECTIO VARIA.* Cyrillus enim inter ea verba: (*Erat enim socer Caiphæ, &c.*) & inter illa (*Erat autem Caiphas, qui consilium dederat, &c.*) legit (*Miserunt autem ligatum ad Caipham Pontificem*) quæ verba fortè ab ali-

ab aliquo Scriba prætermissa, quòd postea rursum de missione ad Caipham subijceretur, fecerunt scrupulo locum, addita verò, clarè ostendunt, sequentia fuisse gesta in domo Caiphæ.

Nisi responderis, ex Toleto annot. 8. in 18. Ioan. verba Cyrilli (quod nec in Græco nostro, nec apud Chrysost. nec apud cęteros interpretes) videri superuacanea, & adiecta ab aliquo, lucis causa.

✱ iij. *VERSIO NOVA*, j. quam possumus facere, nulla scripturæ iniuria. Nam lectio græca nobis sonans: *Et misit eum Annas ad Caipham*, possit verti: *Miserat eum Annas*, est enim Græcè Aoristus, qui sæpè pro præterito plusquamperfecto, & apud Hebræos sæpè præteritum pro plusquamperfecto ponitur, vt sit sensus, *miserat Annas ad Caipham, &c.* quod si admittitur, rationem dat Euangelista eorum, quæ narrata sunt prius.

Ac sic, Ioannes videri possit, cùm in mentionem Caiphæ incidisset, narrasse mox etiam, quæ apud eum gesta sunt, ac præuenisse narratione examinis alapæ, negationis, narrationem deductionis captiui in domum Caiphæ, quam subijcit dicẽs, *Miserat eum Annas. &c.* q.d. Examinatum à Caipha Christum, cæsum à Malcho, eiuratum à Petro in Caiphæ ipsius curia, dixi, quandoquidem miserat eum Annas ligatum ac indiscussum, ad Caipham.

Hos sequimur, igitur & intrò eamus mente, in Caiphæ Curiam, & Christum passibus ęquis sequamur, tractum raptatumque, &, quid illic gestum, disquiramus.

II.

De quibus prima Caiphæ quæstio.

Sed illud antè, nota magna dignum, trahi sc. illum primò ad Sacerdotum tribunalia, vt quasi & hęreseos primùm damnatus, sisteretur Romano Proregi, damnandus quoque posteà turbatæ pacis, maleficij, offensæ religionis publicæ ac receptæ. Ea enim crimina, primùm

mùm maximeque vindicanda.
Ordine hoc illi optimo, si tamen, innocentem, hic ordo.
Diuina enim primùm, ampliusque curanda.

Quæstio fuit bifaria { 1. *De Discipulis,* 2. *De Doctrina.*

* j. PONTIFICVM, censere de doctrina.
Deut. 17. *Si difficile, & ambiguum, apud te, iudicium esse prospexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicum inter portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit in illo tempore: quæresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem, &c.*
Malè igitur Theseus, & qui sequuntur.
Plutarch. tom. 1. vit. in Theseo Theseus enim, constituta ciuitate Atheniensi, cœtuque incolarum, in Nobiles, Agricolas, & Artifices distincto, voluit Nobiles cognoscere de rebus Religionis ac Deorum, eosque eligi posse ad munia Reipub. leges interpretari, docere res sanctas & sacras.

Pontificum, ac Sacerdotum hoc proprium, adspectu {
1. *Præcepti.* Deut. 17 Si difficile, & ambiguum, &c. vt sup. Et Malach. 2. *Labia Sacerdotis, &c.*
2. *Subiecti, circa quod res illa.* Animos doctrina sacrorum respectat, non corpora. Animis præfecti Sacerdotes, corporibus Reges.
3. *Eruditionis,* sine qua Sacerdos nemo creatur, quæ in Regibus, vt adpendix.
4. *Otij,* quod Sacerdotibus magnum, feriantibus à seculi negotiis: Regibus paruum, à Curiæ curis.
5. *Puritatis à cælibatu Sacerdotum,* qui indagandę veritatis, & reuelationum maximè capax.

Certè

Certè Regibus vxores, sæpè & concubinæ, contemplandæ veritatis inimicæ.

Ecclesiasticorum ergo, de fide censere, de Hæreticis, de dogmatis nouis.
Reges, Nobiles, Aulici, ne falcem in messem alienam.
Prou. ab Apelle. Ne sutor, vltra crepidam.
Ne cæci, de doloribus. Ne asini, ad lyras.
Nec Midas, pro Pane, in Apollinem, de cantu pronunciet, ne merces illi, asininæ aures.
Nauita de ventis, de tauris narrat arator.
Horat. —*Quod medicorum est*
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Malach. 2. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est,*
Matth. 23. *Super cathedram Moyse sederunt Scribæ & Pharisæi: Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite; secundum opera verò eorum, nolite facere.*
Ad lapidem, non quemlibet, sed Lydium aurum probes.
Et lepræ olim iudicium, penes solos Sacerdotes.
Remissi ad eos à Christo leprosi sæpiusculè. Lepra autem, Patribus hęresis est.
De doctrina ergo Christi, iure suo quæsijt Sacerdos.
* ij. DE DISCIPVLIS etiam quæsitum, sed quid illud tandem, tacent eorum Euangelistæ.

Opinor quæsitum de { 1. *Numero,* 2. *Vestisternio,* 3. *Fuga,* 4. *Latebris.*

* j. *DE NVMERO quæsitum*: Cur homo tenuis fortunæ, stipatus ambularet viris pluribus ferè, quàm Nobilium, aut purpuratorum quispiam? Qui? quot? & vnde illi? quo collecti? seditionem id, ac turbas olere.
D. Chrysost. homil. 82. in Ioan. & Euthym. huius sensi.
* ij. *VESTISTERNIO.* Cur cum tanta pompa in vrbem, quarto ante die, venisset, passus Discipulos sibi vestimēta transituro substernere?

* iij. *FV-*

* iij. *FVGA*. Quo tandem illi omnes diffugere? Peccasse eos quoque, deserto suo Duce.

* iiij. *LATEBRIS*. Indicaret etiam illos, quasi coniuratos, occultos autem à metu Iudæorum. Rempub. metu liberari non posse, nisi è latebris eruti, etiam cum illo dent pœnas.

Altera illa, de doctrina, quęstio quinquiceps, quę ri enim potuit.

1. *Quo Magistro vsus ipse.*
2. *Cur nouator esset?* Cur Circumcisionem, Baptismi aquis, vellet extinguere, &c.
Quænam doctrina hæc noua?
3. *Cur tam Cynicus*, & in dicendo liber in Pharis. Scribas, Sacerdotes, Proceres, Herodem ipsum, &c. Cur vnus plus sapere vellet cæteris omnibus: & homo 33. annorum, tot Senes morderet, &c.
4. *Cur in agris, & in occultò sæpè.*
5. *Et nunquid aliud prætereà doceret, quàm quod Pontifices probè scirent, &c.*

Latè quæsitum ac quæstum reor, de Doctrinæ eius Origine, Nouitate, stilo, loco, & occultis.

Virg. 2. Aeneid. *Quo molem hanc immanis equi statuêre, quis autor?*

Quidue petunt? quæ relligio? aut quæ machina bello?

Horat. in Arte. *Reges dicuntur multis vrgere culullis,*

Et torquere mero, quem perspexisse laborant, isti de multis quæritant, si fortè in vno labi is possit.

At dignum nota, Christum de Doctrina sola respondisse, de Discipulis, aut quęsitis alijs, ne verbulum quidem.

Q Cur

Cur de Discipulis nihil responsum.

Silentium hoc, à
1. *Breuitatis studio,*
2. *Beneuolentia,*
3. *Arte;*
4. *Candore,*
5. *Sacerdotij reuerentia.*

* j. *A BREVITATIS STVDIO.* Cum enim tota res, ex doctrinâ pēdēret, quâ probata, Discipulorum coitio coactioque, suspecta esse desinebat, cardinem rei tractasse, putauit satis.

Frustra per plura fiat, quòd æquè efficiant pauciora.

* ij. *BENEVOLENTIA.* Suos enim hoc iudicio liberare, se solum voluit iudicari. Vnum, pro multis, caput.

* iij. *ARTE.* Satis enim illorum causam egit, dum cum ijs vna populum ferè omnē cōuoluens, ita concludi voluit; Aut eos nulli⁹ criminis accersendos, aut simul plebem ferè omnē dicens: *Interroga eos, qui me audierunt. Ecce hi sciunt* (præsentes indice, aut oculo, nutuque monstrans vinctus) *quæ dixerim ego*, non ij soli, quos Discipulos meos adpellatis.

* iiij. *CANDORE.* Nam laudis eorum nulla habens argumenta, vituperij multa, tacere, quàm vituperare maluit, etsi iustè vereque posset, nulla suæ causæ iniuria. Certè, vnus eorum, proditor, cæteri, ad vnum omnes, desertores.

* v. *ET SACERDOTII REVERENTIA*, ad quod vixdum in cęna prouecti illi. Sacerdotum enim dedecora, silentio pręgegi debere, iam docebat.

Inuectiuæ locus illustris, in detractores, quorum oculi nunquam ad se, semper ad alios conuersi, quibus sua mantica in tergo, aliena ante oculos pendet, cui ideò sępè adlatrant, ac non raro, etiam mordent.

Et nota, & multa magna planè dignum cacoëthes.

Plutarchus autor est, Lydijs in more fuisse, multare morte detractorem, æquè & occisorem: aut si mitiùs, damnare

damnare ad remos, vel certum in populo silentium.
Theodosius Imp. non minus decernat, abscindi maledicas linguas (ad publicam sc. pacem) quam arma deponi, ad Imperij securitatem, si D. Ambrosium audiat.

Detractio, malum { 1. *Periculi magni,* 2. *Nocumenti maioris,* 3. *Curationis difficillimæ.*

* j. *PERICVLI MAGNI.* Intentiones enim actionum humanarum, hominibus occultæ, à quarum tamē qualitate, sæpè actionum qualitas moralis variatur; vnde fit, vt crebrò perperam id factum detractor cēseat, quod censura acutius videntis Dei, rectè factum.
Christi ipsius opera, quam frequenter temerè diiudicata?
Luc. 7. In domo Simonis leprosi, cum peccatrici tangendum se permitteret.
Luc. 15. Dum conniueret Publicanis.
Luc. 19. Murmuratum, *quod ad hominem peccatorem diuertisset.*
Ioan. 4. Suspecta temerè discipulis, eius cum Samaritana colloquia.
Periculum igitur, hinc, perperam iudicandi, magnum.
Periculo quoque negligentiæ sui, is proximus, qui proximi actionibus totus adcubat.
Festucam illic videt; in oculo suo, ne trabem quidem, aut syluam.
Lynceus, aut Argus foris, domi, Tiresias, aut talpa.
D. Hieron. ad Asellam virginem. *Periculosum est, de seruo alterius iudicare, & non facilis veniæ, praua dixisse de rectis,* nec de prauis quidem, censura mea.

* ij. *NOCVMENTI maioris,* ratione { 1. *Boni, cui nocet.* 2. *Numeri personarum, quibus nocet.* 3. *Irritamenti malorum.*

* j. *RATIONE BONI,* *cui nocet*, j. famæ, quæ, si bona, melior est diuitijs, cęterisque bonis externatibus.

Damnosior mihi, prædo famæ, prædone pecuniæ.

Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ.

* ij. *NVMERI PERSONARVM.* Trisulcum enim telum, detractio, Detractorem ipsum, Auditorem, & eum, cui detrahitur, vna omnes æquè feriens, priores illos in conscientia, vltimum in gloria.

Ex Chronico Lotharingiæ. Vt olim Godefridus ille Buillonius, in obsidione Hierosolymorum, telo vnico, quod in turrim Dauidis eiaculatus, tres auiculas pariter confixit (vnde natum illud, apud M. Claudium Paradinum in Heroicis: *Dederitne viam casusue Deusue:*) ita, tres simul homines, detractione vna, velut arundine vna, sanciantur.

D. Bernard. lib. de considerat. ad Eugenium PP. *Porrò detrahere, an detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facilè dixerim.*

Ingeniosè quispiam dixit: *Diabolum, & in Detractoris ore, & in audientis aure, æquè desaltare.*

* iij. *IRRITAMENTI MALORVM.* Nam sic sæpè, is, cui detractum est, ad facienda infecta, & pessimè olim facta, reficienda ac iteranda, in detractoris contemtum prouocatur, postquam illum audit facta atque infecta canentem. Melius tamen is facturus, (vt Philippus Macedo) Detractoribus, quasi adiutoribus, & hortatoribus ad emendationem, vteretur.

* iiij. *CVRATIONIS DIFFICILLIMAE.* Pænè dixi, vulnus à detractione incurabile, aut certè non sine fœda cicatrice.

Medius, Alexandri adulator id vidit, cùm suaderet *audacter calumniari. Manere enim, etsi qui calumniam passus, vulnus curet, cicatricem.*

Ita prædo quidam, audacter prędandum dixit; vt enim refundenda sit præda, nunquam tamen tota.

Pelias, *Achillis* hasta, Telephum, quem vulnerarat, eadem

dem eundem iteratò percutiens, sanabat(vt est in Fab.) Achillis vox, apud Ouid. 13. Meta. — *ego Telephon hasta*

Pugnantem domui, victum orantemque refeci.

At lingua Detractoris vulnerat, & non sanat, luridum felle telum.

Menti cuiusquam incusseris, leui ictu, j. vno verbulo, clauum opinionis sinistræ de proximo, non excusseris vel claua Herculis, ictu etiam centesimo, dixeris vel millies; non ita est, iratus dixi, &c. *manet alta mente repostum iudicium*, & iudicium primum.

Ingenia hominum primi tenacissima, ac maximè Detractionis. *Hæret lateri letalis arundo.* 4. Aeneid.

Ab Scorpionibus ictos, scorpionum oleo : à canibus morsos, ipsorum pilis curari, vulgo notum : de vipereo puluere, suspicio eadem mihi, ex vaga incertaque lectione. Detractoris autem lingua læsi, nūquam, ab eadem, aut ægrè, imperfecteque curantur.

Igitur, hanc pestem tui, proximique fuge.

Lauda parcè, vitupera parciùs {
1. Proximos,
2. Reges,
3. Sacerdotes,
4. Viuos,
5. Mortuos,
6. Absentes.
}

Sacerdotibus autem maximè parcendum vides, vel hoc solo Christi, de Apostolorum fuga, etiam à Iudice rogati, silentio.

Scriptum. *Dijs non detrahes; Principi populi tui non maledices.*

Nolite tangere Christ*os meos, & in Prophetis meis nolite malignari.*

Chrysostomo lib. de Sacerdotio, Sacerdotes, ante Principes & Patres, honorandi.

D. Franciscus Assisias in testam. *Nolo in ipsis considerare peccatum, quia Domini mei sunt, & Filium Dei cerno in ipsis, &c.*

Constantinus etiam hic illustris, qui libellos famosos, seu(vt vocant)Pasquillos, Sacerdotum aut criminibus, aut calumniis refertos, non modò Vulcano sacrauit, sed & addidit vocem Constantino dignam : *Se episcopum, aut etiam quemuis Monachi veste indutum, si quid turpe agentem casu cerneret, paludamento tecturum.*

Theodoretum lib. 11. cap. 11. de hoc Constantini candore, vide.

Hoc erat, filios Noë meliores imitari, qui retrogradatim incedentes, pallium verendis Patris ebrij, & proiecti, prætendere. *Gen.9.* Cæteri, Chamum maledictum, Patris sui subsannatorem, æmulantur, chamo & freno ipsi dignissimi. ibid.

Consilium.

Sed, cùm Sacerdotes, Monachosque, &c. contingat etiam humanitùs labi, errare, peccare: (An enim illi, cum veste & capillatura, etiam hominem exuere?) Et in Christi collegiolo virorum 12. proditor vnus & fur, duo cæteris ambitiosiores, omnes desertores, &c. reprehendique, ac moueri eos expediat, & velimus ac debeamus, pro concione populari, gloriæ eorum parcere; ne vilescant aut inuectiuis Oratorum, aut vitijs suis nullo freno coercitis, me consultore(Ignoscite Domini, si iunior Senioribus consulo, indigus ego consulendi senes: sæpè est etiam olitor opportuna loquutus: & ancilla quondam vna, Matronas omnes Romanas consilio liberauit) vtile sit, ex omnibus vobis vnum deligere, (atque ita ordine per singulos ire) qui loco destinato, ad vos priuatim, exclusis laicis, tota libertate orationes habeat, moneat, moueat, increpet (sicubi opus) quemadmodum profanos homines carpimus pro officio, opportunè, importunè. *Quare enim moriemini domus Israel*, dum reuerentia, silet publicus Orator, neque est priuatus priuatim dicendi locus: Cæterùm, vtemini iudicio vestro. Consilium dixi, non præceptum.

Con-

Consilium iam datum, potens aduersus

1. *Impœnitentiam Sacerdotum.* Errare enim ac labi, nec argui, via regia ad illam; vt contra, corripi, dux est ad pænitentiam.
2. *Ignominiam.* Sic minùs ignominiosè, pudenda Sacerdotum vulnera & vlcera, si qua erunt, detegentur, quia coram paucis, & ijs Consacerdotibus.
3. *Detractionem.* Emendatis enim quis iure ganniat?
4. *Ignorantiam.* Ad litterarum studium, cultumque, sic cogentur vel ignauissimi: & hac concionandi exercitatione, Episcopatibus tandem gerendis (quorum docere est) fient aptiores.

III.

De Christi constanti, iustoq́ue responso.

Ego palàm loquutus sum mundo, &c.

Doctrinæ bonę triplex hic nota

1. *Publicum.* Ego palam, &c. & in occulto loquutus sum nihil.
2. *Locus sacer.* Ego semper docui in Synagogâ, & in templo, quò omnes Iudæi conueniunt, &c.
3. *Testimonium hostis.* Ecce, hi sciũt, quæ dixerim ego. q. d. Fautores non imploro testes, sed iuratos hostes.

Subodorans, Pontificem insimulare velle, quæsitarum doctrinę latebrarum, vt sic eam redderet suspectiorem, purgat seipse contrarijs.

Duo maxima innocentiæ testimonia
1. *Publicum.*
2. *Hostis.*

* j. PVBLICVM, quod vitant Ministelli triobolarij, qui in syluis, horreis, ac fornicibus, docent, dicam? an, bacchantur?

Ioan.3. *Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ne arguantur opera eius.*
Iob 24. *Oculus adulteri obseruat caliginem, dicens, non me videbit oculus: & operiet vultum suum.*
Matth.2. Herodes ſæuiturus, clam vocat Magos.
Sic colubri, incolæ vmbrarum ac ſentium.
Et noctuæ, auium genus fœdiſſimum, nocte volant, vnde & nycticoraces j. corui noctis, vocantur.
Virgil. 4. Aeneid. *Solaque culminibus, ferali carmine, bubo*
Viſa queri, cum ad volandum infirma ſit, in cauernis, latebris ac tenebris, demoratur.
Vide Fulgent. lib. 2. Mythol. Et Cacus, j. malus, ideò Poetis dictus ſpeluncæ incola.
Et Virgil. 4. Aeneid. de Circe. *Diues inacceſſos vbi Solis filia lucos*
Aßiduo reſonat cantu.
Credi ſibi, qui publicum vitat, vetat.
* ij. *HOSTIS*, Solida enim illa laus, quæ ab illo.
D. Chryſoſtomus homil. 82. in 18. Ioan. *Maximum veritatis argumentum, inimicos in teſtimonium adducere. Et inimici noſtri ſunt iudices.*
Virgil. *Ipſe hoſtis Teucros, inſigni laude, ferebat.*
Credibile enim, euidenti ſplendore, ac veritate rerum, extorqueri hoſti, hoſtis laudem, non caſu, aut leuitate, aut adulatione elabi.

Ecce hi ſciunt, quæ dixerim ego.

Cùm (*Ecce*) demonſtrandi ſit particula, ſuſpicor exutas vinclis manus captiui, iudiciorum ritu, quibus in latus flexis, demonſtrarit nonnullos aſtantium.
Certè, ſi iudice neminem prodidit, ſaltem nutu, oculiſque in latus conuerſis, oſtendere potuit aliquos, vel Sacerdotes, vel Scribas, &c. vel (vt Cyrillo placet) mini-

ministros, callidam Caiphæ calumniam, artificiosissimè, repellens.

Quid me interrogas? Cyrillo lib. 11. in Ioann. c. 45. *Diffidentis eorum fidei vox est.* q d Frustrà respondero; Nam me etiam verissima dicentem, mentiri conclamabitis; ex alijs ergo potiùs, melioris fidei apud vos, quærendum id fuit. illi enim, quem huc, pro latrone, traxistis, detraxistis etiam fidem.

Virgil. 2. AEneid. —*si miserum fortuna Sinonem Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget*, opinamini.

Sic ego (Auditores) sic responsurus ego cum Christo, si ad tribunalia trahi me cum Christo continget, quòd hæc & hæc dixerim; quæ meminisse debetis. *Ecce hi sciunt, quæ dixerim ego.*

De Malchi percutientis improbitate.

Placidissimi responsi iniqua merces, alapa, impacta serui manu, fortè inuoluta manipulo.

Alapæ miranda {
1. *Serui impudens ingratitudo;*
2. *Pontificis, ac Domini in seruum nimia indulgentia;*
3. *Christi ingens, prudensque patientia.*
}

* j. SERVI INGRATITVDO, serui inquam, j. mancipij empti, vel captiui dono accepti; Malchi, inquam, quem alapæ illius effrontem eleemosynarium fuisse, putant & Turcæ ipsi, & Chrysost. homil. 82. in Ioann. cum Euthymio.

Hiero, Vida Ep. Crem. lib. 2. Christiados, Captiuum vocat *Malchus*, ait, *Idumæis missus captiuus ab oris.*

Ingratum verò dixi, quòd auriculæ restitutori ac medico vulnus inflixit dentifrangibulus, sæuior Leone illo, medici sui seruatore. *De hoc Gell. lic. 5. noct. c. 14.*

Serpentinum ac vitupereum genus, bonum malo rependens.

Apol. Æsopi. Serpens gelu moribundus, delatus à rustico in casam, ad ignem, mox vt incalescens reuixit, totam spiris, ac sibilis infecit casam.

Credibile, sacrum cruorem, ex ore, naribus, oculisque effluxisse, ac fortè percussorem, cum percusso ictu, vnà corruisse, vi summa ferientem; impressosque manipuli digitos, tenellam percussi faciem fecisse liuidam, atque sacrum illud os partim edentâsse. Quis scit?

Opiner ego, nisi fortè obstet: *Os non comminuetis ex eo.*

Crudele atque effrons facinus.

D. Chrysost. homil. 2. de incomprehensibili Dei natura. *Alapa nihil ignominiosius, nihil contumeliosius.*

Pro magno, dictum: *Sustinetis, si quis in faciem vos cadit.* 2. Cor. 11.

Micheæ 5. *Percutient maxillam Ducis Israel.*

Atrox Sacerdotis percussio ista, & hoc etiam ignominiosior, quòd à mancipio.

* ij. *PONTIFICIS, ac Domini in seruum, nimia indulgentia.* Ne verbulum lego, aut vultum iratum, Domini castigantis serui scelus.

1. Malum responsi Christi nullum: neque à Materia, quia verum: neque à forma, quia placidum.
2. Et, contra iudiciorum morem, vinctum cædi indemnatum.
3. Et, si cædendus, non Rex à mancipio, non in facie, non manipulo manuque armata, nullius iussu.

Hæc omnia dissimulauit mali serui pessimus Dominus.

Prou. *Dignum patella operculum.*

Mali corui, malum ouum.

* iij. *PATIENTIA CHRISTI ingens, ac prudens.*

Alapa ignominiosius nihil, præsertim, si, qui patitur, magnus; abiectus, qui infert, vt hîc adde, quòd manipulo ea impacta fortassis: adde, quòd innoxio.

Hoc Matth. 5. *Qui te percusserit in vnam maxillam,* *præbe*

præbe illi & alteram.

Et illud ibid. *Qui angariauerit te mille passus, vade cum eo & alia duo: & qui abstulerit tibi tunicam, da ei & pallium.*

Et Matth. 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*, illustrauit exemplo suo hic, si vsquam aut vnquàm.

Thren. 3. *Dabit percutienti se maxillam.*

Micheæ 5. *Percutient maxillam Ducis Israel.*

3. *Reg.* 22. Micheas olim, quia loquutus vera, à Sedechia quoque Pseudopropheta, & Achabi assentatore, alapa est percussus.

Et Iob 16. *Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam.*

Prudens etiam Christi patientia; nam responso corripuit ac iure, intuitus

1. *Periculum.* Nam nisi respondisset, videri poterat malè loquutus, & hinc eius doctrinæ periculum.
2. *Suspicionem*, ne ægriùs tulisse videretur, tacendo, aut dolorem deuorando; non respondere autem aut mutire, solo metu Pontificis.
3. *Pœnitentiam*, ad quam sic percussorem prouocabat, indicata culpa q. d. Aut tu, aut ego hîc peccaui. Sed si nullum responsi mei peccatum ostendit, restat, vt videas tuum, & doleas.

Atque hinc clarum, quod respondeas citantibus illud Matth. 5. *Qui te percusserit in vnam maxillam, præbe illi & alteram*, & huiusmodi; nempè, non præcipi illud technicè, nudeque ad literam (vt loquuntur) vt ad omnes iniurias mutescere, nilque mutire oporteat, sed præparationem tantùm illam animi exigi, quâ præstò simus rursus idem potiùs pati, quàm irasci, moliriue, aut velle ex ira, vindictam.

Cæterum, sceleratam illam serui huius manum mox arescere

arescere, iure summo oportebat.
3. *Reg.* Nam & manus Ieroboami aruit, dumtaxat extensa, ad captandum Prophetam.
Ex Breu. Rom. ex S. Amphilochio, & alijs. Et Valentis Imp. in proposito scribendi decreti impij, in Basilium, persistentis, dextera, dissolutis neruis, tota contremuit.
Ex Niceph. lib. 2. Et, qui in B. Mariæ sarcophagum inuolauit, truncis manibus abijt.
2. *Reg. 6.* Oza, adtacta leuiter arca, etsi necessitate ac religione, mox occidit.
Quid illa vilis mancipij manus pati debuit, impacta faciei ipsius Dei?
Secures? an, potiùs ignes illos, in quos C. Mutius Scæuola, in oculis Porsenæ, errore lapsam manum iniecit?
Liuius decad. 1 lib. 2.
D. August. tract. 113. in Ioann. *Si cogitemus, quis acceperit alapam, nonne vellemus eum, qui percussit, aut cælesti igne consumi, aut terra dehiscente sorberi, aut correptum dæmone volutari, aut aliqua huiusmodi qualibet pœna, vel etiam grauiore puniri? Quid enim horum per potentiam iubere non potuisset, per quem factus est mundus, nisi patientiam nos docere voluisset, qua vincitur mundus?*
D. Chrysost. hic. *Exhorrescat cælum, & contremiscat terra, de Christi patientia, & de serui impudentia.*
Idem homil 2. de incompreh. Dei nat. *Cogita tecum frequentiùs; Si malè loquutus sum, &c. Quis sit, ad quem cuius causa dixerit, &c.*
An leprâ hæc manus percutienda non fuit, vt illa Oziæ Regis, thuribulum dumtaxat, importuna religione, contingentis?
Cælico potiùs igne, trisulcoque Patris fulmine, totus ille homo liquandus, ac vorandus fuit.
Vestram fidem, Iudices! Si lictorum vestrorum percussoribus manus abscinduntur, quid fiat huic Dei atrocissimo percussori?
Certè, lego à terra absorptum nebulonem, in lacum incidisse, aqua & sulphure mixtum, atque ibi sceleratū manū, sine intermissione motare ac rotare, instar molæ
Ixioniæ.

Ixionæ. Dignum nebulone ſupplicium, ſi reuerà tale. Porrò qui hoc ſcripſit, S. Theol. Profeſſor Pariſienſis quondā fuit, ſeque ad dicti fidem, audiſſe ait, à nobili viro Barone, cui nomen Mareſcallus Andegauenſis, qui & ipſe, ab alio quopiam milite audierat, ferè vt ſubijcio, verbis tamen commutatis.

Militem quendam, profectum Hieroſolymos, voti ſoluendi cauſa, vxor Soldani perditè adamatum vocauit in Curiam, ac familiam, famulaturum. Seruijt miles non illibenter, pactus primum de colendo Deo ſuo, ritu Chriſtiano. Licuit religioſo militi, quod libuit. Permiſſus illi Sacerdos Chriſtianus, vt lege Chriſtiana ageret.

Conſeruorum interim quiſpiam gratificaturus militi, petijt, numne volupe foret, ſibi oſtendi ſecretum magnum (vt vocabat) legis Chriſtianæ? Placuit; itaque is volentem deduxit ad locum, cuius ingreſſum ferrea ianua muniebat, in cuius loci imâ parte, lacus illis repertus aquâ & ſulphure permixtis horridus in cuius medio cruciabatur vnus, manum incunctanter mouens ac rotans. At tunc: *Ecce* (inquit ille) *maledictum illum Malchum, qui alapam impegit Chriſto, quem ab eo tempore terra abſorbuit*, addens, eum ibi pœnitentiam facere (vt ibi autor ille loquitur etſi ſuperiora, ferè ſtili noſtri.)

Iſthæc verane, an falſa, cenſeant alij. Certè, me Iudice ac Cenſore, hæc illi debita pœna, ac ſi qua grauior, in pœnarum æternarum armamentario.

Concio XXIII. feriæ 2. poſt Lætare.

Them. *Hæc autem cùm dixiſſet, vnus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu, dicens, &c.*

FActa repetitione, ſic propoſitum:

Dicendum

Dicendum nunc mihi occasione Malchi serui
- 1. *De officio Seruorum in Dominos.*
- 2. *Eos malitiæ Dominorum ministros esse non oportere.*
- 3. *Quàm variè peccatum, in vna hac alapa.* AVE.

I.

De officio Seruorum in Dominos.

Seruitutis, seruique nomina seruientibus inuisa.
Dominis quoque ipsis serui sæpè odiosi, à fraudibus, ab astutijs, ab infido ac multipatenti pectore, &c.
Apud Comicos, malè audiunt serui non rarò. Itaque officij nunc illos moneo, & monere locus hic monet.

Seruorum duo genera
- 1 *Bello capti, aut empti.*
- 2. *Locatitij, quales nostri ac nostrates.*

De Seruis mancipijs primò, ac tum posteà de Locatitijs Christianorum.

Etymologia nominis Serui, Seruis adtendenda
- 1. *A Seruari eum magis, quàm à seruire.*
- 2. *Et à seruare quoque, i. tueri.*

Prima, admonet Beneficij vnà & Officij; altera, Officij tantùm.

* j. *A SERVARI*; quòd eos Domini victores seruauêre, quos occidere fas illis fuit, iure belli.
Inde & dicta mancipia, quasi manu capta, vel quòd manices victi, à victoribus, accepêre.
Varro de lingua Latina lib. 5. *A manu mancipium quod manu capitur.*
D. August. tom. 5. lib. 19. Ciuit. c. 15. *Origo vocabuli seruorum in Latina lingua inde creditur ducta, quòd hi qui iure belli possent occidi, à victoribus cùm seruabantur, serui fiebant: à seruando appellati.*
Blondus Flau. lib. 4. triumphant. Romæ. *Florianus Iureconsultus seruos ex eo appellatos dicit, quòd Imperatores*

bores captiuos vendere iubent: & per hoc seruare, nec occidere solent.

ij. *ET A SERVARE*; j. tueri; quòd Dominorum vitam, gloriam, opes, &c. tueri debeant.

Serui ergo primi generis, j. seruati, & quibus non tam belli fortuna pepercit; quàm victorum clementia, vt minimum id Dominis & Seruatoribus debent; vt par saltem rependant cùm possunt, & vitam eorum seruēt; à quibus ipsi acceperunt suam. Nam qui vitam, cùm iure posset, non abstulit, dedit.

Par pari, aut talionem referri, par iusque est.

Gell. lib. 5. noct. c. 14. Androdum medicum, & Seruatorem olim suum, posteà bestiarium seruauit Leo; atque ita factus Leo Seruator hominis sui quondam Seruatoris, æquissimo rependio.

Charitum ideò iunctæ inuicem manus, quasi in orbem beneficia beneficis reddituræ.

Serui seruent, à quibus seruati sunt. Seruet seruus seruatorem Dominum, nunquam tamen gratiam Domini, gratia serui æquatura.

In beneficijs enim qui primus dedit, vincit.

Virgil. 2 AEneid — *Seruataque serues, Troia, fidem*: Sinonis vxor, talionem; à Seruatis, reposcentis.

Rependium, aut beneficio sit maius, aut certè par.

Vitam qui semel accepit; vitam bis ac sæpiùs rependat.

Vsuram, fœnusque ferunt beneficia.

Huiusmodi pectoris seruos aliquot en produco, qui hâc præiêre, vt sequare.

Macrob. lib. 1. Saturnalium c. 11. *Vrbinus cùm iussus occidi in Reatino lateret; latebris proditis, vnus ex seruis, anulo eius, & veste insignitus, in cubiculo, ad quod irruebant qui persequebantur; prò Domino iacuit; militibusque ingredientibus ceruicem præbuit, & ictum tanquam Vrbinus excepit.*

Blondus Flau. lib. 4. Triumph. Romæ. *Antistius Restio seruum vehementiùs punierat, & tamen is à Triumuiris proscri-*

proscriptus fugiens, à seruo liberatus est: qui sene fortè quodam obuio interfecto, in rogumque posito & cremato, superuenientibus persequutoribus Restionem ibi crematum ostendit.

Martyres omnes, serui huius generis, qui vitam naturæ à Deo, & gratiæ acceptam à Christo, pro virili reddidêre, seruatique morte Christi, Seruatoris gloriam, mortem inuicem subeuntes, seruauêre.

Huc qui venerit, metam attigit, cùm vltrà, nec altiùs ire possit; & ad minora perfacilè descendet, qui ad tam excelsa peruasit.

Hæc de victis, ac seruatis seruis; iam de locatitijs.

De seruis locatitijs.

Seruorum secundi generis munia ferè paria.

Nam, & si vitam à Dominis non accepêre, illam tamen (ni sumptibus, cibo, hospitio, pecuniaque Dominorum fouerent) citò perduint.

Non occidisse, & mortem certam propulsâsse quo distant?

Tun' serui seruatorem; victorem dices, quia vim non intulit: seruatorem verò serui Herum nutritium, qui vim, quæ à fame, quæ à nuditate, &c. diuertit, inficiabere? Ille non occidit, iste non siuit mori.

Decrescit nihil, Parcenti; pascenti, multùm. Qui parcit, non aufert: confert, qui pascit.

Ille non abstulit, iste vitam non est passus auferri.

Genes. 41. *Vocauit Pharao Iosephum lingua Ægyptiaca, Saluatorem mundi*, hoc adspectu. Prouidentia enim illius, populi inediæ obcursatum.

Ergo, & locatitij, hoc aspectu, & victi, Seruatoribus suis æquè seruient, ac seruabunt vicissim, si me audient.

Equos videant, quid illi, auenâ tantùm fænoque pasti, Dominis præstent.

A. Gell. lib. c. 5. noct. 2. *Bucephalus Alexandri, bello Indico, vulneribus altis in ceruice atque in latere perfossus, moribundus tamen, ac propè iam exanguis, è medijs*

diis hostibus, Regem, viuacissimo cursu, retulit: atque vbi eum extra tela extulerat, ilicò concidit: & Domini iam superstitis securus, quasi cum sensus humani solatio, animam expirauit.

Caniculi, quàm fidi Dominorum custodes, ob buccellam panis!

Amissos heros studiosè peruestigat odora canum vis.

Mortuos Dominos plangunt, & cadaueri adcubant, ad multos dies.

E Cyri exercitu milites quidam viatorem in syluis occiderant; triduo adsedit eiulans cadaueris custos canis. Videt Rex, & suspicatus à milite cæsum hominem, iubet totum exercitum in armis esse, ac quasi recensendum, coram se procedere, adstante etiam eiulatore cane. Procedit. Itaque cæteris mistos parricidas odoratus canis, in eos desubitò inuolat, & necis autores prodit.

Et Gandaui, indice cane, inuenti quondam homicidæ, vt audio.

Rigiaci Attrebatium, canem à tumulo Domini quinquennio toto nunquam recessisse (nisi cibi gratia) constans est fama.

Vel leuiter adtingi herorum vestes, etiam per ludum, non ferunt, ferociunt, & ringuntur, vt arceant.

Ad Dominos, cæsi licet, & sæpè & acriter, & abacti, semper recursant, & nunquàm fugati fugiunt.

Num capti, potuêre capi? etiam illis quadrat.

Vitam ergo, opes, vestémque gloriæ, ac famæ herilis, vel leuiter adtingi si seruus sentiet, etiam defensor occurret, &, si tamen verè seruus, foribus vestibusque Domini, instar canis, adcubabit, vt seruet.

Cerberum vbique præstabit, & nocituros abiget, dente, aut latratu (vt ille ait) trifauci.

Faciat, faciat; Nam

Seneca lib. 3. de benef. à nonnullis dubitari refert, an beneficium dare seruus possit Domino. Esse enim, qui ita distinguant: Quædam beneficia esse, quæ det alienus: quædam officia, quæ personæ iunctæ necessitu-

dine præstent: quædam ministeria, quæ seruus exhibeat, quem sua conditio eo loco posuit, vt nihil eorum, quæ præstat, imputet superiori.

Luc. 17. *Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*, etiam tum dicendum, quorundam sensu.

Ne humaniùs ego. Seruos qui negat, dare aliquando beneficium homini, ignarus est iuris humani.

Senec. lib. 3. de benef. *Refert enim cuius animi sit qui præstat, non cuius status. Nulli præclusa est virtus, omnibus patet,* Seruis & Regibus, &c.

II.

Seruos, Dominis ministros malitia non oportere esse.

Cæterùm, cauere Dominos volo, ne iniquas opellas à seruis exigant.

Opellæ iniquæ seruorum {
1. *Furta,*
2. *Lenocinia,*
3. *Homicidia,*
4. *Calumniæ, &c.* in gratiam Dominorum.

Holofernes mihi illaudatus, qui sic ad Vagao Eunuchum suum.

Iudith. 12. *Vade, & suade Hebræam illam, vt spontè consentiat habitare mecum. Fœdum est enim apud Assyrios, si fœmina irrideat virum agendo, vt immunis ab eo transeat.*

Nec seruorum sint venales manus, aut linguæ; neque ancillarum emtitia corpora, aut meritoria, non organa nequitiæ Dominorum.

Homines præstent, hoc est, rationis capaces, ac discernant serui, an, contra ius fasque sint, quæ iubentur: An contra legem, aut Regem, &c.

Ego, ab obsequio talium, seruos omnes, tota clauium vi, absoluo: me censore, raso capite calui capiant pileum, & apud Prætorem eos vertigo ac vindicta relaxet.

Nam,

Nam, & Filij, vt à Patrum imperio tali, absoluti.
Et pop. à Magistratus, aut Regis iusso impio.
1. Reg. 22. *Noluerunt serui Regis Saul extendere manus suas in Sacerdotes Domini*, etsi iussi.
2. Malach. 7. *Non obedio præcepto Regis, sed præcepto legis*, ait adolescens sanctus.
Act. 5. *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus*, ait Petrus, Apostolique vno ore omnes, Magistratui indicenti silentium de Christo.
Caninum nimis, illud Domini à seruis patrocinium.
Non, si canis amicum æquè atque inimicum, iure atque iniuria, hero leuiter instigante, momorderit, etiam seruus id præstet.
Militum tamen insolentiorum labes ista, qui quod ipsi non audent, caculis suis imperant, neque caculam vllum volunt (*gall. gou-iart*) nisi *in vtrumque paratum.*
Seu versare dolos, seu certæ occumbere morti, & volonem ac spontaneum ad nefas omne.
Lucan. lib. 2. de Mario. — *nulli gestanda dabantur*
Signa Ducis, nisi qui scelerum iam fecerat vsum,
Adtuleratque in castra nefas.
Qui oues, gallinas, & omne pullorum genus, sedulò cædat, concutiat rusticum: vinum egregiè, aut aurum poscat: percutiat, vulneret refractarios, &c. ille militi insolenti charissimus cacularum.
Iudith 12. Vagaonem illum, *qui introiuit ad Iudith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, vt honorificetur ante faciem eius, vt manducet cum eo, & bibat vinum in iucunditate* quis dubitet Holoferni in delicijs fuisse?
1. *Reg.* 22. Et Doeg Idumæum Sauli, 85. Sacerdotum parricidam?
Sed, à talibus imperijs, seruos ego libero, & absoluo, imò non ego, sed Dominus Magnus.
Legum.n. duarum inuicem aduersantium, illa iure antiquior, quæ à Legislatore digniori.
Diuinis legibus, hominum sancita abrogantur.

Cede Deo; sequere Deum.

Neque illa legis apta Materia, quæ non Virtutis sit, aut indifferentis.

III.

Quàm variè peccatum in vnâ hac alapa.

Peccatum hîc Malcho variè
1. *Ingratitudine;*
2. *Ignauia;*
3. *Mendacio;*
4. *Assentatione;*
5. *Insolentia.*

* j. *INGRATITVDINE.* An non ingratus, qui
1. *Oblitus beneficij?*
2. *Dissimulat?*
3. *Negat?*
4. *Non reddit paratus semper accipere, nunquam dare?*
5. *Malo bonum pensat:* Altiùs, hoc vitiū ire non potest.

Malchus, vel oblitus auriculæ repositæ, vel dissimulans adhuc calens beneficium, dum medicum vix à vulnere sanus sauciat, opere ipso negat acceptam gratiam, neque modò non reddit, sed & bonum magnum, malo magno pensat.

Ergo Leonibus homo ille ingratior, qui, à quibus curati sunt, obseruant ac tuentur.

Visū modò, in Androdo bestiario, ac leone. *Ex Gell. sup.*

* j. *IGNAVIA*, cecîdit. n.
1. *Armatus, inermem:*
2. *Solutus, vinctum:*
3. *Stipatus, solum:*

Egregiam verò laudem, si ferro & ære grauis, cædit inermem: si hastatus ac scutatus, audens in nudum ruit, aut expeditus, vincto insultat.

Da nudos, vinctosque Samsones: da Leones compeditos, quis armatus non inuadat?

Cædis, ô Malche, tempus tunc erat, cùm te Petrus mutilabat, &, auriculæ diminutione, caput tuum, multa-

multabat, latruncule.

Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus.

Nulli ferre manum, nulli contendere suetus.

Militibus hæc non insolens insolentia, qui rusticos inermes armati, loricaque terribiles, & liberi vinctos ignauè quassant, & multi vnum.

Virg. 4. AEneid. *Egregiam verò laudem, & spolia ampla refertis,*

Tuque puerque tuus,

Vna, dolo Diuum, si fæmina victa, duorum est.

* iij MENDACIO. Vox enim Malchi cædentis sonat, Pontificis tutelæ id datum (*Sic respondes Pontifici?* inquit) cùm, reuera, se ipse vltus sit.

Cyrill. lib. 11. in Ioann. Putat Christum, cùm diceret (*Ecce hi sciunt, quæ dixerim ego*) seruos notâsse, ac veterem eorum offensam in Dominos, refricâsse, qui missi nuper, ad capiendum eum, captiuum eum non adduxissent, victi eius eloquentia, sed redîssent ad Dominos, dicentes: *Nunquam sic loquutus est homo,* quibus verbis heros ita offenderant, vt tunc audirent; *Etiamne & vos decepti estis? nunquid ex Principibus aliquis credidit in eum? &c.* Malchus ergo, vetus erratum suum ac cæterorum notatum indolens, vt illud pensaret, nequitiaque noua prætegeret, neque opinaretur Pontifex illum fauisse vnquam Christo, alapam hanc vincto impegit.

Obstruxit os verax pugno, veritus, ne plura loqueretur, vnde fieret seruo herus infensior.

Et fortè etiam recordatus vulneris accepti, à Petro eius discipulo.

* iiij. ASSENTATIONE. Placere sic perperam voluit Domino. Non displiciturum hoc Pontifici, potuit, ex moribus eius & odio, opinari. Certè, non displicuisse, silentio testatus est Præsul.

Cacularum militarium instar hoc factum, qui Dominis cædunt villicum, si vinum aut aurum neget, capones, perdices, ouillam, aut veruecinam, &c.

 * v. INSO-

* v. *INSOLENTIA*. Nam, contra iudiciorum morem, quo nemo vinctus, & adhuc causam agens, adhuc indemnatus, cædi solet.

Actum hîc latè, in tortores iniquiores, qui præter Iudicum imperium, æquuleo, virgis, vigilijs, inedia, aut igne reos sæuiùs torquent.

Commiseratione miserorum vtendum, nec humanitas planè exuenda, ab affectu, aut effectu.

Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.

Et seruandæ miserorum vires, operis ad vitam deinceps necessarijs.

Et verendum, ne indigna tormentorum vi, infecta fassi, in mortem immeritam, culpa nostra, incidant.

Perillos illos, si ego Phalaris, ad suam ex ære vaccam damnem.

Concio XXIIII. feriæ 3. post Lætare.

Them. *Principes autem, & omne concilium quærebant falsum testimonium, aduersus Iesum, vt eum morti traderent, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie:
1. *Qui Iudices Christi, & de quo quæsière.*
2. *De adiuratione, quid ea, qui vtenda, & cur ad eam respondit Christus.*
3. *De noctiludio in Christum.* AVE.

I.

Qui Iudices Christi.

Tres Ordines hominum hîc:
1. *Principes Sacerdotum*, quo nomine, non soli Caiphas & Annas, sed & ij omnes, qui aliquando Pontificatum gessère, & Sacerdotum minorum turmis certis præfecti, con-

uoluti,

uoluti, vt latiùs in noſtra Paidolatria, ſeu tractatu de tribus Magis.
2. *Scribæ.*
3. *Seniores.*

* j. *PRINCIPES SACERDOTVM* iam ſatis noti; Scribæ autem, & Seniores fortè non item.

* ij. *SCRIBAE* ergo, Doctores legis fuêre, cuiuſcunque conditionis eſſent, ſiue Sacerdotes, ſiue Phariſæi, &c. Et ij cum lege nati, genus hominum fimbrijs, & phylacterijs ſuperbum.

Lectores olim dicti, quòd legerent, ſeu exponerent ſcripturas populo.

Sopharim quoque appellati, quaſi librarij euoluentes libros, à Sepher, j. liber, aut litera, quaſi dicas literatos; vel à Saphar, j. nunciare, & exponere. vnde illud Matth. 13. *Omnis Scriba doctus profert de theſauro ſuo noua & vetera.*

Matth. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi Omnia ergo quæcunque dixreint vobis, ſeruate & facite: ſecundum opera verò eorum nolite facere.*

Scribarum munus duplex
1. *Docendi,*
2. *Iudicandi de pop. cauſsis.*

Ioann. 8. Scribæ adulteram Chriſto adduxêre præiudicatam quaſi iudices.

* iij. *SENIORES*, Senatores, vel Senatorij ord. candidati (dignitas ſecularis) à ſenibus dicti. *Cic. in Cat. Maiore. Quintil. lib. 1. inſtit. c. 6. Floro. initio hiſt. Eutropio lib. 1.*

Ouid. lib. Faſt. *Nec niſi poſt anos patuit tunc curia ſeros.*

Mich. Verinus. *A Senibus priſci ſanctum dixêre Senatum*, quòd ſc. ſenibus aut ætate, aut moribus conſtaret.

Vel fortè Seniores, prudentiſſimi ciuitatis, vel Senatorum aduocati, vel quicunque in ciuitate ætatis prouectæ, aut vitæ probæ.

Sapientiæ 4. *Cani ſunt ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*

Iethro hortatus olim Moysen generum suum, eligere iudices populi, quos videret esse senes, i. in quibus notaret, non tam caluitium, aut canos crines, quàm canos mores (vt alicubi exponit Gregorius) seu plus senij, quã senectutis.

Certè, antiquitùs & qui natu grandes, & qui viri boni, γέροντες, id est, senes nominati.

Quis non bona sperâsset ab hoc cætu, & multitudine & reuerentia, tam illustri?

Concilia oportet esse, vt Reges, *ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.*

Conciliabulum verò hoc fuit fratrum Ioseph, non concilium. Et quale olim fuit dicentium:

Hierem. 18. *Venite, & cogitemus contra Hieremiam cogitationes, &c. Venite, & percutiamus eum lingua, &c.*

Ventorum vim putes omnium in vnam scapham irruentium: aut prauorum humorum, in capitis ruinam cõfluentium. Struma ciuitatis, concilium istud.

Speciosa hic multa { 1. *Conuentus illustrissimorum vrbis,* 2. *Forma quædam Iudicij.* 3. *Testium multorum productio.* }

Sed laruata omnia, & scopus omnium vnus, isque ater valde (*vt Iesum morti traderent sc.*)

Matth. 26. *Principes Sacerdotum, & omne concilium quærebant falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent.*

Hoc signum ad sagittas omnium, hic causæ status, quãquã pridẽ anteà Christo mors decreta domi à singulis. Sic frequenter, comitijs nonnullorum inferuntur, è domo cuiusque, conclusiones Termino immobilio res, & quasi Fata quædam, quidquid Spiritus sancti gratiam labiatim inuocent.

Lepidulum planè, quòd dixit quidam, Congregationi Spiritum sanctum, ad Capitis electionem, inuocanti: *Abire*, inquit, *licet*, *si libet*, *Nam Spiritui S. hodie adesse non vacat, vti ipse, mihi, obuius iam factus in agro, indicauit.* Et ioci plenum, quod quidam fornacem iubens construi, architecto dicebat: *quacunque libet tu fornacem verte, os*

te os tamen fornacis hac porrigi volo.

Coeunt nonnulli, quasi consulturi, & consilia audituri, sed ante coïtionem, consulta, decreta, facta & fata sunt omnia.

Malè illi scribant, quod Apostoli rectè: *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* Illis solis visum, non etiam Spiritui sancto: aut si Spiritui etiam sancto, illis tamen primùm visum, deinde Spiritui sancto visum, sed tantùm ferre, & pati.

Ergo, & Iudices hi conuenere, quasi rem seriò discussuri, reuera autem omnes certi in Christi mortem coniurandi.

Pulcherrimè hic tria notata:
1. *Quærebant falsum testimonium*, quod veros testes non haberent.
2. *Aduersus Iesum*, qui nollet etiam falsis defendi.
3. *Vt eum morti traderent*, non leuiuscula, sed capitalia crimina, aucupabantur.

Vna propè omnium vox: Nemo prodeat testaturus, nisi fallax; nemo, qui non idem hostis Iesu, nemo, nisi de criminibus piandis morte relaturus, his hæc curia omnibus ac solis patet; veracibus, amicis Iesu, aut non seriò inimicis, nugarum fumique venditoribus, clausa.

Exeat hac *aula, qui vult esse pius.*

Sed miseri nodum in scirpo quæsiere, & in niue nigredinem.

Matth. 26. *Et non inuenerunt, cum multi falsi testes accessissent, &c.*

Quid dixerint falsi illi testes, non referunt Euangelistæ.

Coniectura probabilis, testatos
1. *Illum dixisse, legem Moysi rescindendam, vt non bonam* (gall. au billon.) *ita non Stephanum actum (Act. 6.)*
2. *Sabbatha sæpè sæpiùs violasse,*
3. *Traditionibus Maiorum aduersatum nouatorem;*
4. *In Beelzebub principe Dæmoniorum eijcere dæmonia, &c.*
Huiusmodi enim aliàs sæpè illi obiectata.

Et non erant conuenientia eorum testimonia.

Non erant conuenientia, vel
- 1. *Quod vnus hoc, alius aliud diceret; multa omnium cacophonia: Rem vnam duo non dicebant.*
- 2. *Quod leuiora, & indigna Pilati auribus, nec ad mortem satis turmatim omnia.*
- 3. *Quod, si grauia, tamen minus adparentia, aut falsitatis nimis aperta.*
  - Inerat
    - 1. *Repugnantia,*
    - 2. *Leuitas,*
    - 3. *Falsitas.*

Non satis conueniebant instituto, ac votis.

Nouissimè, duorum accusatus, à duobus
- 1. *Iactantiæ.* Possum destruere, &c.
- 2. *Voluntatis impiæ, ac minarum.* Ego dissoluam, &c.

Et benè adiectum: *Nos eum audiuimus dicentem*: non, relatu didicimus, dixisse illum, &c.

Pluris enim est oculatus testis, quam auriti decem.

Testes isti, cur falsi
- 1. *Quod sensum Christi peruertêre.* loquebatur enim de templo corporis sui, illi ad templum Salomonis detorsêre.
- 2. *Quod mutilauêre sententiam, demendo (Soluite, & excitabo.)*
- 3. *Quod adulterauêre, alia substituendo:* Dissoluam, destruam, & reędificabo, quæ verba, lapides, & architecturam meram, olent.

Et non erat conueniens testimonium illorum.

II.

De adiuratione, quid ea, qui vtenda, & cur ad eam respondit Christus.

Matth. 26. *Adiuro te per Deum viuum, vt dicas, &c.*

D. Thom. 2. 2. q. 90. *Adiurare est ordinare aliquid ad aliquid, per diuina.*

Dupli-

Dupliciter fit adiuratio	1. *Cogendo tantùm*	*Dæmones*
	2. *Deprecando*	*Superiores*

In subditos, vſus, vtroque modo.

Creaturas etiam irrationales cogendo adiuramus, ne mali organa diabolo fiant: & deprecando, vt Dei inſtrumenta ſint, in auxilium noſtrum. Adiurare autem eas ſecundum ſeipſas, non vt motæ ſunt à Deo vel diabolo, vanum eſt & illicitum.

Adiurat hic Chriſtum Pontifex cogendo, ideoque peccat, quia Chriſtus Sacerdote etiam ſummo ſuperior.

Adiuro, inquit, j. exorciſo, quaſi à Dæmonio ſurdo ac muto obſeſſum.

Dicit illi Ieſus: Tu dixiſti: verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis, &c. Matth. 26.

Reſponſi Chriſti adiurati, hæ cauſæ:
- 1. *Reuerentia paterni nominis.*
- 2. *Obſeruantia Sacerdotij, & Pontificatus.*
- 3. *Meritum Sacerdotis, quod ſc. vocaſſet Patrem, Deum benedictum.*
- 4. *Prouidentia, ne incredulitati ſuæ prætexerent taciturnitatem Chriſti adiurati.*

Amodo, j. olim poſt hoc temporis, vel non ita multò pòſt, ſeu iam hinc, videbitis me & reſurgere, & ſedere ad Dei dexteram, atque orbem totum iudicare.

Aliquorum enim ſenſo, Pontifices territat Iudicij vltimi commemoratione, lupato optimo ruentibus ad malum.

Origenes, totum tempus, à Paſſione Chriſti, ad diem vſque iudicij, quaſi pro momento ſumi ait, reſpectu æternitatis.

Ex aliorum mente, loquitur de iudicio priuató, quod vnumquemque manet mox à morte. Vt vt ſit, dicti vtriuſque finis idem.

Caiphæ ſeniori, nonnulliſque alijs, pes iam alter in cymba Charontis, ideoque illis iudicij memoria maximè opportuna, præſertim grauiſſimè hic peccaturis.

Territat

Territat trifariam:
1. *Iudicij superioris metu.* Videbitis venientem in nubibus, &c.
2. *Iudicis læsi persona,* hoc est sua. Videbitis filium hominis, i. me.
3. *Vicinitate Iudicij illius,* A modo, seu iam hinc, non ita multò pòst videbitis, &c.

Hæc tria; multo omnium terribilium terribilissima, & hominibus auocandis aut reuocandis à peccato, aptissima.

Eccles. 7. *Memorare nouißima tua, & in æternum non peccabis.*

Psalm. *Configе timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Feci iudicium & iustitiam.*

Act. 24. Fœlicem Iudicem Ethnicum Paulus etiam terruit commemoratione iudicij.

Heliȩ, Abbati illi magno, tria terribilia: *mori, occurrere Deo, & decretum illud vltimum, & ineuitabile fatum audire.*

D. Hieronym. *Siue comedam, siue bibam, siue aliud quid faciam, semper insonare videtur auribus meis illa terribilis tuba, surgite mortui, venite ad iudicium. Quoties diem illum cogito, toto corpore contremisco.*

Huius ille memoria, fractus ieiunijs, &c. Romaque auulsus, matronas ac tripudia, &c. contempsit.

„ Hac de re, nos fusissimè, in eo opere, quod prelo sen-
„ sim paramus, *De Finibus Bonorum & Malorum.*

Filium autem *hominis*, dicit modestiȩ studio, & verò etiam, vt propius ad illud iudicium adluderet, quo iudicaturus est homo homines, & refricaret Danielis de se vaticinium.

Daniel. 7. *Ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis, &c.*

Vox ergo iustæ grandiloquentiæ hæc fuit, ac minimè formidantis.

Theophyl. in 26. Matth.

Indignatus tamen responso Pontifex, de solio surrexit, discidit vestem iræ impatiens, &, vt omnes, vno ore, illum conclamarent reum mortis, effecit.

Irato ...m

Iratorum hoc more, qui pileos in terram abijciunt, ac calcant, &c.

III.

De noctiludio in Christum.

Ita discussus, ita iudicatus reus, datur militibus custodiendus, ebrijs, & mero grauibus (*ex mente Theophyl in Luc.*) qui à nocte concubia, ad Auroram vsque, ne indormiscerent, illusêre Christo, soliti alias lusitare chartis, aleis, &c.

In tympanum, aut mensam, iactassent illi potiùs aleam, quam in Christi faciem, os, oculos, aures, indignissima sputa; scommata, verbera, & quæ cuique collibuit!

Insolentia militum multiplex:
1. *Illusio*, illudebant ei;
2 *Quassatio*, Cędentes;
3. *Consputatio*, Expuerunt in faciem;
4. *Velatio oculorum*; Velauerunt eum;
5. *Colaphizatio*, Colaphis eum ceciderunt;
6. *Alapizatio*, Palmas in faciem eius dederunt;
7. *Sarcasmi*, Prophetiza nobis; quis est qui te percussit. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

Distinxi alapas, à colaphis: Nam alapam dicimus, percussionem, quæ in genis, ac facie tota, à palma aut vola manus: colaphum, qui à pugno clauso: & (si quibusdam creditur) colaphizare, est bacillo maxillam alicuius, collum, caputque cædere, res apud Mauros Iudæosque opprobriosa.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut posit lachrymis æquare dolorem?

Creatori noctis ac quietis, nec mora, nec requies. Remige quolibet, molaque asinaria, Christus tūc inquietior. Apud te (ô Pater hominumq; Diuinorumque) nox ista Filij tui, Inferno ipso acerbior, patrocinetur tot noctibus pessimis filiorum hominum, tot peccatis, quæ, nocte in cubilibus, fœdè perpetrantur, à coniugatis, à viduis, à solutis, &c.

Dura

Dura hic, & opprobriosa æquè omnia, illudi, quassari, sputis infici, &c. neque enim saliuæ fuêre, sed excreationum fœdatum virosum tabum.

Sibilla apud Lact. lib. 4. instit. c. 18. Virulentas saliuas vocat, ego & croceatas dixerim, à colore, extortas pulmonibus.

Castalion lib. 8. oraculorum Sibyllinorum. *Ad virosa, genas præbebit, sputa, pudentes.*

Hircus, olim in lege, ita consputatus.

Deut 25. Conspuit vidua in faciem viri sui, nolentis suscitare mortui semen.

Plautus in Captiuis Egio loquitur. *Ne verere, multos isthic morbus homines macerat*
Quibus insputari saluti fuit: atque ijs profuit.

Valer. Max. lib. 5. c. 1. Magnæ improbitatis loco narrat, quòd in Pisistratum Atheniensium Tyrannum, Thrasippus temulentus inspuerit.

Sed en tibi Christum, sputis cohortis, ministellorum, ac strumæ ciuitatis, expositum.

Ita verò his fœdata illa olim pulcerrimi facies, vt hinc, Isaias præscius, leprosum illum æstimarit. *Isai.*

Et velauerunt eum.

Velandæ faciei Christi causa biceps:

- 2. *Horror sputorum.* Nauseam, etiam ipsis spectatoribus, fœditas illa prouocabat. Illinc quanta fuerit, tu censeas.
- 2. *Splendor vultus reuerendi.* Psal. 44. Speciosus enim forma, præ filijs hominum, facie erat tam liberali, & tam regia, vt omnes adliceret, vel ad amandum, vel reuerendum, vt constat ex epist. Lentuli ad Senatum Rom.

Res potens, forma egregia, & facies digna imperio.

Saxo Grammaticus lib. 8. hist. Dan. Mihi autor, Suauildam Reginam, tam liberalis fuisse formæ, vt iniquè damnatam, datamque, nudo & vincto corpore, equorum pedibus conculcandam, equi ipsi sint reueriti, locoque fixi constiterint.

Para-

Paradinus in illud, Vel in ara, Galearum Mariam, Ducem Mediolanensium, egregia sua forma, hostes suos, ab ausis crudelibus absterruisse, commemorat.

Medusæ formosissimæ spectatores, secundum aliquos, lapiduerunt.

Illi ergo, ne, persuastrice forma Christi admiranda, eius miserescerent vel inuiti, sed sæuirent latiùs, faciem illam illectricem obnupsêre.

D. Hieron. in c. 14. Marci, hoc causæ.

Velarit horror, velarit splendor, crudelitatem certè velantium, velum hoc non velat, sed reuelat, qui côusque Sole pulcriorem cõspuere, vt ferre ipsi non possent, aut, ideò velarunt pulcerrimum, vt latiùs sæuiendo effunderentur. Huccine rerum?

Quis dicat alapas, palmarum ictus, colaphos?

Colaphis illi tuber totum caput, facies liuida, fortè & excussi dentes, à dentifrangibulis illis, riuique sanguinis eliciti, &c.

Adde acerbiores omnibus illusiones, sarcasmos, hosticas irrisiones, & felle mistos iocos.

Matth. 26. *Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?*

Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

Virgil. 2. Aeneid. *—referes ergo hæc, & nuntius ibis*
Pelidæ genitori, illi mea tristia facta.
Degeneremque Neoptolemum narrare memento.

Idem alibi. *En, agros, & quam bello, Troiane, petisti,*
Hesperiam metire iacens.

Irrisiones autem, graues magnanimis æquè ac pusillanimis, adeò vt plerique, hoc mali, morte conscita sibi, preuenerint.

1. Reg. vlt. Saul, deletis copiis, armigero, *Percute me,* ait, illo autem detrectante, seipse occidit, has vitans.

Iuba, Rex Mauritaniæ, Pompeianorum constantissimus, commisso prœlio victus, nulla spe reliqua, magnificè epulatus cum Petreio mutuis vulneribus concurrens, cecidit.

M. Cato Vticensis, vticæ desperatis rebus, etiam

seipse

seipse occidit.
Annibalem quoque, hausto, quod in annuli gemmâ circumferebat, veneno, mortem sibi consciſſe volūt nōnulli: credo omnes hoc adſpectu, vt, ne victi, victoribus ludibrio, eſſent, triumphati, ære & vinclis graues.
Paupertati duriſſimæ nihil duriùs, quàm rideri.
Iuuenal. ſat. 3. *Nil habet infœlix paupertas durius in se,*
Quàm quòd ridiculos homines facit.
Christo igitur, illusio ac ſubſannatio, omnium acerborum propè acerbiſſima, etſi fortiter lata.
Iſa. 50. *Corpus meum dedi percutientibus, &c. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conſpuentibus in me.*
Ah! Milites! Quàm neſcitis, cui illuditis! Itane is ludibrio dignus, quem cæli cardines, quem Dæmones ipſi contremiſcunt? quem hierarchicæ tremunt poteſtates? Conſputandane illa facies fuit, aut velanda, in quam Angeli deſiderant proſpicere? & quam olim tot Prophetæ intueri totis votis exoptarunt?
Pſalm. *Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.*
Pſal. 142 *Ne auertas faciem tuam à me.*
Pſalm. 26. *Faciem tuam, Domine, requiram.*
Luc. 10. *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Multi Prophetæ & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt.*
Itane vos noctuæ, aut lippi, vt Solis huius radios ferre nequeatis?
Itane cætera circumquaque munda, & facies illa tam immunda, vt ſputis veſtris non ſit aptior locus?
Ariſtippus, cùm à Phryge quodam, Quæſtore Dionyſii, eſſet inductus in domum, ſplendido inſtructam adparatu, precioſiſque ſtratam pauimentis, velletque excreare, in faciem hoſpitis magnifici inſpuit, indignantique reſpondit, nullum ſe, in quem exſpueret, viliorem locum inueniſſe.
Et Diogeni id quidam tribuunt.
Adeone ergo vobis ſorduit facies illa decora, vt in eam, quaſi in ſentinam, aut cloacam omnes excreationes inſpuatis?
Tempus

Tempus erit, quo hæc, cæteraque vniuersa, infecta nequidquàm cupietis, diceti ſque: *Hic eſt, quem aliquando habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improperij, cuius vitam æſtimabamus inſaniam, &c.* Sap. 5.

Et vultum eius obnubitis, vt latiùs ſæuiatis, ô noctuæ Solis inimicæ!

Quam optabitis olim, ſplendorem vultus eius intueri! &c.

Concio XXV. feriæ 4. poſt Lætare.

Them. *Principes Sacerdotum, & omne concilium, quærebant falſum teſtimonium, contra Ieſum, &c.*

FActa repetitione, ſic propoſitum:

Dicendum hodie
- 1. *Quid boni huic Concilio, & quid mali.*
- 2. *Teſtis falſus quis, quantùm, & in quos peccet.*
- 3. *Vt is internoſcendus, ne fallatur Iudex.*

AVE.

I.

Quid boni huic Concilio, & quid mali.

Nihil ex omni parte beatum, neq; vndequaq; miſerum.

Malo iſti Concilio hæc inſunt bona
- 1. *Multitudo.* ibi ſalus, vbi multa conſilia. Plura vident oculi, quam oculus, &c.
- 2. Dignitas triplex, qua ab
  - 1. *Sacris:* Nam ibi Sacerdotes, ijque proceres.
  - 2. *Literis.* Nā ibi Scribæ, Doctores, literarum SS. Profeſſores.
  - 3. *Aetate ſenectutis.* Nam ibi Seniores.

Senes consiliosi. In senibus, prudentia, experientia, visque exemplorum. *Rara datur longo prudentia temporis vsu,* ait ille tertius Cato de cœlo lapsus.

Consilio iuuenum fidis Melibœe, ruinam
Expectare potes.

3. *Reg.* Hieroboam consilio iuuenum vsus, regni decem partes amisit.
Concilij huius exemplo, autor ego, ad concilium etiam bellicum, non solùm palliatos aut paludatos aduocandi, sed & togatos, ac imbelles senes.
At Dux & miles, inquis, experientia melior. Certè, sed non rerum omnium. Qui enim? Nam paucis annis quisque militauit, & si vita tota. *Vita breuis, ars verò longa.* ait Medicus.
Literati autem, helluonesque librorum, è libris omnia, omnium temporum experimenta in promptu habent; stratagemata Alexandrorum, Annibalium, &c. legunt: pleraque ab ipsis scripta, qui aut gessere, aut, cùm gererētur, interfuêre.
Literati narrent, armati omnia audiant, seligant commodissima, & efficiant. Delectum habeant, non modò militum, sed & consiliorum.
Literati, oculos; armati, manus Reipub. commodent.
Lampridius in Seuero. *Nullám constitutionem sacrauit, sine viginti Iurisperitis, & doctißimis ac sapientibus viris, ijs denique disertißimis, quinquaginta, &c.*
Senes etiam, etsi non Senatores, in concilium, de re graui, & Annibale ad portas, velim in Senatum vocari, imò si opus, aut carpento vehi, aut sella deferri.
Terent. in Andr. *Seni verba dare, difficile est.*
In paucis prauisq; delirus, in multis, magisque senex sapit. Senes si audisset Troia, de Helena, superstaret, Priamique arx alta maneret.
Sæpè, & olitor opportuna loquutus.
Centumuiri apud Romanos, cur tanto numero, litibus iudicandis, constituti?
Vnde illud: *Et firmare iubet centeno iudice causas.*

Quin-

Quingentumuiratum etiam Iudici adstitisse, repertum mihi. *Demosthenes pro Ctesiphonte.*

Macrob.lib.1.Saturnal.c.11. Et ab ancillæ Tutelæ consilio, Romanis olim salus. Illa enim, cum cæteris ancillis, habitu matrumfamiliâs virginumque sumpto, ad hostes, qui matresfamilias virginesque dedi poposcerant, profecta, Romanis victoriæ viam aperuit.

Mala verò illi, à
- 1. *Tempore*: Nocte enim coitum est.
- 2. *Loco*: In domo priuata Caiphæ.
- 3. *Modo*: Non inuocata Numinis ope.
- 4. *Præcipitantia*: Vixdum benè captus, iudicatus est, etiam ante auroram.
- 5. *Affectibus*: Iras enim & odia, sequutus quisque.
- 6. *Falsi studio*: Quæsiti enim studiosè falsi testes.

j. *TEMPORE.* Noctis negotia suspecta, cum nihil nocet mora expectatæ lucis, vt hic.

Qui malè agit, odit lucem.

Iob. *Oculus adulteri obseruat caliginem:*

Varronis sanctio fuit, S.C. ante exortum, aut post occasum Solis factum, ratum non esse.

Senec.lib.1.de tranquillitate vitæ c.14. *Maiores nostri nouam relationem post horam decimam fieri vetabant.*

Nox profundior, & cæna lautior ac lætior, ab agno Paschali, Iudices hos faciebat somno graues, dormitabundos, & ad censuram tantam ineptos.

Plutarch.in apopht. Benè Machætes quidam, qui, à Philippo ad Philippum, damnatam causam adpellauit, quod pro tribunali sedens Rex dormitabundus, nec satis ad causæ æquitatem adtentus, iudicasset.

Stob.ser.13. Et anus illa non malè, quæ pari fortuna, ad Philippum adpellauit vigilantem.

Si Areopagitas noctu vt plurimum iudicasse ais: ego respondero, hoc eo id fecisse eos, vt ne adfectus vllus cognitos reos, temere aut absolueret, aut premeret. Quo fine; adpicti olim Iudicibus oculi conniuentes.

Rursus, hoc illos ex more fecisse: nos verò loqui de iis, quibus etsi inusitata nocturna comitia, nocte tamen cõuenire, adfectus præceps imperitat.

* ij. *LOCO.* Nam in domibus priuatis Annæ, Caiphę.

Iudæorum veteri more, in portis vrbium iudicatum.

Romanorum vet. iudicia, in agro.

Propert. lib. eleg. de antiquâ Româ. *Buccina cogebat priscos ad verba Quirites,*

Centum illi in prato sæpè Senatus erat.

Areopagitę, sub dio, iudicauere.

Publicum amat, quod decorum.

Plutarch. in apopht. Regiè Antigonꝰ, Marsyæ fratri, postulanti, de sua causa, domi cognosci: *Si nihil,* inquit, *præter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisque audientibus.*

Sed, nec Romanis quidem locus quislibet publicus, iustus locus Senatus habendi, sed templa tantum, neque vniuersa, id est, omnis alicuius Dei ædes.

Zonaras insinuat: Nam Vulsinensium legatos clam missos Romam, ægrè impetrasse narrat, vt in ædibus priuatis (ne eorum legatio euulgaretur) Senatus conueniret.

Et Dion. lib. 54 *Vltimis temporibus cum in Rempub. inuasisset Octauianus decreuit, vt & Senatores ture, ac mero supplicarent illi Deo, in cuius templo Senatus habebatur.*

Lampridius in vita Seueri, ait, Senatum frequentem in Curiam, hoc est, in ædem Concordiæ templum inauguratum conuenisse.

Concilia Romanis, potissimum Deorum immortalium templis, vt, veneratione quoque loci, Senatores, à prauis cogitationibus, abducerentur.

Seruius in illud 7. Aeneid. augusta ad mœnia, &c. Nisi in augusto, (.i. *augurio consecrato*) loco, Senatus consilium habere non poterat.

Vnde, templum Vestæ non fuit augurio consecratum, ne illuc conueniret Senatus, vbi erant virgines; Nam hęc fuerat Regia Numæ Pompilij. Ad atrium autem Vestæ conueniebatur, quod a templo remotum fuerat.

Lucanus,

Lucanus, de Senatu à Cæsare coacto. — *Phœbæa palatia complet*
Turba Patrum, nullo cogendi iure senatus
E latebris educta suis.

* iij. *MODO.* Non primum implorato Deo, nisi valde serò, cum dixit: *Adiuro te; &c.*

Varro & Appian. lib. 2. Priscus mos, vt Magistratus Senatum habiturus, hostiam immolaret, auspicareturque.

Dion. lib 54. Octauiani decreto cautum, vt & Senatores ture ac mero supplicarent illi Deo, in cuius templo Senatus habendus.

Sueton. in vita August. *Quo autem lecti probatique, & religiosius, & minori molestia, senatorio munere fungerentur, sanxit Augustus, vt priusquam consideret quisquam, ture ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur.*

Certè, si reliquarum rerum agendarum à Dijs capienda exordia, maximè iudiciorum, criminum insectãdorum, & fati de vita ac nece.

Ab hoc fortè ritu est, quòd à PP. Minoribus, ipso Comitiorum suorum die, Missæ tres decantentur, & ipso Electionis noui Ministri articulo, hymnus, *Veni Creator, &c.*

Virgil. *Ab Ioue principium Musæ.*

* iiij. *PRAECIPITANTIA.* Vixdum benè vna hora captus Iesus, iudicatur, damnatur. Coniurationi id similius, quam concilio.

Quantulum temporis, horula, ad deliberandum censendumque, de morte, ac quidem viri tam illustris?

Iuuenal. satyr. 6. *Nulla vnquam, de morte hominis, cunctatio longa est.*

Mors inflicta non profligatur.

Plutarch. in Laconicis. Prudenter Lacedæmoniorum senes, qui plures dies poscerent, cognoscendis causis de capite, quod sesi hic error, nullus correctioni locus: sin verò indulgentiùs quis absolutus, liceat rectiùs postea statuere.

Vt in bello, ita in damnatione capitis, semel errasse, plus satis.

Anton. serm. de incorruptis Iudicibus. Democrito, iure is Iudex probatus, qui citò intelligit, & lentè iudicat.

Senatores Rom. in foro voluêre sex horas accusatori, reo nouem dari, ne paucioribus clepsydris tempore præscripto, causæ præcipitarentur.

Cn. Pompeij iusso, tandem resciſſus hic numerus, atque accusatori duæ horæ, tres reo relictæ.

* v. *ADFECTIBVS.* Hos illi consiliarios pessimos sequuti. *Perit enim omne iudicium, cùm res transijt in adfectum.*

Nam, *Exurgens Pontifex scidit vestimenta sua.* Furor itaque mentem præcipitat.

Iræ æstus, Pontificem, de throno, deturbauit, & furor vestem conscidit.

Ab irato Alexandro, ad non iratum Alexandrum olim prouocatum; nunc, à Caipha ad Caipham, etiam prouocandi iusta causa.

Sed omnes, vnam, vnius hominis bacchantis vocem sequuti, eodem inuidiæ morbo omes ægri, in partem eius transiêre.

Virgil. 2. Aeneid. —— *Et quæ sibi quisque timebat,*
Vnius in miseri exitium conuersa tulere.

* vj. *FALSI STVDIO.* Ipsi Iudices, falsos testes aucupati.

Principes Sacerdotum, & omne concilium quærebant falsum testimonium, contra Iesum, &c. ait Euangel.

Aristot. lib. 3. Rhet. *Iudicem & aram, idem esse aiebat Archytas.*

I I.

Testis falsus quis, quantum, & in quos peccet.

Testis

Testis falsus, is mihi est
1. *Largè*, qui mentitur, verbo sonoro contra tacitum mentis verbum testans. *D. Aug. lib. de mendacio.* Non falsum testimonium dices; ait amplecti omne mendacium. De quo, nihil modò.
2. *Arctiùs paulò*, quislibet, causa falsæ religionis, moriens. Nam is, fuso sanguine, veram profitetur, quæ falsa est. Falsi ergo martyres, cacomartyres Caluinismi.
3 *Arctißimè*, qui apud Quæsitores, Iudicesque legitimos, in iudicio, falsum eloquitur, intentione fallendi, aut nutu, aut epistolijs, &c. Si extra iudicium, non item.

Peccat mortaliter, qui vltimi generis.

Exod. 20. *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.*
Exod. 23. *Non suscipies vocem mēdacij: nec iunges manum tuam, vt pro impio dicas falsum testimonium.*

Peccat is in
- 1. *Deum,*
- 2. *Iudicem,*
- 3. *Reum,*
- 4. *Rempub.*

* j. *IN DEVM*, dupliciter
1. *Legem eius spernens,*
2. *Testem eum falsitatis interponens.*

Cic. 3. Off. *Quum verò iurato sententia dicenda sit, meminerit, Deum se habere testem.*
Isidor. lib. 3. de summo bono c. 59. *Testis falsidicus tribus est personis obnoxius, primò Deo, quem periurando contemnit, consequenter Iudici, quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio lædit.*
Dixi periurando; Nam non, nisi præstito, aut subaudito iuramento, admittitur testis.

 D. Aug.

D.Aug.in Matt.26. in illud: Quid vultis mihi dare.
Qui pro munere falsum testimonium dicunt, Christum, qui veritas est, vendunt.

V.Beda, & ponitur in ca.11.q.3.abijt, vbi sic. *Multi hodie Iudæ scelus, qui Deum ac Dominum, Magistrumque suum pecunia vendidit, velut nefarium execrantur, nec tamen cauent. Nam cum muneribus, falsum contra quemlibet testimonium dicunt, profectò quia veritatem pro pecunia negant, & Deum pro pecunia vendunt. Ipse enim dixit: Ego sum veritas. cùm etiam societatem fraternitatis aliqua discordiæ peste maculant, Deum produnt, quia Deus charitas est.*

* ij. *IN IVDICEM*; fallens, &, qua potest, eum perdens.

Nam, qui aut innocentem plectunt, aut nocentem temerè absoluunt, ipsi sibi damnationem adquirunt.

Quam frequens Iudicibus errare, deceptis falsorum testium nequitia!

D.Ambros.epist. 20. ad Horontianum. *Causam dicere compelluntur Iudices, secundum audita & probata.*

Falsi testis fraude, vilescit thronus Dei, i. Iudex ipse, cui insidet Deus, Iudicis ore iudicans, manu subsignans, & gladio vindicans.

Iudex, organum, oraculum, & interpres est Dei.

2. Paral. 19. *Videte*, Iudices, *quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini.*

* iij *IN REOS* seu innoxios, seu nocentes. In innoxios variè.

His enim famam, his vitam, his ciuitatem, his bona, &c. eripit.

In nocentes peccat bifariam:
- 1. *Priuatione boni pœnæ*, veterum delictorum.
- 2. *Incentiuo*, Impunitas enim incentiuum delinquendi.

* iiij. *IN REMPVB.* quam sine iudiciorum priuat, nempe ciuium pace. Læditur illa candida Pax. cùm Iudex innoxium damnat, nocentem absoluit, regulam testium sequutus.

Vt is

Vt is corpori meo iniurius, qui brachium sanum secet, aut vrat: ita vrbi, qui vrbe pellit, vel vrbi morte aufert ciuem bonum.

Vt is quoque corpori meo noxius, qui membrum iam putridum non recīdit, aut chirurgo autor est non secandi, aut vrēdi, cùm opus (nam hinc, sanis corporis reliquijs, periculum:) sic, qui falso testimonio, Iudici vt nocentē absoluat, autor est, vrbi est, orbiq; toti iniurius.

Ouid. lib. 1. Metam. *Cuncta priùs tentanda, sed immedicabile vulnus.*
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Claudianus in Eutropium. *Vlcera possessis altè suffusa medullis*
Non leuiore manu, ferro sanantur, & igni.

Ideò olim Rom. Conss. prælati fasces, hoc est virgæ securibus adligatę, quibus idem significatum, virgæ enim corrigunt, secures abscindunt.

Ergò, tu testis future, audi:

Iuuenal. sat. 8 — *ambiguæ, si quandò citabere testis,*
Incertæque rei, Phalaris licet imperet, vt sis
Falsus, &, admoto, dictet periuria, tauro:
Summum crede nefas, animam præferre pudori,
Et, propter vitam viuendi perdere caussas.

III.

Vt is internoscendus, ne Iudex fallatur.

Cæterùm, ne hinc fallare, ô Iudex, hæ tibi erunt artes.

Ars quadruplex internoscēdi falsum testem à vero

1. *Conditionem discute:*
2. *Terre,*
   1. *Talionis metu,*
   2. *Sceleris magnitudine,*
   3. *Solennitate rituum,*
   4. *Adspectu suppliciorum Rei.*
3. *Lictorem esse iube testem ipsum,*
4. *Segrega.*

* j. CONDITIONEM DISCVTE, seruus ne an liber; ingenium, auarúsne an iracundus, &c. Mores; an ebriosus, an voluptarius, &c. maximè, an inimicus Reo. denique & ætatem, an puer, an delirus senex.

Suspecta mihi, seruorum in Dominos, testimonia, quòd Domini ferè seruis odiosi, nunc iure, nunc iniuria.

Et dedecorum, seruo in Dominum esse ius vitæ, necisque.

Et: *Seruo deterius nihil, ne bono quidem.*

Si auarus; certè, linguæ venales auarorum.

Iuuenal. sat. 14. *Falsus erit testis, vendet periuria summa*

Exigua, Cereris tangens aramque, pedemque.

Auro venalia iura.

Si ebriosus, facilis deceptu est.

Hispanorum moribus, fas reo reprobare testem, vel vnicæ ebrietatis conuictum.

Horat. *Quid non ebrietas designat? operta reuelat.*

Emota mens ebriorum plerumque, & haustu vini, quasi canem, aut Cerberum, offa aliqua frugibus medicata illos euincas, vt sileant, & latrent, cùm iusseris.

Si voluptarius, & insanis amoribus seruiens, quam parua illius fides!

Amantium, leuis ac volubilis fides, iuramenta ac periuria, susque deque habent.

Ex fraude, fallacijs, mendacijs, constare toti videntur.

Plut. in Aulul. *Pactum non pactum est, non pactum pactum est, cùm illis lubet.*

Non ego iuraui, legi iurantia verba, ait Cydippe Acontio, apud Ouid. in ep. Heroid.

Iurauit lingua, mentem iniuratam gero.

Genes. Vxor Phutipharis quàm in Ioseph testis falsa!

Daniel. Et senes illi subantes in Venerem, falsi Susannæ delatores.

Si inimicus Rei, audi quid dicat, Bonum, an Malum.

Si bonum de hoste, recipe; nam testimonio hoc nullum

lum grauius.

Chrysost. homil. 82. in 18. Ioann. *Maximum veritatis argumentum, inimicos in testimonium adducere.*

Si malum: tunc suspectum esto

D. Ambros. epist. 66. *Duobus aut tribus testibus stat omne verbum, sed illis testibus, qui ante diem hesternum, aut nudiustertiùs non fuerunt inimici, ne irati nocere cupiant, ne læsi vlcisci se velint. Inoffensus igitur adfectus testium quæretur.*

Ex Stob. ser. 44. Demostheni *optimus ille testis est, qui beneficijs non fuerit obstrictus, sed absque beneuolentia in alios coram Iudicibus loquitur.*

Si puer, incorruptum æstimabis.

Isidor. lib. 3. de summo bono. *Nihil est puero teste certius, vtique quinquenni. Nam & ad eos peruenit, vt intelligat, & ad eos, quibus fingere non valet.*

Prouerbium nostras. *A pueris ebrijsque veritas.*

Tamen pueros produci testes, extra morem Iudiciorum est.

Si mulier, audies Vlpianum.

Vlpianus digestorum lib. 28. tit. 1. lege vicesima. *Mulier testimonium dicere in testamento quidem dicere non poterit. Aliàs autem, posse testem esse mulierem, &c.*

Testimonium dicere qui valeant, disces, si voles, ex Concilio Lateran. sub Alexand. 3. celebrato Tit. de Testibus, & C. de testibus:

Item Panormitano sup. cap. Cum Ecclesia. De causis possessionum & proprietatum, & cap. Cum nuntius, De testibus, nec non Gratiano 2. quæst. cap. Præsul, & 2. quæst. 5. per totum.

* ij. *TERRE* testem probandum
- 1. *Talionis metu,*
- 2. *Sceleris magnitudine,*
- 3. *Solennitate rituum,*
- 4. *Adspectu suppliciorum Rei.*

* 1. *TALIONIS METV.* Dic, pœnam paratam reo, iure in testem ruere, qui decipit.

Deut. 19. *Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum præuaricationis, stabunt ambo, quorum causa est, ante*

est, ante Dominum in conspectu Sacerdotum & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissimè perscrutantes inuenerint falsum testem, dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui, vt audientes cæteri timorem habeant, & nequaquàm talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

Adrianus Papa. *Qui non probauerit, quod obiecerit, pœnam quam ipse intulerit, patiatur*, & ponitur in cap. 2. q.3. qui non.

Damasus ibid. *Calumniator, si in accusatione defecerit, talionem recipiat*. Propriam accusatorum pœnam, etiam in falsos testes deflexerim.

Lib.3. Rub.1. Ordinationum Imp. ac statutorum regalium strãgulari iubetur falsus testis.

Concilium Elibert. c. 74. & Agath. c. 37. priuat communione Ecclesiastica.

Daniel. 13. Senes Susannam calumniati, plecti iussi.

Ester. Et Aman, in eam crucem actus, quam parârat Mardochæo.

Iubeam quoque, ipsos falsos testes, detestari ex theatro testimonium prius (aut alium quemlibet, ipsis præsentibus, recantare, atque infames proclamare) ac mox pœnas dare: pœnas inquam, legi violatæ; recantationem, famæ læsi.

Quàm aptè olim pendebat laqueus, è collo dicturi testimonium!

Plutarch. tom. 1. moral. tract. de quæst. græcis q. 28. *Tenæ fanum tibicini intrare non licet, quòd cùm Nouerca Tenem hunc solicitasset de incesto concubitu, Molpus tibicen falsum testimonium contra Tenem dixerit.*

* 2. *SCELERIS magnitudine*, in { 1. *Deum*, 2. *Iudicē*, 3. *Reum*, 4. *Rēpub.* } *de quibus sup.*

* 3. *ET RITVVM SOLENNITATE.*

Olim

Olim in more, aram tangere, ac è Diuis aliquem.
Iuuenal. sat. 14. — *vendet periuria, summa*
Exigua, Cereris tangens aramque, pedemque.
Ergò, non elata tantùm, in cœlum & ad Superos, manu, testimonium dicere iubeto, sed contacto quoque SS. Euangeliorum libro, adhibito etiam, non dumtaxat subaudito, iureiurando; omnia denique, summa pompa, agi curato, vt sapiat testis, rerum attonitus Maiestate.
* 4. *ADSPECTV suppliciorum Rei,* Mihi videat insidentem equuleo, & distractum Reum, contra quem est dicturus, at (ne id in fraudem testis) occultè, cancellisque interiectis, ne illum reus, aut amici agnoscant.
Adspectus ille tormentorum, quibus obijcit innoxium, credo, animum perditissimi cuiusque emolliet.
Salomonis Regis ars ferè ista, iubentis, coram matre vtraque, secari infantem viuum, vt à commiseratione, germanam matrem agnosceret.
* iij. *LICTOREM esse iube testem ipsum.* Quidni, etsi non in more: Nam Iustitiæ opus honorificum.
Et, priscus is mos Iudæorum, apud quos, testes ipsi, primi nocentes lapidabant.
Act. 6. 7. Sic Stephanum ipsi testes lapidasse leguntur.
* iiij. *SEGREGA* alterum testem, ab altero, atque ita audi.
Isidor. 3. de summo bono. *Testibus falsis coniunctis, tardè falsitas mendacij reperitur. Quòd si separati fuerint, examine Iudicis citò manifestantur.*
Nam sicut in vnitate prauorum grandis est fortitudo, ita in separatione, maior infirmitas.
Daniel. Hâc arte Danieli doli Senum deprehensi.

Concio

Concio XXVI. feriæ 5. post Lætare, quo die occurrebat festum Annuntiationis B. Mariæ semper Virginis.

Them. *Petrus autem sedebat foris in atrio, &c. accessit ad eum vna ancilla, &c.*

Ingentem hunc cætum, & solito maiorem, adduxit (reor) vestra in B. Mariam pietas, ac religio, cuius hodie Annuntiatio.
Et speratis (opinor) de B. Virgine dicturum me, Passione Filij tantisper intermissâ.
Dicerem sanè. Sed quoniam, anno superiori, hâc de solennitate, à me est dictum: & iam parum restat temporis Passioni enarrandæ, bona pace Virginis, de Virgine nunc silebo, non quia desit etiam secundæ, de ea, concioni argumentum (nam quis abyssum laudũ eius exhauriat?) sed quia visum properare, &c.
Neque indignabundè mater cessura Filio, in quam Filij laus resultat.
Huic Ancillæ Domini (talem enim se, apud Angelum, ipsa vocat) tàm modestæ, non fuerit graue, duas ancillas, eiurationis Petri autrices, in eius hodie locum succedere.

FActa tùm hesternorum repetitio, ac deinde ita propositum:

Dicendum ergo nunc,
1. *Quo fine Petrus intrò in atrium Caiphæ ingressus.*
2. *Quæ Petri crimen grauent.*
3. *An fas, negare Christum oretenus, extremo vitæ discrimine.*

AVE.

I.

Quo fine Petrus intrò in atrium Caiphæ ingressus.

Plutarch. in apopht. Antigonus aliquandò cedens hostibus imminentibus, non fugere se, sed opportunitatem à tergo sitam quærere, aiebat.

Idem in Demosth. Demosthenes in militiam proficiscens, clypeo literis aureis inscripserat (*Bona fortuna:*) sed is tamen, aduerso prælio, fugit clypeo abiecto: quod cùm illi posteà improperaretur, respondit: *vir fugiens redintegrabit prælium*, id est, aliàs sæpè poterit patriæ præliando prodesse.

Virgil. 2. AEneid. *Victores, victique cadunt, victique resurgunt.*

Prou. gall. Retrocedendum quandoque, longiùs saltaturo.

Cæterùm, pessimi semper exempli fuga.

Et sæpè, *error nouissimus, peior priore.*

Nouissima, peiora prioribus.

Neque semper, *Debile principium melior fortuna sequetur*, vt Lucanus ait.

Vno admissò absurdo, multa sequuntur absurda, ait Schola.

Flaccescit, desipit timore, qui fugit, & qui insequitur, fugientis fuga fit fortior.

A Petro fugace, iam hîc disces.

Fugit: voluit redintegrare prælium, seipse fugæ arguens, dixit: Cur fugi? Quin redeo ad signa, ac Ducem, vbi vbi sit, fugæque maculam, noua eluo constantia?

Ibo: fixum potiùs nunc mori, quàm Ducem non sequi.

Iuuenal. sat. 8. *Et propter vitam, viuendi perdere caussas.*

Ratus (opinor) Petrus, fore se in Curia fortiorem, quàm in orto.

Sed secùm se gerebat miser.

Cœlum locumque mutabat, non animum.

Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.

Et

Et insuper, in Aula, & ab Aula, casus multi.
Exeat aula (inquiunt) qui volet esse pius.
Sed *Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdin*, ingressus Pontificis domum, intercessione Ioannis Euangelist. Et malum! adcessit ad ignem, versatusque est, inter seruolorum, & militum greges.

Frigus. n. illi à
1. *Tempore*. Nam æquinoctium erat vernale, quo, nox diesque, humidiores, ac frigidiores. Et alta nox erat. Noctes autem diebus humidiores, & frigidiores. Hinc poëtis, *frigida nox, &c.*
2. *Timore*, qui sanguinem, à finibus corporis, in quoddam quasi Capitolium ac meditullium cordis auocat, ac sæpè, vt gelu, glaciat. *gelidusque, per ima, cucurrit, ossa, tremor.* 2. AEneid.
3. *Adfectu*, Refrixerat ille pristini amoris ardor in Christum, & vigor ille animi, totus iàm deferbuerat. Patitur & amor æstus suos, sua frigora, ac teporem suum.
Apoc. 13 *Vtinam frigidus esses, aut calidus, &c.*

Amore intùs æstuante, foris frigora parùm molestant.
Potēs, amoris hypocaustum.
D Bonauent. in vita D. Franc. D. Francisco, frequens isthoc in ore: *Si amore in Deum corda inflammarentur, perparùm, aut nihil, vim frigorum corporibus nocituram.*
Quidni: Et carnis amor id præstat.
Leander Heroni, in ep. Heroid. *Frigora non possim gelidi sentire profundi* (dum tranaret sc.)
Qui calet, in cupido pectore, præstat amor.
Cant. 5. *Caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium*, inquit amans dilectæ, & patienter ferens.
Cæteroquî cur face armatus dicatur Cupido?
Parùm igitur amans Petrus, calefecit se, modò adstans, modò cæteris adsidens, incompositus motu à metu.

Audit

Audit fortè interim
1. *Hunc iactantem o: Vt ego oppidò citò Nazarenum illum in terram deieci.*
2. *Alterum: Vt ego, in torrentem Cedron egregiè impuli.*
3. *Tertium: Vt ego sonoram illi alapam impegi! &c.*

Quid faciat Petrus? pallet, gemit, ac, fortè, etiam lachrymatur; nec mutire tamen tutum putat. Cæterùm ipsis signis, tantoque, inter tot tamque loquaces rabulas, silentio, amicum se vincto, prodit satis.

Et malùm! muliercula ancilla; Petrum subpallidum intuens, fortè iniecta in os eius lucerna, vel Petri faciei, ab ignis splendore, percussa, dixit eum captiui discipulum, &c. Negat, & pernegat homo trepidus, secundò & tertiò, modò iuratus, modò diris ipsum se deuouens, &c.

Fiunt nouissima hominis illius peiora priorib.
Vnoque admisso absurdo, multa sequuntur absurda.

II.

Quæ Petri crimen grauent.

Petri crimen grauant
1. *Numerus.* Nam trina negatio. Saxa memor retulit rursus ad icta pedem. Lapsus, ac relapsus toties, ad eundem lapidem offendit.
2. *Tempus.* Nam breuiss. spatio: *Facto interuallo quasi horæ vnius*; ait Euang.
Si septies in die cadit iustus, septuagies septies casurus iam fuerat iniustus Petrus, ni Christus misereseeret.
3. *Personæ.* Nam fęminæ, nam ancillæ, nam seruoli terruêre virum. *Dux fœmina facti.*
4. *Loquendi modus.* Interrogatione enim vsa ancilla, vt & plerique seruolorũ. *Nunquid & tu ex discip. &c.*

Nonne ego te vidi in horto, &c. Dubitat adhuc, qui interrogat, & facilè, qui dubitat, eluditur.
Quin etiàm ancillæ vox, commiserantis fuit, secundum quosdam.

5. *Præuia iactantia*. Etsi omnes scandalizati, &c. Etsi oportuerit me mori tecum, &c.
Leo in mensâ ac vmbrâ, lepus in prælio.

A personis inquam, graue Petri peccatum.

Matthæo & Marco, ad vocem duarum ancillarum, primò ac secundò negauit; tertiò, ad vocem virorum.

D. August. lib. 3 de consens. Euang. c. 6. *Secunda negatio, ab ancilla & viro.*

Turpia hîc multa:
1. *Quòd sexus fœmineus, virili terribilis.*
2. *Quòd fœmina vnica.* Iudith. 4. *Vna mulier Hebræa fecit confusionem, in domo Regis Nabuchodonosor.*
3. *Quòd vir secundò ab eodem sexu victus.* Vidit eum alia ancilla, &c.
4. *Quòd à seruâ victus.* Nam, si à matrona, Pontificis vxore, aut Heroinarum vna, ferendum.
5. *Quòd ab ostiaria, officij penè vltimi.*
6. *Quòd à seruolis aliquot.*

Et à loquendi modo. Nam à nemine dictum: Tunc etiam proditoris huius, ac Prophetæ turbulenti, assecla, ac coniuratus? &c.

D. Chrysost. homil. 82. in Ioann. 18. Tanquam miserando loquutam ancillam putat.

At inquis: *Leo ser. 9. de Pass.* dicit calumniatam.

Distinguamus, & ancillas duas fuisse adnotemus, quarum si altera calumniata, Leoni; certè altera miserata, Chrysostomo.

Et viri ipsi, qui Petrum tentauère, serui viles, non Pontifices, non milites, non tortores, equuleo, aut pugione minaces.

Post-

Postquàm semel negauit, mox, quasi deserturus loca, vita ac conscientiæ suæ infesta, *exijt forâs ante atrium.* Ibat, stabat, abibat, redibat homo Euripo similis, animique parum quieti.

Illum metus ille abire, illum metus alius redire cogebat Ille, ne ibi aut interiret, aut peccaret grauiùs; alius, ne fuga ac solitate, seruis fieret suspectior. Itque reditque viam toties.

Tandem, Petrus, quadrifaria machina, grauissimè impugnatus

1. *Cognatione,* Nàm cognatus Malchi ex auriti cæpit loqui, memor cædis. Prou. *Scribitque in marmore læsus.*
2. *Visu,* Nonne ego te vidi:&c. Plaut. Truc. *Pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti decem, qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè sciunt.*
3. *Patria.* Nam & Galilæus es (ait) vti & captiuus.
4. *Idiomate,* Nam & loquela tua manifestum te facit.

Quanquàm Galilæi, etiam Iudaicè loquerentur, distinguebantur tamen dialecto, verbis nonnullis, flexu, accentu, aut alio quouis modo, vt fit apud nos Valones, quibus omnibus etsi vna eademque lingua, notis tamen quibusdam distinguas Artesium ab Hannonio, Namurcensi, &c. imò vrbis & vrbis, aliæ atque aliæ voces, & soni, &c.

Sic lingua Græcorum quinquepartita, in

1. *Communem,*
2. *Atticam,*
3. *Ionicam,*
4. *Doricam,*
5. *AEolicam.*

Vt vina, sic linguæ, natiuum semper solum sapiunt.

Ab idiomatis distinctione, agnitus Petrus.

Fortius tùm adpetitus, fortiùs misellus restitit, addidit negationi iuramentum, diras, anathemata, & quid non?

Vim, vi, quâ potuit, repulit.

Fortè Hebræo more dixit: *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, &c.*

Cherem est Hebræis; execrabilem maledictionem sibi, & excommunicationem imprecatur, si nôrit virum.

Virgil. 4. AEneid. *Sed mihi vel tellus optem priùs ima dehiscat,*

Aut pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,

Pallentes vmbras Erebi, noctemque profundam, &c.

His similia sibi imprecatus.

Nę stultus imprimis, qui vt corpus redimeret, animæ iacturam fecit. Ah! propter vitam, viuendi perdere caussas? *Iuuenal. sat* 8.

Matth. 16. *Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam.*

Ibid. *Quid prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem, pro anima sua?*

Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.*

Hinc mala Christi, malis grauioribus cumulantur, vnda superuenit vndam.

A Malcho cæsus in facie, sed, à Petro eiurante, multò læsus acerbiùs.

Erubescis Dominum, serue? homo, Deum, coram hominibus?

Petrum duo perdidêre:
- 1. *Locus.* Curia, aula Caiphæ.
  Hîc Concionatori campus latè pâtens In Curia, incuria, &c.
- 2. *Fœminæ.* Ancillæ duæ.
  Quantos leones domuit vna infirmitas delicata!

D. Hieron. ep. ad Nepotianum. *Memento semper, quòd paradisi colonum, de possessione sua, mulier eiecit.*

Hîc tibi, vt Thebis, centum portæ, ad excurrendum, dicendumque latissimè.

Multos, hæc duo, cum Petro perdidêre, Curia & Fæmina.

Pietas,

Pietas, Sacerdotum Monachorumque propria, ruinæ proxima in Curijs.

2. Timoth. 2. *Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit.*

An temerè: *Exeat aula, qui vult esse pius?*

Aula, & Curia Abbatum, Cura ouilis sui.

D. Hieronym. ep. ad Heliod. *Qui facis in turba, qui solus es?*

Cur in Curia diutiùs Pastor, quàm in Curia. Curia à curis, & Cura; sed hæc à spiritalibus; illa, à temporalibus. Quid è Cura, in Curiam euolans, & immorans, misces cœlum profundo? An cum Petro, etiam Christum collibet negare, si non ore, certè opere?

Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum.

Hier. 51. *Fugite de medio Babylonis.*

Fæmina etiam, & ancillæ duæ, nonnullis ruinæ.

Nomen vni *Caruncula*, vel *Carola*, j. carnis concupiscentia: alteri nomen *Simoneta*, vel *Simonia*, & ipsa ostiaria, quæ admittit ad beneficia, *in atria Domini, claudit, & nemo aperit, & aperit, nemo claudit*, suasu tamē Ioannis, j. gratiosi alicuius aulici, ac Secretarij (gall. *mignon de Court*.)

In Curijs Regum, quam sæpè ancillæ ostiariæ, meretrices aulicæ (gall. *Courtisanes*) per quas, si quid impetratum voles, auferes, &c.

Ille negauit eum, coram omnibus, dicens: Non sum, &c.

Quot modis negatur Deus.

Mihi quinque modis {

1. *Corde tantùm*, quo tamen prorumpere, est plus nimio. Tales Athei hoc æuo.
   Psalm. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus.* Benè, in corde. Nàm, quis ita Atheos aut Diagoræus, qui etiam ore audeat?
2. *Oretenùs*, vt hìc Petrus, qui in sinu, & & pectore, alius.

3. *Opere tantū*, & dupliciter { 1. *Vita impia* 2. *Idolatria externa.*

Primi generis censeo Pseudo-Christianos, qui Christi nihil, præter nomen inane, præ se ferunt, vita Ethnici, nomine Christiani.

Psalm . *Et dilexerunt Deum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei.*

Genes. *Vox quidem, vox Iacob est; sed manus, manus sunt Esau.*

Alterius, qui thura adhibent Deorum simulacris, vt olim Marcellinus PP. metu Diocletiani Imp. & qui Dæmones consulunt, aut Diuinatores.

4. *Ore, & opere tantùm*, & miles impius sæpè, in cuius ore nil crebrius, quàm negare, abiurare Deum, &c. à cuius moribus discas, illum nullo tangi sensu Diuinitatis.

5. *Corde, ore, & opere*, vt Atheus Diagoras, qui Deos exclusit, &c.

Petrus certè, oretenùs dumtaxat Christum negauit. Fides in sinu eius illæsa, prece Christi: *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, &c.*

Leo ser. 9. de Pass. *Vidit Dominus non fictam fidem, non dilectionem auersam* (illam sc. naturalem, quæ etiam in peccatore fideli restat) *sed constantiam fuisse turbatam.*

III.

An fas negare Christum oretenus extremo vitæ discrimine.

Licere adfirmant Helchesetæ Hæretici.

Negant Patres Catholici. Et coacto Romæ Concilio Episcoporum 60. in Nouatum, sub Fabiano Pontifice, iampridem Helchesetarum iste error explosus.

Et ratio aduersatur. Nam, si mendacium, etsi officiosissimum,

sissimum, & si vitandi letalis peccati ergò, nullum licitum est, multò minùs istud, quod quidem vitæ tuæ officiosum, sed quo nullum aliud peccatum tuum vitas, & inofficiosè, quà potes, tollis Deum.
August. epist. 8. *Mentiri non licet, nec pro Dei laude.*
An liceat, in Dei manifestariam contumeliam?

Grauitas peccati huius, quadruplici via ostenditur
- 1. *Ratione, è Scripturis.*
- 2. *Magnitudine*
- 3. *Diuturnitate*
- 4. *Ordine Decalogi.*

(2.–3.: *Pænitentiæ Petri*)

* j. *RATIONE, E SCRIPTVRIS.* A sola lætali culpa damnatur homo. Sed omnium calculis, hæc culpa Petrum damnâsset, ni delêsset pænitudine. Ergò.
Maior nota, ex incursantibus passim Scripturis.
Luc. 9. Minorem firmat vox Domini Iesu: *Qui me erubuerit, & sermones meos, hunc filius hominis erubescet.* Erubescere dixit, nolle probare, velle perdere, eiurare eiurantem.
Et Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* j. salutem optanti, ore ac palàm profitendus Christus, cuius in te, & apud te est fides, occasione deposcente. Ergò, vel oretenùs tunc inficiari, exitiosum.
Sic clam, vt palam. Intùs, & foris.
Cor in fronte, cor in ore tunc necessariò præferendum.
Ad hoc vnctus, & Confirmationis Sacramento inauguratus es.
D. Aug. tract. 51. in Ioann. *Cùm causæ articulus venerit, vt hæc conditio proponatur, aut faciendum esse contra Dei præceptum, aut ex hac vita emigrandum; quorum duorum homo si cogatur alterum eligere, comminante mortem persecutore, ibi eligat Deo dilecto emori, quàm Deo offenso emori: ibi oderit in hoc mundo animam suam, vt in vitam æternam custodiat eam.*
Cypr. ser. 5. de lapsis. *Et Christianum se putat, qui Christianus esse aut confunditur, aut veretur?*

Petrus hîc noluit se fateri Christianum, j. Christi discipulum, quod rogabatur.

Iuuenal. sat. 8. *Et propter vitam, viuendi perdere causas* incæpit miser.

Seruum, seruatori vitam debere, superiùs mihi dictum: Seruatori suo non debeat, seruatus Christianus?

* ij. *MAGNITVDINE pœnitentiæ Petri*. Egressus enim foras, fleuit amarè, ait Euang.

Aut letale hoc crimen, aut Petrus in se crudelior, tantillum errorem tam grauiter multans.

Ex Damaso & Platinâ. Et nisi hoc letale, cur Marcellinus Petro sede, errore, ac mœrore successor, Sinuessam in Concilium 180. Episcoporum venit, cilicio indutus, lachrymisque vbertim profusis, scelus suũ palam confessus?

* iij. *DIVTVRNITATE pœnitentiæ Petri.*

Ex Clementis Itinerario, traditioneque accepimus, Petrum, deinceps ab hac culpa, surgere solitum ad orandum, gallicinio ad Auroram, ac flêsse largiter, quoties nocturnos gallorum cantus inaudiret, quin etiam cùm diurnos: vnde, & genæ illi, à feruidis lachrymis, quasi à cauterio, adustæ videbantur.

Ah! Petre! Cur hæc, & tamdiu, si peccatum tantillum hoc fuit?

* iiij. *ORDINE DECALOGI*, in cuius tabella priore lex prior, quæ, amari Deum anima tota, edicit.

Qui violat quamlibet legum, quæ in tabulis illis duabus sit, se necat ac perdit. Grauiùs tamen, qui in leges primæ tabulæ (quòd ad Deum illæ spectent) peccauerit: grauissimè verò, qui in primam, & caput legum.

Isne amat Deum, qui tollit, ac negat?

Si Deum minùs amâsse peccatum est, tollere ac eiurare, an non scelus?

Gradus

Gradus quatuor, peccantium in Deum ipsū:
1. *Nescientium Deum.*
2. *Nec odientium, nec amantium cognitum.*
3. *Odientium cognitum*, non quia Deus, sed quia vindex, &c.
4. *Negantium, aut tollentium cognitum.* Odij meta vltima, è medio tollere; & tollit, quia potest, quia negat.

Ne ergò (ô caræ animæ) apud vos leue esto, aliquem in Anglia, Hollandia, aut Geneuæ, Christianum aut Papalem, j. Catholicum inficiari.

Vter duorum sceleratior, an:
1. *Negans ore, vel thure idolis dato.*
2. *Negans vita impia.*

Mihi, quod dicam, in vtramque partem.

Priorem sceleratiorem, tria ostentant:
1. *Obiectum,*
2. *Euidētia maior,*
3. *Pœna grauior.*

* j. *OBIECTVM*, à cuius granditate, culpa grandior. Sed, qui ore Deum negat, immediatè peccat in Deum, in primam tabulam, eiusque legem primam: Qui verò impietate, aut opere sceleroso, is vt plurimum in homines, & in leges secundæ tabulæ peccat. Ergo.

Deinde, si fortè, peccatur in primam, à defectu potiùs, atque omissione, quàm ab excessu aut commissione (vt vocant) est culpa. Peccatum autem ab excessu, ferè grauius illo, quod à defectu, quod hoc illo damnosius. Ergò.

* ij. *EVIDENTIA MAIOR*. Nam, qui ore negat, vt Petrus, aut idolorum cultu, vt Marcellinus, euidenter eiurat Deum verum, & Christum: sed, qui quolibet alio scelere, longè obscuriùs. Interpretatiuè enim tantùm eiurat Deum.

Prior, tollere Deum apertè videtur, alter parùm Dei meminisse.

Clarè, ac sine ambage, prior contrarius est fidei, de Deo & Christo, alter inuolutè.

Sed turpius, ignorare omninò rem sciendam, quàm

✝ iiij. *SIGNIFICATIO PLENIOR.* Pleniùs significamus opere, quam sermone, si tamen vtrumque natum idem significare.
D. Bernard. serm. 59. in Cant. *Validior operis, quam oris vox.*
Amorem, & amicitiam pleniùs tester, opere, operis, opibusque commodatis, &c. quam dictis aut promissis.
Eiurans ore, minus significat ignorationem Dei, quam qui factis negat. Ergò, & leuius peccat.
Cæterùm, sub Iudice lis sit. Videre interim vos volui vtriusque culpæ molem, ne Petri negationem, quæ ab ore solo, nimium attollentes, vobis, alijsque, sæpè factis Deum etiam eiurantibus, nimium blandulè indulgeatis.

Concio XXVII. feriæ 6. Post Lætare.

Them. *Petrus autem sedebat foris in atrio, &c. accessit ad eum vna ancilla, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie mihi
- *1. Petrusne aliqua excusari posit, à tanto, vel toto.*
- *2. De quatuor scitu dignis, persecutione grassante.*
- *3. Cur Petrus, ita labi permissus.*

A V E.

I.

Petrusne aliqua excusari posit, à tanto, vel toto.

Petrus, omnium censura, in vitio verè magno. Magnis enim, ac Magnatibus, non nisi magna peccare, in more est.

Atta-

Crimina illius amoris sunt: conatus reuocandi Christi à cruce: cædes Malchi: ipsa nunc eius eiuratio, &c.

* ij. *AMPHIBOLOGIA adfectata.*

D. Ambrosius excusat, ab ambiguitate, vel ambidexteritate verborum, & exponit. Timiditate enim negasse sentit, sed ita negationem interpretatur, vt Petrus inuolutè responderit, & verbis aliud intellexerit ipse, aliud Auditores. Non, inquit, noui hominem, quia, re vera, Christum nemo comprehendere, aut perfectè intellectu adsequi potest Incarnationis eius œconomiam.

Similiter illud, *Et tu cum Iesu Nazareno eras,* negauit, intelligens versatum se cum Dei filio.

Vt, si hominem natum Patre Valone, matre autem Flandra, Valonum quispiam tempori seruiens, Valonē illum mallet fateri, quam Flandrum, à viro potiori generationis autore: sic Petrus, Christum genitum Patre Deo, quà Deus, genitum matre virgine, qua homo, dissimulato homine, Deum obscurè fateri maluit.

Et quemadmodum, si cui bis nasci datum esset (quod de Baccho Poëtæ fabulantur, vnde & διμήτωρ est dictus) oriundum loco nobiliori diceremus potius, quàm obscuro: sic Petrus, Christum cœlo terraque (vt sic dicam) oriundum sciens, dissimulata terra Galilæę, cœlo ortum maluit agnoscere.

Sic de animalibus, quæ terra, aquaque pascuntur (quæ Gręci amphibia. Cic. 1. de nat. Deorum, ancipites bestias vocat) modo dissimulata terra, pasci aqua, modò tacita aqua, terra nutrici verè dici possit.

De Hermaphroditis idem iudicium.

Sed vtcunque res habeat, non à toto, sed fortè à tanto, sic excusetur.

D. Ambrosius ipse, Petrum negasse metu: ac peccasse non dissimulat.

Hilarius can. 32. in Matth. consonat.

Et D. Hieron. in 26. Matth. hoc diuerticulum refellit: *Scio* ait, *quosdam, pij adfectus erga Apostolum Petrum, ita interpreta-*

pretatos, non Deum negasse, sed hominem, & esse sensum, nescio hominem, sed scio Deum, hoc quam friuolum sit, prudens lector intelligit. Sic defendunt Apostolum, & mendacem faciunt Deum: si enim iste non negauit, ergo mentitus est Christus, qui dixit, Amen dico tibi, antequam gallus bis cantet, ter me negabis

Sic enim visus tantum esset negasse, nec tamen verè negasse, cum Christus verè negaturum prædixerit.

Deinde, hoc diuerticulum locum habeat, vbi non negatur pars altera etiam vera, sed altera dumtaxat adfirmatur. vt, si roganti cuias ego, dixero Valonem me, quia è Patre Valone, nihil negando de materna gente, si illa alterius gentis: aut, si Hermaphroditus aliquis se verum dicat, non negans fæminam, cum vtrumque sit; non mentitur: Sed Petrus negauit partem vnam etiam veram (Christus enim etiam verè homo, verè Galilæus, etsi & Deus, & Cœlo oriundus) alteram verò etiam veram tacens subaudiri voluit, quæ clarè fuerat adfirmanda, de altera silendo, si mendax haberi nollet.

Cyrillus rectè, qui, & si ex amore, tamen negasse concessit, idemque lib. 12. tertiam exponens negationem, timuisse sibi, & fragilitate peccasse subiungit.

Petri ergò turpitudinem totus non eluat Oceanus.

Aethiopem, aut carbonem lauat, qui Petrum excusat, aut puluillum eius cubito subponit.

Nam, si nullum eius peccatum, cur tam amaræ, tamque frequentes eius postea lachrymę?

Cur, trina confessione, medicata trina negatio?

Cur priua ad eum missa Indulgentiæ bulla? *Dicite discipulis eius & Petro,* &c.

I I.

De quatuor scitu dignis, persequutione grassante.

Res delicatissimæ, pupilla oculi, virginitas, & negotia Religionis Christianæ, quas vel puluisculus offendat.

Itaque

Itaque seriò dicendum, quid vtile, quid non, cùm in fideles sæuitum itur.

Quatuor contingunt, persequutionis tempore	1. *Fugere.* 2. *Dissimulare,*	*Licitum quibusdam, & quandoque.*
	3. *Simulare,* 4. *Negare.*	*Nunquam, nec cuiquam fas.*

* j. *FVGERE* fas, de fortitudine sua ad tormenta perferenda desperanti, maximè; si is ex ouium grege. Pastori quoque, cùm persequutio personalis, & in caput vnum tota tempestas sæuit.

* ij. *DISSIMVLARE.* j. se non detegere, seque latendo, purè gerere, ius fasque est.

Sebastianus dudum Christianus, sub armis, & in sinu.

Ioann. 3. *Nicodemus* dissimulans etiam *venit ad Iesum,* nocte.

Ioann. 19. *Ioseph ab Arimathia discipulus Iesu, occultus autem, propter metum Iudæorum.*

* iij. *SIMVLARE* verò aliquid, aut esse, aut fieri contra religionem, nemini vnquam licet.

2. *Machab.* 6. Eleazarus, Antiocho iubente aut mori aut vesci carnibus immolatis, imò saltem simulare id à se factum, dignè Eleazaro respondit: *Non enim ætati nostræ dignum est, fingere: vt multi adolescentes, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum trāsisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus, decipiantur.*

Simulatio illa vitanda, propter	1. *Offendiculum*, & mali exemplum simplicioribus.
	2. *Mendacium inhærens*. Nam, si nutu signisque loquimur, etiam nutu signisque mentimur.

Mentiri autem vnquam nemini licet, ergò nec simulare.

* iiij. *NEGARE* multò minus. Petri lachrymæ testes huius, & Marcellini cilicium, & quæ superiùs dicebamus.

Quod

Quod sis, esse velis, nihilque malis.
Fatere aut ne sis.

III.

Cur Petrus ita labare, ac labi permissus.

Permissionis lapsus Petri fines duo
- *1. Vtilitas lapsi,*
  - *1. Modestia,*
  - *2. Clementia.*
- *2. Vtilitas nostra.*

* j. *MODESTIA*, lapsi vtilitas prima, vt modestior de se sensus in posterum esset, homini hactenus arroganti.

Animos frangit lapsus, aut ruina.

D. August. lib. 14. c. 13. *Audeo dicere, superbis esse vtile, cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. Salubriùs enim sibi Petrus displicuit, quando fleuit, quàm sibi placuit, quando præsumpsit.*

Meretricem modestam, virgini mente, etsi non ventre, tumescenti, prætulerim:

Et Magdalenam peccatricem, retrò secus pedes Iesu proiectam, amplexantem, irrorantem pedes, & crine detergentem, virgini adroganti.

Ventrem tumidum malo, quàm mentem.

Et tolerabiliùs venter ab homine, quàm mens à Dæmone grauidatur.

D. Aug. lib. 1. Ciuit c. 28. Romæ, insolentiùs stupratas virgines quasdam putat, à victoribus barbaris, vel quod iam antea de virginitate superbierant, aut aliàs aliundè fortè superbissent, si humilitatis hoc genus, in vastatione illa, euasissent.

Luc. 18. Publicanus à peccatis modestus, iustior Pharisæo à iustitia iactabundo.

* 2. *CLEMENTIA.* Vt is Pontifex, & Iudex à confessionibus orbis vniuersi futurus, inde fieret humanior, humanitatis aliquando & ipse indigus. Neque miraretur, execraret, expueret, &c. blasphemias, iuramenta,

menta, &c. & in eadem relapsationes creberrimas, ex confessione audiens, in similia & ipse 2. & 3. lapsus, fortè etiam sæpiùs, aut in grauiora, relapsurus, nisi illum misericors Domini Iesu oculus respiciens, ex atrio emisisset.

D. Gregor. homil. 21. & recitatur in decret. di. 50. Considerandum. *Considerandum nobis est, cur Christus Petrum, quem Ecclesiæ suæ præficere in pastorem disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & seipsum negare permisit. Sed hoc, inquit, factum est, magnæ pietatis dispensatione, vt qui futurus erat pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret, qualiter alijs misereri debuisset:*

1. Aeneid. *Non ignara mali, miseris succurrere disco.*

Pontifices summos, Christum & Petrum, voluit Deus esse clementes.

Heb. 4. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris,* de Christo scriptum.

Isaias vocat *virum dolorum, & scientem infirmitatem.*

Ah! si Angelos, Confessionibus excipiendis, Deus præfecisset, abstemios, insomnes, sine corpore, adgrauãte animam, vestram fidem Auditores! quantò fuisset acerbior Confessionis lex, quam etiàm nunc perhorrescimus, hominem homini, peccatorem peccatori Petro subijcientem!

Diceret quislibet. Egone meas execrationes Angelo? expuet, excreabit, cruces ingeminabit, ad peccata mea singula.

Homines ergo, ijque peccatores, Confessionibus præfecti, ad minuendum auricularis Confessionis horrorem.

D. Chrysostom. lib. de Sacerdotio hanc rationem adfert, cur omnis Pontifex, aut Sacerdos, ex hominibus adsumptus.

Misericordiam, & iudicium volebat in Petrò Dominus, ab hoc lapsu.

Itaque, nihil mirandum. Clementem VIII. lapsus Petri memorem, Regi lapso ac relapso clementissimè indulsisse pænitenti.

*ij. *VTILITAS NOBIS* à lapsu Petri, ad { 1. *Timorem*, 2. *Spem*, 3. *Eruditionē*. }

* 1. *AD TIMOREM*. Quis enim tam fidelis, & tam Sanctus, qui, audito Petri lapsu, de se alta speret, aut iactet?

Petrus excel-luit { 1. *Fide*, 2. *Ardore*, vel effectu, 3 *Armore*, vel affectu, 4. *Gradu*. }

* 1. *FIDE*. Matth. 16. *Tu es Christus, Filius Dei viui, &c.*

Ioann. 6. *Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.*

* 2. *ARDORE*. Ille vnus ad agnitum Iesum, tranando mox venit, moræ impatiens.

Ardentiùs cæteris Christo commori spondebat, &c.

* 3. *AMORE*. Ioann. 21. *Simon Ioannis, diligis me plus his?* interrogatione ipsa, subindicata vis amoris eius præcipua.

* 4. *GRADV*. Ille enim principium Ecclesiæ princeps.

Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, ô columnam! ô Atlantem!

Ioan. 21. *Pasce oues meas.*

Lapsus tamen, hac fide, hoc ardore, hoc amore, hoc gradu.

D. Aug tract. 113. *Columna firmissima, ad vnius auræ impulsum, tota contremuit.*

1. Cor. 10. Ergò *qui stat, videat ne cadat.*

Si columnam templi leuicula aura concutit, ac eruit, an non furcam vlmeam?

Si in annosa quercu motus, quid in virga, & arundine?

Si hoc in viridi ligno, in arido quid fiet?

Sapienter Eremita ille, qui Matri ægrum se ac pœnè expirantem reuisenti: *Procul*, ait, *Mater procul, adhuc enim in me igniculus viget.*

D. Bo-

D.Bonau.c.6.vitę D.Franc. *Sæpè cùm beatificaretur à pluribus, verbum huiusmodi proferebat; Filios & filias, adhuc habere possem. nolite laudare nondum securum.*

3.Reg. *Non glorietur accinctus, æquè vt discinctus.*

Prou. Ne triumphum, ante victoriam.

Etiam in portu, naufragium.

* ij. *AD SPEM.* Vt ne quis, mole scelerum, etiam sæpè repetitorum, pressus desperet.

Nam, si homo duabus sedens sellis, homo fugax, iurax, negax, &c. secundò, tertiò in vnum idemque crimen relapsus, obtenta tamẽ venia, Ecclesię primas, Cæli clauiger postea est decretus, quid non speret cętera peccantium turba, si modo sequuta errantem, sequitur etiam pænitentem?

D. Chrysost. parænesi priore ad Theodorum lapsum. *Caue dicas, ijs tantum veniæ locum concedi, qui modicè deliquerunt. Nam finge, si libet, aliquem vniuersa malitia redundantem, & patrarit omnia, quæ à regno excludunt, is, vt demus, non sit extra fidem, sed fidelis aliquando fuerit, acceptusq; Deo, postea factus scortator, adulter, mollis, pædico, fur, ebrius, calumniator, aliaque id genus flagitia sedulò committat, equidem illi non ero desperandi autor, neque si perseuerauerit ad extremam vsque senectam, cum, infandis illis, maximisque vitijs.*

Valeant igitur, qui, semel lapsis, aut relapsis, nullam veniam, aut honores nullos decerni volunt.

Cypr. serm. de cœna Domini, sub finem. *Velit nolit Nouatus Hæreticus, omni tempore, Dei gratia recipit pænitentes.*

Christianè ergò, & nomini suo conuenienter, Clemens noster VIII. qui Relapsum absoluit, regnique iuribus restitu t, &c.

* iiij. *AD ERVDITIONEM.* Hinc enim vides discrimen renati tantùm, & initiati Confirmationis Sacramento.

Petrus baptizatus fugit, eiurauit, iurauit, &c. motæ ad lunam trepidauit arundinis vmbram, & mulierculæ vocem perhorruit:

Confirmatus verò, & indutus virtute ex alto, sacro die Pentecostes, idem ipse qualis fuit!

Leonem inuictum, ex oue timida, aut ex lepore galeato effectum dicas. Non cognoscas eundem esse.

Tum, Concilio toti respondet: *Obedire oportet magis Deo, quam hominibus.*

Contumeliam passus pro Christo, lætus ac ridens è Cõcilio egreditur.

*Act.*5. Honorem, dignitatemque, ipse cùm cæteris tum putat, *pro nomine Iesu, contumeliam pati.*

A Confirmatione, viri alteri effecti, praua tum fuêre in directa, & aspera in vias planas.

Baptizati quidem, etiam Spiritu sancto replentur, sed eo qui lauat, qui illuminat: Confirmati quoque, sed eo maximè, qui roborat, & armat.

Vt ignis, ita Spiritus S. effectus varij

Vterque non modò lucet, sed & inflammat, hic corpora, ille animos.

Baptismus ordinat ad militiam, Confirmatio parat ad pugnam.

Concio XXVIII. Dominicæ 5. in Quadrag.

Thema. *Et statim, adhuc illo loquente, gallus iterùm cantauit. Et conuersus Dominus respexit Petrum, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie mihi
- *1. Rursus, cur Petrus permissus toties labi, ac per ancillam.*
- *2. Quis illi pœnitendi autor.*
- *3. Quæ pœnitentiæ eius praxis.*

A V E.

Rursus

I.

Rurſus,cur Petrus permiſſus toties labi,ac per ancillam.

Ita eſt: *Quæcunque ſcripta ſunt,ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt,&c.*

Videndum igitur rurſus, quid doctrinę nobis,à Petri lapſu tam graui,ac toties repetito. Fugit enim, negauit ter,bis iurauit,ſemel diris ſe deuouit,& quid non?

Petri lapſus acuit { 1. *Cautelam,* 2. *Pænitentiam.* }

* j. *CAVTELAM.* Ne minima contemnat, qui in maxima labi nolet.

Qui contemnit minima,paulatim decidet.

Domus ruina,ſæpè à tenui ruina.

A paruo nauis hiatu,naufragium.

Et riparum aggeribus periculum, à leni corroſionę fluctuum.

A cane non magno,ſæpè tenetur aper.

Petrus,orationis neglectum in orto, parui æſtimans, mox in fugam lapſus,& eiurationes,&c.

Sic tu,qui paruā æſtimas culpā,adoleſcentulā moroſiùs aut fixiùs intueri, blandiri, oſculari,&c. mox præceps totus in libidinem ruis.

* ij. *PAENITENTIAM,* cum hinc videas implexa peccata,vnumque ad aliud trahere,niſi pœnitentia mox diluatur.

Sicut vnda ſuperuenit vndam: & annulus annulum implexus trahit: & in ſtágnum iactus lapis, poſt primum circulum, centum efficit: ita culpa, culpam trahit.

D.Gregor.homil.11.in Ezech. *Peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur,mox,ſuo pondere,ad aliud trahit.*

Illò ſerpens totus permeat,quò iam caput immiſit.

Et pars ſyncera corporis trahitur, niſi mox vulnus immedicabile enſe reciditur.

Peccata, vt cancer serpunt. E superbo, Petrus piger, somnolentus, orandi incurius, fugax, eiurator, peierator, &c.

Ergo tu, mox à lapsu, pænitendo surge, ne peius ruas.

Ad Dictamnum adit ceruus, mox vt sagitta confixus, & bufo ad plantaginem, simulac, araneæ veneno, percussus.

Currus luto infixos nisi mox extrahis, profundiùs semper insiguntur.

Cur à fœmina, imbecilliq; sexu, ab ancilla, ab ostiaria vinci permissus.

Fæmina imbecillis, virum vicit, ancilla & ostiaria Pontificis, seruum & ostiarium Christi.

Ignauia victi Petri maior, ex { *1 Sexu,* *2. Conditione,* *3. Officio victricis.* }

Finem permissi huius arbitror, humiliationem summam valdè arrogantis, non solum à casu, sed à cadendi etiam modo, atque autore.

Ignominiosius, aprum, à cane non magno, teneri ac capi, quàm à Molosso, aut Cerbero.

Potentius, ad humiliationem victi, ab ignauo, ignobilique vinci ac vinciri, quam ab Hercule, Alexandro, aut Cæsare.

Patauina pugna, Rex Fr. ab ignobili capi noluit, 1526. 30. Febr.

Thren. 5. *Serui dominati sunt nostri*, vt pudendum dixit.

Virg. 1. Aeneid. *Dux fæmina facti.*

Idem. *Dominabimur ab vno, Vixque viro.*

A Fæmina, ab Ancilla, ab Ostiaria, victum fuisse, Petro turpissimum.

Columna illa, tantę apud se firmitatis, leni aura; aç ferè habitu solo vocis ancillaris deiecta, procubuit.

Sic sequitur superbos vltor à tergo Deus, & illi, valdè superbos, valdè deijcere, in more est.

Psal.

Psalm. *Humilians peccatores, vsque ad terram.*

Exod. 5. Pharaonem, quod superbissimè iactasset: *Quis est Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel non dimittam*, humiliauit Deus non laxatis in eum Leonibus, Vrsis, Tygribus, &c. animantibus nobilibus ac fortibus, nimis enim hoc Pharaoni gloriosum ab his vinci, sed ranis, sed locustis, sed muscis, &c.

Daniel. 2. Statuam illam sublimem (cui caput, ex auro; pectus & brachia, ex argento; venter & femora, ex ære; tibiæ, ex ferro; pedes, partim ex ferro, partim ex luto) non aries, aut fulmen, sed lapillus abscissus de monte sine manibus, percussit, deiecit, comminuit.

Antiochum sacrilegum; Herodem, diuinis honoribus tumescentem, vermes vlti sunt.

1. *Reg.* 17. Goliatho, turri illa carnea, qui se exprobrasse agminibus Israel, &c. gloriabatur, quid superbius? illum tamen, non aliquis Ducum Saulis fortissimus, sed adolescentulus, sed ephebus, sed ouium pastor, non hasta, non gladio, non bombardæ globo, sed lapillo è funda rotato, deiecit.

Iudith 13. Holofernem, illud belli fulmen, orbisque terrorem, muliercula Hebræa truncauit, non Dux aliquis Betulorum veteranus.

Iudith 14. Id Vagao pudens miratus dicit: *Vna mulier Hebræa fecit confusionem, in domo Regis Nabuchodonosor.*

Superamur ab vna.

Petrum ergò, bis à mulierculis, ab ancillis, vna ostiaria, non à barbatis barbarisque militibus, terreri consternarique maximè permisit Deus, insinuandæ illi modestię, documentoque infirmitatis humanæ, quam lene oris muliebris spiraculum emouisset.

Vosne immobilem illam templi huius columnam dicatis, si ego eam, flatu oris huius vnico, à sedibus imis eruo?

Hęresis ergò Iouiniani, ac Pelagij, dicentium, eos, qui

plena fide per Baptiſmum renati ſunt, non poſſe poſteà peccare, etiam hinc abiuranda.
Renatus enim fuerat, ac mundus totus Petrus, teſte Chriſto Ioann.13. & tamen peccare deinde potuiſſe, factum hoc probat.
P. Alfonſus à Caſtro lib.7. cont. hæreſes, tit. gratia, hæreſi 2. conſulatur.

II.
Quis Petro pœnitendi autor.

Adhuc illo loquente, gallus iterum cantauit. Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum, &c.
Sed iam tandem, etiam Petri pœnitentiam, neque ſemper eius tantū peccata commemoremus, ac primùm, de aſpectu Ieſu, pænitendi autore, dicemus, de quo opiniones variæ.
* j. *D. Auguſtino lib.3. conſenſ. Euang. c. 6.* hic reſpectus nō oculorum corporis fuit, ſed mentis, quod Chriſtus surſum, Petrus autem in atrio deorſum.
Et quòd conuerſus dicitur Chriſtus, non ad corporis motionem trahendum, ſed ad miſerationem Chriſti hactenus auerſam à Petro, ſeu ad gratiæ, ad tempus ſubductæ (vnde & lapſus eſt) refuſionem.
Adparens enim cauſam de capite, procul à ſeruolorum, ac militum grege, tractatam.
D. Chryſoſt. homil.86. in Matth. *Inſpectio hæc Domini, vox Petro, & admonitio facta eſt.*
Conuerſus ergò *Ieſus*, j. non amplius iratus Petri arrogantiæ, *reſpexit Petrum*, j. miſeratus eſt iacentem, gratia præueniente donauit, lapſum ruinamque indicauit, &c.
* ij. EGO ſuſpicer, etiam corporale aliquid, putemque Dominum Ieſum, ante Caipham ſtantem, aut genuflectentem, ad lapſum Petri, vultum oculoſque circumquaque vertiſſe, inſtar admirantis ingentem, ac ſubitam, rei magnæ ruinam.
Hominibus in more, audito procul ſonitu ingentis alicuius

cuius ruinæ, circumſpicere, & viſa ruinæ mole, tum rurſus attentiùs fixiusque intueri, mirari, &c.

An non, viatorum quislibet in ſylua, ad annoſæ quercus ſubitam ruinam, circumſpectat?

Petrus, planè magnus apud Deum, apud homines, apud ſe maximus: & ruina eius, magna, ſubita, à leui cauſa, admiranda.

Chriſtus ergò (cui tamen nihil nouum) fortè hîc corporaliter reſpexiſſe Petrum dicitur, &, verè, corpore aut vultu, ſe conuertit Chriſtus, vt. talem fuiſſe lapſum Petri intelligas, qui, vel Chriſtum ipſum, coëgerit conuerti, atque intueri mirabundum.

Quis neſciat illud Greg. *Quo gradus altior, hoc caſus grauior*?

Sonori quoque magis caſus illi, qui ex alto. Et famoſi Magnatum lapſus.

Petrorum, Cæſarum, Præfectorum peccata, grauiora peccatis ſubditorum, cùm hæc ſic miretur Deus, illa non item.

Ruat miles in rapinam, &c. parùm mirabitur Deus: ruat Dux aut Imperator, obſtupeſcet.

Ruat, è popelli fæce, quiſpiam, conniuebit: ruat Epiſcopus, Sacerdos, &c. conuerſus adſpiciet adtonito ſimilis.

Conuerſus Dominus reſpexit Petrum.

Gen. 3. Ad Adami perſonæ publicæ, tot dotibus auctę caſum, etiam dixit: *Adam vbi es*? *Petre vbi es*? procumbit humi bos.

D. Bernard 4. de conſiderat. *Næniæ, in ore ſecularium, ſunt næniæ; in ore Sacerdotum, blaſphemiæ.*

* iij. Et quis ſcit, ſi conuerſus Ieſus, & corporaliter intuens Petrum, non etiam, occulta quadam, ac diuina oculorum vi vſus, effecerit, vt Petrus videret videntem, radijsque ſolito illuſtrioribus, tabulatum, quaſi diaphanum corpus, penetrârit?

Lynceus certè, Argonautarum vnus, etiam parietem viſu penetrabat, & (ſi hiſtoricis fides) nouiſſimam Lunam primamque eodem die in ſigno arietis conſpiciebat. Et Varro ipſe, hunc centum triginta milia paſſuum proſpexiſſe ſcribit.

Quidni, & oculis Christi vis eadem, & maior?
Per quod vnumquodque tale, & illud magis.
Psalm. *Qui finxit oculum, non considerat?*
Vt vt se res habet, miserentis fuit hic adspectus, &, ad se, trahere volentis errantem, illustrando mentem, ac mouendo adfectum.
Conuersum verò Iesum, quàm benè dictum ! vt subaudias à Petro auersum tantisper, offensum hominis fastu.
Dorsum, & non faciem, ostendam eis.
Psalm. 29. *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.*
Iratus adroganti Petro, subduxit gratię lucem tantisper; nunc ad humiliatum iam satis conuersus, refudit gratiam, credo, etiam cum fænore.

Et recordatus Petrus, &c.

O fælicem syderis huius adspectum?

Quod adspectus vnius effectus:
1. *Memoria dictorum* : Et recordatus est, &c.
2. *Intelligendi lux.* Nam hinc peccatum didicit.
3. *Fuga mali.* Egressus, &c.
4. *Lachrymæ.* Fleuit amarè. Liquatum dixisses virum, instar niuis ab adspectu Solis.

Astronomi nugaces, frustra iam mihi iactent, fœlices astrorum quorundam adspectus ; vt Martis, vt bellax fias ; Veneris, vt venustus; Mercurij, vt eloquens, &c.
Aspectus hic constellationis oculorum Christi, Petro fælicior, astrorum quorumlibet adspectu vel blandissimo.
Sol, & lux reddita menti.
Conuersus Iesus respexit Petrum, & mox in eo effecit, quicquid Sol conuersus, aspiciensque orizontem nostrum, efficere adsolet.

A Solis

A Solis vicinia
- 1. *Ingenium, hominis;*
- 2. *Lux, tenebris,*
- 3. *Calor, frigidis;*
- 4. *Liquor constrictis,* glacici ac niui, &c.

* j. *INGENIVM* homini eò meliùs, quò is Soli vicinior, maximè, ab Antipodibus post Auroram reuertenti.

Virgil. 1. AEneid. *Non obtusa adeò gestamus pectora Pœni.*

Nec tam auersus equos Tyria Sol iungit ab vrbe.

Vegetius de re milit. lib 1. c. 2. *Et plaga cæli, non ad robur corporum tantùm, sed etiam animorum, plurimùm valet.*

Idem ibid. *Omnes nationes, quæ vicinæ sunt Soli, nimio calore siccatas, ampliùs quidem sapere, sed minùs habere sanguinis dicunt.*

Ibidem. *Septentrionales populi, remoti à Solis ardoribus, inconsultiores.*

Et, *Auroram Musis amicam, & aptam studijs,* pueri docebamur.

Petri hebes ingenium, nec peccati, nec gallicinij intelligens, aduerso (quasi ad Antipodes Sole) Christi adspectu; sed conuerso illo (quasi Sole redeunte) acutè intellexit gallicantum. *Conuersus Iesus respexit Petrum, & recordatus est, &c.*

* ij. *LVX* tenebris discussis, orbi nostro aduehitur, Solis adspectu: &, adspectu Christi, Petro lux reddita, qua videret, fugam, negationes, iuramenta, diras, & cæteras peccatorum suorum fœdas facies, aut fæces.

* iij. *CALOR*, frigidis, ac rigentibus, à Solis adspectu torrido: *Conuersus Iesus, respexit Petrum,* & occultum noui amoris ignem inspirauit.

* iiij. *LIQVOR* ex glacie ac niue. Flere tum putes ac lachrymari, niuosa & glacialia tecta: *Conuersus Iesus respexit Petrum, & egressus forâs, fleuit amarè,* totùs in imbres lachrymarum, instar niuis, aut Niobes, solutus; aut, vt illud saxum, quod (Pausania teste, & Homeri

Homeri Scholiaste)in Phrygia,in fontem aquarum,velut humanas lachrymas,ebullit.
Psalm. 113. Quid dicam? *Conuertit petram,in stagna aquarum, & rupem, in fontes aquarum*. Sed illa petra Petrus mollior: illam enim bis, illum semel virga percussit,& fluxerunt aquæ,& torrentes inundauerunt.
Tunc seriò inaudijt gallum, tunc meminit vaticinij Christi.
(Roma,vetus inquam Roma) multùm tu quidem anseribus tuis debes, qui nisi,raucis clamoribus, Manlium tuum excitâssent, cum cæteris etiam dormientem, iampridem Brennus, vrbis tuæ iam victor, etiam in Capitolia tua irrupisset. *Ex Liuio lib. 2. decad. 1.*
Sed tu (noua Roma) & tu (Petre, Romule Ecclesiæ Romanæ, j. nostræ) etiam gallo debitores estis, cuius cantus excitauit mortuum magis, quam dormientem, & peccato eripuit,&c.
Meritò, sigillis Petri incîdatur gallus, meritò eius insignibus idem adpingatur, si, ab euētibus ferè, stemmata atque insignia, viris principibus nata.
Coruum suum in pretio habeat Helias,à quo in torrente Carith pastus: Paulus & Antonius suum; & suum Erasmus Campanus Episcopus; aues suas Basilius; à quibus,in desertis, sunt pasti:
Gallum Petro carum esse, quæ ratio vetet?
Cælius Rhod. lib. 13. antiq. lect. c. 58. Marthes, Rex Ægypti, coruicem literarum suarum baiulum amat, &, tumulo,mortuum honorat.
Petrus amet gallum,verbi Christi refricatorem.
Sed tamen, & hoc nota, cantum galli apud Petrum nihil effecturum, ni conuersio, adspectusque Christi, concurrisset: videas, duo necessaria, ad peccatoris conuersionem.

Duo peccatorem conuertunt { 1. *Concionator*, vt causa secunda, 2. *Deus*, vt prima.

* j. CONCIONATOR, verbo, vt gallus, cantu; Deus,gratia sua,vt Christus,adspectu Petri.
Concionator frustrà arguat opportunè, importunè, & ad

& ad rauim vsque, vt & gallus frustra secundò ac tertiò cantaturus, nisi Dei gratia intùs moueat; & aures cordis adloquatur, j. nisi conuersus Iesus respiciat Petrum.

Neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed, qui incrementum dat, Deus.

D. Bernard. c. 1. Quòd vox Dei, &c. *Conuersio animorum, opus diuinæ vocis est, non humanæ. Simon Ioannis piscator hominum, &c. incassum laborauit tota nocte, donec dixit Dominus, iacta rete in dextram nauigij.*

Cæterùm (addit) *etsi loquamur iustitiam Dei, & gloriam Dei quærimus, effectum tamen ab eo solo exspectare, ab eo postulare necesse est, vt voci suæ vocem virtutis adcommodet.*

Vt verò gallus, ex officio naturæ, siue audiret Petrus, siue non, cantabat tamen: ita Concionator, siue audiat, & pareat peccator, siue non, ex officio gratiæ, semper dicat.

Isai. *Clama ne cesses, &c.*

Insta oportunè, importunè, &c.

* ij. *DEVS*, vt prima causa, immediatè conuertit peccatores, mediatè, per concionatores, quasi instrumenta.

Possit Deus sine concionatoribus, concionatores nihil, sine Deo.

Gratia Dei duplex.	1. *Præueniens*, Psalm. 58. *Misericordia Dei præueniet me.*
	2. *Subsequens.* Psalm. 22. *Misericordia tua subsequetur me, omnibus diebus vitæ meæ.*

Columna modò præiens, modò adsequens Israëlem, nunc vt ignis, nunc vt nubes, huius gratiæ duplicis typus illustris.

Inclamet ergò peccatorum quisque.

Respice in me, & miserere mei:

Conuertere, Domine, & libera animam meam:

Conuerte me, & conuertar ego.

Thren. vlt. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.*

Hierem.

Hierem. 17. *Sana me Domine, & sanabor, saluum me fac, & saluus ero.*

D. Ambros. in hymno. *Iesu, labentes respice,*
Et nos videndo corrige;
Si respicis, lapsi stabunt,
Fletuque culpa soluitur.

Conuersus Christus conuertit, & respiciens Petrum, Petri oculos ad se pellexit.

Magna vis oculorum, in vtramque partem.

Basiliscus solis oculis, quos adspicit, necat.

Mœrim raucum faciunt, quem lupi vidêre priores.

In oculis, miræ amoris illecebræ.

Cant. 4. *Vulnerasti cor meum, vulnerasti cor meum, in vno oculorum tuorum.*

Oculi sunt in amore duces, seu videant, seu videantur.

Homo, imago Dei. Atqui, vt imago alicuius in speculo, vultum è vultu comparat, demittit, attollit, auertit os, oculos; conniuet, adspectat, atque ita se componit, quo modo is, cuius est imago: Sic homo Deum intuetur, cùm illum respicere dignatur Deus.

Conuersus Christus, Petrum conuertit: & adspiciēs prior, adspici se effecit.

III.

Pœnitentia Petri quæ praxis.

Quatuor hic in Petro:
1. *Recordatio monitionum*. Recordatus est verbi Domini Iesu, &c.
2. *Fuga occasionum mali*. Et egressus foras.
3. *Fletus*. Fleuit.
4. *Contritio*. Amarè; id enim animi dolorem ingentem sonat.

* j. *RECORDATIO monitionum.*

* ij. *FVGA occasionum mali.* Egressus est (ait Euang.) oculis misericordiæ Christi, eum emittentibus, aut minacelimoque eiusdem intuitu, eum expellente.

Cant. *Oculi tui auolare me fecerunt.*

Magnus ad virtutem gradus, Malorum fuga.

Virg.

Virgil. 3. AEneid. *Heu fuge crudeles terras, fuge litt us auarum.*
Genes. 19. Lotho suasum excedere Sodomis, desertis etiam generis.
Si oculus tuus scandalizat te, erue eum abs te, &c.
D.Chrysost.homil. 1.de incompreh. Dei natura. *Si detrimentosæ sunt amicitiæ, resiliamus & fugiamus.*
Egressus ergò Petrus mox mox, non exspectato crastino diluculo.
Decepit multos crastina pænitentia.
Sera nimis vita est crastina, viue hodie.
Qui non est hodiè, cràs minùs aptus erit.
D. Hieronym. ep. ad Paulinum. *Festina, quæso te, & hærentis in salo nauiculæ funem præscinde potiùs, quàm solue.*
* iij. *FLETVS.* Fleuit græci legunt verbum ἐκλαυσε, quod significat Petrum repentè, cum impetu, prorupisse in lachrymas.
* iiij. *CONTRITIO.* Amarè flesse notanter dictum, quod, quia ad animum magis refertur, veràm internamque Petri pœnitudinem indicat; sunt enim, & fictæ quorundam, languidulæque lachrymæ, eorum sc. qui, vt flerent, oculos erudière suos, nec tàm dolent intus, quàm fortis madent. Crocodili lachrymæ. At Petri certè, erant amaræ.
Quidam dolent, sed oculis siccis: quorundam oculi madent, & cor non dolet; sed vtrumque in Petro.
Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ.
Iob. *Antequam comedam, suspiro.*
Psalm. *Lauabo per singulas noctes, lectum meum, lachrymis meis, &c.*
Psalm. *Potum metum cum fletu miscebam.*
Psalm. *Conuertit petram Petrum in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.*
Percusit Moyses *petram Petrum, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.*
Vt petra bis Moysi percussa, primò frustrà, secundò effica-

efficaciter: ita petra cordis Petri, semel bisque percussa, primo nequidquam gallicantu, sed secundò, oculis Christi, vtiliter, nam deindè *egressus foras*, multum diuque *fleuit amarè*.

Petri igitur pœnitentia illustris, ab
1. *Acceleratione*, citò egressus. Oculo tantùm admonitus.
2. *Contritione*: Fleuit amarè, j. indoluit.
3. *Lachrymis*, Plorans plorauit in nocte & lachrymæ in maxillis eius.
4. *Diuturnitate*. Quoties inauditus galli cantus. Psal. 50. *Peccatū meū contra me est semper.*

Concio XXIX. feriæ 2. hebd. in Passione.

Them. *Mane autem facto, conuenerunt, & consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
1. *Cur tam manè initum consilium, ad quid, & qui in eo Patroni Christi.*
2. *De Christi ad Pilatum deductione. Quis, & cuias Pilatus.*
3. *De hypocrisi Iudæorum non ingredientium prætorium.* AVE.

I.

Cur tam manè initum consilium, ad quid & qui in eo Patroni Christi.

Opinor, nocte hac tota, nec custodes, nec Iudices ipsos, sicut nec captiuum, vel momento dormisse.
Dormissene is captiuus potuit, cui sputa, colaphi, &c. nō permisère, vel oculos claudere? quoq; milites abusi, vice ludi chartarum, aut alearum, ne ipsi obdormiscerent?

Dormiat

Dormiat ſcilicet, qui inter incudem & malleum; qui inter ſactum & ſaxum.

Iudices verò quis credat vel dormitaſſe?

Somnus Iudicum prohibitus
- 1. *Gaudio,*
- 2. *Studio comminiſcendi,*
- 3. *Deſiderio lucis*, impatientia moræ.

* j. *GAVDIO Ingenti*, à vinculis eius, qui effugerat aliàs, aliàs euanuerat, &c.

Iſai. 9. *Sicut exultant victores capta præda, quandò diuidunt ſpolia.*

Inciderat in caſſes præda multùm diuque petita

* ij. *STVDIO comminiſcendi* noua, ac digna non Gyaris modò, ſed morte, quæ Pilato diluculo obtruderent. Nam, veſperè, fruſtra laboratum, etiàm *cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent.*

Lectis incubantes, mollibus in plumis, nunc hac, nunc illac, cogitabundi volutabantur, vt oſtium in cardine ventis agitatum.

* iij. *DESIDERIO lucis*, vt ſua quiſque ſomnia indicaret, & aliena viciſſim diſceret.

Credo, quemlibet reliquias noctis illius, æternitatem æſtimâſſe, illorum inſtar, quos Purgatorium diutiùs inuitos tenet, quibus dies vna, ſeculum.

Vidiſſes illos, centies è lectulo caput attollere, ac proſpectare, num iam diluxiſſet, alias Epimenidis ſomno adſuetos.

Non tam deſiderabilis ægro, quam iſtis, dies.

Manè autem facto. Primulo diluculo, vidiſſes ſemi-veſtitos impexos, incomptos, vix benè calceatos, turmatim, quaſi apum examen, confluentes in Curiam, accelerandi ſtudio.

Periculum in mora ſuſpicabantur.

Feſtinabat quiſq; proferre, ſi quid excogitâſſet, dignius aut conuenientius heſternis teſtimonijs, aut nugis.

Primi fortè talis oratio: Ego (viri fratres) operæ pretium fore duxi, ſi Pilato dixerimus: *Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram.*

Cui, fortè alter ista subiecit: Benè isthuc quidem, benè: sed, quid si causemur quoque, inuentum *prohibentem dari tributa Cæsari?* Mihi quidem videtur id aptius, ad Pilatum irritandum.
Tertiùs verò: Melius hoc: grauissimum verò, si addimus, auditum illum *dicentem*, *se Christum Regem esse.*
Tùm tandem Præses, fortè sic: Optimè omnes quidem, & singuli: at quid si potiùs singula contexamus? Quæ non prosunt singula, multa iuuant: & cumuli Hesiodij hìc placent.
Funiculus triplex difficilè rumpitur.
Placuit consilium Concilio. Dictum factum.
Pauci admodum Christo patroni, vt adsolet, rebus versis, & aduersis.
Gamaliel fortè vnus, Doctor Legis, D. Paulo Magister commemorauit, quam malorum vim passi maiores, à nece Prophetarum; acerbiora metuenda, à nece huius vnius, &c.
Nicodemus, fassus iam olim, se scire Christum *venisse à Deo Magistrum*, &, à signis, testatus Deum: *Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi, fuerit Deus cum eo.* Ioann. 3. fortè etiam leuiusculè patrocinatus.
De Ioseph Arimathæo Decurione, certò constat.
Luc. 23. *Hic non consenserat consilio, & actibus eorum.*
Expectabat & ipse regnum Dei.
Molliter tamen is patronus, vt opinor: Nàm, etsi *discipulus Iesu*, *occultus* tamen *propter metum Iudæorum.* Ioann. 19.
Sed quid hi pauci, inter tantos? Obruuntur, nec numero, nec viribus æqui.
Decretum igitur fatumque, vinciri virum, trahique ad Pilatum, à tribunali sacro, ad profanum, aut à foro patrio, ad Romanum. Et, hinc mihi exordium sectionis tertiæ tactatus huius magni, in quâ dicam; *DE TRIBVNALIBVS PROPHANARVM POTESTATVM, PILATI, ET HERODIS.*
Pilatus

II.

Pilatus quis, vnde sic dictus, & cuias?

Problema planè non vanum. Nam nostræ genti, ac linguæ, inuri notam damnati Christi, probrosissimum.
Miror, id nemini hactenùs agitatum, maximè Francorum nulli, quibus ingenij satis, & quos probrum hoc præcipuè ferit.
Adfert (mihi credite) nescio quid ruboris toti genti, ciuis degeneris turpitudo, vel vnius.
Quidni nam, & contra cæteri, laudati ciuis gloriæ partem sibi vendicant.
Sanè, non parua gloriæ pars mihi, ab Orlando illo di Lassus, Orpheo huius æui, ac Principe Musicorum, nato mecùm Montibus Hannoniæ, sæculo eodem.
Tàm id verum, vt sæpè eiuratur scelerosus, à bonis, pro non suo, etsi suus: adoptetur alienus, bonæ notæ.
Hinc filij multi patribus abdicati.
1. Ioan. 2. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.*
Et populi ex leges audiêre, ab ipso Deo; *Vos non populus meus, &c.*
Aquila quoque ipsa, pullum nido exturbat, cuius oculi ad Solem caligant.
Adoptantur contrà, pro suis, alieni, si bonæ notæ.
Homerum illum iam mortuum, quot vrbes certatim sibi adrogauêre, quem viuum, cæcum, egentem, stipem mendicantem, vix quisquam benè nôrat? Tantùm potuit Ilias vna, etiam Alexandro Magno ita in delicijs, vt arca superbissima includeret, gestaret semper, eique dormiens incubaret.
Cicero pro Archia videatur.
A. Gell. lib. 3. noct. c. 11. Επτὰ πόλεις διεϱίσουσι πεϱὶ ϱίζαν Ομηϱου
σμύϱνα, ϱόδος Κολοφών, σαλαμὶν', ἴος, ἄϱγος, 'Αθηναι. id est,
Septem vrbes certant, de stirpe insignis Homeri.

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ius, Argos, Athenæ.

Igitur, scire interest Pilati orbem atque vrbem, rem abstrusum valdè.

Pilati patria.

Pilatus (historia quâdam teste) Spurius fuit, ceu Nothus, Tito Rege natus. Quin boni speres, ab hoc ortu?

Mali corui, malum ouum.

A vitijs natalium, frequenter & vitia morum, vel traducta ab improbis parentibus, vel, pudore generis, animo humi repente.

Euripid. in Hippolyto. *Non duritate tanta est quisquam pectoris,*
Obnoxio qui non animo & seruo fuat,
Culpæ patris matrisue conscius sibi. Ita fit, vt
Rabies parentum duret, & longum nefas
Eat in nepotes, nec vacet cuiquam vetus
Odisse crimen, semper oriatur nouum
Nec vnum in vno. Senec. in Thyeste act. 1.
Et succedat auo deterior nepos,
Et maior placeat culpa minoribus. ibidem.

Patria, quibusdam { 1. *Gallus,* 2. *Romanus.* }

* j. *GALLVS.*

Didacus Stella in Luc. 23. ait aliquibus putari Lugdunensem.

R.P. Cornel. Mussus ser. de Pass. p. 4. *Ethnicus alienæ regionis, patria Gallus, ciuitate Romanus.*

Ioann. Rauisio Textori in Off. tit. Qui sibi mortem consciuerunt, Fuit Patria Lugdunensis, ac mortem sibi intulit. Autor illi Gregor. Turonensis.

Autor Rosæ aureæ refert Nic. Lyrano in Luc. 3. etiàm videri Lugduni in Burgundia natum dictumque nomine proprio Pontium, cognomento Pilatum: atque illum ita nuncupatum, ex duobus probari à Lyrano: primò, quòd in more sit propria nomina præponi; secundò,

cundò, quòd Pontius, pro nomine proprio, valdè vſitatum in Burgundia, cuiatem Pilatum & Lugdunenſem iactant. Cenſuram tantiſper differamus.

A Burgundico ergo nomine, hominem fuiſſe Burgundum, videri poſſit.

Cæterùm, apud Ioſephum, Nicephorum, Adonem, & cæteros claſſicos autores multa de Pilato quidem, eiuſque actis, reperio, de ortu verò ac patria eius vix aliquid omninò. Itaque Neoterici plerique mihi ac gregarij quandoque citandi fuêre.

* ij. *ROMANVS*, aut cuiaſcunque, ſaltem Italus.

M. Hieronym. Vida Albæ Epiſ. Chriſtiad. lib. 2. in fine.

Illo, Iudæam frænabat, tempore, miſſus
Cæſaris imperio Tyberi, Pilatus, opimam,
Pontius inſigni Romanus origine gentis.

Audis Romanum, niſi reſpondeas, illum etiam Romanum dici, qui alibi natus, ciuitate Rom. ſit donatus. Romanum quoque, aut Italum fuiſſe, è re & gloria Chriſti eſt, qui nunc Regni, & Eccleſiæ ſuæ ſedem, illic habeat, vnde prodijt, qui Eccleſiæ caput, j. Chriſtum impugnauit.

Bartaſſius lib. 1. hebd. 1. in fine, loquens de iudicio vltimo, Pilatum Iudicem Italum vocat:

——— *O toy, qui d'autrefois*
D'vn Iuge Italien as redoubté la voix.

Romanum, aut Italum, potiùs quam Gallum ſuſpicor, ex

1. *Præfecturæ loco, ſeu Prouincia,*
2. *Ordine Iudicij,*
3. *Genere ſupplicij,*
4. *Titulo crucis trilingui,*
5. *Exilij loco,*
6. *Nomine, ſeu agnomine.*

* j. *PRAEFECTVRAE LOCO, ſeu Prouincia,* Iudæa ac Hieroſolymis.

Luc. 3. *Procurante Pontio Pilato Iudæam.* nomine Imp. Rom. Hieroſolyma autem iam recens à Pompeio victa: & Gallia recentiùs, à Iulio Cæſare: ideoque minus adparens, à Romanis, creditos recenter victos, recenter victo cum ſuis.

Quidni,& oculis Christi vis eadem,& maior?
Per quod vnumquodque tale,& illud magis.
Psalm. *Qui finxit oculum,non considerat?*
Vt vt se res habet,miserentis fuit hic adspectus,&,ad se, trahere volentis errantem,illustrando mentem,ac mouendo adfectum.
Conuersum verò Iesum, quàm benè dictum ! vt subaudias à Petro auersum tantisper, offensum hominis fastu.
Dorsum,& non faciem,ostendam eis.
Psalm. 29. *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.*
Iratus adroganti Petro,subduxit gratię lucem tantisper; nunc ad humiliatum iam satis conuersus , refudit gratiam,credo,etiam cum fænore.

Et recordatus Petrus,&c.

O fælicem syderis huius adspectum?

Quod adspectus vnius effectus:
1. *Memoria dictorum* : Et recordatus est, &c.
2. *Intelligendi lux.* Nam hinc peccatum didicit.
3. *Fuga mali.* Egressus,&c.
4. *Lachrymæ.* Fleuit amarè. Liquatum dixisses virum, instar niuis ab adspectu Solis.

Astronomi nugaces , frustra iam mihi iactent, fœlices astrorum quorundam adspectus ; vt Martis , vt bellax fias ; Veneris , vt venustus; Mercurij, vt eloquens,&c.
Aspectus hic constellationis oculorum Christi, Petro fælicior, astrorum quorumlibet adspectu vel blandissimo.
Sol,& lux reddita menti.
Conuersus Iesus respexit Petrum, & mox in eo effecit,quicquid Sol conuersus, aspiciensque orizontem nostrum, efficere adsolet.

A Solis

A Solis vicinia
1. *Ingenium, homini;*
2. *Lux, tenebris,*
3. *Calor, frigidis;*
4. *Liquor constrictis,* glacici ac niui, &c.

* j. *INGENIUM* homini eò meliùs, quò is Soli vicinior, maximè, ab Antipodibus post Auroram reuertenti.

Virgil. 1. Æneid. *Non obtusa adeò gestamus pectora Pœni.*

Nec tam auersus equos Tyria Sol iungit ab vrbe.

Vegetius de re milit. lib 1. c. 2. *Et plaga cæli, non ad robur corporum tantùm, sed etiam animorum, plurimùm valet.*

Idem ibid. *Omnes nationes, quæ vicinæ sunt Soli, nimio calore siccatas, ampliùs quidem sapere, sed minùs habere sanguinis dicunt.*

Ibidem. *Septentrionales populi, remoti à Solis ardoribus, inconsultiores.*

Et, *Auroram Musis amicam, & aptam studijs,* pueri docebamur.

Petri hebes ingenium, nec peccati, nec gallicinij intelligens, auerso (quasi ad Antipodes Sole) Christi adspectu; sed conuerso illo (quasi Sole redeunte) acutè intellexit gallicantum. *Conuersus Iesus respexit Petrum, & recordatus est, &c.*

* ij. *LUX* tenebris discussis, orbi nostro aduehitur, Solis adspectu: &, adspectu Christi, Petro lux reddita, qua videret, fugam, negationes, iuramenta, diras, & cæteras peccatorum suorum fœdas facies, aut fæces.

* iij. *CALOR*, frigidis, ac rigentibus, à Solis adspectu torrido: *Conuersus Iesus, respexit Petrum,* & occultum noui amoris ignem inspirauit.

* iiij. *LIQUOR* ex glacie ac niue. Flere tum putes ac lachrymari, niuosa & glacialia tecta: *Conuersus Iesus respexit Petrum, & egressus forâs, fleuit amarè,* totùs in imbres lachrymarum, instar niuis, aut Niobes, solutus; aut, vt illud saxum, quod (Pausania teste, & Homeri

Homeri Scholiastę)in Phrygia,in fontem aquarum,velut humanas lachrymas,ebullit.
Psalm. 113. Quid dicam? *Conuertit petram,in stagna aquarum, & rupem, in fontes aquarum*. Sed illa petra Petrus mollior: illam enim bis, illum semel virga percussit,& fluxerunt aquæ,& torrentes inundauerunt.
Tunc seriò inaudijt gallum, tunc meminit vaticinij Christi.
(Roma,vetus inquam Roma) multùm tu quidem anseribus tuis debes, qui nisi,raucis clamoribus, Manlium tuum excitâssent, cum cæteris etiam dormientem, iampridem Brennus, vrbis tuæ iam victor, etiam in Capitolia tua irrupisset. *Ex Liuio lib. 2. decad*. 1.
Sed tu (noua Roma) & tu (Petre, Romule Ecclesiæ Romanæ, j. nostræ) etiam gallo debitores estis, cuius cantus excitauit mortuum magis, quam dormientem, & peccato eripuit,&c.
Meritò, sigillis Petri incîdatur gallus, meritò eius insignibus idem adpingatur, si, ab euētibus ferè, stemmata atque insignia, viris principibus nata.
Coruum suum in pretio habeat Helias,à quo in torrente Carith pastus: Paulus & Antonius suum; & suum Erasmus Campanus Episcopus; aues suas Basilius; à quibus,in desertis, sunt pasti:
Gallum Petro carum esse, quæ ratio vetet?
Cælius Rhod. lib. 13. *antiq. lect. c*. 58. Marthes, Rex Ægypti, coruicem literarum suarum baiulum amat, &, tumulo,mortuum honorat.
Petrus amet gallum,verbi Christi refricatorem.
Sed tamen, & hoc nota, cantum galli apud Petrum nihil effecturum, ni conuersio, adspectusque Christi, concurrisset: videas, duo necessaria, ad peccatoris conuersionem.

Duo peccatorem conuertunt { 1. *Concionator*,vt causa secunda, 2. *Deus*,vt prima.

* j. CONCIONATOR, verbo, vt gallus, cantu; Deus,gratia sua,vt Christus,adspectu Petri.
Concionator frustrà arguat opportunè, importunè, & ad

& ad rauim vſque, vt & gallus fruſtra ſecundò ac tertiò cantaturus, niſi Dei gratia intùs moueat; & aures cordis adloquatur, j. niſi conuerſus Ieſus reſpiciat Petrum.

Neque qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed, qui incrementum dat, Deus.

D. Bernard. c. 1. Quod vox Dei, &c. *Conuerſio animorum, opus diuinæ vocis eſt, non humanæ. Simon Ioannis piſcator hominum, &c. incaſſum laborauit tota nocte, donec dixit Dominus, iacta rete in dextram nauigij.*

Cæterùm (addit) *etſi loquamur iuſtitiam Dei, & gloriam Dei quærimus, effectum tamen ab eo ſolo exſpectare, ab eo poſtulare neceſſe eſt, vt voci ſuæ vocem virtutis adcommodet.*

Vt verò gallus, ex officio naturæ, ſiue audiret Petrus, ſiue non, cantabat tamen: ita Concionator, ſiue audiat, & pareat peccator, ſiue non, ex officio gratiæ, ſemper dicat.

Iſai. *Clama ne ceſſes, &c.*

Inſta oportunè, importunè, &c.

* ij. DEVS, vt prima cauſa, immediatè conuertit peccatores, mediatè, per concionatores, quaſi inſtrumenta.

Poſſit Deus ſine concionatoribus, concionatores nihil, ſine Deo.

Gratia Dei duplex.
- 1. *Præueniens*, Pſalm. 58. *Miſericordia Dei præueniet me.*
- 2. *Subſequens*. Pſalm. 22. *Miſericordia tua ſubſequetur me, omnibus diebus vitæ meæ.*

Columna modò præiens, modò adſequens Iſraëlem, nunc vt ignis, nunc vt nubes, huius gratiæ duplicis typus illuſtris.

Inclamet ergò peccatorum quiſque.

Reſpice in me, & miſerere mei:

Conuertere, Domine, & libera animam meam:

Conuerte me, & conuertar ego.

Thren. vlt. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.*

Hierem.

Virgil. 3. AEneid. *Heu fuge crudeles terras, fuge littus auarum.*
Genes. 19. Lotho suasum excedere Sodomis, desertis etiam generis.
Si oculus tuus scandalizat te, erue eum abs te, &c.
D. Chrysost. homil. 1. de incompreh. Dei natura. *Si detrimentosæ sunt amicitiæ, resiliamus & fugiamus.*
Egressus ergò Petrus mox mox, non exspectato crastino diluculo.
Decepit multos crastina pænitentia.
Sera nimis vita est crastina, viue hodie.
Qui non est hodiè, cràs minùs aptus erit.
D. Hieronym. ep. ad Paulinum. *Festina, quæso te, & hærentis in salo nauiculæ funem præscinde potiùs, quàm solue.*
* iij. *FLETVS.* Fleuit græci legunt verbum ἐκλαυσε, quod significat Petrum repentè, cum impetu, prorupisse in lachrymas.
* iiij. *CONTRITIO.* Amarè flêsse notanter dictum, quod, quia ad animum magis refertur, veram internamque Petri pœnitudinem indicat; sunt enim, & fictæ quorundam, languidulæque lachrymæ, eorum sc. qui, vt flerent, oculos erudière suos, nec tàm dolent intus, quàm fortis madent. Crocodili lachrymæ. At Petri certè, erant amaræ.
Quidam dolent, sed oculis siccis: quorundam oculi madent, & cor non dolet; sed vtrumque in Petro.
Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ.
Iob. *Antequam comedam, suspiro.*
Psalm. *Lauabo per singulas noctes, lectum meum, lachrymis meis, &c.*
Psalm. *Potum meum cum fletu miscebam.*
Psalm. *Conuertit petram Petrum in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.*
Percussit Moyses *petram Petrum, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.*
Vt petra bis Moysi percussa, primò frustrà, secundò effica-

efficaciter: ita petra cordis Petri, semel bisque percussa, primo nequidquam gallicantu, sed secundò, oculis Christi, vtiliter, nam deindè *egressus foras*, multum diuque *fleuit amarè*.

Petri igitur pœnitentia illustris, ab
1. *Acceleratione*, citò egressus. Oculo tantùm admonitus.
2. *Contritione*: Fleuit amarè, j. indoluit.
3. *Lachrymis*, Plorans plorauit in nocte & lachrymæ in maxillis eius.
4. *Diuturnitate*. Quoties inauditus galli cantus.
Psal. 50. *Peccatũ meũ contra me est semper.*

Concio XXIX. feriæ 2. hebd. in Passione.

Them. *Mane autem facto, conuenerunt, & consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
1. *Cur tam manè initum consilium, ad quid, & qui in eo Patroni Christi.*
2. *De Christi ad Pilatum deductione. Quis, & cuias Pilatus.*
3. *De hypocrisi Iudæorum non ingredientium prætorium.* AVE.

I.

Cur tam manè initum consilium, ad quid & qui in eo Patroni Christi.

Opinor, nocte hac tota, nec custodes, nec Iudices ipsos, sicut nec captiuum, vel momento dormîsse.

Dormîssene is captiuus potuit, cui sputa, colaphi, &c. nõ permisêre, vel oculos claudere? quoq; milites abusi, vice ludi chartarum, aut alearum, ne ipsi obdormiscerent?

Dormiat

Dormiat scilicet, qui inter incudem & malleum; qui inter sacrum & saxum.

Iudices verò quis credat vel dormitasse?

Somnus Iudicum prohibitus { 1. *Gaudio,* 2. *Studio comminiscendi,* 3. *Desiderio lucis,* impatientia moræ.

* j. *GAVDIO Ingenti*, à vinculis eius, qui effugerat aliàs, aliàs euanuerat, &c.

Isai. 9. *Sicut exultant victores capta præda, quandò diuidunt spolia.*

Inciderat in casses præda multùm diuque petita

* ij. *STVDIO comminiscendi* noua, ac digna non Gyaris modò, sed morte, quæ Pilato diluculo obtruderent. Nam, vesperè, frustra laboratum, etiàm *cùm multi falsi testes adcessissent.*

Lectis incubantes, mollibus in plumis, nunc hac, nunc illac, cogitabundi volutabantur, vt ostium in cardine ventis agitatum.

* iij. *DESIDERIO lucis*, vt sua quisque somnia indicaret, & aliena vicissim disceret.

Credo, quemlibet reliquias noctis illius, æternitatem æstimâsse, illorum instar, quos Purgatorium diutiùs inuitos tenet, quibus dies vna, seculum.

Vidisses illos, centies è lectulo caput attollere, ac prospectare, num iam diluxisset, alias Epimenidis somno adsuetos.

Non tam desiderabilis ægro, quam istis, dies.

Manè autem facto. Primulo diluculo, vidisses semi-vestitos impexos, incomptos, vix benè calceatos, turmatim, quasi apum examen, confluentes in Curiam, accelerandi studio.

Periculum in mora suspicabantur.

Festinabat quisq; proferre, si quid excogitâsset, dignius aut conuenientius hesternis testimonijs, aut nugis.

Primi fortè talis oratio: Ego (viri fratres) operæ pretium fore duxi, si Pilato dixerimus: *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram.*

Cui, fortè alter ista subiecit: Benè isthuc quidem, benè: sed, quid si causemur quoque, inuentum *prohibentem dari tributa Cæsari*? Mihi quidem videtur id aptius, ad Pilatum irritandum.

Tertiùs verò: Melius hoc: grauissimum verò, si addimus, auditum illum *dicentem, se Christum Regem esse*.

Tùm tandem Præses, fortè sic: Optimè omnes quidem, & singuli: at quid si potiùs singula contexamus? Quæ non prosunt singula, multa iuuant: & cumuli Hesiodij hîc placent.

Funiculus triplex difficilè rumpitur.

Placuit consilium Concilio. Dictum factum.

Pauci admodum Christo patroni, vt adsolet, rebus versis, & aduersis.

Gamaliel fortè vnus, Doctor Legis, D. Paulo Magister commemorauit, quam malorum vim passi maiores, à nece Prophetarum; acerbiora metuenda, à nece huius vnius, &c.

Nicodemus, fassus iam olim, se *scire* Christum *venisse à Deo Magistrum*, &, à signis, testatus Deum: *Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi, fuerit Deus cum eo*, Ioann. 3. fortè etiam leuiusculè patrocinatus.

De Ioseph Arimathæo Decurione, certò constat.

Luc. 23. *Hic non consenserat consilio, & actibus eorum. Expectabat & ipse regnum Dei.*

Molliter tamen is patronus, vt opinor: Nàm, etsi *discipulus Iesu, occultus* tamen *propter metum Iudæorum*. Ioann. 19.

Sed quid hi pauci, inter tantos? Obruuntur, nec numero, nec viribus æqui.

Decretum igitur fatumque, vinciri virum, trahique ad Pilatum, à tribunali sacro, ad profanum, aut à foro patrio, ad Romanum. Et, hinc mihi exordium sectionis tertiæ tactatus huius magni, in quâ dicam; *DE TRIBVNALIBVS PROPHANARVM POTESTATVM, PILATI, ET HERODIS.*

Pilatus

II.

Pilatus quis, vnde sic dictus, & cuias?

Problema planè non vanum. Nam nostræ genti, ac linguæ, inuri notam damnati Christi, probrosissimum.
Miror, id nemini hactenùs agitatum, maximè Francorum nulli, quibus ingenij satis, & quos probrum hoc præcipuè ferit.
Adfert (mihi credite) nescio quid ruboris toti genti, ciuis degeneris turpitudo, vel vnius.
Quidninam, & contra cæteri, laudati ciuis gloriæ partem sibi vendicant.
Sanè, non parua gloriæ pars mihi, ab Orlando illo di Lassus, Orpheo huius æui, ac Principe Musicorum, nato mecùm Montibus Hannoniæ, sæculo eodem.
Tàm id verum, vt sæpè eiuratur scelerosus, à bonis, prò non suo, etsi suus: adoptetur alienus, bonæ notæ.
Hinc filij multi patribus abdicati.
1. Ioan. 2. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.*
Et populi ex leges audiêre, ab ipso Deo; *Vos non populus meus, &c.*
Aquila quoque ipsa, pullum nido exturbat, cuius oculi ad Solem caligant.
Adoptantur contrà, pro suis, alieni, si bonæ notæ.
Homerum illum iam mortuum, quot vrbes certatim sibi adrogauêre, quem viuum, cæcum, egentem, stipem mendicantem, vix quisquam benè nôrat? Tantùm potuit Ilias vna, etiam Alexandro Magno ita in delicijs, vt arca superbissima includeret, gestaret semper, eique dormiens incubaret.
Cicero pro Archia videatur.
A. Gell. lib. 3. noct. c. 11. Επτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν Ομήρου
σμύρνα, ῥόδος, Κολοφὼν, σαλαμὶν, ἴος, ἄργος, Ἀθῆναι, id est,
Septem vrbes certant, de stirpe insignis Homeri.

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ius, Argos, Athenæ.

Igitur, ſcire intereſt Pilati orbem atque vrbem, rem abſtruſum valdè.

Pilati patria.

Pilatus (hiſtoria quâdam teſte) Spurius fuit, ceu Nothus, Tito Rege natus. Quin boni ſperes, ab hoc ortu?

Mali corui, malum ouum.

A vitijs natalium, frequenter & vitia morum, vel traducta ab improbis parentibus, vel, pudore generis, animo humi repente.

Euripid. in Hippolyto. *Non duritate tanta eſt quiſquam pectoris,*
Obnoxio qui non animo & ſeruo ſuat,
Culpæ patris matriſue conſcius ſibi. Ita fit, vt
Rabies parentum duret, & longum nefas
Eat in nepotes, nec vacet cuiquam vetus
Odiſſe crimen, ſemper oriatur nouum
Nec vnum in vno. Senec. in Thyeſte act. 1.
Et ſuccedat auo deterior nepos,
Et maior placeat culpa minoribus. ibidem.

Patria, quibuſdam { 1. *Gallus,*
2. *Romanus.*

* j. *GALLVS.*

Didacus Stella in Luc. 23. ait aliquibus putari Lugdunenſem.

R.P.Cornel.Muſſus ſer.de Paſſ.p.4. *Ethnicus alienæ regionis, patria Gallus, ciuitate Romanus.*

Ioann. Rauiſio Textori in Off. tit. Qui ſibi mortem conſciuerunt, Fuit Patria Lugdunenſis, ac mortem ſibi intulit. Autor illi Gregor. Turonenſis.

Autor Roſæ aureæ refert Nic. Lyrano in Luc. 3. etiàm videri Lugduni in Burgundia natum dictumque nomine proprio Pontium, cognomento Pilatum: atque illum ita nuncupatum, ex duobus probari à Lyrano: primò, quòd in more ſit propria nomina præponi; ſecundò,

cundò, quòd Pontius, pro nomine proprio, valdè vsitatum in Burgundia, cuiatem Pilatum & Lugdunensem iactant. Censuram tantisper differamus.

A Burgundico ergo nomine, hominem fuisse Burgundum, videri possit.

Cæterùm, apud Iosephum, Nicephorum, Adonem, & cæteros classicos autores multa de Pilato quidem, eiusque actis, reperio, de ortu verò ac patria eius vix aliquid omninò. Itaque Neoterici plerique mihi ac gregarij quandoque citandi fuêre.

* ij. *ROMANVS*, aut cuiascunque, saltem Italus. M. Hieronym. Vida Albæ Epis. Christiad. lib. 2. in fine.

Illo, Iudæam frænabat, tempore, missus
Cæsaris imperio Tyberi, Pilatus, opimam,
Pontius insigni Romanus origine gentis.

Audis Romanum, nisi respondeas, illum etiam Romanum dici, qui alibi natus, ciuitate Rom. sit donatus. Romanum quoque, aut Italum fuisse, è re & gloria Christi est, qui nunc Regni, & Ecclesiæ suæ sedem, illic habeat, vnde prodijt, qui Ecclesiæ caput, j. Christum impugnauit.

Bartassius lib. 1. hebd. 1. in fine, loquens de iudicio vltimo, Pilatum Iudicem Italum vocat:

——— *O toy, qui d'autrefois*
D'vn Iuge Italien as redoubté la voix.

Romanum, aut Italum, potiùs quam Gallum suspicor, ex
1. *Præfecturæ loco, seu Prouincia,*
2. *Ordine Iudicij,*
3. *Genere supplicij,*
4. *Titulo crucis trilingui,*
5. *Exilij loco,*
6. *Nomine, seu agnomine.*

* j. *PRAEFECTVRAE LOCO, seu Prouincia,* Iudæa ac Hierosolymis.

Luc. 3. *Procurante Pontio Pilato Iudæam.* nomine Imp. Rom. Hierosolyma autem iam recens à Pompeio victa: & Gallia recentiùs, à Iulio Cæsare: ideoque minus adparens, à Romanis, creditos recenter victos, recenter victo cum suis.

Dissuadet credi { 1. *Romanorum prudentia,* 2. *Gallorum indoles,* 3. *Iudæorum libertas.* }

✝ j. *ROMANORVM PRVDENTIA*, toti orbi cantata. Sed imprudentiæ sit, victum victo credi, à victore, ne victus cum victo paciscens, victoris iugum vterque excutiat. Victos, vni è victoribus, credi, magis ad parens. Lupus Lupo malè à Venatore committatur.

Caletum recens victum , non commissum Gallorum cuipiam, sed Hispano 1596. 14. Maij.

Hierosolyma igitur victa Romano credi, prudentię fuit, non Gallo, etiam tùm victo.

✝ 2. *GALLORVM INDOLES*, quam satis iam olim nôrant Romini, ex Brenno Gallorum Duce, Camilli temporibus, & recenter, Iulij Cæsaris æuo.

Prou. *Quid nisi victis dolor?* Brenni vox insolens.

Recenter autem victos, non insolenter, haberi oportet.

Et è re victoris est, victos credi optimæ fidei hominibus.

✝ 3. *IVDAEORVM LIBERTAS*, qui iugi adeò impatientes, vt dixerint: *Nemini seruiuimus vnquam:* & susceptum aliàs iugum sæpè excusserint. Quapropter, Prorex eò mitti debuit humanus, qui adliceret atque inescaret, fidissimus Imperio. nullaque parte, in liberationem victorum procliuis. Is Romanus, qui nôrat, *pacisque imponere leges,*

Parcere subiectis, & debellare superbos. 6. AEneid.

✝ ij. *ORDINE IVDICII*, germanè Romano. Romanus, neminem, ad gratiam cuiusquam, perire dederit; præsentes exhibet reo accusatores, & defensioni locum. Hæc Pilatus omnia, grauitate Romana.

✝ iij. GENERE SVPPLICII, Cruce, quæ Romanis valde in vsu; & verberibus ante crucifixionem, more Romano, vt mox dicemus.

✝ iiij. TITVLO CRVCIS trilingui. Hebræo, Græco, Latino, non etiam Gallico.

Hebræum

Hebræum fecit, gratia gentis, cui imperitabat, è qua cruciatius, è quà frequentissimus spectator, cui ab hoc titulo intellecto paradeigma.

Græcum, ratione aduenarum.

Latinum, amore Latij, hoc est, patriæ è cuius gloria est, idioma suum celebrari, & fortè reuerentia Imperij Latini.

Vice Græci tituli, cuius ponendi causa satis friuola, Gallicum potiùs positurus fuerat Pilatus, si Gallus, amore suæ gentis.

* v. EXILII LOCO, aut { 1. *Lugduni Galliæ,* 2. *Viennæ Galliæ.* }

* 1. LVGDVNI. Massæus lib. 8. chronic. anno à Christo nato 39. *Pilatus*, inquit, *impleto decennio procurationis suæ, Romam reuocatus, cùm adhuc esset in via, Tiberium obijsse cognouit, à cuius successore Lugdunum Galliæ, exilio relegatur. Vbi quadriennio circiter vixit inglorius, deinde propria se manu interfecit.*

* 2. VIENNAE Galliæ.

Ado Viennensis Episcop. loci in Chroni. *Pilatus*, ait, *qui sententiam damnationis in Christum dixerat, & ipse perpetuo exilio Viennæ includitur, tantisque ibi irrogante Caio languoribus coarctatus est, vt sua se transuerberans manu, multorum malorum compendium, mortis celeritate quæsierit.*

Viennæ autem in Gallijs mortuum, post alios autor *Baron. tom. 2. Annal. ad annum Christi* 41.

Iam, si Gallia Pilati patria, quale hoc exilium, relegari in patriam, vel Viennam (secundum Adonem) vel Lugdunum (secundum Massæum) vrbes ambas cœli, ac soli sui? Vsquamne melius homini esse possit, quàm in vtero matris, i. in patria? Si Gallus fuit, aliò fuit relegandus, vel in Pontum, vel ad Garamantas & Indos.

Romano autem, à Roma procul in Gallijs, seu Viennæ, seu Lugduni, exulare, molestius esse potuit. Non igitur Gallus Pilatus.

* vj. NOMINE *seu cognomento.* Pilati enim dictio,

mihi Romanæ monetæ, ac moris.
Romanum, ab euentis, aut forma, formare cognomina.
Sic Naso, à nasi magnitudine: Cicero à Cicere: Horatius Cocles, ab oculo offenso, vt Annibal Dux Luscus, à pari casu, dum Alpes secat, &c. Plato, à latis, planisque humeris, Athenis.
Pila, mortarium latinis: & *pila* globulus ludo aptus; & *pilum* Varroni lib. 4. quo far pinsunt, & (quod aptius instituto nostro) *Pilum* eidem Varroni lib. 4. genus teli Romani (à quo pilani, qui pilis pugnabant) cuius hastile Vegetio fuit pedum quinque semissis, & ferrum trigonali figura, pondere nouem vnciarum.
Lucan. 1. Pharsal —— *infestisque obuia signis*
Signa, pares aquilas, & pila minantia pilis.
Et *pila*, opus informe, ac moles arcendis aquis, ad nauium stationem, seu stabulationem tutiorem, de quo Vitruuius lib. 5.
A *pila* mortario, à *pila* lusoria, à *pila* tutrice nauiũ, à *pilo*, quo farra tunduntur, à *pilo* telo Romano, eoque maximè, quis vetet Pilatum dictum opinari?

Pilatus à pilo aut pila, ab { 1. *Impressione.* 2. *Peritia,* 3. *Insignibus.* }

* 1. *IMPRESSIONE*, quòd scilicet aut pili, aut pilæ quouis significatu, adnata illius aut faciei, aut dorso, aut alibi, figura (vt adsolet) ab ortu primo.
* 2. *PERITIA*, vel quòd dexterrimè pilo pugnaret, aut in militiam iens, pilo communiùs armaretur, vnde fit Pilatus etiam Martiali, aut Pilanus Varronis lib. 4. linguæ latinæ.
Martial. lib. 10. epigram. 43 èdit. Frusij. *Et pilata redit, iamque subitque cohors*, vel quod pilæ ludus, illi frequens in manu.
* 3. *INSIGNIBVS*, vel quòd *pilas* mortaria, vel *pilas* lusorias, vel *pila* tundentia, vel *pila* tela Romana, duo aut tria, pro insignijs gestaret, vt alij alia pro arbitrio.

Quidni

Quidni à *pila* mortario, aut *pilo*, quo far pinsunt? Nam scribunt aliqui, maternum eius auum molitorem.

Etiam à pilis, id est crinibus (vnde pilandi verbum, pro aut pilis aucto, aut pilis spoliato) Pilactum dictum, si quis opinetur, vix refellam.

Pilandi verbum, vtroque sensu, mihi lectum.

Primo sensu, apud Accium: *Tunc primùm pilabant genæ:*

Altero, apud Martialem: *Quòd pectus, quod crura pilas, &c.*

Neque, si quis putet, Pilatum pro Pileato, à pileo, vt galeatus à galea, dictum, in ius vocem.

Pileati certè serui dicti, qui manumittebantur.

Plautus in Amphit. *Quod vtinam ille faxit Iupiter, vt ego hodie, raso capite caluus, capiam pileum*, id est, manumittar, liber fiam.

In epitome Sext. Aurelij Victoris, de Nerone. *Cæterùm adeò cunctæ Prouinciæ, omnisque Roma, interitu eius exultauit, vt plebs induta pileis manumißionum, tanquam sæuo exemta Domino, triumpharet.*

Liuius lib. 24. *Postero die, serui ad pileum vocati, & carcere vincti emißi.*

Laconibus quoque pileatis pugnare in more fuit.

Pilatus igitur, quòd pileo fortè crebrius indui, libertatis signo, gauderet, aut semper pileatus loqueretur, aut pugnans Laconizaret, id est, pileatus esset, fortè dictus Pileatus, & paulatim pereunte vocali e, pro Pileato, Pilatus scribi cæpit.

Origenes istæ omnes vocis Pilati, & ritus, quos dixi, Romani omnes magis, quam Gallici, vnde Gallum fuisse vix suspicor.

Cæterùm, tot bonarum vnius vocis originum, illæ mihi optimæ, quæ Pilatum aut à *pilo* Romano deducunt, aut *pilo, pilaque* pistorijs, aut *pila* nautica, aut *pileo*, quorum omnium prima longa.

Nam, Pilatus, prima longa mihi sæpiùs lectum.

Sedulius lib. 4 Paschalis carminis c. 12. *Heu facinus Pilate tuum, &c.*

Hieron. Vida lib. 2. Christ. — *Iudæam frenabat, tempore, missus.*
Cæsaris imperio Tiberi, Pilatus opimam, &c.
Pilæ lusoriæ verò, ac pili, j. capilli, primæ breues.
Sed risi, legens, Pilatum dictum à Pila muliere, ex qua Spurius hic Iudex natus, & ab Ato quodam molitore, patre mulieris illius, coalescente in vnicam vtraque dictione, vt ex Pila & Atus, esset Pilatus.
Catholicon (nescio qua historia autore) id habet, & Autor aureæ Rosæ serm. Sabbathi post Dom. 3. Aduentus, à quibus si quis hic dissentiat, non minùs Catholicus.
Gallum Pilatum cur non inficier, ab his causis?
Sed ais. Liranus (vt, iam antè dictum) Pontios crebros in Burgundia esse refert, ergò Burgundus ille quod illi Pontij nomen.
Censura, quam distuli nunc opus. Aut Rosæ Autor malè citat, aut Lyranus bis in Luc. 3. commentatus.
Nàm in nostra editione Luc. 3. nihil tale.
Sed & Pontij etiam Romani non pauci, & aliarum gentium plærique.
Eq. Romanus, Pontius Aufidianus, qui resciens Filiam à Fannio Saturnino pædagogo corruptam, vtrunque morte puniuit. *Valer. Max. lib. 6. c. 1.*
Valer. Maxim. lib. 8. c. 7. Pontius Lupus Eq. Rom. cæcus caussidicus.
Idem lib. 6. c. 1. Et Romanus, is Pontius Centurio, qui emori maluit, quàm è Cæsariano, fieri Pompeianus.
Cornel. Tacitus. Pontia quoque mulier Romana, quæ interfici maluit, quàm, cum Octauio Trib plebis, adulterio scelerari.
Etiam Samnites, Pontios suos habuêre.
Cicer. lib. 2. off. C. Pontij Samnitis meminit, optantis in ea se tempora seruatum esse, quibus Roma auri amore priùs capta, à se posteà capi posset.
Et Carthago, Pontium illum præstantissimum Diaconum habuit, scriptorem vitæ D. Cypriani Ep. Carthaginensis.

Deni-

Denique, cùm Pontius deriuatiuum videatur, vel à Ponto, vel à Pontia, vel à Pontijs, vel à pontibus, tot gentes Pontios habere possunt quot vsæ pontibus; aut in Ponto, aut in Pontijs natæ; aut quaqua causa, ex primitiuis illis, Pontiorum nomina deriuare possunt.

Nam, nonnullus scriptor est, qui putet Pilatum, à Pontio Insula Cretæ vicinia, dictum Pontium, à sagacitate qua illic ipse vsus.

Plin.lib.3.c.6. Varro. Ptol. lib.3. c.1. Est Pontia, Insula Thyrreni maris, non longè à Palmaria, in sinu Caietano, in qua turtures ac coturnices, cùm ad Italiam veniunt, primâ volaturâ, requiescendi caussa, paucos dies morantur.

Ab his insulis, quis vetet dici posse Pontios?

Est & Pontus, regio Asiæ minoris, à Ponto Rege sic cognominata, Medeæ crudelitate & herbis maleficis nota.

Est & Pontus, mare quoddam, & pars etiam maris, ad Constantinopolim.

Est & Pontus, Scythiæ fluuius, in quo thracius lapis inuenitur, qui aqua accenditur, oleoque restinguitur, *Dioscoridi lib.5.c.93.*

Etiam ab ijs locis, Pontij esse possunt, vel à suo inde ortu, vel ab illîc clarè gestis rebus. Pontius, quasi Ponticus.

Et, cur non ibi Pontij, vbi & pontes sunt?

Si à Fabis Fabius, à Montibus Montius, cur non à ponte, vel erecto, vel propugnato, vel expugnato, vel aliàs, dicatur & Pontius?

Horatium Coclitem, pontis Sublicij propugnatorem, si vocet quis Pontium, erret?

Ibi igitur Pontij esse possunt, vbi pontes, vnde dicantur.

Itaque, Burgundum Pilatum dicere, quia dictus Pontius nomine illîc vsitato, non satis firmum.

Non erat ex nobis,

Dij talem terris auertite pestem.

Prætereà, ne Gallum fateamur, etsi Lugdunensem quidam

dam hiſtorici dicant, mouere etiam poteſt, quod & in Germania, vrbes eiuſdem pænè nominis.
Ptolem. lib. 2. c. 11. Lugidunum Germaniæ vrbem dicit, quæ hodie Glogauia, vulgò *Glogau*, dicitur.
Idem, Lugodunum Batauorum vrbem in Gallia Belgica ponit, quàm nunc vulgò Leydam nuncupant.
Qui fortè ſcriptores Lugdunenſem dixere, vel Germanum, vel Batauum dicere voluerunt, ſed omiſſa littera i, vel o, librariorum vel ſciolorum, vel inſciorum errore, pro Lugidunenſis, vel Lugodunenſis, ſcribi cæpit Lugdunenſis, vnde pro Batauo, aut Germano, Gallus haberi cæpit Pilatus.
Germanos certè, ferè vna cum Gallis vicere Romani, & æquè credi potuit Iudæa Germano, vt Gallo.
Et Germani, hoc regendis Iudæis aptiores, quòd ad Hebræam linguam ritè pronuntiandam, non ſolum Gallis, ſed omnibus pænè nationibus, aptiores.
Et Germani, regendis recenter victis aptiſſimi, ab humanitate conſalutandi (vnde & Germanos dictos putant, quod, ritu gentis, Germanos, hoc eſt, fratres conſalutarent:) item à dignitate, ac maieſtate corporum qua Præfectorum quiſq; ſubditis fit reuerendus. Germani enim proceris, pulcriſque corporibus, & planè digni imperio, quod etiam nunc gerunt. Et Germanus, eorum lingua, idem quod totus vir.
Totum virum præfici Iudææ oportebat, ne diceret:
—————*dominamur ab vno*
Vixque viro. Virg.
Batauum verò Lugodunenſem ceu Leydanum, præfectum Hebræis dici, non incongruum; & quod illi Germaniæ populi (quos nunc dixi fuiſſe idoneos ei Præfecturæ) & Bataui præterea (ſecundum Tacitum de ſitu Germaniæ) antiqui Romanorum ſocij, & exemti oneribus & collationibus, tantum in vſum præliorum ſepoſiti, velut tela atque arma bello reſeruati (quos ideò truces adpellat Lucanus lib. 1. Pharſal.) vnde & aptiſſimi, continendis recenter victis Hebræis.
Et planè trux, Batauoſque truces ſpirans Pilati animus,
Chri-

Christum,quem sciuit innoxium,trucidantis.

Conciliatio.

Sic tamen cuncta conciliem.

Qui Romanum aut Lugdunensem dixerunt, non indigenam dicere voluerunt,sed conscriptum ciuem ; Lugdunensem,quia ciuitatis Lugdunensis ciuis, è Romano Italoue,effectus,cùm L.Munatius Plancus,vel(vt alij legunt) Numantius Planutius Rom.Proconsul Lugdunũ, anno ante Christum natum 23.sub Cæsare Augusto exstruxisset,& coloniam Romanam, aut Italam,immisisset: Romanum verò, quia Lugduni Gallorum, vel Lugiduni Germanorum, vel Lugoduni Batauorum seu Leydæ,Patre Italo vel Romano, illis in partibus fortè militante, matrem peregrina natus,Romam cum Patre Romano Italoue delatus, Romæ educatus, & ciuitate donatus: aut ex Italo factus ciuis Rom. atque ita, idem Pilatus, & Romanus, & Italus, & Lugdunensis, quòd alibi natus,alibi ciuis.

Magni viri, ciuitatibus varijs donati: etiam ipse Alex. Magnus.

Et facilè,hinc nodos omnes argumentorum soluere.

Responsio ad argumenta.

**Ad* 1.Nam Romanos ciuem Lugdunensem,Romæ aut in Italia natum,victis Hebræis præficere, extra periculum coniurationis fuit : & similiter ciuem Romanum, patre Romano aut Italo natum, Romæ semper educatum, & si Lugduni in militia natum; eisdem præfici,suspicione omni vacare potuit.

**Ad* 2. *&* 3. Indicasse autem more Romano, & crucifixisse,& latinum crucis titulum fecisse, non Gallicum, nihil mirum in homine aut Italo, aut Romę nato,aut saltim oriundo ac ciue,vti & Tiberius Claudius Cæsar, Lugduni natus,Romano patre.

**Ad* 4. Denique titulum Gallicè poni, quid opus fuit, cùm esset græcè? Nam Græcorum & Gallorum linguæ, affines valdè, vt qui vnam norit,ferè ambas nouerit. Verba, phrasesque multę,Gallis Græcisque communes. *Vide Henricum Steph.de conformitate vtriusque lingua.*

Et,

Et, olim Gallos characteribus Græcis etiàm vſos lego, & etiamnum iam Gallica lingua, merus Gallogręciſmus. Itaque, Pilatus titulum Græcè ſcribens, non etiam gallicè, linguę patriæ Lugdunenſi nihil derogauit, quæ aliquo modo Græcà continebatur, vt nucleus in nuce.
* *Ad* 5. Iam, quod, ab exilio, probatum non fuiſſe Gallum; quod in patriam redire, non ſit exulare; reſpondeo

1. Exilium eſſe; è ciuitate ciuem ablegari. Romā exclusus Pilatus.

2. Et, ſi patria, vbicunque benè: exilium eſt, vbicunque malè: Romæ, Pilato melius, aut Hieroſolymis, cū imperitaret, quàm Lugduni aut Viennæ, cùm parêret inglorius: ideoque Lugdunum, tunc illi non patria, ſed merum verumque exilium fuit.
* *Ad* 6. Denique ex cognomine, quod illi à pilo, aut aliunde, ritu certè Romano; Pilatum Romanum adſerere; Gallum, aut Germanum, aut Batauum inficiari, leuiculum eſt: nàm cuiuſcunque is fuerit, certè ciuis Romanus factus, à Romanis honoratus, adblandiri hoc cognomento voluit, quaſi adfectatè Romanus; vel illi Pater ipſe ſiue Romanus ſiue Italus, paruulo id cognomenti adfixit, Spurium ſuum hac Romanis inſinuaturus.

Captiuatio Intellectus Authoris.

Omnis hæc quæſtio, per me, Romano ſub Iudice lis ſit, id eſt, Eccleſiæ Rom. Pontifice.
Cæterùm, quia Pilatus, ob ſcelus tantùm, meritò omnibus ciuitatibus eiurandus, vt contra Homerus ob virtutes, ſeptem ciuitatibus certatim adoptatus, fortè ortus eius tanta obſcuritas apud Scriptores.
Certè, ſi Lugdunum è tribus aliquod, genuit hoc monſtri, meritò Lugodunum, aut Lugidunum, aut Lugdunum veteres dixêre, à luctu fortè, qui, ab hoc monſtro, futurus præuidebatur.
Verum, ſeu probetur, hîc, ſeu ibi natus Pilatus, ciues tamen

men nullam sceleris eius partem decerpanti, vt probra adficiantur, aut scelerosiores dicantur. Vna hirundo, ver non facit. Nec peccatum Pilati, vt peccatum Adæ, vt natura, aut gens tota, vitium trahat ab vna persona.

III.

De hypocrisi Iudaeorum, non ingredientium Pilati Prætorium.

Adducunt ergò Iesum, à Caipha in Prætorium, &c. & ipsi non introierunt in Prætorium, ne contaminarentur, &c.

Instar pilæ palmariæ, huc, illuc agitur Dominus, & raptatur: ab Anna, ad Caipham, à Caipha, ad Pilati prætorium, id est, aulam locumque iuri dicundo; nam solam Pilati domum ingressis nulla contaminatio.

Non contaminarentur, &c. i. ne fierent immundi, neu, irregulares, *sed vt manducarent Pascha.*

Viden' tu sepulchra dealbata culicem liquantium, & camelum deglutientium?

Dicimatis mentam & anethum, &c.

Matth. 15. Ita lauandarum manuum curiosi, vt incuriosos huius rei Christi discipulos accusarent. *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Non enim lauant manus suas, cùm panem manducant.*

Manus se lauabant, non opera.

D.Hieron.lib.2.comment in Matth. *Manus, i. opera, non corporis vtique, sed animæ lauandæ sunt.*

Vtrum scelerosiùs, coniurarène in innoxium, sanguinem sitire Prophetæ Dei & Hominis, an, summo pede, attingere Prætorium hominis Ethnici?

Sic Genes.3. mulier ad serpentem. *Præcepit nobis, ne tangeremus, &c.* tangere negatum rata, ausa tamen vesci, ac marito offerre tentarix.

2. *Reg.* 12. Dauid captus iam amore Bethsabæ, quærit an sanctificata sit ab immunditia, nihil vrgens, an nupta sit.

Legum humanarum quidam obseruantissimi, vt decet quidem,

quidem, sed diuinarum audacissimi transgressores.

D. Bernard. ad Eugenium. Obseruari primum Dei placita iubet, quàm D. Benedicti consilia, &c.

Hæc age, & ista non omitte.

Mordere fratrem quisquam audet, & humanis quodam modo carnibus vesci, qui non audet pullis, aut ouis? Sanguinem fratris non horres, & vinum metuis? &c.

Concio XXX. feriæ 3. post Dominicam de Pass.

Them. *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset, pænitentia ductus, retulit 30. argenteos, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
- *1. Vnde didicit Iudas damnatũ Iesum. De Conscientiæ flagello.*
- *2. De Iudæ perfecta pænitentia, ni desperasset.*
- *3. Nunquam de venia desperandum.*

A V E.

I.

Vnde didicit Iudas damnatum Iesum.

Videns quod damnatus esset, &c. vel ipse Iudas, apud se, & se iudice, damnatus (de quorundam mente) vt qui sacrum scelus perpetrasset, dignum Tartaris mille: vel intelligens, Christum iam iri, aut esse damnatum, quæ sententia communior, & mihi melior.

Sed, damnatum Iesum qui scire potuit? Nam à Pilato nondum certè damnatus, sed ne examinatus quidem, &c.

Distinguendi Iudices hic, in
- *1. Sacros,*
- *2. Profanos,*
- *3. Hierosolymitanos seu domesticos,*
- *4. Peregrinos.*

A Sacris,

A Sacris, ac Hierosolymitanis, iam damnatum suspicatus Iudas.

Suspicio Iudæ à
- 1. *Consensu omnium*, qui media iam nocte dixerant: *reus est mortis.*
- 2. *Pænis* Christo, vt damnato, à milite nocte tota illatis.
- 3. *Vinculis*, quibus tractus ad Pilatum. Indemnatos non vinciebant Iudæi.

Nonnullorum senso, post mortem ac resurrectionem Christi, ductus est Iudas pænitudine: quod si verum, damnatum Iesum ex ipsa morte didicit.
Vidit damnatum, indoluit, & venit ad laqueum.

De auaritia, Conscientiæq; flagello paucula.

Verius igitur vero.
1. Timoth. 6. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.*

Vbi duo dixi
- 1. *Peccatorem fontem,*
- 2. *Damnationem* (ibi, in interitum)
  - 1. *Temporalem,*
  - 2. *Aeternã.*

Auaritia enim fons, metropolisque malorum. Hinc furta, proditiones, &c.
Virg. 6. Aeneid. *Vendidit hic, auro, patriam.*
Et auarorum finis perfrequens, laqueus, aut suus, aut alienus.
Iudæ finis, laqueus suus: aliorum furum, communiter, alienus.
Et verè Deus, Gen. 4. *Statim in foribus peccatum tuum aderit,* j peccati pæna.

Pæna duplex
- 1. *Externa*, quæ sæpè differtur, nec aufertur.
- 2. *Interna*, mox illata, moxque à peccato sequens.

Publius. *Illo nocens se damnat, quo peccat, die.*

D. Aug. lib. Conf. c. *Iussisti, Domine, & ita est, vt omnis inordinatus animus sibimetipsi sit pœna.*

Iob. 7. *Factus sum mihimetipsi grauis, cur non tollis peccatum meum?*

Psalm. 37. *Qoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, &, sicut onus graue, grauatæ sunt super me.*

Sap. 5. *Præ angustia spiritus gementes.*

Hesiodo, etiam pœna cum peccato nascitur.

Peccati comes pœnitentia, vt cortex arboris.

Cic. 1. de Leg. *Impij pœnas luunt, non tam iudicijs (quæ quondam nusquam erant, hodie multifariam nulla sunt) quam angore conscientiæ, fraudisque cruciatu.*

Idem orat. pro Roscio Amer. *Sua quemque fraus, & suus error maximè vexat, suum quemquè scelus agitat, amentiaque adficit, suæ malæ cogitationes, conscientiæque animi terrent, hæ sunt impijs adsiduæ domesticæque furiæ, quæ, dies noctesque, pœnas à sceleratissimus repetunt.*

Veterum quidam. *Mortalibus omnibus conscientia Deus est.*

Iuuenal sat. 13. ——*prima est hæc vltio, quod, se*
Iudice, nemo nocens absoluitur. ————
———— ———— *diri conscia facti*
Mens habet ad tonitos, & surdo verbere cædit,
Occultum * *faciente animo tortore flagellum.* *patiente alias, nos reponere maluimus faciente aut quatiente: alioqui quis sensus?

Scelerosos sui ipsorum pudet, & stercus suum, ipsis etiam malè olet: ipsi sibi remurmurant, de suis facinoribus censent, pœnasque, ante Censorum censuras, decernunt: somnijs suis terrentur, quæ pœnarum suarum putant prognostica, ipsos se propemodum timent.

Vmbras, vera corpora, putant; filiorum motus perhorrescunt.

Hinc illud: *Et motæ ad lunam trepidabit arundinis vmbram.*

Genes. 3. Protoplasti in dumetis latitantes, solam à Deo appellationem sui timuerunt

Sap. 17 *Semper præsumit sæua perturbata conscientia.*

Quot homines incursant, tot satellites putant, à Prætore

tore submissos.

Omnia omnium secreta colloquia, illis suspecta.

Cato lib. *I.* distich. *Conscius ipse sibi, de se, putat omnia dici.*

Ouid. Fast. I. *Conscia mens vt cuique sua est, ita concipit intra*
Pectora, profacto, spemque metumque, suo.

Idem 2. Amorum. *Multa miser timeo, quia feci multa proterue.*

Petron. satyr. *Quod meruerunt, semper expectant.*

Accidit hoc, ab
1. *Intellectus humani lumine inextincto etiam post Adæ peccatum, nostrumque.*
2. *Voluntatis humanæ innata rectitudine, ac propensione ad bonum.* Magist. sent. lib. 2. c. 39. lit. C. ait superiorem scintillam rationis (quam synteresin vulgò vocant) bonum semper velle, & malum odisse.
3. *Gratia Dei sæpè inuitos trahentis, aut ita castigantis.*
4. *Angelo custode, monente ac mouente.*

Iudas, hic vtraque pæna tortus
1. *Interna*, ibi: *Pœnitentia ductus.*
2. *Externa*, ibi: *laqueo se suspendit.*

Nunc te (Iuda) *facta impia tangunt,* atque, vt Titius iecur suum à vulture, sic tu mentem, à conscientia, adrodi iam sentis.

Quid? illis ipsis manibus, quibus sacrum aurum tractauerat, marsupioque inligarat, laqueo se innexuit.

II.

De Iudæ perfecta pœnitentia, ni desperasset.

Cæterùm, Iudæ pœnitentia propemodum absoluta.

Tribus constans illla
- 1. *Contritione*, ibi: *pænitentia ductus, &c.*
- 2. *Confeßione delicti, etiam publica apud Sacerdotes*, ibi: *Principibus Sacerdotum, & Senioribus dicens: Peccaui tradens, &c.*
- 3. *Satisfactione integra*, ibi: *retulit 30. argenteos.*

* j. CONTRITIONEM voco, dolorem spontè adsumptum, de peccato admisso, intuentem non maximè damni sensusue pænam, sed offensi Dei bonitatem.

Mola grauissimi doloris, cor Iudę angebatur, ac spontè quidem, quod proditor, &c.

Ac fortè ille, nec paradisi iacturam, aut Inferni meritas pænas adspectabat, sed scelus, ac serui quidem in Dominum, tam lenem, post tot honores, tot beneficia, &c.

Christi, de Iuda, merita
- 1. *Ereptio frequens à certâ morte,*
- 2. *Euectio ad Apostolatum, Oeconomiam, &c.*
- 3. *Absolutio ab incestu cum matre.*
- 4. *Curatio patris, à lepra; matris, à paralysi.* Et quid non? *De his in Iudam benef. D. Aug. serm. 28. ad fratres in eremo.*

Hæc, hisque similia, sat sero sapiens, cogitabundus, cubitoque innixus, & scalpens caput, animo volutabat, se increpitabat, d. Me miserum! proh scelus! &c.

* ij. CONFESSIO Iudæ optima, à
- 1. *Publico*, Nam: *coram Sacerdotibus, & senioribus*, quia publicum scelus.
- 2. *Loco*; Nam in templo.
- 3. *Distinctione*, nam ait, *peccaui*, & addit, *tradens, &c.*
- 4. *Lachrymis, & clamore adpaparenter.*
- 5. *Palinodia*, ibi: *sanguinem iustũ* famæ læsi consulens.
- 6. *Simplicitate*, Nam in nullũ transtulit crimen, dicẽs Sacerdotib⁹, aut alijs: vos mihi huius autores estis, &c.

Hactenus

Hactenus bonus peccati confitendi Magister.
Iustus, in principio, accusator est sui.
De publica Confessione alias.
De loco nihil præcipio, etsi, extra necessitatem, sacer aptissimus.
Distinctio verò criminum, necessaria; quin & circumstantiarum, siue grauantium tantum, siue alterantium quoque, hoc modo: Ego Aiax Oileus violaui Cassandram, virginem, vatem, Sacerdotem, in Mineruæ templo. Ego Hippomenes, Atlantæ vxoris meæ amator ardentior; nam in æde Magnæ matris, nulla numinis habita reuerentia, cum illa concubui.
Occidi Zachariam, Prophetam, inter templum & altare, &c.
Et nemo, vt autor, aut particeps sceleris, temerè insimulandus. *Peccaui*, ait Iudas, q.d. *Ego, ego sum qui iniquè egi: Meme adsum. qui feci, &c.*
Absit Adamismus iste Gen. 3. *Mulier, quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi, & c.*
Et illud Euæ ibid. *Serpens decepit me.*
Perditio ex te Israel.
Debilis est hostis, qui non vincit nisi volentem.
* iij. *SATISFACTIONE pulcra* etiam negotium clausit Iudas, quam voco, pænæ alicuius tolerantiam, ad delendam voluptatem, quæ à peccato.
Pœna non parua refundendi malè parta: resarciendæ famæ læsæ, &c.
Id Iudas præstitit, reddidit tantum quantum. *Retulit* 30. *argenteos.*
Famam imprimis iniustè læsam, qua potuit, in integrum restituit, dicens; *Peccaui tradens sanguinem iustum.*
Ita expedit.
Sic Phędra, terribilis illa & iniusta nouerca, Hippolytum à se falsò accusatum oblati stupri, his verbis, moritura purgauit:
Senec. in Hippolyto act. 5. *Audite Athenæ, tuque funesta, pater,*
Peior Nouerca, falsa memoraui, & nefas,

Quod ipsa demens pectore insano hauseram,
Mentita finxi: falsa punisti pater,
Iuuenisque castus, crimine incestæ, iacet,
Pudicus, insons.

Cum verò dicitur, *proiectis argenteis*, &c. subaudio admirandum contemptum, odium, & execrationem auri nefarij: quin, propè suspicor, proiectos numos illi proculcatos, vt pileos proculcare adsolent, qui iratiores.

Ita, quæ ardenter antè cupijt, acriùs nunc odit.

Odia materiei peccandi, cuique iustissima, maximè ante lapsum.

Laert. lib. 6. Optimè Crates ille Thebanus. *Ite diuitiæ, potiùs vos mergam, quam ipse mergar à vobis.*

Eijce ancillam, & filium eius, mulierose, eijce irritamenta malorum, &c.

Et mihi vide, quàm benè præmissum, *Pænitentia ductus retulit, &c.* vt confessionem sceleris, pecuniæ refusionem spontaneam agnoscas, non vi, aut iure extortum.

Psalm. *Voluntariè sacrificabo tibi.*

Hilarem datorum diligit Deus, odit coacta seruitia.

Exomologesin si si facies in Paschate, aut malè parta refundes, facies *ductus pænitentia*, instar illius. Intus fiat, quod foris.

Ductus, inquam, non tractus { 1. *Lege*, 2. *Consuetudine*, 3. *Calumniæ metu, si aliter.* }

Ductus, amore Dei, & æqui, &c.

Alioqui tu quidem legi de Confessione in Paschate parens, menti non pares.

Cæterùm, Confessionem Iudę, cui tam multa infuerunt bona, pessima clausit Catastrophe, nam *abiens, laqueo se suspendit.*

Sperasset etiam miser, saluus erat.

Nunquam,

III.

Nunquam, de Dei misericordia, desperandum.

Et abiens, laqueo, se suspendit.

Plaut. in Aulular. vox Staphilæ ancillæ. — *neque quicquam melius est mihi,*

(Vt opinor) quàm, ex me, vt vnam faciam literam

Longam, laqueo collum quando obstrinxero.

Dignum proditore, ac veterano fure supplicium quidem, sed tamen indolendum, tot bonis initijs Spem Bonam quasi coronidem defuisse, quæ tamen, cæteris Dijs olim terras relinquentibus, sola fingitur à Poetis remãsisse 1. *de Ponto eleg.* 7.

Sed desperandi illi autor, qui & prodendi, Diabolus.

Dæmones enim ars triplex { 1. *Minuendi magna, & micrologo aut Tapinosi vtendi;* 2. *Amplificandi parua;* 3. *Malè pingendi Numinis.* }

* i. *MINVENDI MAGNA.* Nam peccaturis dicit, nihil, aut pauculum esse, quod peccatur.

* ij. *AMPLIFICANDI PARVA.* Nam mox, vt peccatum est, ex atomo Olympos facit.

Gen. 4. Ab hoc amplificatore, vox illa Caini: *Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear.*

Mentiris Cain, *Maior Dei misericordia, quàm iniquitas tua.*

Illa enim infinita, magnitudine, multitudine, diuturnitate, tua verò iniquitas mensurata.

Finitæ creaturæ nullum opus infinitum.

Finiti autem ad infinitum, quę symmerita?

An tumulus Olympo altior: myrica cupresso? nardus cedro?

Aut leuis pluma, pumbi massam pondere vincat?

Aut musca, totum ebibat Oceanum: Ergo, nec hominis peccata, misericordiam Dei exhauriant. Is igitur mille artifex, qui causas prodendi Christi Iudæ paulò antè innexuerat, mox facti turpitudinem amplificauit.

Quo tu iam Iuda? ad quem te recipias, discipulis exosus, & Sacerdotibus inuisus, quia proditor? &c.
Virg. 2. Aeneid. *Quæ nunc tellus, quæ te æquora possunt*
Accipere, aut quid iam misero tibi denique restat?
Cui, neque apud Danaos, vsquàm locus, insuper ipsi
Dardanidæ infensi, pœnas cum sanguine poscunt?
Quin morere, vt merita es (scelerata anima) ferroque auerte dolorem, &c.

* iij. *MALE PINGENDI NVMINIS.* Agno enim mitiorem Deum putes, ex eius opere; cùm peccare suadet, sperare iubet bona: at post peccatum, Leone, ac Phalaride quouis, truculentiorem exhibet Deum.
Patientia, inquit, *læsa, fit furor.*
Sed renitendum, Spe magna.

Pænitentibus veniam promittunt { 1. *Scripturæ*, 2. *Patres*, 3. *Exempla*, 4. *Ratio.* }

* j. *SCRIPTVRAE.* Ezech. 18. *Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus, & non, vt conuertatur à vijs suis, & viuat?*
Ibidem. *Si auerterit se impius, ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam viuificabit.*
Ibidem. *Conuertimini, & agite pænitentiam, ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.*
Multa illic paria.
Non veni vocare iustos, sed peccatores.
Venit filius hominis saluare, quod perierat.
Venit, non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.
Ideò dictus Iesus, j. Saluator.
Omne quod venit ad me, non eijciam foras.

* ij. *PATRES.* Cypr. ser. de cæna Domini. *Nil serum, dummodò verum.*
D. Chrysost. epist. 1. ad Theodorum monachum lapsum, initiò insignis, videatur.
Item homil. 40. *ad Antioch. circa med. &* 41. *in princip.*

Cypriani,

Cypriani, de cœna Domini e verba aurea.
Senec. in Clytemnest. vox Clytem. *Nunquàm sera est ad bonos mores via.*
* iij. *EXEMPLA*, Adam, idem pater & parricida omnium nostrum, pęnitentia reparatus.
Dauid, Manasses, Petrus, Matthæus, Magdal. Latronum alter, Saulus, & mille alij.
* iiij. *RATIO*. Principem decent Iustitia, & Clementia, & hæc maximè; non deceant Deum?
Deus bifrons { 1. *Iustus.*
2. *Misericors.*
Qua misericors, facie est placidissima serenissimâ: qua iustus, terribili, & quæ cogat vel lobos ipsos dicere:
Iob *Quasi tumentes super me fluctus, timui Deum.*
Vtrimque is intuendus, hac desperanti, illa pręsumenti. Tutissimum hoc Spebus Timoribusque nostris temperandis. Christus bipes.
D. Bernard. serm. de Magd. *Pedes isti* (inquit loquens de Christi pedibus, & Magdalenæ amplexibus) *sunt misericordia, & iudicium, quorum alterum, sine altero, osculari, vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda.*
D. Augustinus consonus.
Peccârim; Magna tamen spes, est in bonitate Dei.
Vnicum pedem Iudas amplexatus: vnicam ille faciem intuitus, seueram, inquam, illam & Manlianam, ideoq; *abiens* (horrore sc.) *laqueo se suspendit; abijt in locum suum* (act.) vertîsset se ad alteram, & vixisset.
Non dico, vt pro talibus quisquam oret.
D. August. lib. 1. Ciuit. c. 27. *Reos suæ mortis, melior post mortem vita non suscipit.*

Concio XXXI. feriæ 4. hebd. in Passione.

Them. *Peccaui, tradens sanguinem iustum.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
- 1. *Veritatem quandoque premi, oprimi nunquàm.*
- 2. *Pœnitentiam Iudæ variè claudicâsse.*
- 3. *Vnde aucta Iudæ desperatio. Quàm malè fecerit, ad laqueum fugiens. Epitaphium nebulonis.* AVE.

I.

Veritatem quandoque premi, obprimi nunquàm.

Stob. serm. 11. AEschinis vox aurea: *Veritatem rem adeò validam, vt omnes humanas cogitationes facilè superet.*

Vter inflatus, etsi vi immersus fluctibus, tandem emergit.

Et oleum, aquæ semper supernatat.

Et Sol tandem velamina nubium discutit.

3. *Esdræ* 3 Trium militum, Darij custodum, insignis disputatio.

Quid fortissimum, an
- 1. *Vinum,*
- 2. *Rex,*
- 3. *Mulieres,*
- 4. *Veritas.*

Prior scripsit: *Fortè est vinum.*

2. *Fortior est Rex.*

3. *Fortiores sunt mulieres: super omnia autem vincit veritas.*

Primi ratio. Nàm *vinum seducit mentem. Itemque Regis & orphani facit mentem vanam. Item serui ac liberi, pauperis ac diuitis, & omnem mentem conuertit in securitatem, & iucunditatem, & non meminit omnem tristitiam, & debitum, & omnia præcordia facit honesta, & non meminit Regem nec magistratum & omnia per talenta loqui facit. Et non meminerũt cùm biberunt, amicitiam, nec fraternitatem: sed non multùm post sumunt gladios. Et cùm à vino merserint & surrexerint, non meminerint, quæ gesserunt.* hæc ibi.

Eiurat, eneruatque, & virum puero dat vincendum: rationem adimit, &c.

Alterius

Alterius dicentis, *fortior est Rex*; hæc ratio. Regi parent, amore, qui amici; metu, qui inimici.

3. Esdræ c. 4. Missi à Rege, *vadunt, & demoliuntur montes, & muros & turres. Iugulantur, & iugulant & Regis verbum non prætereunt. Nam, si vicerint, afferunt Regi omnia, quæcunque prædati fuerint, &c.* & alia multa, quæ inde petes.

Tertij hæ rationes, *Nonne mulieres genuerunt Regem, & omnem populum? &c.*

Ibid. *Si congregauerint aurum, & argentum, & omnem rem speciosam, & viderint mulierem vnam bono habitu, & bona specie, omnia hæc relinquentes, in eam intendunt, &c.*

Ibid. *Homo patrem suum relinquit, qui enutrijt illum, & suam regionem, & ad mulierem se coniungit, &c.*

Ibid. *Et multi dementes facti sunt, propter vxores suas, &c.*

Ibid. *Videbam Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam Regis, sedentem iuxta Regem ad dexteram, & auferentem diadema de capite eius, & imponentem sibi, & palmis cædebat Regem de sinistra manu. Et super hæc aperto ore inturbatur eam: & si arriserit, ei, ridet, &c.*

Iud. Samsonem, mandibula asini, mille Philistæos conterentem, manu inermi leones trucidantem, &c. vna Dalila exarmauit.

Salomonem mulieres dementauêre.

Herculem, monstrorum domitorem, Omphale de collo suo, ad colum traxit, &c. & leonis spolio spoliatum, muliebribus induit.

Prou. Gall. Gallus nocte cantans ex ceruicali, suauiter imperioseque cantat, i. vxor multùm potest, apud virum.

Quart. vox ista: *Super omnia autem vincit Veritas.* huius hæc ibi ratio: *Omnis terra veritatem inuocat, cœlum etiam ipsam benedicit.*

Ibid. *Non est cum ea quicquam iniquum. Vinum iniquum, iniquus Rex iniquæ mulieres, iniqui omnes filij hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non est in ipsis*

veritas, & in sua iniquitate peribunt: & veritas manet, & inualescit in æternum, & viuit, & obtinet in secula seculorum, &c. Vide illic cætera.

Optimè id sanè. Obcultaueris enim citius Solem in meridie, ignemque in sinu, quàm Veritatem.

Senec. in Troade. Vox Vlyssis. *Veritas nunquam latet.*

——— *quis enim cælauerit ignem,*
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Matth. 10. *Nihil est opertum, quod non reuelabitur, & occultum, quod non scietur.*

Psalm. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.*

Thaletis vox. *Tempus, omnium sapientißimum.*

Pindarus in Olimpiacis. *Posteri dies sapientißimi testes.*

Plutarchus in problematis. Quòd olim, operto capite, res diuina Saturno fieret, significare arbitratur, veritatem plerumque tegi, atque ignorari, sed eandem tempore aperiri. Saturnus enim, temporum autor ac Deus fingitur.

T. Liuius lib. 22. *A veritate laborare nimis ius sæpè aiunt, extingui nunquàm.*

Senec. lib. 2. de ira. *Dandum semper tempus est: Veritatem enim dies aperit.*

Cic. pro Cluentio. *Multorum improbitate depressa veritas emergit, & innocentia defensio interclusa respirat.*

Est aliquid planè diuinum Veritas, vnde illud: *Ego sum via, veritas, & vita.*

Vt Deum nemo occultare possit, sic nemo perpetuò, filiam Dei veritatem.

A. Gell. lib. 12. noct. c. 12. admonet, quendam veterum poëtarum, Veritatem, temporis filiam vocâsse, quòd licet, aliquandò lateat, tamen, temporis progressu, veniat ad lucem.

Premitur sæpè, opprimitur nunquàm.

Solem nubes ad tempus tegunt, & mendacia pariter veritatem.

Vti non nullies accidit, duorum luctatorum fortiorem, à debiliori deijci, quòd debilis, saltu, leuitate, tibiarum fraudulenta intricatione præualeat; sed tandem, altero super alterum proiecto, diuque colluctante vtroque, paulatim fortiorem adsurgere, ac superemînere; Ita & Veritas luctans cum mendacio, fraude non rarò premitur, sed mox euincit, fato quodam suo, Deique ordine.

Sueton. in Galba Imp. Galbam Imp. ferunt, cùm de equo contentioso, scissis in diuersa testibus, certum quid statuere omninò nequiret, naturam ipsam, litis huius iudicem constituisse. Equum ergò, velatis oculis, aquatum, quò solebat, educi iussit, & quò is post bibitum, deposito velamine, liber, ac sine duce, abire permissus, spontè rediret, illic manere decreuit, ac quietè possideri. Dictum factum, & ad Dominum suum equo rectà, & spontè redeunte, veritas, priùs latens, emersit.

Et lib. 1. epigr. Græc. Achillis arma, quæ Aiaci debita, Vlysses, eloquentiæ fascino, obtinuerat, tandem, ad ipsius Aiacis tumulum, tempestate sunt delata, teste Pausania, qui se id audîsse ab AEolensibus, qui illum, post euersionem, tenuêre, testatur.

3. *Reg.* Salomon, meretricum alteram plagiariam, alteram veram matrem deprehendit, iusso, qui viuus supererat, puerulo dissecari. Non potuit enim id, oculis siccis, pati fieri mater vera; itaque cedens potiùs iure suo: iuri suo, iure est restituta, naturæ vi aperiente veritatem.

Nihil opertum, quod non reuelabitur.

Ouid. 11. Metam. Cùm Midas Rex Phrygiæ, Censor Musices parùm peritus, aures suas asininas, peruersæ censuræ multam, eatenùs optimè obcultâsset, donec tonsori manifestas fecit accepta secreti fide; tandem illæ verè mirando (vt ferunt fabulæ) miraculo, lippis, tonsoribusque omnibus, notuêre. Cùm enim tonsor regius abiens, in effossam terram submurmurans, dixisset: *Aures asininas habet Rex Midas*, & cespite scrobem obduxis-

obduxisset, quasi commendans secretum abditissimis terræ visceribus, ibi tandem succreuerê arundines, quæ solo vento commotæ, cantu, secretum, quod tonsor infoderat, reddiderunt. Secundum alios, à Pastore, casu in fistulam versæ, & inflatæ, ingenitum secretum, cantu, refuderunt.

Liuius decad. 1. lib. 1. ab vrbe. *Pastor accola eius loci, nomine Cacus, ferox viribus, captus pulchritudine boum Herculis, cùm auertere eam prædam vellet, &c. auersos boues, eximium quemque pulchritudine, caudis in speluncam traxit.* Sed cùm inde *actæ boues quædam, ad desiderium, vt fit, relictarum mugissent, reddita inclusarum, ex spelunca, boum vox Herculem conuertit, &c.*

Ouid. in Fastis, huius meminit, ibi: *Auersos Cacus traxit in antra boues.*

Veritatem ergo etsi infoderis, vel arundines, vel tellus ipsa eloquetur.

Christi innocentiam occultatam, ipse proditor prodit dicens *Peccaui, tradens sanguinem iustum.*

Emergit tamen maxime veritas, de Homicidijs, ac homicidis.

Virg. 3. *AEneid.* AEneæ, casu, virgulta myrtea reuellenti, è proximo tumulo, sanguis sæpius, ac tandem vox erupit.

Nàm, quæ prima solo, ruptis radicibus, arbos
Vellitur, huic atro liquuntur sanguine guttæ;
Et terram tabo maculant, &c.
Rursus, & alterius lentum conuellere vimen
Insequor, & caussas penitùs tentare latentes,
Ater, & alterius sequitur de cortice, sanguinis, &c.
Tertia sed postquàm maiore hastilia nisu,
Adgredior, genibusque aduersæ obluctor arenæ:
(Eloquar, an sileam?) gemitus lachrymabilis imo
Auditur tumulo, &c.
Quid miserum, AEneâ, laceras? iam parce sepulto, &c.
Nàm Polydorus ego: heic confixum ferrea texit
Telorum seges, & iaculis increuit acutis.

Fabulas inquies: fateor, fabulas, sed mysticas, & veritati propinquas.

Seruius hic *Vituperabile est, poetam aliquid fingere, quòd penitùs discedat à veritate.*

Gen.4 Simile, de Caini parricidio: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me, de terra.*

Virum noui, patria Hannonium, natiuitate Aucsnensem, ciuitate Montensem, consanguinitate meum, opibus potentem ad inuidiam ferè vsque, qui, cùm trucidatus, mensem propè vnum, & ampliùs, latuisset, tandem repertus aduectusque, præsente homicidij suspecto, sanguinem (vt aiebant) rursus exstillans, magna dedit incrementa suspicioni. *Auritus tamen ego huius tantùm non oculatus testis.*

Plutarch. tom. 2. moral. tract. de garrulitate. Interfectores Ibyci, cùm sederent in theatro, fortè grues peruolantes intuiti, cum risu inuicem sibi insusurrauère. *Ibyci vindices adesse*, qua sola voce edita (cùm Ibycus multo tempore nusquam adparens desideraretur) ipsi, facinoris autores, deprehensi, atque ad supplicium tracti.

Ipsi sæpè autores, scelera sua clamant, & innoxios absoluunt.

Me me adsum, qui feci, in me conuertite ferrum,
O Rutuli, mea fraus omnis, nihil iste, nec ausus,
Nec potuit. Virg. AEneid.

A Leodiensibus accepi, virum primatem, Leodij in crucem actum, vt stupratorem, aut saltem parricidam ancillæ suæ, stuprum repellentis, postquam is falsus iam sæpè esset hoc criminis, vi quæstionum, etsi, ab ijs liber, pernegaret: Autorem verò sceleris, tandem Leodij captum ob alia facinora, spontè stuprum hoc, cædemque, publicè è scala confessum, infamia immerita defunctum liberâsse.

Audomaropoli non ita pridem, homicidij suspecti duo comprehensi, quorum certò alteruter facti autor erat, sed sic ipsa, ac testes plerique, in necem innoxij errore conseasère, qui &, præsente nocente, cæsus ac truncatus.

catus. At nocens, paucis pòst annis, rursum captus ab alia causa, confessus tum spontè veterem cædem, innoxium infamia absoluit.

En hîc quoque, Iudę ipsissimi proditoris confessionem, atque innocentiæ Christi testem illustrem.

Quanquàm interim (vt vulgò aiunt) misello homuncioni neque sic sua vacca rependitur.

Sed id diuinitùs accidit, vel ad { 1. *Castiganda alia impœgnita.* 2. *Augenda merita.* }

Neque est seruus quisquam maior Domino suo.

II.

Pœnitentiam Iudæ variè claudicâsse.

Iudæ pœnitentia mutilia, quà à { 1. *Contritionis comite spem;* 2. *Confeßione* { 1. *quia non integra. Nam furta cætera, indignam Eucharistiæ sumptionem in cœna, cum proditionem meditaretur, &c. tacuit.* 2. *quia apud Iudicem non suum.* } 3. *Satisfactione. Nam malè refudit pecuniam.* }

Contritio desperabunda, non verè pęnitentium est, sed Cainorum; & Infernatium pœnitudinem sapit.

Confeßio trunca, spontè aliquid cœlans, importuna verecundia, &c. inutilis, quin verò, ab hac peior abis, quàm adis, profanus sc. & indignus sacram absolutionem recipiens, debitam solis dignis.

Apud Mag. lib. 4. sent. dist. 15. §. f. *Quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus & iustitia est, dimidiam sperare veniam.*

Porrò, Iudam, apud Apostolos, crimen confiteri oportebat, non apud Mosaicos mystas, quorum, cum lege Mosaica, Sacerdotum, consummatum, abrogatumque, morte Christi.

Sententia

Sententia Iudicis non ſui, nulla, in vtramque partem. An Burgundio homicida, Regi Francorum abſolutus, liber apud Principem ſuum?

Satisfactio verò eius quoque imprudens. Refundendum certè, ſed quò oportet, in Dominos, hæredes, non in pauperes, Xenodochia, monaſteria, &c. pro arbitrio.

Simoniacæ pecuniæ Dominus, neuter, neque emptor, neque venditor, ſed pauperum quislibet.

Iudas autem, non ſacra modò, ſed ſacrorum omnium autorem vendiderat, Sacerdotes Scribæ, &c. emerant. Ergo neutrorum erat pecunia, neque, à Iuda, ad eos, tranſire ea debuerat. Tamen is, *proiectis 30. argenteis in templo*, abijt. Peſſimè verò omnium, quod *laqueo ſe ſuſpendit.*

Cæterùm Denarius (vt hîc ſemel dicam, quæ de nummis illis habeo) moneta fuit Sacerdotum templi Salomonis propria, æquiualens circiter 14. ſtupheris Flandricis (ſecuudum aliquos) & ſi (vt venditabatur) vera effugies eius fuit, quam vidi, parte vna, virga Aaronis, lauri ſpecie; altera, velut patera aut calix miſterij fidei noſtræ, ad vrnæ memoriam, in qua manna olim adſeruatum, ac ſupra calicem, ſpecies quaſi è cœlo labentis globatim mannæ. Vtrimque in marginibus, characteres hebræi mihi quidem ignoti, ſed, ſecundum aliquos, circumſcriptum: *Moneta ſancta.* Licebat enim olim Sacerdotibus illis, monetam cudere, & olim me puero, Domicellis illuſtribus Collegij Malbodienſis in Hannonia noſtra.

At G. Bud. de aſſe. lib. 5. ita habet. Triginta autem argenteos, quo pretio Iudas ſceleratiſsimus perfidiam indicare ſuſtinuit Iudæis licentibus, non triginta denarios propterea fuiſſe arbitror, quod vbique argenteos legi, nunquàm denarios, id eſt græcè argyria, non denaria. Scio hodie, in æde Diui Ioannis Lateranenſis Pariſijs, oſtendi argenteum vnum, qui ex illis triginta eſſe dictatur, quos Iudas in templum abiecit, characterem diuerſum à denario Romano habentem. Habet enim effigiem hominis; non luſcam, eminente altera mala, vt Romana nomiſ-

mata visuntur, sed aduersam & integram, & à tergo flosculum, vtrinque nullo iudice. Pondus, vt coniicere licet (non enim adtrectatur, sed trans vitrum cernitur) didrachmum esse potest, si satis commemini. hæc ille.
Pondus visi a me nummi (qui plumbo tamen expressus tantùm erat) accedit ad pondus Carolini, seu viginti aut 25. stupherorum nostratium.

III.

Vnde aucta Iudæ desperatio.

Aucta verò Iudæ desperatio, à Sacerdotum duro illo responso: *Quid ad nos, tu videris.*
Dignum proditoris quidem pretium; sed Sacerdotes, Scribasque, &c. aliud decuit.
Dixissent potiùs: *Fili peccasti, ne adiicias iterum,*
Dixissent: *Memento misericordiarum Dei quæ à seculo sunt.*
Dixissent: Memento, quanta fuerit heri tui, in Magdalenam, ac peccatores omnes, indulgentia.
Vbi abundauit delictum, ibi & gratia, & alia id genus.
Confessariorum igitur hæc esto solertia. Impauidos, ac peccati sui, ceu fabellæ, intrepidos narratores, &c. territent, Iudici metu: gemebundos, lachrymantes, desperationi proximos solentur, misericordiæ spebus magnis.
Effrontibus Deum ostentent, qua terribilis: Timidis, qua placidus.
D. Hieronym. in illud Hierem. c. 4. Thren. Recedite polluti clamauerunt eis. *Boni rectores, ex sua infirmitate, aliorum infirmitates pensantes, magis per mansuet, &c.*
D. Bernard serm. 64. in Cant. *Capite nobis vulpes paruulas, non armis, inquit, sed argumentis.*
His mannâ, his virgâ opus.
Luc. 10. His vino, his oleo.
Virgil. 6. AEneid. *Hæ tibi erunt artes*
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Erigendi

Erigendi iacentes: deprimendi elatiores.
Ab huius neglectu, *Abiens, laqueo se suspendit.*
Hinc sapite Sacerdotes.

Quàm grauiter deliquerit Iudas, suspendio sui.

Homicida certè, ac sui ipsius quidem ille.
Hieronymo censore, grauius hîc deliquit, quàm cùm Christum prodidit.
Illîc peccatum in humanitatem: hîc, in Diuinitatem; quam neque satis potentem, neque satis bonam credidit, quæ vellet ac posset misereri, infinitum arbitratus finito supereri.
Gen. 4. Cainismus: *Maior est iniquitas mea, &c.*
Attamen, Caino Iudas deterior: Nam, etsi is quoque exspes, non tamen sui parricida.
D. August. tom. 5. lib. 1. ciuit. c. 27. *Hoc adserimus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, propter aliena peccata; ne hoc ipso incipiat habere grauissimum proprium, quem non polluebat alienum: neminem, propter sua peccata præterita, propter quæ magis hac vita opus est, vt possint pænitudo sanari. Neminem, velut desiderio vitæ melioris, quæ post mortem speratur: quià reos suæ mortis, melior post mortem vita non suscipit.*
Plotinus apud Macrob. lib. 1. in somnium Scip. c. 13. *Qui sibi sua sponte necem comparat, aut pertæsus necessitatis, aut metu cuiusquam ad hoc descendit, aut odio, quæ omnia inter passiones habentur. Ergo etsi antè fuit his sordibus pura, hoc ipso tamen, quo exit extorta, sordescit.*
Policrat. lib. 2. c. 27. ex Pythag. & Plotino. *Miles, siue Ducis iussu, de statione non exit.* Sed, *militia est vita hominis super terram.* Ergo.
Desertor ordinis miles, fustuario multatur.
Macrob. lib. 1. in somnium Scip. c. 13. sex, aut septem rationes refert, ex Platone ac Plotino, sibi non inferendæ necis, quas breuiter sic habe:

* 1. Iuftè incarcerato, non fugiendum, ne potiùs crefcat pœna, quàm vitetur:

* 2. Inuito Domino, nihil loco fuo efferendum:

* 3. Mancipium alienum cædere, eft nefas:

* 4. Animæ, cæteroquì puriffimæ, fic extortæ fordefcunt:

* 5. Animæ talium, diù circa corpus cæfum, vel eius fepulchrum, vel cædis locum, peruagantur.

* 6. Animam oportet, à corpore velut laffato, deferi, non verò deferere.

* 7. Merendi, affurgendi, aut refurgendi tempora, non funt præfcindenda. *Vide ibi pulchra.*

Molliufculi hoc animi eft, ac miferijs fubcumbentis.

D. Auguftino lib. Ciuit. Cato Vticenfis, ideò minùs fortis habitus.

Sed neque citiùs fruendæ beatitatis fpe mors arceffenda.

Cupio diffolui, & effe cum Chrifto: diffolui cupit, non ipfe fe diffoluit.

Opem inclamat: *Quis me liberabit, de corpore mortis huius?*

Sed ais damnationis æternæ iam certus, cur viuat? cur non occidat, & fe citò occidat?

At certus nemo. Et, vt fit: Mors potiùs idcircò, qua licet, auertenda, vt, vel tantifper, hac beatula vita fruatur; & illius mortis fæuæ pœns differat, vel tantillum.

Ianua, ad pœnas certas, non quærenda.

Quis claufòrum ergaftulis, non fibi beatulus, fi auditò mortis decreto, ac fato, in paucas dieculas rem differat?

Igitur peffimè hìc Iudas, ac pediffequi eius omnes, qui femifœlicem vitam fugientes, certò properant ad miferrimam.

Epitaphium itaque hoc illi, ex Plauto in Afinaria. Vox Argyrippi amatoris, cui deerant minæ viginti.

Argenti viginti minæ me ad mortem appulerunt.

Vox Iudæ: *Argenti triginta me ad mortem appulerunt.*

Concio

Concio XXXII. feriæ 5. in Paſſ.

Them. *Et ipſi non introierunt in Prætorium, vt non contaminarentur, &c.*

FActa repetitione, ſic propoſitum: Nunc, à Iuda, ad Pilatum redeundum.

Dicendum itaque
1. *De præpoſtera religione, ſeu conſcientiâ, Procerum Iudæorum, abhorrentium ab ingreſſu Prætorij Pilati.*
2. *De Pilati æquitate.*
3. *Quòd Chriſtus non ſit malefactor. Quæ ferè merces benefactorum.*

AVE.

I.

De præpoſtera religione Procerum Iudæorum.

In peccatis cauendis, quidam
1. *Ordinati*, omnia pro virili, ac ſyncerè fugitantes.
2. *Stoici*, omnia paria erroneè cenſentes.
3. *Hypocritæ*, ad gratiam hominum, plauſumque, viuentes.

Hypocritum duo genera
1. *Foris Catones*, intùs Nerones: Foris oues, intrinſecùs lupi rapaces. *Matth.7.*
2. *Timidi, in paruis, in magnis, audaces.*

Vltimi generis iſti: Metuunt ſc. corpus inquinare, ingreſſu Prætorij, non metuunt animum, odijs, & ſanguine innoxij, polluere.

Sanguis eius (aiunt) *ſuper nos, & ſuper filios noſtros.*

Inuidiam ſeneſcentem, ac capitalem, flocci pendunt.

 Parui

Patui æstimant, calumniatos esse Iesum
1. *Gentis subuersorem,*
2. *Vectigalium hostem,*
3. *Regni adfectatorem.*

Etsi contra eos, pro Iesu, stet
1. *Plebs*, quæ per illum emendatior.
2. *Miles Herodianus* auditor responsi: Reddite, quæ sunt Cæsaris, &c.
3. *Plerique*, qui vidêre fugientem oblatum diadema, ac regnum.

Ausi coniurare in mortem innoxij, non audent ingredi Prætorium hominis Ethnici.

Credo, noluerunt viri boni, ratione festi, ne Pascha manducare prohiberentur, ab hac pollutione.

Act. 12. *Apposuit Herodes, vt apprehenderet & Petrum. Erãt autem dies Azymorum. Quem cùm apprehendisset, misit in carcere, tradens quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.*

Abstinuissent etiam odijs, desissent vrgere Iudicem, in necem Christi, decorum fuerat, festum tantum celebrare, à Prætorijs abstinendo.

Mos ille vacandi à iudicijs, festis diebus nonnullis, etiam Romanus.

Ouid. lib. 1. Fast. *Non habet officium Lucifer omnis idem.*

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur,
Fastus erit, per quem, lege licebit agi.
Nec, toto perstare die, sua iura putâris,
Qui iam fastus erit, manè nefastus erat.
Nam, simul extra Deo data sunt, licet omnia fari,
Verbaque honoratus libera Prætor habet.

Semifesta etiam quædam Christianis.

Noluêre etiam, opinor, isti tum fortè, vel dumtaxat in profano Prætorio, iure agere.

Vah! Sanctos proceres! imò pessimos, qui damnari pro foribus volunt, indictâ causâ, in fraudem rei, ac Iudicis dedecus sempiternum.

Hoc est, *culicem liquare, & camelum deglutire: decimare mentam & anetum, & grauiora legis negligere.*

Hoc

Hoc indolem eius sapit, quæ dixit: *Præcepit nobis Deus ne tangeremus, &c.* vesci tamen non erubuit, & marito vescendum dare.

Verum quidem hoc: *Qui contemnit minima, paulatim decidet,* sed cauendum imprimis à grauioribus.

Hoc agendum, illud non omittendum.

II.

De Pilati æquitate.

Exijt ergò, ad eos Pilatus foras, &c.

Hîc mihi perplacet Pilatus, indulgenter prodiens, ac iustè accusationes postulans, more planè Romano, quo, nemo, ad gratiam cuiusquam, damnabatur, sed primùm audiebat reus præsentes accusatores, accipiebatque deinde defensioni locum.

Quam accusationem adfertis, aduersus hominem hunc? ait, q. d. præiudicâsse quidem vos video, sed præiudicio vestro vt grauem reum, nec mitræ, nec infulæ vestræ, à me impetrauerint.

Æquitate, rationibus, non autoritate pugnandum, quā si solam ad[illegible]ctas, sæpè illa læsura innoxium, pondere dumtaxat suo, velut ensis, de manu puelluli quamlibet imbecilli, in corpus nudum vel Herculis ipsius, lapsus.

Plutarch. in apophth. Themistocles à Simonide Poëta rogatus, vt amicum in non admodum iusta causa commendatum haberet, respondit: *Nec Simonidem bonum Poetam fore, nisi mensuram, modumque, in carminibus scribendis, obseruitaret, neque se bonum Prætorem habitum iri, si legibus ac Iustitiæ, alicuius gratiam prætulisset.*

Optem ego, Iudices omnes Tobia, Tiresia, ac talpis ipsis cæciores, at benè auritos, etiam instar Midæ; primum, ne ad gratiam iudicent, alterum, ne indiscussa.

Plutarc. Alexandro in more, in actionibus de capite, aurem vnam accusatori obcludere, atque eam posteà reo dicenti recludere.

Senec. in Medea act.2. vox Medeæ. *Qui statuit aliquid parte inaudita altera,*
AEquum licet statuerit, haud æquus fuit.
Aureum illud: *Audi & alteram partem.*
Irum, & Cræsum, Censor quiuis æquè mihi audiet.
Virgil.1. AEneid. vox Reginæ Did. *Tros, Tyriusque, mihi, nullo discrimine, agetur.*
Tibi, Concionator, latus hîc campus dicendi, de pauperum cura, & caussis.
Ego illum hîc decurri, &, patente fenestra, vnum aliquem patheticè commendaui. Tu, tuo vtêre iudicio.

III.

Quòd Christus non sit malafactor.

Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum, inquiunt, indignati (opinor) Pilatum, tam parum illorum præiudicio detulisse q.d. Itane apud te ô Prætor) Pontificum mitræ valuêre? Itane Sacerdotum fidem; atque æquitatem, parui habes, eorum vt sententijs stare nolis? Itane reiectanea tot senum, tot Scribarum, prudentia? &c.
Magna quidem vis præiudiciorum, præcipuè, si ea à magnis autoribus, &c.
At non temerè quoque, ab vnis subsellis, ad alia, prouocationes indultæ.
Caussas nostis Iurisprudentes, & litibus intricati.
Ergo isti, præiudicio suo quasi contemto, coacti aliquid caussari, indistinctis criminibus reum grauant, ac primò, generatim malefactorem vocant, mentiti in caput suum.
Aduersum quos, hæc ego pauca, pro officlo,
Malefactor nemo, nisi qui legis, aut regulæ alicuius transgressor.

Lex

Lex
- 1. *Diuina*
  - 1. *Aeterna abdita.*
  - 2. *Manifestaria*
    - 1. *Sub Moyse.* de
      - 1. *Sacramentis*, quib' ille vsus, Circũcisus, &c.
      - 2. *Ceremonijs.* Et is oblat' à matre.
      - 3. *Moribus.* Et erat subditus illis.
    - 2. *Sub Christo.*
- 2. *Natura*, præcipiens miseris succurri: ille sanauit omnes, &c.
- 3. *Humana*, Pontificum, Imperatorum, &c. ipse tributum, ac staterem pependit, ac iussit Cęsari reddi. Ipse Regum filius, & (vt sic dicam) Eques aurei velleris, iure liber, subijt vectigalis iugum.

Nullam harum ipse transgressus; ergo non malefactor, nisi à calumnia.

Si non esset hic malefactor, &c. Illene publicę pacis turbo?

Natus ille, & Pace, & paci. Et pacis vox, frequens illi in ore, frequens de pace seruanda, optandaque imperium.

An is adrogans sibi multa, multa alijs derogans?

Phillipp. 2. *Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, &c.*

Matth. 11. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.*

An gloriæ is cupidus? Seruulo baptizatus, discipulis pedes lauit.

An ambitiosus? Oblata à populo sceptra, & regnum refugit.

An Gulæ seruus? Ieiunauit 40. diebus & 40. noctibus, &c. *Si non esset malefactor, &c.*

Quis ex vobis, arguet me de peccato?

Dicite potius (ô ingrata capita) *Si non esset hic benefactor, non tibi tradidissemus eum.* Nam, nisi is vos creasset, seruasset, sanasset, ac suscitasset fortè plerosque vestrum neque vos, neque illi eum tradere potuissent.

Et, nisi esset benefactor tam admirandus, hac inuidia non ille premeretur.
Marc.7. *Bene omnia fecit.*
Benefacta eius in omnes, Sole clariora, stellis numerosiora, &c.
Cæci tui: claudi tui, & mortui, iam secundò viui, benefactorem clamant.
Quid debuit facere, & non fecit?
Deut. 32. *Hæccine Domino reddis, popule stulte, & insipiens?*
Proh Deûm fidem! Hic pietatis honos? *Si non esset hic malefactor?*
Benefactor præcipuus, malefactor nuncupatur.
D. Ambros. in Psal. 118. *Apud impios & infideles, gratia impietatis accersitur, cum fidei sit magister.*
Sed *Regum benè agere, & mala pati.*
Hoc Bonis, bonorum perfrequens rependium.
1. *Reg.* Sic Saul, Dauidem patriæ liberatorem, turris illius carneæ & animatæ demolitorem, montis loquentis, iactu lapilli, subuersorem, sæpè conatus hasta configere, sæpe coegit salutem, fuga, quærere, &c.
Par Themistocli, ab Athenis suis, merces, coacto in Xerxis, à se quondam victi, manus profugere.
Plutarch. vit. tom. 1. in vita eius. Par Camillo.
Campus iste vberrimus, & exemplis luxurians.

Concio XXXIII. feriæ 6. hebd. in Passione.

Them. *Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate, &c. Nobis non licet, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum

Dicendum hodie:
1. *Quis sensus huius. Nobis non licet interficere quenquam.)*
2. *Quam artificiosè adcusatus Christus.*
3. *De Pilati, ac nonnullorum Iudicum præpostera diligentia.*

AVE.

I.

Quis sensus huius: Nobis non licet interficere, &c.

Aurea planè Pilati exordia respondentis: *Accipite eum vos*, &c. vtinam par Epilogus!

Clauum clauo pellit, & durè obloquitur illis, castigans nimium adrogantes præiudicationi suæ, neque volens, quenquam, indicta causa, contra morem Romanum, capitis damnare.

Igitur illi quoque: *Nobis non licet interficere quenquam* q.d. si fas esset, iam quidem eum interfectum.

Non licet, vel ratione
1. *Temporis Azymorum*, quo nefas illis iudicia exercere, sententias ferre, interficere, &c. Nefastum illud tempus Iudæis. *Non in die festo, ne fortè, &c.* Vnde Act. 12. *Volens post pascha producere eum pop. &c.* *D. Cyrill. lib. 12. c. 6. in Ioan.* Si differri iusseris, insinuāt periculum in mora.
2. *Generis supplicij.* j. crucis, quam intentabant Christo. Nam Iudęis, illa nec in lege, nec in vsu. *Euthymius sic censet.*
3. *Potestatis imminutæ à Romanis.* *Rupert.* & recentiores.
4. *Sacerdotij*, à quo causæ sanguinis alieniores. Nam, si Rex Dauid, minus ad templi ædificationem idoneus, ab effuso sanguine: & hinc Sacerdos, multò minus, ad sacrificandum in templo.

Prima

Prima ratio probatur Toleto annot. 23. in 18. Ioan. secunda reijcitur.

Secunda ratio, reiectanea
1. *Quòd, generali voce interficiendi, non aptè crux signetur.*
2. *Quòd nimis inuerecunda petitio crucifixionis, præter morem, ac legem.*
3. *Quòd Pilatus crucem minus concessurus, quam aliud, reum adhuc insontem æstimans.*

Ego (bona Toleti pace dixerim) putem, voce interficiendi, hic significatum crucis supplicium, quòd subdat Euangelista: *Vt sermo Iesu impleretur, quem dixit significans qua morte esset moriturus.* Non per quos, sed qua morte, id est, cruce quæ verba, etiam Toletus ipse, in commentario & annot. 24. de crucis prædictione exponit.

Ioan. 12. *Ego si exaltatus fuero à terra &c.*

Ioan. 3. *Oportet exaltari filium hominis.*

Matth. 20. *Tradent eum gentibus, ad flagellandum, & crucifigendum.*

Quod autem rursus annot. 24. negat Toletus sensum hoc nostrum, aiens Iudæos dixisse: *Nobis non licet, &c.* vt morte crucis plecteretur, inane est; nam ita pro confesso subauditi vult, Pilatum non potuisse, aut non adsoluisse, quenquam plectere, alio supplicij genere, quàm crucis, si sola interficiendi Christi postulatione, certò sperabant, ab eo in crucem actum iri, quod est falsum.

Tertia ratio non admodum quadrat. Nam, etsi ius necis Judęis rescissum, tamen iam à Pilato eis restitui videbatur, cùm diceret: *Accipite eum vos, &c.*

Quarta non videtur reijcienda, vtpotè indolem hypocritarum illorum aptè exprimens.

An Iudæis ius necis rescissum.

Mihi placet, rescissum à Romanis, hos ius necis, nisi adsentiente Pręside, etsi alias lex mortem decerneret. Sed hic, distinctionis face, præeundum.

Crimina

Crimina Iudæorum duplicia
1. *In Romanas leges*, vt furta, latrocinia, homicidia, seditiones, &c. in hæc, ius solis Romanis Prætoribus.
2. *In solam Moysi legem*, vt blasphemia in Deum, &c. quam Moses solus, non etiam Romanus vetat.

Pæna etiam duplex, transgressoribus legis Mosaicæ
1. *Mitior*, omnis citra mortem. Ius illius, relictum solis Iudęis. Nam, act 5. Cæsi virgis Apost. & sæpè sæpiùs Paulus.
2. *Sæuior*, omnis, quę morte clauditur. Hāc decernere, nefas Iudæis, nisi ex adsensu Prætoris.

Act.18. responsum Gallionis Proconsulis id probat de Paulo adcusato. *Si esset iniquum, aut facinus pessimum, libenter vos sustinerem, si verò quæstiones sunt de verbo, & nominibus legis vestræ, vos ipsi videritis.*

Ioseph. lib.20. antiquit. c.8. refert, Ananum Pontificem in iudicando seuerissimum fuisse, &, cum Iacobum fratrem Domini, & alios quosdam, lapidandos, absente inconsultoque Præside, decreuisset, accusatum apud Regem, & apud Pretorem Albinum, qui eum minis terruit, & Rex Agrippa ideò tertiò post mense, Pontificatu deiecit.

Denique id patet. Nam, Barrabam cum seditiosis vinctum habebat, & liberare poterat solus Pilatus.

Obijcias, lapidatum Stephanum, ac pænè etiam adulteram.

Respondeo factum, aut
1. *Dissimulatione Romanorum.*
2. *Adsensu Romanorum*, etsi non meminit historicus.
3. *Furore populi*, publica cùm lentam non capit ira moram, contra quem totum postea sæuire, neque iustum, neq; tutū.
4. Neque factum, argumentum esse potestatis, aut liciti.

Quam

II.

Quàm artificiosè adcusatus Christus.

Coacti igitur illi, Christum distinctè adcusare, adcusant.

Duplicis Maiestatis læsæ
- 1. *Diuinæ.* Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, &c.
- 2. *Humanæ*, ac dupliciter
  - 1. *Tributorum impugnatione* prohibentem dare, &c.
  - 2. *Affectatione regni.* Dicentem se Christum Regem esse.

Ars nebulonum multa.

* j. *A DEO LAESO,* Religionisque corruptela, ordiuntur, Pilato, de se, impressuri opinionem bonam; quasi solo Dei ac recti zelo agitatis.

Prima ac solida, cùm ea vera, adcusatio corruptæ religionis.

* ij. DEINDE, *ab humana Maiestatis læsione grauissima.*

Arte gradatim ascendunt, & magna magnis adsuunt: Vltimo posita adfectatio Regni, quasi robur agminis; quæ, apud Pilatum Ethnicum, ac pro-Regem, præponderabat corruptelæ Religionis Iudaicæ.

Et sæpè, apud Aulicos illos, & purpuratos, contra statum regni (vt vocitant) perpetrata, duriùs, quàm peccata in Deum, ac Sacra, vindicantur.

Id, nota Censoria planè dignum.

Christus subuertit gentē. sed alio sensu
- 1. *Hypocrysin enim, illamque externæ iustitiæ faciem in Pharisæis inuertit, & interiora eorum fæda manifestauit, &c. Sepulcra dealbata, &c.*
- 2. *Dogmata eorum subuertit. Aiebant illi, lege, manum, non animum compesci: Christus contra. Qui viderit mulierem, &c.*

Qui

Qui irascitur fratri suo. Illi oblationes facta in templo, præferebant misericordiæ in parentes, Christus contra.

3. *Populi mores transformauit. Gentem subuertit scil. vt agricola terram, ad fruges.*

Vtinam, & de me, ac Collegis numeris nostri, hoc sensu dicatur : *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram!* Vtinam & Antipodes istos, toto capite, in hæc infima, pendulos, terræque adfixos, rectos in pedes stare compelleremus! veterem hominem exuere, ac nouum induere! &c.

Vtinam diceremur, vetuisse pendi tot tributa, Cæsari illi Infernati!

Vtinam, & ego iure possim dicere, me Regem, ac Dominum, sed adfectuum! &c.

——— *nam, sapiens vno minor est Ioue,*
Rex denique Regum.

Claudianus. ——— *Tunc omnia iure tenebis,*
Cùm poteris Rex esse tui.

III.

De Pilati, ac Iudicum nonnullorum, præpostera diligentia.

Tu es Rex Iudæorum? Vel ridens, vel interrogans, fortè, vt discat; fortè vt iudicet, fortè ob vtrumque.

In priora duo inquirendi incurius, vltimum anxiè rimatur.

Cura hæc, & incuria, à

1. *Falsitatis notitia.* Ex Herodianus enim illi auditum, eum respondisse: *Reddite, quæ sunt Cæs. &c.*
2. *Prudentia,* quæ ad radicem securim immittit ramos sic simul necatura. Nam, si is Rex, cõsequens eum pop. animos, & Romanis, ad se diuertisse, & conatum tributa sibi interuertere.

Denique,

Denique, propria muneris sui curat Pilatus.
3. *Adparentia*. Vero enim similius illud cæteris, Christum sc. Regem esse.
4. *Incuria rerum diuinarum.*

Christum Regem esse, adparebat ex { 1. *Compositione,* 2. *Vulgi fama,* 3. *Rebus gestis.* }

* j. *COMPOSITIONE.* Nam habitus, incessus, ac facies illi digna imperio.
Vida lib. 3. Christiad. ———— *vt se*
Incessu gerit! vt vultuque, & corpore toto, est
Humana maior species! vt lumina honorum
Plena! vt resici motus! verba inde notaui,
Nil mortale sonat: sensi illo in pectore numen:
An certè Deus ille, aut non mortalibus ortus.
4. Aeneid. *Quem sese ore ferens!*
Credo equidem (nec vana fides) genus esse Deorum.
Alibi. *Os, humerosque, Deo similis.*
Ex epistola Lentuli hæc vide. *Proceræ staturæ, &c.*
Pomponius Mela lib. 3. Cosmog. *Automolis mos est, cui potissimum pareant, specie ac viribus legere.*
1. Reg. 10. *Stetit Saul in medio populi, & altior fuit vniuerso populo, ab humero, & sursum.*
* ij. *VVLGI FAMA*, qua, Regem nescio quem expectari à Iudæis, iam olim percrebruerat, &, à triginta & amplius annis, Magi proclamarant: *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum?*
* iiij. *REBVS GESTIS*, quæ omnes spirabant: intus latentem Deum, ac proinde & Regem.
Ioann. 11. Lazari quatriduani suscitatio: Et adolescentis Naimitæ, & adolescentulæ, filiæ Archisynagogi, &c.
Ioan. 3. *Nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.*
Et, Regium prorsus aliquid illi spirare visus, ille, à paucis retrò diebus, ingressus in vrbem triumphalis, ad clamationibus Regijs honoratus: *Osanna, &c.*

* iiij. IN-

iiij. *INCVRIA rerum diuinarum.* Nam vir externus, Ethnicus, Miles, ac Politicus iam inde totus, magis adcurabat, quæ Imperatoris essent, quam quæ Dei.

Notanda hic atro carbone, præpostera illorum Censorum diligentia, non curantium, quàm Bonis, sed quàm obedientibus imperent.

In Cæsarianorum diplomatum transgressores, serij quidem Quæsitores, at Religionis proculcatæ incuriosissimi.

Rex sum ego.

Captiui, vinctique Christi, magnanimitas hic illustris, qui de Maiestate nihil, etiam captus, remisit.

D. Hieron. epist. ad Paulinum de omnibus diuinæ hist. libris. *Plato maior emente se fuit.*

Laert. lib. 6. Diogenes nauigans, cùm in piratas incidisset, postea venalis, interroganti præconi, quid sciret facere, ait: *scirē se hominibus dominari.* Et indicans digito Xeniadem Corinthium, habitu ingenuò prętereuntem; *huic*, inquit, *me vende; hic enim Domino indiget.* Emtus ergo ab eo, domuique pręfectus, ita se gessit, vt herus sursum àc deorsum cursitans, diceret: *Bonus genius domum meam ingressus est.*

Seneca in Troade, vòx Andromaches. *Leuiùs solet timere, qui propius timet.*

Virg. 2. Aeneid. *Vna salus victis nullam sperare salutem.* Ex metu audacia.

Multis profuit, ipsa in vinculis constantia.

Liuius decad. 1. Mutio Scæuolæ, Maiestatis læsæ rei, præfidenter de se, ac coniuratis trecentis, oranti, Rex Porsena vitam dedit.

Alex. Magnus, etiàm pyratæ capto, & Regias vires scaphæ suæ comparanti, clementer indulsit.

Leonem captiuum gerere, hoc est, nihil etiam in vinclis timere. Lupum gerit, qui captus, vsque ad silentium veri, timet.

Concio XXXIIII. Dominicæ in Palmis.

Them. *Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie:
- 1. *De odio gentilis in gentilem.*
- 2. *Turcam his verbis vti posse, ad Christianos: Gens tua &c. & quo sensu.*
- 3. *Quis sensus horum: Regnum meum non est de hoc, &c.* AVE.

Proœmij vice, hæc dicta.

Non tractandi Euangelij diurni, hæ mihi causæ:
- 1. *Absoluendæ Pass. studium.*
- 2. *Materiei vtrobique similitudo.* Nam, regni Christi, vtrobique mentio.

Nam in textu Pass. ista: *Tu dicis, quia Rex sum ego, &c. Regnum meum non est de hoc mundo.*
In Euang. hodierno. *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus.*
Ibidem. *Hosanna filio Dauid: benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel.*
Denique triumphus planè regius vrbem ingressi, Regem plenè ac planè spirat.
In textu Passionis, *Regnum,* dicitur, *non de hoc mundo:*
In Euang. hod. ostenditur etiam non esse de hoc mundo; non enim equo barbaro, ac phalerato, sed asino vectus est Rex Christus.
Imperiosa quoque mercatorum eiectio, quam plena regiæ Maiestatis!
Ergò, textum Passionis obuium dum tracto, etiam hodierni Euangelij aliquid adtingo. AVE.

De odio

I.

De odio gentilis in gentilem.

Verum hoc quidem : *Homo homini Deus.*

Genes. ideò dictum : *Faciamus ei adiutorium simile sibi*, non modò ad generationem, sed & ad solamen.

Ideò cœtus, & ciuitates, vt alteri alter prodesset, auxilio, arte, &c.

At nec istud falsum : *Homo homini lupus*, cùm à cætibus caritas abest.

Vel halitus lupi solus noxius, imò & visus : vnde illud Virg.

——————*Mœrimque lupi videre priores.*

Lingua, ac dentes lupi, etiam nocentissimi, vel lupo ipsi; nam vulnus suum ipse, dum quasi sanaturus, lingit, acriùs inflammat.

Homo homini lupus, detrahendo, mordendo, necando, &c.

Adæ suo, Eua lupa. Abeli, Cain lupus. Iosepho, sui fratres lupi, &c. *Genes.*

Ah dolorem! ah pudorem! Lupus, lupo non lupus; at *homo, etiam homini lupus.*

Mitius ingenium ferarum efferacissimis, quàm nonnullis hominibus.

Christus testis locuples, cui Iudæus suus, hodie ita rabidus lupus fuit, vt Pilatus mirabundus diceret : *Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi.*

Verè lupus Iudæus. Nam, velut lupus grandescens, vel nutritium etiam mordet: sic ille, Christum autorem, & altorem suum, &c.

Psalm. *Si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem vtique.*

Et Pontifices tui.

Emphasim habent singula, neque temerè addita : nam *figulus figulo inuidere* insinuatur.

Gens tua. Gentilitia odia, contemptusque creberrimi.

Nemo Propheta acceptus in patria sua.

Sic aurũ, ybi nascitur, vile quod alibi, in pretio magno.
Ab Indis, auri massam, speculo dato, aut crepundijs, impetraueris.
Plutarch.3.tom. moral. Captiui apud Aethiopes, catenis aureis vinciuntur.
Tertull. lib. de habitu muliebri, ac lib. de cultu fœminarum, dicit, apud quosdam barbaros, ex auro, seruorum vincula.
Pompon. Mela lib.3. Cosmog. *Apud Automolas plus auri, quàm Persis est. Ideò quod minus est, preciosius censent. Aere exornantur. Auro, vincula sontium fabricant.*
Exoticum semen, aut bulbulum peregrinum, nec colore, nec odore, nec vi medendi parem, rosis nostratibus, ac violis, anteponunt Hortensij plerique omnes.
Virtus etiam ipsa, in patria sua, minùs cara: ac maximè, dum is viuit, quem virtus illustrat.
Ouid.1. de Ponto. *Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit,*
Tunc suus, ex merito, quemque tuetur honos.
Plutarch. in Numa. *Omnes bonos, iustosque viros, maior post mortem sequitur laus, inuidia non multum, post illos, temporis superuiuente.*
Pręsentia odimus, sublata quærimus inuidi: noctuarum instar, quæ lucem Solis fugiunt, & nocte facis lumen circumuolant.
Quorum viuentium vultus solos intueri, aut nomina audire horrueramus, eorum aut cineres, aut ossa osculamur, adlambimus, &c.
Rustici vox ista, ex hoc fonte: *Antigonum refodio.*
Solamen seruis, à Magistri exemplo, cui dictum: *Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi.*
Non est discipulus, super magistrum.
Si me persequuti sunt, & vos, &c.
An non gloriosum cum Phocione mori? cum Catone febricari: pati cum Christo?
Regum bene agere, & mala pati.
Senec. in Med. *Ars prima regni, posse inuidiam pati.*

Turcam,

II.

Turcam, his verbis uti posse: Gens tua, &c. & quo sensu.

His vocibus, Turca etiam adloqui queat querulos, de Terræ-Sanctæ occupatione: *Gens tua, & Pontifices tui, tradiderunt te mihi*: non quod illi positiuè tradiderint, sed occasio ab his aliqua, occupati loci sacri.

Christus in pop. suo, Turcæ traditus { 1. *Peccatis gentis suæ, j. Christianorum,* 2. *Discordijs Procorum inter se,* 3. *Auaritia potentiorum.*

* j. *PECCATIS GENTIS.* Gens tua tradidit te mihi; Christiani exleges.

*Genes.*3. Vt Adamum, vita ex lex, horto voluptatis; Iebusæos, terra promissionis. Iudęos etiam sæpè, ex Iudæa depulit, & nunc Assyrijs, Babylonijs, nunc Romanis tradidit: Ita peccata, Christianos expulere Hierosolymis, Turcis introductis.

Indignis nobis, qui terram illam sanctam, toties Christi sanguine cruentatam, calcaremus, eiectis, Turcas admittere maluit Deus.

Foris canes.

Vt, in templis, tolerabiliores canes, scelerosis quibuscunque: ita Turcæ tolerabiliores, in terra Sancta pseudo-Christianis.

Gens tua, & Pontifices tui, tradiderunt te mihi.

Non Pilatus Christum inuaserat: neque Turca nobis terram illam, sed scelera nostra abstulere.

Capti sumus in iniquitatibus nostris.

Proh dolor! ah pudor! Patriam ipsam Regis, Deique nostri, nobis incognitam, inaccessam! terram, pedibus eius calcatam toties, & sanguine purpuratam!

1. Aeneid. — *quam certum terris magis omnibus vnam,*
Posthabita coluisse, Samo. Hic illius arma,
Hic currus fuit, &c.

Sepulcrum Patris, iuris filiorum nō esse, sed alienorum, sed hostium iuratissimorum?

Hæreditas nostra, versa est ad alienos.

Sacramentum corporis Christi, & calicem sanguinis, si Hereticus aliquis hinc efferens, suis inferret irridēdum, nonne per medios ignes requirendum?

Sed, quid minus, sanguis ille, qui, in Passione Christi, atriatim, plateatim, passimque fusus, terram illam imbuit?

Non igitur impari ardore repetendus.

4. Aeneid. *Non arma expedient, totoque ex orbe sequentur!*

Vtinam mihi vox ea, quæ Regum omnium, qui Christiani conscripti sunt, aures feriat; aut scriptio digna, quæ Procerum oculos tangat, & ratio tam crebra, tamque valida, quæ animos omnium cogat ad hęc arma!

2. Aeneid. *Arma, viri, ferte arma, vocat lux vltima victos.*

Vtinam, saltem Aulicis Concionatoribus regnorum omnium, aliquando in mentem veniat, ad hæc bella Domini, animare, & armare! &c.

Sed, quando non licet, quod libet, libeat, quod licet.

Igitur, cum primùm peccata nostra Terram illam nobis abstulerint, studeamus, vt reddat pœnitentia.

Contraria contrarijs, curantur.

Exod. 3. Soluere iubetur Moyses calceamenta de pedibus, terram sanctam calcaturus: nobis quoque inuolucrá carnalium cogitationum affectionumque soluenda, vt, in terram illam sanctam, rursus inuadamus.

* ij. *DISCORDIIS Procerum inter se.*

Sallust. *Concordia, res paruæ crescunt: Discordia, res maximæ dilabuntur.*

Gallinacei colluctantes, milui præda.

Litigantibus nautis, nauem vndæ, ventique, disijciunt.

Romam, initiò rusticorum casam, Imperium orbis fecit tandem, concordia: eandem iam caput mundi, Discordia Optimatum pænè ad casam reuocauit.

Lucan. lib. 1. Pharsal. *Cumque superba foret Babylon spolianda trophæis, &c.*

Bella geri placuit, nullos habitura triumphos.

Cadmeæ, victoriæ nostrę.

Quan-

Quantò plus sapiunt canes! Illi, de osse vno saltem rixantes, viso tamen lupo irruente, dimissa lite, vnanimes in lupum irruerunt (vt habet Fab.) Nos litem de vmbra asini, aut capræ lana, Turca latius grassante, non finimus, vt vnum vnà omnes opprimamus.

Lucan. lib. 1. *Heu quantum terræ potuit, pelagique parari,*
Hoc, quem ciuiles hauserunt, sanguine, dextræ!

Non tam armis suis Turca nos vicit, quàm, discordijs nostris, ipsi nosipsos tradidimus.

Gens tua, & Pontifices tui tradiderunt te mihi.

Coeamus vel tandem, ô Principes.

Tu interim, ô popelle, ora, ora, vt vnam omnibus Regibus Christianis mentem ingerat Deus hac fine, &c.

* iij. *AVARITIA POTENTIORVM.*

Bella nostra, si gerenda, non tam lentè gerenda. Expeditius autem geri, pecunia præsens facit: Si quisque pro viribus conferat, ea multa satis ad properandum.

Expeditis his bellis, ad Turcica properaremus.

Eccur in pedibus, calcaria aurea; in vertice, pretia arcium, & Mausolæorum? In sacra bella potius, si opus, conferantur.

D. Ambrosius, paucis captiuis redimendis, sacra vasa confregit: nos nullam pecuniam, tot milibus Christianorum redimendis, exponamus?

Mula, aut asino, potius contenti, cum Christo hodie, viuite.

Quid, in equis? quid in curribus, carpentisque regijs, superbit pauper Christi?

De equo descende, vt Christus adscendat. i. modico contentus esto, vt melius sit oppressis, sub Turca, Christianis.

Miles descenderit sanè, hunc Duci honorem præstans.

Genes. De camelo descendit Rebecca, occursante Isaaco peditante.

Et tu descende i. recide aliquid, de pompis tuis, vt Christus sponsus tuus ascendat, in membris suis.

Magnum bello vectigal, subditorum parsimonia.

III.

Quis sensus horum (Regnum meum non est de hoc mundo.)

Liberat Pilatum metu, qui à suspicione regni temporarij, imperio Rom. derogaturi, sic tamen, vt Regem se ingenuè fateatur: *Regnum meum non est de hoc, &c.* quod & satis olfactum Pilato nasuto, hinc ita argumentanti: *Ergo Rex es tu?* quam confusionem Christus admisit, dicens: *Tu dicis, quia Rex sum ego.*

Christus non hinc Rex, ratione
- 1. *Sedis* Regni,
- 2. *Autoris*, à quo Rex,
- 3. *Populi*, cuius ille Rex,
- 4. *Modi*, quo Regem gerit.

* i. *SEDIS Regni*, Non enim Regia, in Terra, sed in Cœlo.

Dedignetur enim Regiam tam
- 1. *Angustam*,
- 2. *Vilem*,
- 3. *Momentaneam*.

Iuuenal. sat. 10. Vt *Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis.*
Aestuant infœlix angusto limite mundi,
Vt Gyaræ clausus scopulis, paruaque Seripho: Sic Christus, ampliora Regna meditatus, includi dedignatur Maiestatem suam tantam, repagulis tam angustis.
Quid terra omnis, nisi punctum vnum?
Adplaudant sibi cæteri, de paucis prouincijs: Mundus totus, parùm Christo.
Si cæli cælorum capere te vix possunt, ô Christe, qui terra?
Et, orbis totus, Virtuti parùm.
Plato 5. de Legibus. *Nihil terrenum, rebus cælestibus, venerabilius est.*
Ibid. *Totum, quod super terram, quodue sub terrâ, est aurum, virtuti compensari non potest.*
Nobilior finis, his quæ sunt ad finem.
Opes, Mundus, adiumenta virtutum, ergo.

Vilis

Vilis etiàm nimis, indignaque Filio Dei, Regia in Terra in his paluſtribus, &c.

Non inferiora ſequutus.

Non quæ ſuper terram.

Volent aues reliquæ vtcunque : Aquila, cœlum ac Solem ipſum appetat.

Iſai. 14. *In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.*

Momentanea quoque illa. Nam Mundus errore Philoſophorum, minimè æternus. Et, duraturus ſit, errore curioſorum, ſex annorũ milia, quantulum hoc ad æternitatem?

Hinc dixit. *Regnum meum non eſt de hoc mundo.*

Ergo, ne hîc poſcat Chriſtianus honores, diuitias, &c. mercedem laborum ſanctorum ſuorum.

Ab Hiſpaniarum Rege, ſi miles, arcem in Gallijs, dono petat, iure audiet : *Regnum meum non eſt ibi*, hinc, & hîc poſce, ſi quid libet : Tibi, ſi à Chriſto hîc præmium poſcas, reſponſitari audies. *Regnum meum non eſt hinc*, &c.

Et, cur illîc ouet, aut triumphet ſeruus, vbi Domino ipſi eſt malè?

Regiè, ac Chriſtianè quondam Franciſcus Phœbus, Rex Nauarræ, Comes in Foix, moriturus : *Regnum meum non eſt de hoc mundo.*

✝ ij. *AVTORIS à quo*, q. d. Regium nomen, ac ſceptrum, non mihi ab hominib. eorumque ſuffragijs, ſed à Patre originaliter, & perſona & autoritas mea.

D.Chryſoſt.

✝ iij. *POPVLI*, cuius Rex ipſe. *Regnum meum* (id eſt, fideles, quos rego, quibus imperito) mundum hunc non ſapit, mundum non amat, aut, inſtar mancipij, mundo ſeruit.

Mundum quidem, regni mei populus, corpore; at, potiore ſui parte, mente, ac voto, cœlos inhabitat.

Noſtra conuerſatio, in cœlis eſt.

Apoc.5 *Feciſti nos Deo noſtro regnum.*

Mundus profectò, non ſemper hic Terræ globus, cœlo, vt ra-

vt tapete aulæoque, velatus; at frequentiùs, Terrę huius, mundique amatores.
Itaque, hoc sensu, Regem se mundi amatorum, diffitetur.
Ergo, qui mundum æquo plus amat, Christo Regem non vtitur.
Tyranni mundi potiùs, is vile mancipium.
Nolumus hunc regnare super nos.
Non hunc, sed Barabbam.
2. Reg. *Quæ nobis pars in Dauid?*
* iiij. *MODI*, quo Regem gerit q. d. Edicta mea, non de vectigalibus pendendis, de bellis gerendis, &c. alius mihi regnandi modus; placita regni mei, de virtutibus sectandis, vitijsque fugiendis.
D. August. tract. 50. in Ioann. in fine. *Non enim Rex Israel Christus, ad exigendum tributum, vel exercitum ferro armandum, hostesque visibiliter debellandos: sed Rex Israel, quòd mentes regat, quòd in æternum consulat, quòd in regnum cœlorum, credentes, sperantes, amantesque perducat.*
Reges alij, populos volunt vectigales; iste, amantes ac probos.
Alijs, ministri tota vi decertantes; ne in hostium manus, Reges ipsi tradantur, ac milia multa trucidantur, vt seruetur vnus: Christus contra, suis omnibus seruandis, vnus moritur.
Regnum meum ergo, *non est de hoc mundo, &c.*

Rex tamen Christus, nam Regum alij { 1. *Vulgati,* / 2. *Philosophi,* / 3. *Sacerdotes.* }

* j. *VULGATI*, quibuscunque subditi sunt.
Cicero tribunos ærarij, reges ærarij vocat.
* ij *PHILOSOPHI*. Quis neget? Christus insinuat, dicens: *Tu dicis quia Rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.*
Ergo, si docere veritatem (quod Sapientis, ac Philosophi est proprium) Christum Regem fecit, Philosophi etiam Reges.

Horat.

Horat lib. 1. epist. 1. —— *Sapiens vno minor est Ioue diues, Liber, honoratus, pulcher, Rex denique Regum.*

Claudian. —— *tunc omnia iure tenebis. Cùm poteris Rex esse tui.*

Si benè te regis, es dignus nomine Regis, dixit quidam rhythmicus Mineruæ pinguioris.

Turba turbulenta, caro & Spiritus; Rex magnus, qui vtriusque turbellas scitè componit, ac regit.

Apoc. 5. *Fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes.*

Senec. ep. 2. lib. 5. *Si vis tibi omnia subijcere, te subice rationi. Multos reges, si ratio te rexerit.*

Ideò opinor, olim Persarum Reges, Magi, j. Sapientes.

Quidni Rex, qui Sapiens, quum diuitijs æquet Deos?

Laërt. lib. 6. Diogenis argumentum: *Omnia Deorum sunt: Dijs autem amici Sapientes sunt. Sunt autem amicorum omnia communia: Omnia igitur Sapientum sunt.*

Ergo, & Reges illi Maximi.

✝ iij. *SACERDOTES*. Genes. Melchisedech Rex Salem, & Sacerdos Dei Altissimi.

Virgil. 3. AEneid. *Rex Anius, Rex idem hominum, Phœbique Sacerdos.*

Cicero vocat sæpè Reges sacrorum.

Sed Christus Sapiens, imò Sapientia ipsa, & subditos habet Angelos, homines, &c. Sacerdos est in æternum. Ergo & Rex, iure magno.

Regnum autem suum non de hoc mundo, Pilato dixit, & in die Palmarum (j. hodie) ostendit, asello vectus, inusitato Regibus more, qui equis barbaris, phaleratis, auro superbis & ostro, insident.

Porro, nota dignum, asinos, in Scripturis SS. equis illustriores.

Prou. *Asinus portans mysteria*, non ineptè huc referas, sed sensu alio, quàm suo.

Num. 22. Asina Balaam, loquuta.

Iud. 15. Asini mandibula, non equi, Philistæos occidit Samson, & aquam hausit, ex eadem ipsa.

Iud. 5. In asinis candidis, seu nitentibus, Debora fortissima

tissima, victrix exercitûs potentissimi, sub Principe Regis Iabin, militantis.

Isai. 1. *Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui.*

Asellus, hodie vector Domini Iesu.

Mysteria, sub his scenis: Asinus portans mysteria.

Asinus animal.
1. *Simplex, bardum*, vnde asini, pro ignaris. Pers. sat. 1. *Auriculas asini quis non habet?* Prou. *Asinus ad lyram, ad tibiam. Et, docere asinum sub frænum currere, pro indocilem docere.*
2. *Patiens laborum, durum, & gestandis oneribus aptum.*
3. *Paruo, ac vili contentum.*
4. *Benè auritum.*

* j. *ASINI MYSTICI*, quibus insidet Christus, ac Spiritus Dei, nisi pauperes spiritu, paruuli malitia, & captiuantes intellectum in obsequium Christi.

His sæpè datur, sententias loqui dignas Deo, vt asinæ Balaami.

Abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelâsti ea paruulis.

Isai. *Super quem requiescet Spiritus meus? nonne super humilem, & quietum, & trementem sermones meos?*

Prouerb. 9. *Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est Sapientia; Venite, comedite panem meum, &c.*

Talis, D. Franciscus Assisias, & D. AEgidius socius: D. Didacus, laicus: simplices, bardique, & naturâ asini (cum reuerentia dixerim,) sed gratia, sapientissimi.

Asinorum horum mandibula, & ore, quam multi Philistæi, j. peccatores, victi! &c. Spiridion talis.

Apuleius Megarensis negauit, posse quenquam, ad sacra Isidis suæ ingredi mysteria, qui, ex superbo Philosopho in humilem asinum non verteretur.

Asini crassas aures habeamus, instar Midæ. Asinina ingenia, neque argutula nimiùm, vt ne ingeniosè nimis discutiamus res fidei, Eucharisticas maximè. Quomodo, quare, &c.

Asinus

Asinus esto, inter simias, nasutos Hæreticos sc.

* ij. *PATIENS LABORVM*, &c. adeò induratæ cutis, vt vix fustem sentiat, pluuiaque non offendatur.

Asini Christi, qui onera pœnitentiæ, maiorum imperia, citra recalcitrationem, suscipiunt.

Efferatiores illos, & calcitrones equos, j. superbos auersatur.

Psalm. *Alta à longè cognoscit.*

Ab equis illis, trahit ad hos asinos.

1. *Reg.* Saul, dum quærit asinas patris. Rex vngitur.

Fortes quoque in aduersis, asini, quibus Christus insidere dignatur.

Prouerb. *Asinus compluitur*, de ijs, qui maledictis nil omninò commouentur.

* iij. *PARVO, & vili contentum.*

Prou. *Similes habent labra lactucas*, dura labra, duris herbis pascuntur.

Tales, qui arctè ieiunant, & deliciarum in mensis incuriosi. Sessorem Iesum qui volet, asinus sit, ac stultus propter illum.

* iiij. *BENE AVRITVM.*

Audi multa, loquere pauca.

Concio XXXV. feriæ 2. Hebd. sanctæ.

Them. ***Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati.***

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie:
1. *De quorundam stulto prouerbio (Ego in hoc natus sum.)*
2. *De sensu verborum Christi (Ego in hoc natus sum.)*
3. *De Pilati diuerticulis, ad Iudicum hoc declinandum.* AVE.

De quo-

I.

De quorundam stulto prouerbio: (Ego in hoc natus sum.)

Verùm planè illud Horat. 1. serm. *Nam vitijs nemo sine nascitur.*
Propert. 2. *Vnicuique dedit vitium natura creato.*
Pers. sat. 1. *Auriculas asini quis non habet?*
At patrocinari nonnulli volunt etiam criminibus dicentes: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum.*
Hoc planeta (vulgo aiunt) j. hoc sydere, natus sum.
Senec. in Oedipode. *Quicquid patimur mortale genus,*
Quicquid facimus, venit ex alto.
Primusque dies dedit extremum.
Ibid. *Fati ista culpa est.*
Ouid. sæpè. *Sic me mea fata trahebant.*
Saturnum ille, Martem alius: Venerem hic, Mercurium iste culpat, ac dicit: Sub Mercurio ego *in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, non vt testimonium perhibeam veritati,* sed, vt mentiar, fallam, furer, &c.
Aiunt: *Astra regunt homines.*
Resp. Quibus ego: Regunt (ait) non cogunt, regunt, j. adficiunt, & inclinant corpora, non mentes cogunt, j. liberum arbitrium.
Si inclinationem dicunt, adstipulor: si vim, reclamo ac repugno.

Astris neminem cogi, probatur:
1. *Autoritate,*
2. *Fine,*
3. *Ordine,*
4. *Legibus,*
5. *Pœnis,*
6. *Exemplis.*

* j. *AVTORITATE.* Genes. 4. *Sub te erit appetitus tuus,* j. inclinatio naturæ; & mille talia.
Sapiens dominabitur astris.
* ij. *FINE,* ad quem creatæ stellæ, Gen. 1. *Sint in signa, & tempora, & dies, & annos, &c.*

* iij. OR-

* iij. *ORDINE*, qui seruum subijci iubet, imperitare Domino, vetat. Sed homo, Dominus omnium creaturarum corporalium: Psalm. 8. *Omnia subiecisti sub pedibus eius, &c.*
Ergo, stellę non imperitant homini; imperitarent, si cogerent.
Qui cogit, maior illo est, qui cogitur.
* iiij. *LEGIBVS*, quæ certè inanes, si lex astrorum ineluctabilis.
* v. *POENIS*, quæ iniquæ, si torquent innoxios, quales omnes, qui necessitate malum agunt, non voluntate.
Senec. in Oedip. — *Nemo fit fato nocens.*
* vj. *EXEMPLIS*, quibus videas, astrorum leges euictas.
Cic. 3. Tusc. Physiognomon Zopyrus, qui se profitebatur, ex habitu corporis, orisque lineamentis, posse hominis ingenium certò deprehendere, aliquandò inspectum Socratem pronuntiauerat hominem bardum, stupidum, mulierosum, puerorumque amoribus impurum, vinolentum, & intemperantem, & cùm amici Socratis id ferrent acerbiùs, ac Zopyro minarentur, Socrates ipse propensionem fassus, minaces cohibuit, dicens: *nihil mentitus est: omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem.* Inclinamur ergò, non etiam cogimur: & possumus propensiones euincere.
Lycurgus, canem villarum custodiæ natum, cultu venaticum fecit: cur non & homo aliter natus, aliter viuat?
Demosthenes, blesæ linguæ vitium, cultu improbo purgat, & caninæ literæ facit disertissimã pronuntiatricẽ.
Os pueri balbum, tenerumque, poeta figurat:
Non possit homo, ingenium emendare?
Adde, quòd Christianis, præter studium ac euincendi conatum, etiam adiumenta gratiæ.

„ *Sed hâc de re liberalius (Deo fautore, in nostra Paidolâtria,*
„ *j. adoratione puelluli Iesu, à Magis, in illud Matth. 2. (Vidimus stellam eius.)*

De sensu

II.

De sensu verborum Christi (Ego in hoc natus sum, &c.)

Si Christus ipse, hoc verbo vsus, alio certè sensu: Non. n. constellationum vim dixit; sed proprietatē Dei, ac naturam, qua verax, imò veritas ipsa, & aduentûs sui, ad homines, finem q. d. veni, ad perdocendam veritatem, &c.

Legationis Christi finis, triceps
- 1. *Ostensio veritatis promissi diuini, de Messia.*
- 2. *Figurarum impletio reipsa ac veritate.*
- 3. *Doctrina verax, & de veris verè.*

* j. *OSTENSIO veritatis promissi diuini; de Messia:* toties enim iam olim pollicitatus illum Orbi pater.

Genes. 3. *Inimicitias ponam inter te & mulererem, & semen tuum, & semen illius, & ipsa conteret caput tuum,* minaciter ad serpentem.

Gen. 22. Abrahæ; *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.*

Psalm. *Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui, ponam super sedem tuam.*

Prophetarum ferè omnium, ista cantilena.

Ergo, ego *in hoc*, vel *ad hoc natus sum*, vt orbis totus intelligat, Patris promissum verax fuisse.

* ij. *FIGVRARVM impletio*, quæ de illo erant.

Cor. *Omnia in figura contingebant eis.*

Lex per Moysen, gratia autem & veritas, per Iesum Christum.

Vti homo pictus, non est verus, sed is, quem pictura refert: ita, legalia illa, non fuêre veritas ipsa, sed Christus, & quæ in Christo, aut à Christo.

* iij. *DOCTRINA verax*
- 1. *Fidei,*
- 2. *Morum.*

Isai. 9. *Populus, qui ambulabat in tenebris; vidit lucem magnam:*

magnam: habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis.
Ioann. 1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.*
Ioann. 14. *Ego sum via, veritas, & vita.*
Ego in hoc natus sum, & ad hoc, &c. j. veni futurus doctor veritatis.
Testimonium veritatis, non temerè, ad distinctionem sc.

Nam dogmatum, alia	1. *Falsa,*	Philosophis frequentia.
	2. *Verisimilia,*	
	3. *Vera.*	Christi propria.

Rom. 1. *Commutauerunt veritatem Dei, in mendacium,* philosophi.
Psalm. *Diminutæ sunt veritates, à filijs hominum, vana loquuti sunt vnusquisque ad proximum suum.*
Nox nocti indicat scientiam.
Infinitos Deos aliqui posuêre, aliqui nullos: Aliqui otiosos; aliqui prouidentes, sed tamen fato homines adligantes.
Veritas à Christo, de vno trinoque Deo, prouido, & nostræ studioso libertatis, &c.
Iam, in via morum, quanti Philosophorum errores! Quis finis bonorum malorumque!
Quot errores, etiam Rabbinorum, in vet. legis interpretatione!
Manum, non animum, lege prohiberi, Schola tota Iudæorum æstimabat; Christus instaurauit veritatem.
Scholam Christus aperuit, ac titulum fecit, non istum: Legendi, scitè pingendi, benè dicendi, philosophandi, &c. schola: nequaquam, sed, *Schola veritatis.* Iudex scriptura scholæ illius est: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt test. perhibeam veritatis.*
Audistis, quia dictum est antiquis: Nõ occides: Doctor veritatis natus, ait: *Ego autem dico vobis, &c.*
Psalm. *Principium verborum tuorum, veritas.*
Psalm. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*
Omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam.
Αὐτὸς ἔφα *ipse dixit*, ergo verum, & veritas.

Veritas est, qua rerum quidditas demonstratur.

Cic. 2. de inuent. *Veritas ea est, per quam immutata ea quæ sunt, aut antè fuerunt, aut futura sunt, dicuntur.*

De schola eius prodiére, veritatis amatores; vt contrà mendaces, è schola Diaboli, *qui mendax ab initio.*

Sed titulus Scholæ speciosior, quàm verior, inquies.

Veritas Christi, elucet, ex
- 1. *Concionibus,*
- 2. *Iudicijs, ac censuris,*
- 3. *Responsis,*
- 4. *Increpationibus.*

* j. CONCIONIBVS, quorum hæc Censura, vel ab hoste.

Matth. 22. *Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, &c.*

* ij. IVDICIIS, quæ summa fide, ac veritate exercuit, audiendo, decernendo, &c.

Luc. 7. *Simon, habeo tibi aliquid dicere, &c.* peccatricis agit causam, contra hospitem suum, vel in ipso conuiuio.

Aduersus hospitam Martham, tuetur Mariam. *Maria optimam partem elegit, &c.*

Aduersus domesticos suos, causam agit piæ illius vnguentariæ. *Quid molesti estis huic mulieri?*

Aduersus magistros nostros, causam agit adulteræ. *Nemo te condemnauit mulier? &c.*

* iij. RESPONSIS, quæ nulla, aut semper vera, aut nodosa implexaque, ne indigni intelligerent, digni intelligerent, & sapientes.

Matth. 22. *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, &c.*

Etiam in causa capitis sui, fide summa vsus, mendacio nullo, & apud Proregem, Regem se est fassus.

* iiij. INCREPATIONIBVS. Petro candidè dixit: *Vade Satana, &c.*

Apostolis: *Nisi efficiamini, sicut paruulus iste, non intrabitis, &c.*

Pharisæis: *Sepulchra dealbata, &c.*

De Herode: *Dicite vulpi illi, &c.*

Psalm. 118. *Omnes viæ tuæ, veritas.*

Plaut. in Capt. *Tu repertus, qui Philocratem superes veriuerbio.*

An verò, è ſchola eius, qui, ſingulis verbis, duo aut tria euomunt mendacia?

Ælianus lib. 12. var. hiſt. Pythagoras aiebat, *homines fieri ſimiles Dijs, beneficentia & veritate.*

Idem rogatus, quid Deo ſimiles faceret, ait; veritatem exercere.

E Schola Diaboli, mendaces prodiêre.

Diabolus mendax ab initio.

Gen. 3. *Nequaquam morte moriemini, &c.* Inuidiam etiam Deo adfingere eſt auſus, dicens: *Eritis*, &c. *Scit enim Deus, &c.* q. d. Inuidet vobis Deus.

Matth. 4. *Hæc omnia mea ſunt, cui volo do, hæc omnia tibi dabô, &c.* Cornucopiæ mendaciorum; in vna ſententia.

Vt à phraſi, ſtiloque, ſcias, quis cuius auditor: ita, à veritatis, atque mendaciorum vſu, diſcas, diſcipuluſne aliquis Chriſti ſit, an Diaboli.

Deplorandum tamen, Scholam Diaboli, non capere auditores ſuos, Scholam interim Chriſti, ac veritatis, deſertam, vt olim meliorum Philoſophorum.

2. Timoth. 4. *A veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.*

Pſalm. *Omnis homo mendax.*

Pſalm. *Vana loquuti ſunt vnuſquisque ad proximum ſuum.*

Oſee. 4. *Non eſt veritas in terra, maledictum, & mendacium inundauerunt.*

Iſai. 59. *Corruit in platea veritas.*

Ibid. *Concepimus, & locuti ſumus de corde, verba mendacij.*

In aulis, Curijſque, arte mentiri, pulchrum; veritatem loqui, Solæciſmus. Si verum dicitur, errore dicitur, à pleriſque.

Mentiri { 1. *Turpe,* 2. *Damnoſum,* 3. *Contra ordinem.* }

✠ I. *TVRPE.* Nam ſi mendax, & fur. Prou.

Da mendacē, dabo furem: in Scholis pueri docebamur.
* ij. *DAMNOSVM* { 1. *Animæ,*
{ 2 *Autoritati, ac fidei.*
Os quod mentitur occidit animam.
Psalm. *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.*
Autoritati, fideique autoris, multum detrahitur, mendacio; mendaci enim, etiam verum dicenti, ac iuranti, fides nulla.
* iij. *CONTRA ORDINEM*, qui linguam, & os, iubet cordis interpretes esse.
Fenestellæ vicem, quam Momus pectori hominis desiderabat, lingua supplet.
Quod in pectore inest, aut illìc maneat, aut, sine larua prodeat.
Abominanda, linguæ & pectoris, cacophonia.
Zachar. 8. *Tantum & veritatem, & pacem diligite.*
Psalm. 118. *Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vsquequaque.*
Auditores Christi, & Christum professi, veraces simus, vt hinc Christi discipulos quislibet agnoscat; maximè, qui Christi personam, in suggestu, sustinemus. *Pro Christo, Legatione fungimur.*
Concionatores, ipsi sibi sæpè hoc insonent: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritatis.*
Prou. 8. *Veritatem meditabitur guttur meum.*
Psalm. 118. *Et loquebar de testimonijs tuis, in conspectu Regum, & non confundebar*, etsi *odêre Reges dicta, quæ dici iubent*, teste Senec. in Oedip.
2. Tim 4. *Opus fac Euangelistæ. ministerium tuum imple.*
Senec. in Oedip. — *sæpè vel lingua magis*
Regi, atque regno, muta libertas obest.
Ibid. *Imperia soluit, qui tacet, iussus loqui.*
Nemo dicat: *Loquimini nobis placentia, & audiemus te.*
Vtrique veritatem ament, hi, dicere, isti, dici.
Veritas est { 1. *Verborum,* } Mores verbis consonent.
quoque { 2. *Morum.* }
Senec. ep. 79. *Veritas in omnem sui partem eadem est.*
Sed

Sed de his satis.

Cæterùm, fortè etiam territare vult Prætorem, hoc verbo: *Ego in hoc natus sum, &c.* iudicij futuri, cuius tunc ipse Censor, significatione: ibi enim maximè testimonium perhibebit veritati.

III.

De Pilati diuerticulis, ad Iudicium hoc declinandum.

Quid est veritas?

Benè, optimè, quærit de veritate, veritatis nescius.

Veritas occulta Pilato, à duplici causa { 1. *Ethnicismo,* 2. *Principatu,* } æquè expertibus veritatis, sed variè.

Ethnicismus expers veritatis, vitio naturæ cæcæ.

Principatus expers veri { 1. *Malitia sua,* qua veritatem odit. 2. *Malitia aliena,* qua veritas adulanter occultatur.

Principum enim aures falsitate multi, veritate, pauci opplent, aut nulli.

Senec. 6. de benef. c. 30. *Monstrabo tibi, cuius rei inopia laborent magna fastigia, quid omnia possidentibus desit. Scilicet ille, qui verum dicat, &, hominem inter mentientes stupentem, ipsa consuetudine pro rectis blandam audiendi, ad ignorantiam veri perductum, vindicet à consensu, concentuque falsorum.*

Ibid. *Adulandi certamen est.*

Illis Laudenses, ac Placentini multi; Veronenses nulli, aut pauci.

Martial. lib. 8. *Vero verius ergo quid sit, audi,*
Verum, Gallice, non libenter audis.

Senec. in Oedip. *Odêre Reges dicta, quæ dici iubent.*

Et cùm hoc dixisset. Ambiguum, de Pilatone, an de Christo, enuntiet vox ista (*dixisset.*) Nam patitur hũc sensum: *& cùm hoc dixisset;* sc. Christus, j. cùm ad quæstionem Pilati, de veritate, respondisset: & istum: *Et, cum hoc dixisset,* sc. Pilatus, j. cùm hoc quæsisset, non expectato responso, *exiuit,* &c. quod magis sequor, cum meo Lyrano.

Responsi non expectatur, causæ quatuor:
1. *Incuria rerum spiritalium,*
2. *Murmur populi, moræ impatientis,*
3. *Spectata aliundè Rei sui innocentia,*
4. *Conceptus via noua, ad liberandum Reum.*

* j. *INCVRIA rerum spiritalium*, Aulicus enim is totus, præter Ethnicismum. Incuriosum illum rerum huiusmodi, iam patuit: Nam, propositum accusationem de subuersione gentis, ne adtigit quidem.

* ij. *MVRMVR POP.* de longa Prætoris, cùm Reo confabulatione, ne fortè vinceretur. Sedaturus turbellans turbæ, exiuit.

* iij. *SPECTATA aliundè Rei sui innocentia.* Iam enim ex vngue leonem, & ex gutta, salsum mare didicerat.

* iiij. *CONCEPTVS via noua, &c.*

Porrò, Pilatus Christo beneuolus, & ingeniosus, qui diuerticula hujus causæ tam multa inuenerit.

Quatuor proposuit Pilatus:
1. *Iudicis mutationem.* Accipite eum vos, &c. deinde misso ad Herodem Rex.
2. *Innocentiam Rei*, de qua ille quater, aut quinquies dixit: *Ego nullam inuenio in eo causam.* aut æquipollens.
3. *Consuetudinem.* Est autem consuetudo vobis, &c.
4. *Flagellationem*, qua furentes leniret. *Emendatum ergò eum dimittam*, ait. Vtinam, etiam dilatio venisset illi in mentem, tantisper dum lentesceret populi furor. *Habent parua commoda magna moræ.*

Mortem inferre cuiquam temerè, Iudex non pessimus reformidabat.

Ouid *Est piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,*
Quique dolet quoties cogitur esse ferox.

Iuuenal.

Iuuenal. sat. 6. *Nulla vnquam, de morte hominis, cunctatio longa est.*

Lectum mihi in AEliano (cui fallor) Iudices quosdam, causa dubia, iussisse, vt partes redirent, centesimo pòst anno.

Et Romani, non rarò his literis vsi N.L.j. non liquet.

Concio XXXVI. feriæ 3. Hebd. sanctæ.

Them. *Ego nihil inuenio causa in hoc homine, & ... eatenùs: Nam anteà inimici erant ad inuicem.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
- 1. *De Prætorum molestijs.*
- 2. *De Pilati actis benè & malè, hic.*
- 3. *De actis apud Herodem.* AVE.

I.

De Prætorum molestijs.

Vt *dulce bellum inexpertis*, ita Magistratus.

Themistoclem dixisse ferunt, cùm inaudîsset, quosdam ambire magistratum, se, si duas illi vias vnam ad sepulchrum, alteram ad Magistratum (quarum alterutra necessariò esset ineunda) ostenderet populus, eam potiùs, quæ ad sepulcrū, quàm, quæ ad Magistratum, initurum.

Plutarch. Demosthenes, exilium se malle, quàm suggestum, aut tribunal, aiebat.

Valer. lib. 7. c. 2. & Stob. ser. 47. Antigonum ferunt, traditum sibi diadema, priusquàm capiti imponeret, retētum diu considerâsse, ac dixisse: *O nobilem magis, quam fœlicem pannum! quem, si quis cognoscat quot solicitudinibus, periculisq; sit refertus, ne humi quidem iacentem quisquam tollere velit!*

Beatus, qui procul negotijs,
Viuit lare contentus suo.

Causæ Ethnicis istæ	1. *Solicitudines,* 2. *Odia,* 3. *Timores,* 4. *Impotentia cuiuis placendo.*	Causæ Christianis	1. *Eædem omnes,* 2. *Iudicii vltimi metus maximè.*

* j. *SOLICITVDINES. Qui præest, in solicitudine.*

Cæteris in mollibus plumis, in vtramque aurem dormientibus, illi peruigilant: exulantibus, ieiunant in multum meridiem.

Asinis illi miseriores. Nemo enim pascentes asinos interturbat, multi Magistratum, & crebro.

* ij. *ODIA* malorum.

Amos 5. *Odio habuerunt corripientem in porta, & loquentem perfectè abominati sunt.*

Vt odiosus medicus furenti frenetico: & strigilator acrior, equo scabioso: sic Prætor, populo licentius viuenti.

Senec. in Oedipod. act. 3. *Odia qui nimiùm timet,*
Regnare nescit, regna custodit metus.

* iij. *TIMORES.* Multis terribilis, caueto multos.

Senec. in Oedipod. act. 3. — *Dubia pro certis solent*
Timere Reges.

Ibid. *Qui sceptra, duro, sæuus imperio, regit,*
Timet timentes, metus in auctorem redit.

Quod terret, idem & trepidat. Vtrumque metus.

* iiij. *IMPOTENTIA cuiuis placendi.* Vult enim hoc vnus, alius aliud.

Ouid. 1. Metam. *Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,*
Mollia cum duris sine pondere habentia pondus.

Prou. Belua multorum capitum est populus.

Quàm difficile curatu monstrum multiceps, qua bos, qua equus, qua canis, qua Salamandra, qua cetus, &c. Nam, qua bos, aut equus, fœno; quà canis, ossibus; quà Salamandra, igni; qua Cetus, aqua; diuersis & aduersis pabulantur) tam arduum est, populo facere satis.

Hora. *Tres mihi conuiuæ prope dissentire videntur,*

Poscentes

Poſcentes vario nimium diuerſa palato.
Quot capita, tot ſenſa.
Nec Deus ipſe, quamuis benè omnia faciens, omnium votis facit ſatis: ſed neque omninò poſſit, ſi præſtet Deum. Vult enim hic impunè omnia audere; iſte Deum vitijs ſuis fautorem vouet; alius vltorem deuouet, &c.
Deum autem, oportet mali oſorem eſſe, ac vindicem; boni patronum, ac laudatorem.
Et hæc omnia Reges futuros decent.
Id hic Præſes Pilatus experitur, ſolicitus ita populo facere ſatis, vt ne tamen innocentem damnet.
Inter ſacrum, & ſaxum.
Nunc hac, nunc illac, partes animum diuerſat in omnes.

II.

De Pilati hic actis benè & malè.

Dupliciter tentat liberare reum
- 1. *Innocentiæ profeßione*, Ego nihil inuenio cauſæ, &c.
- 2. *Iudicis mutatione*. Ad Herodem enim ablegat Reum.

O Iudicem bonum! Quid, ſi illum tetigiſſet etiam is metus, qui à Iudicij illius tremendi fide? Quo ſtudio, ſolitati innocentis patrocinatus eſſet, qui ſic adlaborauit, liber ab hoc metu?
Profectò, pleriſque Chriſtianis Iudicibus, imbutis hac fide, ingens hinc pudor.
Et, admirandum, Laici Ethnicique homini; Curiam, æquiorem Pontificia Caiphæ, Iudæi, Sacerdotum principis, &c.

Pilati bona quam hic multa!
- 1. *Audit patienter etiam non intellecta,*
- 2. *Fert tacentem,*
- 3. *Blandè mouet, pro ſe loqui reum,*
- 4. *Non mouetur ira, audito nomine Galilæi, cæteroqui infeſtus Galilæis,*
- 5. *Innocentem clamat,*
- 6. *Neminem neque militum, neque ſeruolorum, hactenus paſſim infeſtare reum.*

At, quot Caiphæ delicta!
- 1. *Placidè & vera loquntum à seruo cadi vidit, & siluit.*
- 2. *Irreuerenter adiurauit Dei filium, &c. respondentem, blasphemum exclamauit.*
- 3. *Insaniam prodidit, scissa veste, contra legis edictum.* Leuit. 21.
- 4. *Totam noctem, reum crudeliter ludificari domi est passus.*

Sæpè, *filij huius sæculi, prudentiores filijs lucis, in generatione sua sunt.*

Sed tamen, irritus omnis Pilati labor. *Nam illi inualescebant dicentes: Commouet populum docens, &c.*

Mendacijs; & clamore pugnant, qui veritate non possunt.

Cic. pro Roscio Amerino. *Verè nihil potes dicere, finge aliquid saltem commodè.*

Falsumne, an verum aiant, parùm curæ nonnullos, dum lædant, aut turpent.

Falsa certè, etiam cum curata, cicatrices fœdas relinquunt.

Premunt Christum malo
- 1. *Graui*, seditione sc. *Commouet pop.* quid dicant maius?
- 2. *Latè patenti.* Per vniuersam Iudæam.
- 3. *Adparenter verè* (Incipiens à Galilæa seditiosorum fonte.)
- 4. *Vrgenti* (vsque huc, aiunt:) q. d. iam intra Metropolim, & muros nostros, malum.

Et odium Christo parant, viâ bifidâ
- 1. *A Patria,*
- 2. *A Rege.*

* j. *A PATRIA.* Nam Galilæum insinuant, Galilæis autem Pilatus infensior, ob seditiones illic ortas, ac vindicatas.

Act. 5. *Iudas Galilæus in diebus professionis, auertit pop. post se, & ipse perijt, & omnes, quotquot consenserant ei, dispersi sunt.*

Luc. 13. *Galilæorum sanguinem Pilatus miscuit in sacrificijs eorum:* ad Christus relatu audiens non damnauit factum, quia

quia à Iudice legitimo, & à culpa præeunte, etsi mihi modùs placeat parum, in sacrificijs sc.

Et Act. 5. Theodas quidam memoratur.

Galilæum ergo insinuant, & aiunt: *Commouet pop. &c.* q. d. & hic, ex illa factiosa gente, est.

* ij. *A REGE.* Nam dum Galilæam insinuant, etiam Herodis ciuem tacitè fatentur.

Simultates autem magnę, inter Herodem ac Pilatum: Nam mox dicitur: *anteà inimici erant ad inuicem.*

Regum inter se simultates, sæpè vergunt in capita populorum.

Horat. *Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.*

Sperant igitur, Galilęum illum fatentes, Pilatum illi facere iniquiorem, odio Herodis inueterato, aut nouo.

Pilati contemptu hæc accusatio, à

1. *Falsitate dicti*: Satis enim iam illi notum, Christi regnum non esse temporarium.
2. *Iustitia*, quæ in messem alienam, falcem mitti vetat. Iurisdictionis Herodianæ virum, etsi aliqua posset, noluit iudicare.
3. *Reconciliationis spe*, vt contigit.
4. *Prudentia ac religione*: Nodosam causam adtingere metuebat.

Pilatus, fortè huius non immemor: *Ama, tanquam osurus: oderis, tanquam amaturus.* Herodis animum noluit acrius irritare.

Imo, hac honoris specie, Herodem conatus demulcere.

Ac fortè spes illi, Herodem Christo, vt ciui suo, fauturum.

Ergo, destinatur bonus Iesus, à Pilato, ad Herodem, Euripi instar, fluit ac refluit, atque vt pila, huc & illuc excutitur.

Hæc Pilati bona fuère, nunc mala videamus.

De Pilati

De Pilati erratis hic.

Pilato, hic erratum variè
- 1. *Pusillanimitate*, qua non ausus absoluere clarè innocentem; aut sedare pop. oratione, aut minus, pro imperio.
- 2. *Iniquitate.*
- 3. *Irritamento audaciæ popularis.*

* i. *PVSILLANIMITATE.* Boni enim Iudicis hæ partes, absoluere innocentem, etiam pop. ac theatro toto reclamante, aut tribunali cedere.

Non sine causa gladium portat, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.

Prou. *Iudex, ara.*

Eccli. 7. *Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua.*

Horat. 3. Carm. 3. *Iustum, & tenacem propositi virum*
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni,
Mente, quatit, solida.

Indomitam audet ciuium frænare licentiam.

Compescendi populi vis triplex Pilato
- 1. *Miles præsidiarius*, qui illi multus, & quo alias ipse vsus *Ioseph. lib. 18. antiq. c. 4.*
- 2. *Asilum*, quod dare potuit Reo, dum lentesceret furor.
- 3. *Concio*, qua valuit, & alias aliquando quoque vsus. *Ioseph.*

Virg. 1. Aeneid. —*magno in populo si forte coorta est*
Seditio, sæuitque animis ignobile vulgus,
Iamque faces, & saxa volant, furor arma ministrat:
Tum pietate grauem, ac meritis si forte virum quem
Conspexere silent adrectisque auribus adstant:
Ille, regit dictis animos, & pectora mulcet.

Nam, cur insontis causam de capite, non agat Iudex, postquam innocentiam satis videt?

* ij. *INIQVITATE*, Iratos enim ciues plus timuit, quàm Deos.

Et Tyranno manifestario, contemptori legum, etiam Roma-

Romanorum, incesto marito vxoris fratris sui, ac iam Ioannis parricidæ, agniculum istum credens, ouem lupo iniquè committebat.

Veritatis amantem, imò Veritatem, ad hostem veritatis, remittebat.

Hoc erat, ab humaniori Iudice, ad Perillum r uocari.

* iij. *IRRITAMENTO audaciæ pop.* eoque duplici
- 1. *A victo iam partim Pilato.*
  Fausta pugnę initia, victores irritant.
- 2. *A Iudice nouo, & in Reum iniquiore.*

Spes hinc magna crucifigendi Christi.

Extorsuros se faciliùs sperabant omnes, ab Herode notæ crudelitatis homine (Nam iam ad puellæ preces, Baptistam trucidarat) Christi necem, quam à Pilato, æqui obseruantiore.

Et Herodes iste, hæres paternę crudelitatis, quæ in puellorum Bethlemitarum internecione olim enicuerat.

Causæ Deo, id permittendi, variæ
- 1. *Incrementum meriti Christi.* Sic enim sub pluribus, & plura, is passus.
- 2. *Testimonium innocentiæ illustrius.* Tot enim Iudicibus vsus, à nullo iuridicè est damnatus. Auro, ab ignibus variis, plus splendoris. Et causæ æquitas clarior, à pluribus Parlamentis, vt vocant.
- 3. *Veritas Iudicum*, vt tot essent profani, quot Sacri innocentiæ testes.
  Sacri duo, Annas, & Caiphas: profani duo, Pilatus, & Herodes.
  In ore duorum, aut trium testium, stet omne verbum.

De

III.

De actis apud Herodem.

Interrogatur, irridetur, alba induitur, ipse silet.

Interrogabat autem eum Herodes multis sermonibus; fortè; ipsusne esset, cuius causa, olim pater tot puellos trucidari iussisset: Fortè; essetne Ioannes rediuiuus, &c.

At ipse, nihil illi respondit.

Silentium hoc, ab adspectu duplici:
- 1. *Herodis,*
- 2. *Christi ipsius.*

Silentium Christi ab Herodis.
- 1. *Intentione.* Non enim profectum quærebat, sed signa tantùm, & scientiam mirari. *Gregor. lib. 22. moral. c. 16.*
- 2. *Obstinatione*, qua, neque signis, neq; verbis, futurus is melior. Misericordiæ hoc silentium, ne verba & miracula, essent ad cumulum damnationis.
- 3. *Crudelitate*, in Ioannem Bapt. Indignus ergo adloquio iusti excommunicatus, & cuius manus, sanguine iusti plenæ sunt.
- 4. *Mendacijs*, quę manifestaria, non sunt responsione digna.
  Laert. lib. 2. c. 5. Sociatis vox: *Non refert, quam multi sint testes, sed quam graues.*

Silentium idem, à Christi ipsius
- 1. *Desiderio patiendi.* Silet, ne obstet.
- 2. *Modestia.* Quid possit, non ostentat, vbi pretium operæ nullum.
- 3. *Studio medendi.* Contraria, contrarijs, curat medicina. Adami ergò excusationes in peccatis, taciturnitate à bonis, vult diluere. Genes. 3. *Mulier, quam dedisti mihi sociam, &c.*

Anteactę vitæ memoria se solari, Christo satis, & Socrati ipsi, qui morti destinatus, obticebat. *Xenophontis apologia.*

Sic

Sic vixerat Iesus, vt illis maledicis non esset fides.

Sprenit autem illum Herodes, cum exercitu suo, & illusit indutum veste alba.

Lucę verba sonant, *postquam eum induit veste splendida* dictio græca, non albam, sed splendidam, elegantem, & illustrem significat.

Admirandum, Sapientiam irrideri, scommatis proscindi, à Rege, & suis.

Sed ipsæ irrisiones, testimonia sunt, & probitatis, & nobilitatis Rei.

Alba hæc, parabolica propheta, de	1. *Diuinitate* 2. *Regno* 3. *Innocentia* 4. *Ambitu*	Christi

* j. *DE DIVINITATE* Cic. lib. 2. de Leg. *Color albus præcipuè decorus* Deo *est*.

Apoc. 4. *Amicti stolis albis.*

* ij. *DE REGNO.* Regnum enim ac Cæsarum vestis alba Iansenio.

Iuuenal. sat. 3. *Sufficiunt tunicæ summis ædilibus albæ.*

Et pridem, in spectaculis, lautiores homines, candidis togis spectabant, vt sępiusculè notatum Martiali; qui verò tenuioris fortunæ, & quibus mutandæ togæ copia non erat, nigris.

Lætitiæ signum, alba.

Ouid. Trist. *Sumatur fatis decolor alba meis.*

* iij. *INNOCENTIA.* Vt litteræ, sic colores quidam, salutares.

Cic. pro Milone meminit litteræ salutaris, quæ est A. commentatori in margine. Tristis autem est C.

Athenienſibus, faba alba, salutaris, & nota absolutionis, vt nigra, damnationis. *Plutarcho tom. 1. vit. in Alcibiade.*

Et olim, lapillis albus, salutaris; niger tristis.

Ouid. lib. 15. Metam. *Mos erat antiquis, niueis, atrisque lapillis,*
His damnare reos, illis, absoluere culpa,

Tunc

Tum quoque, sic lata est sententia tristis, & omnis
Calculus, immitem demittitur ater in vrnam.

Nigra, tristia.

Iuuenal. sat. 3. *Si magna Assyrij cecidit domus, horrida mater,*
Pullati proceres differt vadimonia Prætor,
Tunc gemimus casus vrbis.

Et iudicandi, atrati olim sistebantur. Et pullati olim incessere, qui mortuos lugebant.

Ioseph antiq. lib. 14. *c.* 17. *&* 16. *c.* 14. *& in vita sua*. Atratus prodij.

Alba verò, lęta; vnde ea vestis, in conuiuijs lætioribus.

Cic. in Vatinium. *Quis vnquam cænauit atratus, quum ipse epuli Dominus Q. Arrius albatus esset?*

2. *Reg.* Dauid, saltans coram arca, vestitus lineis & albis.

Matth. 17. *Vestimenta Christi* transfigurati *alba sicut nix.*

Angeli, resurrectionis Christi nuntij, in albis.

Ergo, albatus Christus, & candidatus sistitur, ab Herode, ad Pilatum, non atratus pro more, vt innocens, absoluendus, est lætis magis, quam læto dignus.

Non hæc, sine numine Diuum, eueniunt.

✱ iiij. *AMBITV*, sed quo ambibat regnum Cœli.

Regnum meum non est de hoc mundo.

Qui Magistratus, populi suffragijs, olim petiere. albam vestem inducere, & vrbem supplicantes ambire soliti sunt, quamquam legem, à Tribuno, in contrarium aliquando latam, ait *Liuius lib.* 4. *Et Blondus lib.* 8. *Rom. Triumph.*

Porrò, animaduerte, in aulis, Christo & Eliæ illudi, parasitis adplaudi largiter.

Histrio. Curijs plerisque, Philopho multò gratior.

Concio

Concio XXXVII. feriæ 4. Hebd. Sanct.

Them. *Pilatus autem conuocatis Principibus Sacerdotum,&c. Obtulistis mihi hunc hominem,&c.*

FActa repetitione,sic propositum:

Dicendum hodie mihi
- *1. Quam varia Pilati artificia,ne censeat.*
- *2. Consuetudo vnum liberandi in Paschate,quæ: Vnde: & à quo spiritu,vxor Pilati solicitata.*
- *3. Flagellatio Christi quæ:corona spinea, qualis.*

A V E.

I.

Quàm varia Pilati artificia, ne censeat.

Attonitus,de Christi reditu,Pilatus,partes animum versabat in omnes,vt,de eo, censendi prouinciam effugeret.

Iudicem ferè exutus, patronum induit. Faxit nobis Deus Iudices nostros tam paratos ad tutelam , absolutionemque insontium.

Isai. 1. *Subuenite oppresso,&c.*

Ouid. *Regia,crede mihi,res est,succurrere lapsis.*

Pilatus hic vsus diuerticulis 4.
- *1. Seditionis specie,*
- *2. Præiudicio crudelioris,*
- *3. Consuetudine,*
- *4. Flagellatione atrocissima.*

* j. *SEDITIONIS SPECIE.* Cum enim sciret, Magnates laborare inuidia, in Christum, desperaretque illos sedari posse , turbam contra Christo æquiorem, partim beneficijs deuinctam , nunc lepra curata , &c.

 nunc,

n inc,pastu in deserto,&c. partim, simpliciori saniorióq; iudicio; plebem, vna cum magnatibus, ciet, sperans ex illa mitiores aliquos prodituros, qui, magnatibus reclamantes, dicerent: Nolumus huius Prophetæ necem,&c. aut aliquid tale, Barabbam verò, in crucem agi vellent.

Damnatis, sæpè à vulgo salus.

1. *Reg.* Ionathas, reclamante vulgo, Saulis patris sententiæ tristi ereptus est.

Et Manlius Capitolinus, ostentato plebi Romanæ Capitolio, per se saluo, dilationem saltem obtinuit.

* ij. *PRAEIVDICIO CRVDELIORIS.*

Remisi vos ad Herodem, inquit, *& ecce nihil dignum morte actum est ei*: q.d. Si homo, ad impietatem, crudelitatemque natus, legum vestrarum peritior hunc absoluit, qui, ego alienigena, Romanus, & ad humanitatem institutus, damnem?

Præiudiciorum, in iudicijs, vis magna, in vtramque partem.

Alioqui, derogetur Iudicum, vel { 1 *Intellectui, vt cæcutienti.* 2. *Voluntati, vt natura praua, aut corruptæ, affectu, vel munere.* }

* iij. *CONSVETVDINE. Est autem consuetudo vobis,&c.*

Artificiosè admodum, è multis scelerosis, vnum Barabbam proponit, & Christum, cùm multos alios illum habuisse vinctos, hinc pateat (*Qui cum seditiosis erat vinctus*:) deinde isthinc, quod Barabba dimisso, nihilominus alij duo latrones, cum Christo, crucifixi, certè iampridem capti. Barabbam enim præ cæteris maximè odiosum, nunquam sperabat Christo anteponendum. Credo, si incarceratorum quisquam, fuisset Barabba nequior, illum populo propositurus erat, vt Christum liberaret.

Barabbas,

Barabbas, insignis à multis
- 1. *Latrocinio*: non enim tantum fur. *Erat autem Barabbas latro.*
- 2. *Seditione.* *Qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate, &c.*
- 3. *Homicidio. Et propter homicidium, missus in carcerem*, ait textus Lu.

Vah indignitatem! Saluatorem Mundi, Filium Dei, in statera ac bilance, cum prædone, sicario, ac parricida adpendi, neque tamen præferri!

Isai. *Et cum iniquis reputatus*, etiam hic quadrat.

* iiij. *FLAGELLATIONE. Corripiam ergo illum, & dimittam*, inquit.

Lenitas Pilati
- 1. *Crudelis*, Nam innoxium flagellat.
- 2. *Prudens*, Nam, ad mali maioris fugam.

Quanquàm *non sunt facienda mala, vt veniant bona*, certè prudentis, ex malis minima, & paucissima admittere.

Minus fuit flagellasse, quam crucifixisse.

Genes. 19. Loth maluit, filias suas virgines, à Sodomitis, ludificari, quam adolescentulos hospites.

Ex his notent Iudices, tentanda prius illis omnia, quàm innocentem perduint.

II.

Consuetudo vnum liberandi in Paschate, quæ: Vnde.

Est autem consuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis, in Pascha.

Orbis eius, aut à
- 1. *Priscis Iudæis.* Cyrill. lib. 12. c. 13.
- 2 *Pilato, & Romanis.* Orig tract. 35.

Opinor, à priscis Iudæis natam, postea, sub iugum missa Palæstina, Romanos Iudæis permisisse.

Theophylactus ait, sub iugum missa Palæstina, Romanos promisisse, hanc consuetudinem non rescissuros se, alioqui, Iudæos non ituros fuisse, sub Romanorum iugum.

Necesse habebat Præses, populo dimittere ex pacto sc. cum Romanis.

Occasio huius, varia:
- 1. *Liberatio pop. ex Aegypto, ipso die Paschæ.* Non ignara mali, miseris succurrere disco. 1. *Aeneid.*
- 2. *Tutela primogenitorum Israelis, à cæde Angeli exterminatoris.*
- 3. *Liberatio Isaaci, à gladio patris, oue ad necem succedente.*
- 4. *Origeni, Liberatio Ionathæ, à sententia Patris, intercessione populari.* 1. Reg. 14.

Finis:
- 1. *Honos festi,*
- 2. *Fauor, in causam hominis non omninò mali.*
- 3. *Gratitudo.*

Ita, Rhotomagi ferunt, annuè, vnum è captiuis liberari, quod olim, è damnatis vnus aliquis, vna cum Episcopo loci, draconem incolis infestissimum confecerit.

Sed hic, ter erratum: *Primò* enim insons damnatus, & *secundò*, nocentissimus absolutus: Et *tertiò*, priuilegium autori suo inutile fuit.

Hierem. 2. Cisterna, prælata fonti.

Consuetudo tamen non mala, quod:
- 1. *Rara*:
  - 1. *Nam semel annuè.*
  - 2. *Et vnicum liberans.*
- 2. *Gratitudinis plena.*
- 3. *Clementiæ, à qua Reges ordiuntur imperia, effusis carceribus.*

Vsurpanda, si:
- 1. *Rarò,*
- 2. *Pietate,*
- 3. *Correctionis spe,*
- 4. *Vtilitate manifesta.*

A quo Spiritu vxor Pilati solicitata.

Sedente autem illo pro tribunali, &c.

Vxor Pilati, Procla. *Nicephoro lib. 1. c. 30.*

Illa, per seruolum, marito nuntiat, quid passa ipsa, propter Christum, vt virum, ab eius iniuria, deterreat.

Virg il.

Virgil. 2. AEneid. *Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris*
Ora, Dei iussu, nequicquam credita Teucris.
Rabano, Diabolus solicitauit, Patres in limbo exultabundos persentiscens, de Christi sanguine iam aliquoties fuso, in horto, in Caiphæ, &c. Ille enim inde quodam modo febricitans, & elanguescens, iamque, vincla iniecta iri manibus Tyrannicis sentiens, seque principem huius mundi, foras eijci, angi occæpit, ac cruciari, opinarique, captiuum hunc, eum esse, quem & sæpè Deum sit suspicatus, & sæpè pernosse tentarit.
Matth. 4. Iamque occurrendum morbo venienti. Itaque ille ablegare socias furias, quæ visis agitarent Pilati vxorem; ille organo vti sibi iam olim familiari, ac trito, fœmina, nunc in auertenda redemptione, vt olim, in euertenda gente.
Ignatius ep. ad Polycarpum. *Diabolus suam ipsius sentiebat perniciem.*
Magna mulierum suadelę vis, in vtramque partem.
Alijs. Angelus bonus fuit, vltra non ferens, tam indigna Domino suo inferri.

D. Hieron. *D. Hilar.* *D. Chrysost.*	in Matth.	*D. Ambros. in Lucam.* *Hessel. in pass. huius opinionis.*

Ad mulierem itum, fortè, quod
1. *Pilatus indignus,*
2. *Iudicis somnijs minus creditum fuisset,*
3. *Magna, apud maritos, vis vxorum,*
4. *Ethnicum plus motura vxoris verba, quam Angeli nunquam ei visi iussio,*
5. *Somnijs homo Ethnicus multum tribuebat.*

Fortè autem muliercula, vidisse se aiebat, agnellum candidum, à canibus, pastoribusque, alioqui custodibus eius, dirè laniatum: postea, mortem eius, agros ipsos, syluasque luxisse: Deum verò ab alto spectato-

xem, sæuisse in autores, fulminibus iactis, &c. se interpretari, agnellum illum, Christum, pastores ac canes, Sacerdotes, &c. quos Christo omnes benè velle oportebat. Deumque dira minari Sacerdotibus, populoque instantibus, & marito, si cesserit, &c. fortè, etiam addebat, vidisse se iacturam opum, dignitatum, fauoris Cæsarei, odia, exilia, morbos, cædem ipsam mariti, &c. si cederet. Orat, ne censeat, si se amat, vxorem, liberos, domum, &c.

Notanda:
1. *Vxorum solicitudo, ne peccent mariti,*
2. *Earum consilia non semper aspernanda.*
Cæsar, si Calphurniam audisset, mortem euasisset.
3. *Deum mille modis, testari suorum innocentiam.*

At, dum audit Pilatus: *Principes Sacerdotum, & Seniores concitauerunt turbam, & persuaserũt populis, vt magis peterent Barabbam, &c.* suas curant vtrique partes: Isti blanditijs illos, & amplexationibus, alios minis, nonnullos fortè auro corrumpentes (vt heri etiam Iudam, & mox sepulcri custodes) Pilatus seruolum auscultans, & ad pop. pro Christo orans.

Itaque, à seruolo, ad eos reuertenti Pilato, ac sciscitanti, dixerunt: *Non hunc, sed tolle hunc, &c.*

Dialogismus hic ardens:
Ille: Quid ergò vultis faciam?
Illi: Crucifigatur.
Ille: Quid enim mali fecit? q.d. *Ita temerè, homo innocens ad mortem petendus?*

Itane, ad potentiorum gratiam, loquendum?

Mors, malis irroganda, non Bonis. Quid hic mali, aut potius, quid non boni fecit?

Exurgite cæci, claudi, leprosi, &c. & dicite: *Quid enim mali fecit?*

Exurgite, qui olim dicebatis: *Benè omnia fecit.* q.d. Barabbam habetis, qui malè omnia fecit, latro, seditiosus, homicida.

Flagel-

III.

Flagellatio Christi qua, corona spinea qualis.

Corripiam ergo illum & dimittam. Adprehendit ergo Pilatus Iesum, ægrè tamen, & consolans misellum.

Flagellauit, vel
- 1. *Ipsemet*. Beda in Marc.
- 2. *Per milites, aut tortores virgatores sc*. Hier. in Matth.

Nam Præsidem, ferire, Manlianum nimis, ac Brutianũ.
Columnæ religatum Iesum, instar Promethei, communis tenet, & Beda in Luc. vbi sic: *Quæ columna, in Ecclesia Sion montis, Dominici cruoris, vsque hodie, cernentibus, vestigia certa demonstrat.*
D. Hieron. ep. ad Eustochium insinuat.
Et ita flagellare, priscis in more.

Cæsus Christus
- 1. *Fortè non virgis*, quæ rarò adhibitæ crucifigendis, aut si virgis, fortè salignis. At D. Hieron. spineis, & catenis.
  Cic. pro C. Rabirio. *Porcia lex, virgas, ab omnium ciuium Rom. corpore amouit.*
  Hinc vox illius iam cędendi: *Ciuis Romanus sum.*
- 2. *Flagris, ac loris potius*. Lipsio.
- 3. *Fortè corrigijs nodosis*, inhonestiora enim hæc flagra, & seruorum.
- 4. *Fortè flagellis aurigarum.*
- 5. *Mixtis.*

D. Hieron. *Sex carnifices accedunt. Duo eorum, virgis spineis: duo, loris nodosis: duo, catenis ferreis, vnguibus terminatis aduncis: incipiuntque primi totis viribus eum percutere, adduntur vulnera vulneribus: decurrit sanguis. Primis defessis, succedunt secundi, & nouis vlneribus vetera cumulant: quos mox tertij subsequuntur, qui vnciuis, carnem, ac pellem auellunt.*
Isa. 1. *A planta pedis, vsque ad verticem, &c.*

Iam largo vndabat fœdatum sanguine corpus,
Perfusique artus tabo, liuentia colla,
Collaque brachiaque, & detectæ verbere costæ.
Atque eiectabat crassum, roseo ore, cruorem.

Ossa, ac costas flagellato enumerasses: Bartholomæo illum, aut Sisamni, excoriatis comparasses.

Psal. *Dinumerauerunt*, j. dinumerabilia fecerunt, *sibi omnia ossa mea.*

Vlpianus l. 8. de pœnis. *Ministrorum immanitate, multos, sub eiusmodi flagellis, interîsse.*

Horat epod. od 4. *Sectus flagellis triumuiralibus*
Præconis ad fastidium. Triumuiralibus fortè etiam dictum, à triplici genere virgatorum: non verò tantum à Triumuiris decernentibus.

Hinc ignominię multum, doloris multò plus: sed sequitur tormentum aliud, à quo ignominia & dolor ferè pares, si tamen tormentum hoc vnum & non potiùs multa: aut vnum multiplices. *Milites exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei.*

Priuilegia Imp. Cōss. Dictatorū Rom. quinque:
- 1. *Purpurari,*
- 2. *Coronari,*
- 3. *Sceptrum gerere,*
- 4. *Salutari crebrò Reges,* Cornel. Tacit. lib. 4.
- 5. *Adclamationibus faustis cumulari.*

His insultatur Christo iacenti, cum Sarcasmis, quod Regem dixisset eum populus, & se ipse, apud Pilatum, Regem fassus.

* j. *PVRPVRARI. Chlamydem coccineam circumdederunt ei,* (gall. *manteau Ducal.*) Chlamys in Macedonia ornamētum regium: Romæ, vestis longa purpurea, Imperatorum, & triumphantium. *Liuius 10. lib. 2. belli Punici. Plutarch. in Eumene,*

Lazarus Baifius lib. de re vestiaria c. 10. in fine. *Liuij verbis adducor, vt credam vestem illam, quam sacri Euangelij scriptores, purpuream & purpuram dixerunt, fuisse togam purpuream, quæ & picta dicebatur, in Seruatoris nostri ludibrium scilicet, tanquam à S. P. Q. R. missam illi,*

illi, qui se Regem Iudæorum diceret, vt mentiebantur Iudæi.
Herculis catellus inuentor purpuræ. Vbique ea in pretio. Velum Sancti Sanctorum, & cortinæ arcæ, purpureæ. Et conopæus Holofernis.
Daniel vestitus purpura, in Babylone.
Et Ionathas, quo die designatus princeps Hebræorum.
Pierio lib. 40. hieroglyph. Vestis purpurea, pudoris & verecundiæ nota.
Purpuratus Christus iam totus, intùs ac foris, corpore sanguinolento, & veste purpurea.
Et nota, iam secundò Christo illusum, per vestes, albam atque purpuream.
Nunc verò quoties, à pompa vestium nostrarum!
* ij. CORONARI *Et plectentes coronam de spinis, imposuerunt super caput eius.*
Ah! crudeles coronarios! *Videte Regem Salomonem in diademate, &c.* Non hos quæsitum munus in vsus.
Corona ea, è iuncis marinis ita aculeatis, vt calceatos pungant. Vidi aculeum illius vnum, in Conuentu PP. Franciscanorum Namurci, longitudine acûs, crassitudine ferè claui sutorij, colore cinereo.
Ea, pro auro crinali, ceu coronario, ac lauro.

Coronarum genera multa:
1. *Triumphalis*, quæ primùm ex lauro; postea, ex auro.
2. *Obsidionalis*.
3. *Ciuica* priùs lignea, mox quernea.
4. *Muralis*, ex auro, pinnis murorum similis.
5. *Naualis*, ex auro, & rostrata.
6. *Oualis*, myrtea, quòd ouantium victoria, Venerea ferè, & impuluis.
7. Plinius lib. 15. c. 4. *Athenæ quoque, victores, ramis oleæ implexis, coronant.*
8. 9. Quercus Heroicos; Hedera, elegos poëtas coronat.
10. *Spineam coronam solam hanc lego.*

Coronarum vſus varius
- 1. *Bonus*, cum dantur
  - 1. *Maieſtati Regum, &c.*
  - 2. *Virtuti*, vt corona iuſtitiç, fortitudinis, &c. aureola caſtitatis, martyrij, &c.
  - 3. *Ingenio*, vt Poëtis laureæ.
  - 4. *Solennitati*, vt in nuptijs: *Tanquam ſponſam decorauit me corona.*
- 2. *Malus*, cū dantur
  - 1. *Veneri.*
  - 2. *Voluptati.* Sap. 5. *Coronemus nos roſis.*
  - 3. *Faſtui,*
  - 4. *Crudelitati*, vt hîc.

Sed coronari ſe permiſit, vt ex his quaſi vittis & faſciolis, victima noſtra intelligeretur. Circumligabantur. n. olim, & vittabantur victimæ, ab ipſis vittis ita dictæ, quaſi vittimæ (quorundam ſenſu:) etſi etiam à victis hoſtibus.

Cant. *Sicut lilium inter ſpinas.*

Armat ſpina roſam

Quis ſpinas vnquàm audijt, coronamentum?

Corona Chriſti, cur ſpinea.
- 1. *Decreto,*
- 2. *Figura,*
- 3. *Antitheſi,*
- 4. *Significato.*

* j. DECRETO. Geneſ. 3. *Spinas & tribulos germinabit tibi, &c.*

* ij. *FIGVRA*, Geneſ. 17. Aries, inter vepres hærens cornibus, Chriſtus Ieſus.

Exod. Deus in rubo.

Vadam, & videbo viſionem hanc grandem, Deum in rubo, Chriſtum in ſpinis.

* iij. *ANTITHESIS*, Iàm mundo roſæ, Chriſto ſpinæ: in poſterum, vice verſa.

Aut è ſpinis, ad roſas, aut è roſis ad ſpinas.

Virgil. 1. AEneid. *Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant*, vbi Seruius: *antiqui pocula coronabant, vnde eſt, Et magnum cratera, corona Induit.*

Cic. 2.

Cic. 2. de Legib. *Sequebantur epulæ, quas iniret propinqui coronati.*

Sap. 5. *Coronemus nos rosis.*

Spinas ergò rosis nostris, opponit.

Tu quoque, è spinis, intertexe tibi coronam, id est, sit pulchra corporis, capitisque symmetria. Non enim decet rosis ornari, corpus capitis spina coronati.

2. *Reg.* Vriam pudet, dormire domi, dormiente Ioab in tentorijs.

* iiij. *SIGNIFICATO* duplici { 1. *Curarum, in Regnis.* 2. *Seruitutis, in peccatis.* }

* 1. *SPINAE* in capitibus Regum, curæ multæ. Curia à curis. Regnum, spinetum merum. Et *spinæ diuitiæ, &c.*

* 2. *SERVITVTIS* etiam signum, corona. *Formam serui accipiens.* Ephes. 2.

Seruire me fecisti, in iniquitatibus tuis.

Blondus Flauius lib. 4. triumph. Romæ. *Sub corona dicit A. Gellius dici consueuisse vendi captiuos in seruitutem, quia consueuerint venundari coronati, in signum expositionis suæ, in venditionem.*

Gell. lib. 8. scribit pileatos seruos, vænum solitos ire.

Lactant. 4. inst. c. 26. *Corona spinea, capiti eius imposita, id declarabat, fore, vt diuinam sibi plebem, de nocentibus, congregaret. Corona enim dicitur, circumstans in orbem populus.*

Idem ibid. *Ante cognitionem Dei, fuimus spinæ, j. iniusti, mali & nocentes, &c. Electi ergo ex dumis, & sentibus, sanctum Dei caput cingimus, quia conuocati ab ipso, & circumfusi vndique ad eum Magistro ac Doctori Deo assistimus, Regemque illum mundi, & omnium viuentium Dominum, coronamus.*

Spinæ illæ quidem Christo molestæ, sed peccatorum multò molestissimæ.

D. Petrus, in huius coronæ memoriam, religioso iam ritu, adtonsus. Nemo igitur tonsuram erubescat, &c.

* iij. *SCE-*

* iij. *SCEPTRVM gerere.* *Et arundinem, in dextera eius*, sceptrum sc. scirpeum, regni instabilis notam.

Sceptrum Princeps adsumit scirpeum,
Vt det nobis sceptrum sydereum.

* iiij. *SALVTARI crebrò Reges. Et cæperunt salutare eum.*

Studium salutandi, Romæ magnum; & salutari, inter honores magnos, vti salutare officij præcipui Res vtraque, plausibilis, popularisque, ac patens ad potentiam. Adpetebant etiam Pharisæi *salutationes in foro, &c.*

* v. *ADCLAMATIONIBVS faustis cumulari. Et dicebant, Aue Rex Iudæorum*; quasi Regi fausta adclamantes, vt nunc: *Viuat Rex*: & olim, *Rex in sempiternum viue, &c.*

Quo autem sensu hæc illi omnia, notat Euangelista dicens: *Illudebant ei, conspuebant eum, percutiebant caput eius, arundine, & dabant ei alapas,* certabãt illudere capto. Triste, illud; fœdum, conspui; ignominiosum, alapis cædi; durius, caput spineatum cædi, arundine.

Hostiles quoque illę salutationes, infœlicibus molestissimæ.

Valer. Max. lib. 6. c. 9. *Crasso, cui pecuniæ magnitudo locupletis nomen dedit, eidem postea inopia, turpem decoctoris superlationem iniunxit. Siquidem bona eius, à creditoribus, quia solidum præstare non poterat, vænierunt.*

Ita quoque amara suggillatione non caruit: quia, cùm egens ambularet, diues, ab occurentibus, salutabatur.

Horat. *Cur ego, si nequeo, ignoroque, Poeta salutor?*

1. *Paral.* 10. Saul, se ab armigero iubet occidi (*ne fortè*, inquit, *veniant incircumcisi isti & illudant mihi*) eoque detrectante, in arreptum ipse ensem suum incumbit, & occumbit.

Multa simila nunc patitur Christus, à Christianis.

Christum enim:
1. *Flagellant*, blasphemi.
2. *Purpurant*, qui martyres cruentant.
3. *Coronant spinis*, qui capita Ecclesiæ molestant.
4. *Sceptro scirpeo, aut arundineo ornant*, qui autoritatem

ritatem Ecclesiæ imminuunt.
5. *Salutant, & adclamant* Pollitici, clancularijque hæretici.
6. *Illudunt, conspuunt, cædunt, alapis onerant,* qui grauiter, ac sine fronte, peccant; molestiores hi omnes, quàm illi milites, quos rursus pati paratus, vt nemo peccet.

D. August. tract. 10. in Ioann. longè post initium. *Ingeminantur flagella Christo, quia flagellatur sermo ipsius.*
Statim post. *Flagellatus est, flagellis Iudæorum: flagellatur, blasphemijs falsorum Christianorum.*
Certè, à maledicto, ac blasphemijs, plus iniuriç Christo, quàm à morte, & ab infamia, plus pœnæ, quàm à verbere, ac nece.

Concio XXXVIII. feriæ 5. Hebd. sanctæ.

Them. *Et dicit eis Pilatus: Ecce homo.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
1. *De nouo Pilati artificio, ad Christum liberandum.*
2. *De nouis Iudæorum Mæandris, ad damnandum.* AVE.

I.

De nouo Pilati artificio, ad Christum liberandum.

Spectaculum mirabile, tragicæque crudelitatis, in scenā hodie Pilatus produxit. Regem. n. Regum, imò Deum, bis purpuratum, chlamyde & sanguine, schemate horrendo, è sublimi ostentauit.
Virgil. 2. AEneid. *Hei mihi qualis erat, quantùm mutatus ab illo*

Hector e,

Hectore, &c.

Squallentem barbam, & concretos sanguine crines,

Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima...

Accepit.

At duplicis hoc artis { 1. *Quòd laniatio illa, clam facta.*
2. *Quod postea, palam ostentata.*

Clam cædi debuit. Horat. In arte. *Nec pueros coram populo*
Medea trucidet.

Produci autem posteà, vt horrore moueret.

Productio reorum, non parùm mouet.

Phryne scortum, in iudicium producta, euicit.

Priscis quoque Rom. Oratoribus in more, reos producere squallidos, atratos, incultos, vxores, liberos, ad Iudices populosque misericordiæ inclinandos.

Quintil. lib. 6. instit. c. 1. de peroratione. *Producere ipsos, qui periclitentur, squallidos atque deformes, & liberos eorum ac parentes, institutum, & ab accusatoribus ostendi cruentum gladium, & lecta è vulneribus ossa, & vestes sanguine perfusas videmus, & vulnera resolui, ac verberata corpora nudari. Quarum rerum ingens plerumque vis est, velut in rem præsentem animos hominum dicentium. Et populum Rom. egit in furorem prætexta Caij Cæsaris prolata in foro cruenta.* Vide Sueton. in vit. Cæs. & Appianum lib. 2. belli ciuilis.

Quintil. ibid. *Et lego, & ipse aliquando vidi, depictam tabulam supra Iouem in imaginem rei, cuius atrocitate iudex erat commouendus.*

Non tamen id probat, quòd id sit, plus effigiei, quàm eloquentiæ, tribuentis.

Pilatus ergò, populo implacabili, Christum, non Iudaico ritu. 40. aut. 39. ictibus, sed Romano, sine numero, seruorum instar, flagellatum, arte magna producit, ac detecti cruentum pectus, costasque flagris laceras, ostentat dicens: *Ecce homo*, vel sic animos emollitūrus.

Hæc causa D. Aug. tract. 106. in Ioan.

Cyrill. lib. 2. c. 15. in Ioan.

Chry-

Chrysost. homil. 83.
Verbo, digitoque ostentat, aperiens (vt opinor) ipse latiùs purpuream togam, vt verberatum corpus nudaretur:

Ecce, cur additum
1. *Ne fortè spinis coronatum, & insuetè purpuratum non agnoscerent.*
2. *Quòd tormentorum vi, sputis cruore mixtis, tota Iesu species deformata.* Bestiam excoriatam crediturus erat populus, ni dixisset: *Ecce homo.*
3. *Vel misericorditer insultat,* q. d. An nunc is vobis metuendus?

Hominem verò, non Reum, dixit, spectatores, communionis naturæ humanæ, admouens. q. d. Homo est: Hominem ego homo hominibus ostēdi, q. d. si beluam, si canem, hoc rerum statu, videatis, indoleatis tamen. Sed. *Ecce homo.*

Publius, & Senec. in Prou. *Homo, qui, in homine calamitoso, est misericors, meminit sui.*

Neque tunc ait, *Ecce Rex vester,* ne irritet: sed aliquantò pòst, vt patet ex c. 19. Ioan.

Iam, Diogeni extinguenda lucerna, quæritanti hominem, inter tot milia deambulantium in foro. Nam, *Ecce homo,* homo excellentissimus, humaniss. ratione maximè vtens, Adamo innocente innocentior; homo totam naturam humanam in se vno gerens instaurandā, vt Adam eandem totam in se vno perituram.

Demonstratio *Ecce homo,* apta
1. *Meditationi,*
2. *Oblationi,*
3. *Spei.*

* j. MEDITATIONI. Nam, cùm aut inaudimus *Ecce homo,* aut cogitamus, qualem Pilatus ostentârit, plagosum, liuidum, &c. cogitandum etiam mox occurrit, quemlibet nostrum talem esse debuisse, nisi hic *Vnus homo nobis patiendo restituisset rem.*

* ij. OBLATIONI. Deo enim Patri, hoc spectaculum exhibendum, ac dicendum sæpè: *Ecce homo* : *Respice in faciem Christi tui,* si in nos non liber.

Vide,

Vide, num tunica filij tui hæc sit, &c. Ac tùm maximè, dùm, in mysterijs, hostia eleuatur.

* iij. *SPEI*. Cum.n. impius, malorum hinc multorum, illinc bonorum nullorum, aut paucorum, conscius, in desperationem vergit, in Christum defigat oculos, ac ipsi sibi ipse dicat, *ecce homo*, ecce obses tuus. Peccaris tu multùm, & feceris boni parùm, solidum præstare non possis. *Ecce homo*, qui peccatum non fecit, & tibi pertulit pœnæ multùm. Ita, se in spem eriget, neque dicet: *Hominem non habeo.*

II.

De nouis Iudæorum Mæandris, ad damnandum.

Quis hinc non sperâsset Christo salutem certam?
At, vt ignis oleo, ac lignis; sic illi hinc magis inarserunt.
Velut canes, sanguine dumtaxat viso, grauiùs adlatrârunt.
Virgil. *Sæuitque canum latratus in auras.*
Ouid. *At lupus, & turpes instant morientibus vrsi,*
Et quæcunque minor nobilitate fera est.
Cæsarem ipsum flêsse est fama, viso Pompeij, iurati hostis, capite.

Causæ ad impetrandum magnę:
1. *Præsidis preces*, quæ armatæ.
2. *Modus petendi*, Nudato verberat corpore.
3. *Persona, cui petitur*; Christus Iesus, Deus-Homo.
4. *Tempus publicæ lætitiæ*, Pascha.

Trifariè Pilatum arietant:
1. *Lege*, Nos legem habemus, & secundum, &c.
2. *Minis*,
3. *Absolutione*.

* j. *LEGE*, quæ Leuit. 24. *Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus eum obruat omnis multitudo pop.*

Lapides

Lapides tacent, crucis audit.

* ij. *MINIS. Clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis.n. qui se Regem facit, contradicit Cæsari.* q.d. Officio, bonis, ac fortè vita, hinc spoliabere.

Machina hæc, multò omnium potentissima, sola Pilatum, de firmitate, deiecit.

Erat enim vt vocant (*vn point d'estat*) de re publica quæstio.

Ita ferè ruunt iura omnia, dum statui regni (vt illi loquuntur) nimiùm prouidetur.

* iij. *ABSOLVTIONE. Sanguis eius super nos, & super filios nostros,* q.d. Nos te omni religione liberamus. In nos cadat, si quid hinc pœnarum cadet. In nos, posterosque, hæc cadatur faba, te tuosque, nos certi obsides tui, absoluimus.

Senec. in Troad. act. 4. — *ad auctorem redit*
Sceleris coacti culpa.

Concio XXXIX.

Them. *Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie
1. *Ad Pilati quæstionem cur non responsum?*
2. *Pilati lotio quid notet.*
3. *Quot, quantique Pilati lapsus, damnantis Christum.* AVE.

I.

Ad Pilati quæstionem cur non responsum.

Prima trium viarum hesternarum parùm successit.

Nam qua incitare illi Pilatum sperauêre, hàc terruêre.

Innocentia Christi, eum hactenùs penè sola compescuerat, nunc & opinio diuinitatis, nata ab eorum verbis: *quia filium Dei se fecit.*
Quin, & propè pœnitet, ventum etiam vsque ad flagella.
Hæc Pilatus secùm. Quid enim si filius Iouis hic foret, aut Martis?&c.
Filium, flagris cæsum, nullus Deorum inultò ferat.
Verberum autori, verbera rependet cum vsuris.
Cyrill. lib. 12. c. 20. in Ioann. *Pilatus multitudine Deorum gentium assuefactus, facilè fieri posse, Christum, quamuis hominem, Dei alicuius filium esse, suspicatus est.*
Firmata etiam Pilati opinio, ex confessione regni, & quod *non de hoc mundo.*
Sciscitatur ergò: *Vnde es tu?* hortatur fari, quo sanguine cretus.
Qui genus, vnde.
Iesus autem responsum non dedit ei.

Silentij Christi causæ, à
- 1. *Desiderio crucis,*
- 2. *Materia supra captum audituri,*
- 3. *Causa interrogandi,*
- 4. *Modo quærendi,*
- 5. *Abusu.*

* j. *A DESIDERIO CRVCIS.* D. Athanas. ser. de pass. & cruce. *Ne, si respondisset, timiditate & formidine mortis inductus, id fecisse videretur.*
* ij. *MATERIA SVBLIMIORI.* Isai. *Generationem eius quis enarrabit?*
Nemo nouit Filium, nisi Pater.
Cic. 2. de nat. Deorum. Simonides, à Hierone Tyranno quærenti, quid esset Deus, poposcit inducias, binas aut ternas; post quas tamen respondit: *Diutiùs sibi consideranti, rem semper videri obscuriorem.*
* iij. *CAVSA INTERROGANDI*, idolatrica. putabat enim Filium alicuius falsorum Deorum. *Cyrill. lib.* 12. c. 20.
* iiij. *MODO QVAERENDI*, qui fastum spirabat, quasi imperantis, non modestiam discentis.

Nisi

Nisi fastus præoccupâsset, non mox illi, à silentio, vox tam arrogans erupisset: *Mihi non loqueris? Nescis, quia potestatem habeo? &c.*

Senec. in Medeâ act.2. vox Medeæ, ad Creontē exilium ei decernentem. *Si iudicas, cognosce: si regnas, iube.*

Creon. *AEquum, atque iniquum Regis imperium feras.*

Ius vitæ, necisque, iactabat. Sed leoninam illam iactantiam, agnellus, hactenùs plus nimio patiens, heroicè mox retudit. *Non haberes aduersum me, &c.*

Matth. 11. *Abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.*

,, Modestus de se sensus, regia ad discendum via.

* v. *ABVSV SCIENTIAE*. Iam audierat, *Regnum meum non est hinc*, & nihilominùs furori Iudæorum adquieuerat.

Cyrill. lib. 12. c. 20. D. Chrysost. homilia 83.

Subirascentis ergò de Pilati iniquitate, silentium hoc fuit.

Retudit autem fastum, memoria potestatis superioris: *Nisi tibi datum esset desuper, &c.* quasi dicat. *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*

Datum tibi { 1. *A Deo,* 2. *Ab Imperatore.* } Vicariū tuum imperium.

II.

Pilati lotio quid notet.

Virgil. 2. AEneid. *Infælix qui non sponsæ præcepta furentis*
Audierit, sed minas potiùs, & clamores populi, quàm vxorem, quàm Christum, quàm Conscientiam.

Itaque, lauit manus, & sententiam tulit.

Testandæ innocentiæ ritus varius { 1. *Sublatio manuum ad Solem,* 2. *Lotio earundem.*

* j. *SVBLATIO MANVVM.* Clemens lib. 2. const. c. 56. *Tandem is qui sententiam mortis in reum pronunciaturus est, sublatis manibus aduersus Solem, se innocentem ab illius sanguine contestatur.*

* ij. *LOTIO MANVVM.* Deut. 21. iussum, vt, qui vellent innocentiæ suæ fidem facere, manus lauarent super cæsam vitulam, ac dicerent: *Manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt, propitius esto pop. tuo Israel, quem redemisti Domine. Et auferetur ab eis reatus sanguinis.*

Leuit. 16. Pilatus, hîc manus lauans, similis homini emittenti hircum in desertum, ac se deinde lauanti.

Ethnicis in more, lotione manuum, testari non modò immunitatem à peccato, sed etiam à consensu.

Vnde vrceolum, & malluuium cum mantili, tumulo imposuit Andreas Alciatus Emblem. 31. ad denotandam sepulti hominis in iudicando æquitatem.

Et puris manibus viuere, j. integrè.

Prou. Illotis manibus aliquid tractare.

Vide Pierium Hieroglyph. 35.

Virgil. 2. AEneid. —— *digressum cæde recenti,*
Adtrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero.

De sacris Troia efferendis loquitur AEneas.

Mos tamen magis Iudaicus iste.

Psalm. *Lauabo inter innocentes manus meas, &c.*

Psalm. 57. *Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam, manus suas lauabit, in sanguine peccatoris.*

Ioann. 13. Christus etiam lauit pedes discipulis, j. venialia remisit, comesturis mysteria.

Cant. 5. *Laui pedes meos, &c.*

Lauat {
1. *Manus*, qui opera purgat,
2. *Pedes*, qui affectus, à puluere terrenorum.
}

Multæ Iudæis lotiones, pleræque vanissimæ, vt & hæc Pilato. Non enim toto se lauerit Oceano, aut crimen diluerit.

AEthiopem lauabat tunc miser.

Ezech.

Ezech. 16. Reprehenditur anima, quæ non est lota in salutem.

Prou.30. *Est generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota.*

Laert.lib.6. Diogenes intuitus quendam, se vndis spargentem, ait: ô infœlix, an ignoras, quoniã, vt in Grammatica erratis, aspersus non absolueris, ita nec vitæ criminibus euades liber?

Senec. in Hercule furente. *Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Persica*
Violentus vnda Tigris, aut Rhenus ferox,
Tagusue Ibera turbidus gaza fluens,
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Mæotis in te gelida transfundat mare,
Et tota Tethys per tuas currat manus,
Hærebit altum facinus.

III.

Quot, quantiq́ Pilati lapsus, damnantis Christum.

Nimij Pilati lapsus, in scelere vno.

Peccatum illi:
- 1. *Applaudendi studio,*
- 2. *Pusillitate animi,*
- 3. *Præcipitantia,*
- 4. *Iniustitia,*
- 5. *Indulgentia.*

* j. *APPLAVDENDI STVDIO.* Proceribus, populo, Cæsari placere maluit, quàm Deo, ac sibi, j. conscientiæ, & vxori.

Pilatus autem tunc volens satisfacere pop. ait Euang.

Detulit nimium { 1. *Multitudini,* 2. *Proceribus.* } Politicorum instar

Exod. 23. *Non sequeris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio, plurimorum adquiesces sententiæ, vt à vero deuies.*

Aliter hîc locus Hebræis exponitur, apud quos ita legitur:

gitur: *Non declinbis post Rabbim*, j. multos, *ad malum: & non respondebis in iudicio ad declinandum Rabbim*, magistros vel magnos, *ad peccandum.*

Dictio n. Rabbim hebræis æquiuoca	1. *Multos,* 2. *Magnos, aut Magistros*	significat.

Parte prima autoritatis, accipitur pro multis, & sensus est: Caue, ne, propter partem maiorem iudicantium declinantem ad iniustum iudicium, tu quoque, si cum cæteris iudicas, perperàm iudices.

Secunda parte, pro magnis, vel magistris; & est sensus: Noli à veritate deflectere, propter eos, qui maioris autoritatis.

Ideò Sapientes Hebræorum statuêre, vt, quoties in iudicio dicenda sententia, incipiunt sententias dicere, qui minoris autoritatis, ac deinceps qui maioris, ne minores alioqui, metu, iurent in verba, ac sensa maiorum. Et hoc in more, Theologis Parisinis, in deliberationibus. Ordiuntur enim ab ijs, qui minores Magisterio.

Isai. 5. *Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.*

Vide Innocent. lib. 2. c. 4. de contemptu mundi.

* ij. *PVSILLITATE ANIMI*. Leuiusculus enim metus inclinauit, non qui constantem virum à gradu deturbet.

Clamores turbellæ audierat scilicet, nondùm viderat gladios, aut hastas, ad pectus admotas, ni damnaret.

Senec. Octau. *Iustum esse facilè est, cui vacat pectus metu.*

Horat. 3. Carm. 3. *Iustum, & tenacem propositi virum.*

Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni,
Mente, quatit, solida.

* iij. *PRAECIPITANTIA*. Lege differre potuit, ac debuit, ad 10. saltem dies.

Vno autem vix integro die, captus, damnatus, crucifixusque est Christus.

Suet.

Suet. in Tiberio c. 75. Recens Senatusconsultum Tiberianum prodierat ante annos 12. vt supplicia damnatorum, in 10. dies differrentur, etiam dicta iam sententia.

Dion.hist.Rom.lib.57.sub finem.

Apud pop.importunè vrgentem,ac deinde apud Cæsarem,hoc S.C.tueri poterat moram.

Laudabilis,in supplicijs capitis,mora.

Iuuenal. *Nulla satis, de morte hominis, cunctatio longa est*

Theodosius D. Ambrosij suasu,lege statuit,vt sententia capitis,totos 30. dies, scripta tantùm maneret, exspectaretque iudicium rationis, atque ita cessante diebus illis sententiæ æquitas discuteretur.

* iiij. *INIVSTITIA.* Nam supplicium, his adcusationibus indebitum,decretum.

Crux famosis latronibus,lege Romana.

*Lucian.in dial,*T.crucis figura fures notat.

Nusquam,ac nunquam,hic latrocinij accusatus.

Crux homicidis,lege Iudaica.*Philo de specialib.legib.*

Homicidij,hic ne suspectus quidem.

* v. INDVLGENTIA. Luc. 23. *Iesum verò flagellatum tradidit eis voluntati eorum.*

Legi parendum,non hostium voluntati.

Notanter dictum, *voluntati eorum* { 1. *Petitioni expressæ* 2. *Votis internis.*

Multa enim in illum ipsi gestiebant, quæ taceri iubebat verecundia.

Limitâsset saltem crucem,modumque,&c.

Credibile igitur, sæuitum latiùs in eum, pulsatum in via,&c.

Quot enim capita,tot voluntates. *Tradidit eis voluntati eorum.*

Concio XL.

Them. *Et baiulans sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur, &c.*

FActa repetitione, sic propositum:

Dicendum hodie { 1. *Cur Christo electa crux, non gladius Baptistæ aut serra Isaiæ.*
Hodie pauca, vt maior sit crastina audiendi alacritas. AVE.

I.

Cur Christo Crux electa.

Etsi Iudæis, suæ illi poscendæ crucis causæ, Christo tamen ac Deo, ita prouidente.
Prædixerat iam olim ipse.
Ioann. 3. *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet filium hominis.*
Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur Gentibus, ad crucifigendum.
Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.
Prophetæ quoque,
Mittamus lignum in panem eius.
Et præfiguratum variè hoc supplicium.
Gen. *Lignum vitæ*: *Arca lignea,* mundi semen à diluuio defendens:
Summitas virgæ Iacob adorata:
Lignum percutiens petram, vt fluant aquæ:
Lignum, quo pependit serpens æneus salutifer:
Lignum, aquas Marath dulcorans:
Scipio, quo transuadauit Iacob Iordanem:
Pedum pastorale Dauidis, quo Goliath stratus:
Currus ligneus Salomonis:

Sugge-

Suggestus ligneus, è quo Esdras concionatus:

Ligneum manubrium, quod aquis extraxit ferrum Elisæi:

Pyra Isaac lignea, illi gestata; Ligni crucis figuræ illustres.

Crux electa Christo, ratione
- 1. *Significationis*
  - 1. *Effectum mortis Christi,*
  - 2. *Gloriæ,*
  - 3. *Amoris eius,*
  - 4. *Destructi omnis mali.*
- 2. *Talionis,*
- 3. *Aequitatis.*

* j. *SIGNIFICATIONIS effectuum.* Imprimis, quod supplicium illud, supplicio Christi, abrogaretur: & quod hinc Orbi salus.

* 1. *IVDAEIS OLIM*, ac Gentibus, Crux salutis insigne.

Ezech. 9. *Interficite vsque ad internecionem: omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo incipite.*

Exod. 17. Moyses, crucis in modum, brachia protendens, & orans, victores fecit Iosuitas.

Aegyptijs, Hieroglyphicarum literarum vna, Crux, vitæ futuræ nota, quam pingebant duabus lineis, vna perpendiculari, transuersa altera.

Testes, *Orus Apollo Aegyptius.*

Ruff. Socrates Sosoni.

Et character Crucis, pectoris Serapidis impressus, & in eius sacrario, cùm Theodosius Imp. excindi iuberet Græcorum templa teste Suida, inuentę sunt literæ Hieroglyphicæ, in formam Crucis.

Isidorus quoque, narrat, veteres, designando numero occisorum, vsos littera Θ quasi telo transfixo, & saluorum, litera T.

Sed & peut' Alpha, Antigono ipsi in cælo monstratum tribus constans triangulis, quinque lineis inter se implexis, cum quinque his elementis ὑγιεια *Salus*, myste-

 rium

rium Magicum, figura, verbisque; Christum, crucemque significans, propter vulnera quinque salutifera.
Platoni quoque in pretio Chi, quod Latinis est X, & est prima litera vocabuli χαῖρε, quod gaudium, ac salutem sonat.
Asconius Padianus ait, in iudicijs, vsum fuisse trium literarum, Θ ad damnationem: Τ. ad absolutionem, Δ. ad ampliationem denotandam.
Igitur, quòd salutem, quòd vitam, &c. quod absolutionem mors Christi esset allatura, Crux electa.
* 2. *SIGNIFICATIONIS GLORIAE*, quæ illi tandem ab illa.
Lactant. lib. 4. instit. c. 26. *Quoniam is, qui in patibulo suspenditur, & conspicuus est omnibus, & cæteris altior, crux potiùs electa, quæ significaret illum tam conspicuum, tamque sublimem futurum, vt, ad eum cognoscendum pariter, & colendum, cunctæ nationes, ex omni orbe, concurrerent.*
Item. *Vt inter cælum, terramque erectus, mediatorem se Dei hominumque ostenderet.*
Figura quadrata, etiam symbolum sapientis.
Crux quoq; quadricornis electa, quod quadrifidus passionis fructus.
Cornu crucis erectæ versus cælum, nota reparationis Angelorum.
Cornu versus terram, nota redimendorum, è limbo, patrum.
Cornu dextrum, nota congregationis filiorum Dei dispersorum.
Cornu sinistrum, nota reconciliationis inimicorum.
Cornua crucis humi stratæ, quatuor Orbis partes spectant, & saluant.
Orbi magno, etsi sphærico, etiam Crucis forma: Oriens, vice capitis. Occidens, pedum: Septentrio, & Meridies, vice manus vtriusque.
Et Microcosmus extensus, quid aliud, quam Crucis imago?
* 3. *SIGNIFICATIONIS AMORIS.*

Ber-

Bernardus sententialiter. Nec capite truncari, aut collo suspendi, aut comburi, aut suffocari voluit, quod mortes illæ, breuiusculæ: crucifigi autem voluit, quod genus id martyrij, prolixum, ac durum; quia, vt amor Christi, in nos, magnus & infinitus, & amore magno patiebatur, ita voluit, supplicium esse longum, incomparabile, & omnium crudelissimum.

* 4. *SIGNIFICATIONIS destructi omnis mali.*

Malu aliud
- 1. *Lentum,*
- 2. *Violentum,* quale in Inferno.
- 3. *Ignominiosum,*
- 4 *Maledictum.*

Crucis supplicium &
- 1. *Lentum,*
- 2. *Violentum*, nam cruciarij clauis figebantur, & crura illis frangebantur, vt nunc in rotis.
- 3. *Ignominiosum,* ideo decretum mãcipijs.
- 4. *Maledictum.* Deut. 21. & Verrina 2.

Crucifixus ergò Christus, Lenta, Violenta, Ignominiosa, Maledicta supplicia debita hominibus, aut sustulit, aut mitigauit.

Et voluit, toties de Cruce loquutus, etiam Crucem aliquando reipsa gestare.

* ij. *TALIONIS.* A ligno culpa, à ligno pœna, & sanctificatio.

Et, *vt qui in ligno vincebat, in lingno quoque vinceretur.*

Irenæus.

D. Hieron. in 3. ad Galat.

* iij. *AEQVITATIS,* Lex. *Fur suspendatur.*

Et, Crux famosis latronibus; lege Romana:

Protoparentes autem fures, latrones, parricidæ sui, totiusque gentis, & (vt sic dicam) animicidæ.

In Cru-

In Crucem igitur actus, qui personam eorum sustinebat.

Isai. *Propter scelus populi mei, percussi eum.*

Enormissimis quoque hominibus, Crux debita.

Quid enormius, aut turpius, homine, omnium hominum criminibus, oppleto? Christus ille ipse.

Isai. *Posuit in eo Dominus iniquitates omnium nostrum.*

Ergò, Crux illi eligenda.

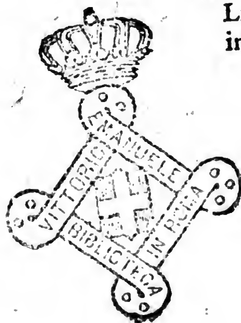
Laus Deo, Matriq; Virgini, studiorum meorum Præsidio, ac Patronæ.

Conciones istæ quadraginta de Christi Domini Passione piæ admodum sunt, catholicæ & eruditæ, quod attestor ego manu propria.

Ricardus Hallus Sacræ Theol. Doct. Canonicus & Censor librorum Audomarensis 28. Nouemb. 1600.

Has quadraginta Conciones R. Patris Philippi Bosquierij de Passione Domini dignas censeo quæ in lucem exeant. Duaci 9. Ianuarij 1610.

Georg. Coluenerius S. Theol. Licent. & Prof. & librorum in Academia Visitator.

APO-

APOGRAPHUM EPISTOLAE R. D. FRANC. Moſchi Eccleſiæ Armentarianæ Paſtoris vndequaque eruditiſſimi inſtar Cenſuræ.

Salue plurimùm eruditiſsime Domine. Librum tuum M.S. quo Dominicæ Paſsionis explicas myſteria, vidi, & vt primò quaſi guſtu libaui, cenſere cœpi ἐξ ὀνύχων λέοντα. *Nempè tui ſemper es ſimilis, multa veterum lectione refertus, recondita doctrina mirabilis, inſigni methodo perſpicuus. Fac, amabo, ne fœtum iſtum (qui genio ſuo vitalis erit) poſteritati inuidiſſe videare. Vale poſtridiè Cal. Ianuarias* 1601.

Tuus ex animo

FRANCISCVS MOSCHVS.

FINIS.

